

กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร :
ศึกษากรณีผลกระทบจากโรคระบาดไข้หวัดนกต่ออุตสาหกรรมเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย

นางสาวสุมาลี จำเริญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2549
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THAI LAWS RELATING TO FOOD SAFETY : A CASE STUDY ON THE EFFECT
OF AVIAN INFLUENZA OUTBREAK IN BROILER INDUSTRY

Miss Sumalee Chamrern

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร : ศึกษากรณีผลกระทบจาก
โรคระบาดไข้หวัดนกต่ออุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย

โดย

นางสาวสุมาลี จำเริญ

สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดา ธนิตกุล

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธิตีพันธ์ เชื้อบุญชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธิตีพันธ์ เชื้อบุญชัย)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดา ธนิตกุล)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สัตวแพทย์หญิง ดร. เบญจมาศ ปัทมาลัย)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายสัตวแพทย์ ดร. ฐานิสร์ ดำรงค์วัฒนา โภคิน)

..... กรรมการ

(อาจารย์พรศรี เหล่ารุจิสวัสดิ์)

..... กรรมการ

(อาจารย์สุเทพ ยิ้มละมุล)

สุมาลี จำริญ : กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร : ศึกษากรณีผลกระทบจากโรคระบาด
ไข้หวัดนกต่ออุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย (THAI LAWS RELATING TO FOOD SAFETY :
A CASE STUDY ON THE EFFECT OF AVIAN INFLUENZA OUTBREAK IN BROILER INDUSTRY)
อ.ที่ปรึกษา : รศ. ดร. ศักดา ธนิตกุล, 295 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารในอุตสาหกรรมการเลี้ยง
ไก่เนื้อ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก ซึ่งกฎหมายดังกล่าวต้องสอดคล้องกับระบบ
อุตสาหกรรมและสถานการณ์ของโรค และโดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายต้องเข้าไปควบคุมในทุกห่วงโซ่การผลิต
เพื่อป้องกันและควบคุมโรค และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษากฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารในส่วนที่
เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกของไทย กฎหมายของต่างประเทศ และหลักเกณฑ์ขององค์การ
ระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังได้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยการสัมภาษณ์เชิงสนทนากับเจ้าหน้าที่ภาครัฐและ
ผู้ประกอบการภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และนำมาประกอบการพิจารณาแก้ไขปรับปรุง
กฎหมายให้ครอบคลุมในทุกห่วงโซ่การผลิต เพื่อป้องกันและควบคุมโรคและเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค

จากผลการศึกษาพบว่ากฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารในส่วนของ การป้องกันและควบคุมโรค
ไข้หวัดนก ได้มีมาตรการทางกฎหมายเข้ามาควบคุมในแต่ละห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่ฟาร์มเลี้ยงไก่ อาหารและยาสัตว์
โรงฆ่าและสัตว์ปีก และการขนส่ง ในระดับหนึ่งแล้ว แต่ในบางห่วงโซ่การผลิตยังไม่มีกฎหมายเข้ามาควบคุม หรือ
มีกฎหมายควบคุมแล้วแต่กฎหมายไม่สอดคล้องกับระบบของอุตสาหกรรมและสถานการณ์ของโรค ในส่วนนี้จึงต้อง
แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรการหนึ่งในการป้องกันและควบคุมโรค แต่อย่างไรก็ตาม การแก้ไขเนื้อหาของ
กฎหมายเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ จำต้องมีการบังคับใช้ให้เป็นไปตามเนื้อหาของกฎหมายที่ได้แก้ไขปรับปรุงแล้ว
ด้วย ซึ่งในส่วนนี้ต้องเพิ่มงบประมาณ เพิ่มอัตรากำลังพนักงานเจ้าหน้าที่ ประสานการทำงานกับเจ้าพนักงานฝ่าย
ปกครองหรือตำรวจ อบรมความรู้ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไป
ตามกฎหมาย นอกจากนี้ยังต้องประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในการป้องกันและควบคุมโรค และ
ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ทั้งนี้ ปัจจัยภาครัฐและความร่วมมือของประชาชนดังกล่าว ย่อมผลักดันให้
กฎหมายมีผลบังคับใช้ได้จริง การบังคับใช้กฎหมายเกิดประสิทธิภาพ และในท้ายที่สุดย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้กับ
ผู้บริโภคทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศคู่ค้า

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ปีการศึกษา 2549

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

4686350534 : MAJOR LAWS

KEY WORD : THAI LAWS RELATING TO FOOD SAFETY / AVIAN INFLUENZA / BROILER INDUSTRY

SUMALEE CHAMRERN : THAI LAWS RELATING TO FOOD SAFETY : A CASE STUDY ON THE EFFECT OF AVIAN INFLUENZA OUTBREAK IN BROILER INDUSTRY. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. SAKDA THANITCUL, Ph.D., 295 pp.

Main purpose of this thesis is to study Thai laws relating to food safety emphasizing on avian influenza in broiler industry. These laws must be able to govern the broiler industry and widespread disease, especially such laws must be able to regulate all food supply chains in broiler industry in order to prevent and control avian influenza and finally ensure food safety to consumers.

This thesis uses not only qualitative research by studying Thai laws relating to food safety emphasizing on avian influenza, foreign laws and international organization rules but also quantitative research by interviewing government officials and entrepreneurs. Then, the found data is methodically synthesized and analyzed to amend laws to regulate all food supply chains in broiler industry in order to prevent and control avian influenza and finally ensure food safety to consumers.

It is revealed by this study that there are Thai laws relating to food safety to prevent and control avian influenza in broiler food supply chains from broiler farms, broiler feed and drugs, broiler slaughterhouses and broiler product transportation. However, there are still some loopholes, for example, there is no specific regulating law in some food supply chains or there are specific regulating laws but they are out-of-date and do not cover the broiler industry and widespread disease. Therefore, it is necessary to newly draft and amend some laws. Such method is presumed to prevent and control avian influenza. However, drafting new and amending some laws is not enough. The laws must be effectively enforced by increasing budget and government officials, cooperating with other competent authority, capacity building, particularly laws to government officials and educating Thai citizen to prevent and control avian influenza and cooperate with government officials. Both public and private factors will effectively improve law enforcement in order to prevent and control avian influenza and finally ensure food safety to consumers in Thailand and importing countries.

Field of study Laws

Student's signature.....

Academic year 2006

Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชิติพันธ์ เชื้อบุญชัย ประธานกรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดา ธนิตกุล อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สัตวแพทย์หญิง ดร. เบญจมาศ ปัทมาลัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายสัตวแพทย์ ดร. ฐานิสร์ คำรงค์วัฒน์ โภกิน อาจารย์พรศรี เหล่ารุจิสวัสดิ์ และอาจารย์สุเทพ ยิ้มละมุล กรรมการ ที่ได้ให้ความกรุณาผู้เขียนมาโดยตลอด

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณ นายสัตวแพทย์ ยุคล ลิ้มแหลมทอง รองปลัดกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ (อดีตรองอธิบดีกรมปศุสัตว์) ที่ได้โปรดให้สัมภาษณ์ข้อคิดเห็นในส่วนของข้อกำหนด นายสัตวแพทย์ สักดิ์ชัย ศรีบุญซื่อ ผู้ตรวจราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (อดีตรองอธิบดีกรมปศุสัตว์) ที่ได้โปรดกรุณาอนุเคราะห์เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก นายสัตวแพทย์ นรินทร์ เอื้องตระกูลสุข ผู้อำนวยการสำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ นายสัตวแพทย์ เกรียงศักดิ์ แดงพรม ผู้อำนวยการส่วนรับรองด้านการปศุสัตว์ สัตวแพทย์หญิง คณิงนิจ ก่อธรรมฤทธิ์ ผู้อำนวยการส่วนยาสัตว์และวัตถุอันตราย สัตวแพทย์หญิง คณารัตน์ หรินทรานนท์ ผู้อำนวยการส่วนมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสัตว์ นายสัตวแพทย์ ธวัชชัย รอดสม ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาและควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ นายสัตวแพทย์ รักไทย งามภักดิ์ นายสัตวแพทย์ 8 วช และนายสัตวแพทย์ พลกฤษณ์ อุ้ยตา นายสัตวแพทย์ 7 วช ที่ได้กรุณาให้สัมภาษณ์ข้อมูล อุตสาหกรรมเลี้ยงไก่เนื้อ สัตวแพทย์หญิง คชาภรณ์ เต็มยอด นายสัตวแพทย์ 8 วช ที่ได้อนุเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับสมุดปกขาวความปลอดภัยอาหารสหภาพยุโรป นายสัตวแพทย์ จิระ สรนิวัตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านมาตรฐานการปศุสัตว์ ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลโรงงาน นายสัตวแพทย์ สมบัติ สุกประกายกร นายสัตวแพทย์ 8 วช สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ ที่ได้กรุณาให้ข้อคิดเห็นกฎหมายของสหภาพยุโรปและประเทศญี่ปุ่น นายทรงรัตน์ อารีย์คำวิกุล สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ นายสัตวแพทย์ อภิชาติ สุวรรณชัยรบ นายสัตวแพทย์ 8 วช และนายไพศาล เศรษฐสิงห์ เจ้าพนักงานสัตวบาล สำนักงานปศุสัตว์ จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง นายสมชาย จีบบาง ผู้อำนวยการกองนิติการ ที่ได้ให้ความกรุณาเอกสารรายงานการประชุมเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก อีกทั้งยังห่วงใยใต้อตามความก้าวหน้าของวิทยานิพนธ์เล่มนี้มาโดยตลอด นางสาวพรรณพิไล ไอยวรรณ นิตกร 5 กลุ่มงานคดี 2 ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับ OIE นางสาวพัชรี พันธุ์รอด นิตกร กลุ่มกฎหมายและระเบียบด้านการปศุสัตว์ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตรวจพิสูจน์อักษรและให้ความเห็นเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์เล่มนี้ คุณวิมลรัตน์ เปรมศิริ สมาคมผู้ผลิตไก่ เพื่อส่งออกไทย ที่ให้ความกรุณาอนุเคราะห์ข้อมูลระเบียบของสหภาพยุโรปมาโดยตลอด Dr. Masao Sasaki, Chief Officer, Japanese International Cooperation Agency (JICA) และ Nancy R. Morgan, Commodity Specialist, Meat Trade Basic Foodstuff Service Commodities and Trade Division, Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา ผู้ทุ่มเทกำลังกายและกำลังใจ โดยเฉพาะด้านการศึกษาเพื่อลูกมาโดยตลอด และหากคุณประโยชน์ของวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีปรากฏ ผู้เขียนขอขอบคุณความดีให้กับบิดามารดา บุพการี ครูอาจารย์ ที่ได้อบรมและถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เขียนมาโดยตลอด

อนึ่ง วิทยานิพนธ์เล่มนี้ถือเป็นงานวิจัยด้านกฎหมายฉบับแรกๆ ที่ได้นำกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารมาศึกษาวิเคราะห์ จึงยังมีข้อมูลอีกมากมายที่ยังจำเป็นต้องวิจัยกฎหมายในส่วนนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 สมมุติฐาน.....	5
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย.....	5
1.5 ขอบเขตการวิจัย.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย.....	8
2.1 ความเป็นมาของการเลี้ยงไก่.....	8
2.2 อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย.....	11
2.2.1 ภาคการผลิต.....	11
2.2.1.1 ฟาร์มเลี้ยงไก่.....	11
2.2.1.1.1 ประเภทการเลี้ยงไก่.....	11
2.2.1.1.2 การผลิตไก่เนื้อ.....	15
2.2.1.1.3 วิธีการเลี้ยงไก่เนื้อ.....	17
2.2.1.1.4 แหล่งการผลิตไก่เนื้อ.....	18
2.2.1.2 อาหารสัตว์และยาสัตว์.....	19
2.2.1.2.1 อุตสาหกรรมอาหารสัตว์.....	19
2.2.1.2.1.1 วัตถุดิบอาหารสัตว์.....	20
2.2.1.2.1.2 แหล่งวัตถุดิบ.....	21

บทที่	หน้า
2.2.1.2.1.3 สูตรอาหารสัตว์.....	21
2.2.1.2.2 ยาสัตว์.....	21
2.2.1.2.2.1 ชนิดของยา.....	22
2.2.1.2.2.2 วิธีการใช้ยา.....	22
2.2.1.2.2.3 การใช้ยาปฏิชีวนะในอุตสาหกรรมเลี้ยงไก่เนื้อ.....	23
2.2.1.3 โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก.....	24
2.2.1.3.1 ประเภทของโรงฆ่าสัตว์.....	24
2.2.1.3.2 ขั้นตอนการฆ่าสัตว์.....	25
2.2.1.4 การขนส่ง.....	27
2.2.1.4.1 การขนส่งสัตว์ปีกจากฟาร์มมายังโรงฆ่าสัตว์.....	27
2.2.1.4.2 การขนส่งซากสัตว์ปีกจากโรงฆ่าสัตว์ไปยังผู้บริโภค.....	27
2.2.2 ภาคการตลาด.....	28
2.2.2.1 อุตสาหกรรมเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการบริโภคในประเทศ.....	28
2.2.2.1.1 โครงสร้างตลาดภายในประเทศ.....	28
2.2.2.1.2 วิธีการตลาดไก่เนื้อภายในประเทศ.....	28
2.2.2.1.3 ลักษณะไก่ชำแหละภายในประเทศ.....	29
2.2.2.2 อุตสาหกรรมเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก.....	29
2.2.2.2.1 ตลาดส่งออกที่สำคัญ.....	29
2.2.2.2.2 ลักษณะสินค้าส่งออก.....	30
2.3 ปัญหาและอุปสรรคในอุตสาหกรรมเลี้ยงไก่เนื้อ.....	31
2.3.1 ภาคการผลิต.....	31
2.3.1.1 ฟาร์มเลี้ยงไก่.....	31
2.3.1.2 อาหารสัตว์และยาสัตว์.....	33
2.3.1.3 โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก.....	34
2.3.1.4 การขนส่ง.....	36
2.3.2 ภาคการตลาด.....	38
2.4.2.1 อุตสาหกรรมเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการบริโภคในประเทศ.....	38
2.4.2.2 อุตสาหกรรมเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก.....	39
2.4 ปัญหาโรคไข้หวัดนก.....	39
2.4.1 ความเป็นมาของโรคไข้หวัดนก.....	39

บทที่	หน้า
2.4.1.1 ไวร้สไข้หวัดนกและการก่อโรค.....	39
2.4.1.2 อาการของโรคและการติดต่อ.....	41
2.4.1.2.1 ระยะฟักตัวและอาการในสัตว์.....	41
2.4.1.2.2 วิธีการติดต่อระหว่างสัตว์.....	41
2.4.1.2.3 วิธีการติดต่อระหว่างสัตว์สู่คน.....	41
2.4.1.2.4 ระยะฟักตัวและอาการในคน.....	41
2.4.1.2.5 การติดต่อจากคนสู่คน.....	42
2.4.1.3 การตรวจเชื้อไข้หวัดนก.....	42
2.4.2 ปัญหาโรคไข้หวัดนกในประเทศไทย.....	43
2.4.2.1 สถานการณ์การระบาดของโรคไข้หวัดนก.....	43
2.4.2.1.1 การระบาดของโรคไข้หวัดนกรอบที่ 1.....	44
2.4.2.1.2 การระบาดของโรคไข้หวัดนกรอบที่ 2.....	45
2.4.2.1.3 การระบาดของโรคไข้หวัดนกรอบที่ 3.....	46
2.4.2.2 มาตรการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกในประเทศไทย.....	46
2.4.2.2.1 การเฝ้าระวัง.....	47
2.4.2.2.2 การสอบสวนโรค.....	47
2.4.2.2.3 การทำลายสัตว์ปีกและการจ่ายเงินค่าชดใช้.....	48
2.4.2.2.4 การควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีก.....	48
2.4.2.2.5 การทำความสะอาดและทำลายเชื้อโรค.....	48
2.4.2.2.6 การปรับระบบโครงสร้างการเลี้ยงสัตว์ปีก.....	48
2.4.2.2.7 การป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกในไก่ชนและไก่พื้นเมือง.....	49
2.4.2.2.8 การป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกในเป็ดไล่ทุ่ง.....	49
2.4.3 ความร่วมมือขององค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและควบคุม	
โรคไข้หวัดนก.....	49
2.4.4 ผลกระทบของโรคไข้หวัดนก.....	50
2.4.4.1 ผลกระทบด้านสาธารณสุข.....	50
2.4.4.2 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคม.....	51
2.4.5 การป้องกันโรคในสัตว์ปีก.....	54
2.4.5.1 การป้องกันโรคด้วยการจัดการสุขาภิบาล.....	54
2.4.5.2 การป้องกันโรคด้วยการใช้ยา.....	54

บทที่	หน้า
2.4.5.3 การป้องกันโรคด้วยการฉีดวัคซีน.....	55
2.4.5.4 การป้องกันโรคด้วยการใช้กฎหมายควบคุม.....	55
3 กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารกับการป้องกันและควบคุม	
โรคไขหวัดนกในประเทศไทย.....	56
3.1 ภาคการผลิต.....	57
3.1.1 ฟาร์มเลี้ยงไก่.....	57
3.1.1.1 พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542.....	60
3.1.1.2 กฎหมายที่ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499.....	63
3.1.2 อาหารสัตว์และยาสัตว์.....	69
3.1.2.1 พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542.....	70
3.1.2.2 กฎหมายที่ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525.....	73
3.1.2.3 พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510.....	76
3.1.2.4 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535.....	77
3.1.3 โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก.....	78
3.1.3.1 พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535.....	78
3.1.3.2 กฎหมายที่ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์ และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535.....	82
3.1.4 การขนส่ง.....	84
3.1.4.1 พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542.....	86
3.1.4.2 กฎหมายที่ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499.....	87
3.2 ภาคการตลาด.....	90
3.2.1 อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการบริโภคในประเทศ.....	90
3.2.1.1 พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542.....	90
3.2.1.2 พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535.....	91

บทที่	หน้า
3.2.1.3 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522.....	91
3.2.1.4 ร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ.	92
3.2.2 อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก.....	92
4 กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารกับการป้องกันและควบคุม	
โรคไข้หวัดนกของต่างประเทศ.....	94
4.1 สหภาพยุโรป.....	94
4.1.1 กระบวนการนิติบัญญัติของสหภาพยุโรป.....	97
4.1.2 กฎหมายอาหารของสหภาพยุโรป.....	99
4.1.3 กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารของสหภาพยุโรป.....	101
4.1.4 กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกของสหภาพยุโรป.....	107
4.2 ประเทศญี่ปุ่น.....	115
4.2.1 กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารของญี่ปุ่น.....	118
4.2.1.1 กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยอาหารขั้นพื้นฐาน (The Food Safety Basic Law)....	120
4.2.1.2 กฎหมายว่าด้วยสุขอนามัยอาหาร (The Food Sanitation Law).....	122
4.2.1.3 กฎหมายว่าด้วยโรงฆ่าสัตว์ (The Abattoir Law).....	125
4.2.1.4 กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการประกอบธุรกิจฆ่าสัตว์ปีกและการตรวจโรคสัตว์ปีก (Poultry Slaughtering Business Control and Poultry Inspection Law).....	126
4.2.2 กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกของประเทศญี่ปุ่น.....	127
4.3 องค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยอาหารและการป้องกัน	
และควบคุมโรคไข้หวัดนก.....	131
4.3.1 องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ	
(Office International des Epizooties : OIE)	131
4.3.1.1 ความเป็นมา.....	131
4.3.1.2 วัตถุประสงค์.....	132
4.3.1.3 กฎเกณฑ์ขององค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ	
ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก.....	132
4.3.2 องค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO).....	141
4.3.2.1 ความเป็นมา.....	141

บทที่	หน้า
4.3.2.2 หลักเกณฑ์ขององค์การอนามัยโลกในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน และควบคุมโรคไข้หวัดนก.....	141
4.3.3 องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ	
(Food and Agriculture Organization of The United Nations : FAO)	142
4.3.3.1 ความเป็นมา.....	142
4.3.3.2 หลักเกณฑ์ขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก.....	143
5 ปัญหาทางกฎหมายในการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกในอุตสาหกรรม	
การเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย.....	145
5.1 ภาคการผลิต.....	145
5.1.1 ฟาร์มเลี้ยงไก่.....	145
5.1.1.1 การจัดตั้งฟาร์มและการกำหนดมาตรฐานฟาร์ม.....	145
5.1.1.2 การป้องกันและควบคุมโรค.....	146
5.1.2 อาหารสัตว์และยาสัตว์.....	148
5.1.3 โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก.....	149
5.1.3.1 การบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 กับโรงฆ่าสัตว์ปีก.....	149
5.1.3.2 ปัญหาวิธีการปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์ และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535.....	150
5.1.4 การขนส่ง.....	150
5.1.4.1 การควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายในประเทศ.....	150
5.1.4.2 การควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ระหว่างประเทศ.....	154
5.2 ภาคการตลาด.....	155
5.2.1 อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการบริโภคภายในประเทศ.....	155
5.2.1.1 การค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีก.....	155
5.2.1.2 การควบคุมการฆ่าสัตว์ปีกและจำหน่ายสัตว์ปีก.....	157
5.2.1.3 การควบคุมคุณภาพเนื้อสัตว์ปีกและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีก.....	160
5.2.1.4 มาตรฐานการรับรองคุณภาพเนื้อสัตว์ปีกและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีก.....	161

บทที่	หน้า
5.2.1.5 ตลาดและสถานที่จำหน่ายสัตว์ปีก.....	161
5.2.2 อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก.....	163
6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	170
6.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัยและวิธีดำเนินการวิจัย.....	170
6.2 ผลการวิจัย.....	171
6.3 ข้อเสนอแนะ.....	179
6.3.1 ภาคการผลิต.....	179
6.3.1.1 ฟาร์มเลี้ยงไก่.....	179
6.3.1.2 อาหารสัตว์และยาสัตว์.....	190
6.3.1.3 โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก.....	194
6.3.1.4 การขนส่ง.....	196
6.3.2 ภาคการตลาด.....	197
6.3.2.1 อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการบริโภคภายในประเทศ.....	197
6.3.2.2 อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก.....	199
รายการอ้างอิง.....	202
ภาคผนวก	210
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	295

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนผู้ป่วยและเสียชีวิตด้วยโรคไข้หวัดนกตั้งแต่ วันที่ 26 ธันวาคม 2546 – 10 มกราคม 2549.....	51
2	อัตราการนำเข้าเนื้อไก่ของญี่ปุ่นในปี 2546 และ 2547.....	53
3	อัตราการนำเข้าเนื้อไก่ของสหภาพยุโรปในปี 2546 และ 2547.....	53
4	สินค้าอาหารไทยที่ส่งออกไปสหภาพยุโรป 10 อันดับแรก ปี 2546.....	96
5	สินค้าอาหารส่งออกของไทยไปตลาดญี่ปุ่น 10 อันดับแรก ปี 2546.....	117

สารบัญญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
1 อัตราส่วนการผลิตในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อของไทย.....	14
2 ตลาดส่งออกเนื้อไก่ของไทย ปี 2548.....	30
3 การระบอบที่ 1.....	44
4 การระบอบที่ 2.....	45
5 การระบอบที่ 3.....	46
6 การบริโภคเนื้อไก่ภายในประเทศปี 2547.....	52
7 การส่งออกเนื้อไก่ของไทย.....	53
8 กฎหมายที่ควบคุมในภาคการผลิต.....	89
9 กฎหมายที่ควบคุมในภาคการตลาด.....	93
10 สัดส่วนการส่งออกสินค้าอาหารไปยังสหภาพยุโรป แยกตามกลุ่มสินค้า ปี 2546.....	95
11 สัดส่วนการส่งออกสินค้าอาหารไปยังญี่ปุ่น แยกตามกลุ่มสินค้า ปี 2546.....	116

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามที่รัฐบาลได้กำหนดให้ปี 2547 เป็นปีแห่งความปลอดภัยด้านอาหาร (Food Safety) เพื่อรณรงค์ภาพลักษณ์ด้านคุณภาพและมาตรฐานความปลอดภัยของอาหารไทยให้รู้จักแพร่หลายมากยิ่งขึ้น และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการผลิตสินค้าเกษตรให้มีศักยภาพทั้งปริมาณ และโดยเฉพาะคุณภาพต้องเป็นไปตามหลักสากล ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งนโยบายความปลอดภัยอาหารเป็นปัจจัยสำคัญที่จะผลักดันให้ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกสินค้าอาหารรายสำคัญของโลก และก้าวสู่การเป็นครัวของโลก (Kitchen of the World)¹

นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2548 องค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) ได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเหรียญเกียรติคุณอาหารปลอดภัย (Food Safety Award) แต่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งทรงประกอบพระราชกรณียกิจเพื่อส่งเสริมให้พสกนิกรมีสุขภาพที่ดี และทรงให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก ดังที่ได้ตรัสไว้ว่าสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญมาก สุขภาพดีปราศจากโรคภัย ทำให้มีความพร้อมในการศึกษา การประกอบอาชีพ ซึ่งส่งผลให้ประเทศเจริญก้าวหน้าสืบต่อไป²

ฉะนั้น ความปลอดภัยด้านอาหาร จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อสุขภาพของผู้บริโภคโดยตรง ทั้งนี้ ปัจจัยเสี่ยงต่อความปลอดภัยด้านอาหารเกิดขึ้นได้ในทุกขั้นตอนการผลิต การควบคุมตรวจสอบความปลอดภัยด้านอาหารจึงต้องครอบคลุมในทุกขั้นตอนการผลิต ตั้งแต่การ

¹บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย จำกัด, “ความปลอดภัยอาหาร : ปัจจัยผลักดัน “ครัวไทย...เป็นครัวโลก”,” กระแสทรรศน์ 9,1456 (กรกฎาคม 2546) อ้างถึงใน แหล่งที่มา <http://www.fostat.biotec.or.th/viewarticle.asp?id=00099> [11 ตุลาคม 2548]

²“Her Majesty the Queen Honored with the First Food Safety Award” [online]. Available from : http://www.thailand.prd.go.th/the_royalty_view.php?id=917 [2005, August 11]

ผลิตวัตถุดิบ การแปรรูป การขนส่งกระจายสินค้า และการจำหน่าย ในการผลักดันนโยบายด้านความปลอดภัยอาหาร หน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงสาธารณสุข นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานอื่นร่วมรับผิดชอบด้วย คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการคลัง (กรมศุลกากร) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค) สภาอุตสาหกรรม สภาหอการค้าไทย และสถาบันอาหาร ซึ่งทุกหน่วยงานต้องประสานงานให้สอดคล้องกัน เพื่อให้การผลิตสินค้าอาหารตั้งแต่ระดับฟาร์ม ไปจนถึงผู้บริโภค (From Farm to Table) มีมาตรฐานความปลอดภัยเป็นที่ยอมรับของต่างประเทศ ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวต้องเป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งการผลิตเพื่อการบริโภคภายในประเทศ และเพื่อการส่งออก เพื่อไม่ให้มีการใช้มาตรฐานด้านสุขอนามัยที่ไม่เท่าเทียมกันเป็นข้ออ้างเพื่อกีดกันทางการค้า³

เนื้อไก่ นับว่าเป็นอาหารประเภทเนื้อสัตว์ที่ให้คุณค่าสารอาหาร โปรตีน และมีไขมันต่ำกว่าเนื้อสัตว์ประเภทอื่นๆ อีกทั้งเป็นที่นิยมบริโภคกันทุกชาติ ไม่ขัดต่อหลักศาสนาใดเลยได้ง่าย ไม่มีปัญหาเรื่องของดินฟ้าอากาศมากนัก เลี้ยงได้ครั้งละจำนวนมาก เจริญเติบโตเร็ว เนื้อไก่จึงเป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อ ซึ่งผลิตเนื้อไก่เพื่อการบริโภคในประเทศ และส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ การส่งออกในแต่ละปีทำรายได้ให้กับประเทศในจำนวนมาก นอกจากนี้ อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อยังก่อให้เกิดอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวนำที่สำคัญ อาทิ อุตสาหกรรมการผลิตอาหารสัตว์และยาสัตว์ โรงงานฆ่าสัตว์ชำแหละและแปรรูป เป็นต้น ซึ่งทำให้เกิดการจ้างงานในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง เนื้อไก่จึงเป็นสินค้าเศรษฐกิจการเกษตรที่มีความสำคัญอย่างหนึ่ง ส่งผลให้อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ และมีแนวโน้มจะทวีความสำคัญยิ่งขึ้น⁴

อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย ทั้งเพื่อการบริโภคในประเทศและเพื่อการส่งออก ได้รับผลกระทบอย่างหนักจากวิกฤตการณ์การระบาดของโรค

³บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด, “ความปลอดภัยอาหาร : ปัจจัยผลักดัน “ครัวไทย...เป็นครัวโลก”,” หน้า 1.

⁴กองนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, แนวทางการผลิตและการตลาดไก่เนื้อ, (ม.ท.ป.,2539), หน้า 1.

ไข้หวัดนก (Avian Influenza หรือ Bird Flu) ทั้งนี้ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หน่วยงานผู้รับผิดชอบ (Competent Authority : CA) ได้ประกาศยืนยันอย่างเป็นทางการพบว่ามี การระบาดของโรคไข้หวัดนก ชนิดสายพันธุ์ H5N1 เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2547 การประกาศดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคนในประเทศขาดความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีก โดยเฉพาะเนื้อไก่ ถึงขนาดเลิกบริโภคเนื้อไก่ในช่วงที่มีการระบาดอย่างหนักในช่วงแรก กล่าวว่าเป็นเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีกที่บริโภคมีการปนเปื้อนของเชื้อไวรัสไข้หวัดนก ส่วนการส่งออกเนื้อไก่อันนั้น ประเทศผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์จากเนื้อไก่ ทั้งไก่สดแช่แข็งและไก่แปรรูป ได้สั่งห้ามนำเข้าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวจากประเทศไทย เนื่องมาจากความไม่มั่นใจในความปลอดภัยของเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์ ซึ่งอาจมีการปนเปื้อนของเชื้อไวรัสไข้หวัดนก และอาจทำให้มีการระบาดต่อมายังประเทศผู้นำเข้าได้จากวิกฤติการณ์การระบาดของโรคไข้หวัดนกดังกล่าว ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรม การเลี้ยงไก่เนื้อ อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการท่องเที่ยว และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ

จากสถานการณ์การระบาดของโรคไข้หวัดนกและผลกระทบดังกล่าว การแก้ไขปัญหาโรคไข้หวัดนกจึงจำเป็นต้องดำเนินการอย่างบูรณาการ คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเห็นชอบ แผนระยะยาว คือ ยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาโรคไข้หวัดนก (พ.ศ. 2548-2550) ในคราวประชุมเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2548 ตามที่คณะกรรมการพิจารณาแก้ไขปัญหาสถานการณ์โรคไข้หวัดนกเสนอ ซึ่งประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 6 แผน ที่มีความเชื่อมโยงกันและกัน ดังนี้⁵

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาการจัดการระบบปศุสัตว์ที่ปลอดโรค มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้สัตว์ปลอดโรค และผู้บริโภคมั่นใจ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเฝ้าระวังและควบคุมเมื่อเกิดการระบาดของโรค มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจจับการเกิดโรคไข้หวัดนกได้อย่างฉับไว และติดตามการเปลี่ยนแปลงของปัญหาได้อย่างใกล้ชิด

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างและจัดการความรู้เรื่องโรคไข้หวัดนก มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาไข้หวัดนกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

⁵ศูนย์ควบคุมโรคไข้หวัดนก สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์, การควบคุมโรคไข้หวัดนกในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2549), หน้า 61.

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างเสริมศักยภาพขององค์กรและบุคลากร มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรและบุคลากรที่ทำงานด้านระบบเฝ้าระวังและควบคุมโรคทุกระดับ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและธุรกิจ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมในการป้องกันและควบคุมการระบาดของโรค

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาระบบการจัดการเชิงบูรณาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างระบบและกลไกการจัดการปัญหาไข้หวัดนกอย่างมีประสิทธิภาพและมีเอกภาพ

จากมาตรการแก้ไขปัญหาโรคไข้หวัดนกตามแผนยุทธศาสตร์ทั้ง 6 ดังกล่าว ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก เพื่อให้สามารถควบคุมโรคไข้หวัดนกได้ ทั้งนี้ หากไม่สามารถควบคุมโรคได้ จะทำให้โรคไข้หวัดนกกลายเป็นโรคประจำถิ่น มีการระบาดหลายระลอกอีกหลายปี และเชื้อไข้หวัดนกอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงสายพันธุ์ โดยเฉพาะการผสมข้ามสายพันธุ์กับเชื้อไข้หวัดใหญ่ในคน ทำให้มีโอกาสเกิดการระบาดของโรคไข้หวัดนกจากคนสู่คน นำไปสู่การระบาดของไข้หวัดใหญ่ที่รุนแรง และทำให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมากได้

ฉะนั้น ปัญหาโรคไข้หวัดนกในมุมมองทางกฎหมาย จึงเห็นควรศึกษาถึงกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร ในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อซึ่งได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคไข้หวัดนก โดยพิจารณาตั้งแต่ฟาร์มเลี้ยงไก่ อาหารและยาสัตว์ โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก การขนส่ง กระทั่งถึงผู้บริโภค ตามหลักจากไร่ไปสู่โต๊ะอาหาร (From Farm to Table) โดยพิจารณาประกอบกับกฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องในแต่ละห่วงโซ่การผลิต ดังนี้ พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของมาตรการทางกฎหมายดังกล่าว กับระบบอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อ และสถานการณ์ของโรค ทั้งนี้ เพื่อป้องกันและควบคุมโรค และเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัยอาหารของเนื้อไก่แก่ผู้บริโภค

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายของรัฐเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร (Food Safety) กับกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของ การป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก

2. ศึกษากระบวนการอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อ สถานการณ์ของโรค และมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ข้อบกพร่องของกฎหมาย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร ในส่วนของ การป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อ เพื่อป้องกันและควบคุมโรค และเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค

3. ศึกษาเปรียบเทียบ กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร ในส่วนของ การป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก ในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อ ตามกฎหมายของไทยกับกฎหมายของต่างประเทศ และหลักเกณฑ์ขององค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ถึง จุดดีและจุดบกพร่อง ของกฎหมายไทย อันเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายต่อไป ทั้งนี้ เพื่อป้องกันและควบคุมโรค และเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศคู่ค้า

1.3 สมมุติฐานของการวิจัย

กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารในภาคอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรคระบาดไข้หวัดนก ยังขาดกลไกและมาตรการเพียงพอที่จะทำให้ผู้บริโภคมั่นใจเรื่องความปลอดภัยอาหารได้เพียงพอ

1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก โดยวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆจากเอกสาร เช่น วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง บทความในวารสารเกี่ยวกับการปศุสัตว์ สินค้าเกษตร วารสารเกี่ยวกับการสัตวแพทย์ทั้งของไทยและต่างประเทศ และกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารในภาคอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก ได้แก่ พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติม

โดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยการสัมภาษณ์เชิงสนทนากับนายสัตวแพทย์ สัตวแพทย์หญิง ของสำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ ผู้ประกอบการเลี้ยงไก่เนื้อ และผู้ส่งออกเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาถึงกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารในการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อ ซึ่งกฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องได้แก่พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. เปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ และหลักเกณฑ์ขององค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาถึงจุดดีและจุดบกพร่องของกฎหมายไทยในเรื่องดังกล่าว เพื่อพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายของรัฐเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร (Food Safety) กับกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของ การป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก
2. เมื่อศึกษาถึงระบบอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อ สถานการณ์ของโรค และกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว ทำให้ทราบข้อบกพร่องของกฎหมาย ซึ่งเป็นแนวทางในการพิจารณาแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร ในส่วนของ การป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก เพื่อป้องกันและควบคุมโรค และเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค

3. เมื่อศึกษาเปรียบเทียบวิเคราะห์ กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร ในส่วนของการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก ในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อ ตามกฎหมายของไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ และหลักการขององค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องแล้ว ทำให้ทราบถึงจุดดีและจุดบกพร่อง ของกฎหมายไทย อันเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายต่อไป ทั้งนี้ เพื่อป้องกันและควบคุมโรค และเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศคู่ค้า ซึ่งเป็นประโยชน์กับผู้บริโภค ผู้ประกอบการเลี้ยงไก่เนื้อทั้งเพื่อการบริโภคภายในประเทศและเพื่อการส่งออก และเป็นประโยชน์ในการเจรจาต่อรองข้อตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Agreement) ที่อาจเกิดขึ้นในสินค้าประเภทไก่สดแช่แข็งและไก่แปรรูป อีกด้วย

บทที่ 2

อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย

2.1 ความเป็นมาของการเลี้ยงไก่

เดิมมนุษย์นำไก่ป่ามาบริโภคเป็นอาหาร เมื่อเหลือจากการบริโภคก็นำมาเลี้ยง และ คัดพันธุ์ไว้ผสม เลี้ยงไว้จนคุ้นเคยกับคนเลี้ยง เรียกได้ว่าไก่ป่าเป็นต้นตระกูลของไก่พื้นเมืองหรือ เรียกกันว่า “ไก่บ้าน” นักวิทยาศาสตร์ได้สันนิษฐานว่าการนำไก่มาเลี้ยงตามบ้านเริ่มต้นขึ้นใน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แถบลุ่มแม่น้ำโขง เมื่อประมาณ 8,000 ปี มาแล้ว จากนั้นการเลี้ยงไก่ ได้กระจายตัวไปยังภูมิภาคอื่นๆ แต่ทั้งนี้มนุษย์เริ่มนำไก่มาเลี้ยงค่อนข้างช้ากว่าสัตว์ประเภทอื่นๆ เช่น หมู วัว แกะ เป็นต้น¹

การเลี้ยงไก่ในประเทศไทย แต่เดิมเป็นการเลี้ยงแบบไก่ใต้ถุนบ้าน ไก่ที่เลี้ยงเป็น พันธุ์ไก่ซึ่งเป็นตัวกำเนิดของไก่ชน นอกจากนี้ยังมีไก่พันธุ์ตะเภา ไก่เบตง ไก่ดำ ไก่แจ้ เป็นต้น ชาวบ้านมักเลี้ยงไก่ไว้ใต้ถุนบ้าน การเลี้ยงเป็นแบบให้ไก่หากินเอง ตอนเย็นชาวบ้านจึงจะโปรย ข้าวเปลือกให้กินบ้าง ไม่มีระบบการควบคุมโรคและการให้อาหารที่ถูกต้อง เมื่อถึงฤดูฝนหรือบาง ช่วงเกิดโรคนิวคาสเซิล โรคคอตีบเสียงอึกเสบ โรคฝีดาษไก่ เป็นต้น ไก่ที่เลี้ยงไว้ จึงล้มตายเป็น จำนวนมาก

ความสนใจเลี้ยงไก่เชิงพาณิชย์ในประเทศไทยเริ่มขึ้นในปี 2467 เมื่อหม่อมเจ้า สิทธิพร กฤดากร จัดตั้งฟาร์มบางเบิดที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยเป็นผู้ริเริ่มส่งไก่พันธุ์เล็กฮอร์น (leghorn) เข้ามาเลี้ยงในระบบที่ทันสมัย บุคคลสำคัญอีกท่านหนึ่ง คือ หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ (ศาสตราจารย์ ดร. ทองดี เรศานนท์) ซึ่งได้รับการยกย่องนับถือว่าเป็นบิดาแห่งไก่ของไทย ได้รับการสนับสนุนในเรื่องการเลี้ยงไก่จากหม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร จากนั้นในปี 2484 หลวงสุวรรณฯ และข้าราชการกรมปศุสัตว์ได้ทดลองเลี้ยงไก่พันธุ์ต่างๆ ที่แผนกสัตว์เล็กบางเขน แต่เมื่อมีไก่เต็ม โรงเรือนและมีการประกวดไข่ตกอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก ก็ได้เกิดสงครามมหาเอเชียบูรพาในเดือนธันวาคม 2484 ทำให้งานต้องชะงักลง ภายหลังสงครามมหาเอเชียบูรพาสงบลงในปี 2488

¹ยุทศศักดิ์ คณาสวัสดิ์, “เปิดตำนานเลี้ยงไก่โลก,” วารสารส่งเสริมการลงทุน 12, 8 (สิงหาคม 2544): 19.

ต่อมาในปี 2489 หลวงสุวรรณฯ ได้รับการแต่งตั้งเป็นอธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และได้เริ่มงานเลี้ยงไก่อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งในขณะนั้นอาชีพการเลี้ยงไก่เริ่มได้รับการสนใจจากประชาชนมากขึ้น แต่ยังคงมีปัญหาสำคัญที่ประชาชนไม่สนใจเลี้ยงไก่ในประเทศไทยมากนัก เนื่องจากเกิดโรคนิวคาสเซิลครั้งใหญ่ ทำให้ไก่ในกรุงเทพมหานครตายแทบทั้งหมด แม้แต่ไก่ที่เลี้ยงโดยหลวงสุวรรณฯ เองก็ตายด้วยโรคระบาดมากถึง 80% ทำให้คนไทยเจ็ดหลาบกับการเลี้ยงไก่ไปนานหลายปี จนกระทั่งถึงปี 2492 มีการนำเอาพันธุ์ไก่จากสหรัฐอเมริกา เข้ามา จึงมีการเริ่มเลี้ยงไก่อีกครั้งหลังจากหยุดชะงักเพราะโรคระบาดมานาน เนื่องจากรัฐบาลในยุคนั้น คือ รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ส่งเสริมการเลี้ยงไก่แผนใหม่ด้วยการส่งพ่อพันธุ์แม่พันธุ์เข้ามาทดแทนไก่พื้นเมือง โดยไก่พันธุ์ใหม่ที่นำเข้ามาเลี้ยง คือ พันธุ์เล็กฮอน (leghorn) และพันธุ์ไรด์ ไอแลนด์แดง (Rhode Island Red) จากสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นไก่ที่มีสายเลือดพันธุ์ดี ให้ไข่ดกและฟองโตกว่าเดิม นอกจากนี้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยังได้จัดตั้งกองทุนสนับสนุนการเลี้ยงไก่ โดยให้เงินอุดหนุน และได้ก่อตั้งสมาคมส่งเสริมการเลี้ยงไก่และสนับสนุนการออกหนังสือสารสันไก่อด้วย²

แต่เดิมการเลี้ยงไก่ของไทยเน้นการเลี้ยงไก่ไข่ ต่อมาในปี 2500 ได้เริ่มมีการเลี้ยงไก่เนื้อขึ้นในประเทศไทย แต่ไม่ค่อยได้รับความนิยมนัก กระทั่งในปี 2510 บริษัทเจริญโภคภัณฑ์ ได้ร่วมมือกับบริษัทอาร์เบอร์ เอเคอร์ ผู้เพาะพันธุ์ไก่รายใหญ่ของสหรัฐอเมริกา ได้จัดตั้งบริษัทอาร์เบอร์ เอเคอร์ (ประเทศไทย) จำกัด นำเข้าพันธุ์ไก่จากสหรัฐอเมริกา และนำมาขยายพันธุ์ ผสมพันธุ์ และจัดตั้งโรงงานฆ่าสัตว์ นอกจากนี้ยังนำเอาวิชาการด้านโรงเรือน การป้องกันโรค และการจัดการเข้ามาในประเทศไทยด้วย หลังจากนั้นเริ่มมีบริษัทรายใหญ่ของโลกรายอื่นๆ เข้ามาลงทุนในประเทศไทย ทั้งบริษัทของญี่ปุ่นและบริษัทของสหรัฐอเมริกา ในช่วงแรกประเทศไทยต้องนำเข้าไก่พันธุ์จากบริษัทของยุโรปและสหรัฐอเมริกา แต่ในปัจจุบันบางบริษัทสามารถผลิตไก่พันธุ์ได้เองระดับหนึ่ง โดยเป็นสายพันธุ์จากต่างประเทศที่นำมาปรับปรุงพันธุ์ให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในประเทศไทย ทั้งนี้ ไก่พันธุ์ส่วนใหญ่ได้มาจากสหรัฐอเมริกา เนื่องจากเป็นประเทศที่ก้าวหน้าในด้านการพัฒนาพันธุ์ไก่ ทำให้มีเนื้อมากและอัตราแลกเนื้อสูง พันธุ์ที่นำเข้าจากต่างประเทศจะใช้เวลาเลี้ยงเพียง 45-55 วัน เทียบกับพันธุ์พื้นเมืองที่ต้องใช้เวลานานถึง 120-180 วัน³

²ยูทศศักดิ์ คณาสวัสดิ์, “จากไก่บ้านสู่การส่งออก,” วารสารส่งเสริมการลงทุน 12, 8 (สิงหาคม 2544): 23-24.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 24-25.

ในปี 2515 ประเทศไทยเริ่มส่งออกเนื้อไก่ไปยังต่างประเทศ โดยมีปริมาณส่งออก 163 ตัน มูลค่าเพียง 3 ล้านบาท จากนั้นมูลค่าการส่งออกได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนปัจจุบันเนื้อไก่อันดับเป็นสินค้าส่งออกสำคัญของประเทศอย่างหนึ่งและประเทศไทยได้กลายเป็นประเทศส่งออกเนื้อไก่อันดับสำคัญของโลก⁴

การเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทยแบ่งตามขนาดและลักษณะการเลี้ยงได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้⁵

ประเภทแรก การเลี้ยงไก่แบบพื้นบ้าน เกษตรกรในพื้นที่ชนบทส่วนใหญ่นิยมเลี้ยงไก่พื้นเมือง ไว้บริโภคในครัวเรือน หากมีไก่อมากเกินความต้องการบริโภคก็จะนำไปขายเป็นรายได้เสริม

ประเภทที่สอง การเลี้ยงไก่แบบกึ่งอุตสาหกรรม เกษตรกรเลี้ยงไก่เป็นอาชีพเสริม ขนาดฟาร์มประมาณ 100-1,000 ตัว แหล่งของการผลิตกระจายอยู่ทั่วประเทศตามแหล่งชุมชนที่มีความนิยมบริโภคไก่อประเภทนั้นๆ พันธุ์ไก่ที่เกษตรกรนิยมเลี้ยงได้แก่ พันธุ์ไก่ดำ ไก่พื้นเมือง ลูกผสม และไก่กระทอง เป็นต้น

ประเภทที่สาม การเลี้ยงไก่แบบอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงแบบครบวงจร โดยมีบริษัทใหญ่ๆ เข้ามาดำเนินธุรกิจตั้งแต่การจัดการจัดหาพันธุ์ไก่ การเลี้ยง อาหารและยาสัตว์ การรับซื้อไก่เพื่อนำเข้าโรงฆ่า การแปรรูปเนื้อไก่ ตลอดจนธุรกิจการส่งออกเนื้อไก่แช่แข็ง

ทั้งนี้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยเน้นศึกษาการเลี้ยงไก่เนื้อแบบอุตสาหกรรมเป็นสำคัญ ขณะเดียวกันยังคงคำนึงถึงการเลี้ยงไก่แบบกึ่งอุตสาหกรรม การเลี้ยงไก่แบบพื้นบ้าน โดยเฉพาะการเลี้ยงไก่แบบพื้นบ้าน ซึ่งรวมถึงการเลี้ยงสัตว์ปีกเพื่อการสันถนาการ อย่างกรณีการเลี้ยงไก่ชน และการเลี้ยงสัตว์ปีกอื่นที่เกี่ยวข้อง อย่างกรณีของเป็ดไล่ทุ่ง มาพิจารณาประกอบด้วย

⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 25.

⁵ธานี ภาคอุทัย และวิภาวรรณ ปาณะพล, การผลิตและการตลาดไก่เนื้อ : สถานภาพและแนวโน้มนโยบาย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2539), หน้า 3.

2.2 อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนในระบบอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงขอจำแนกการนำเสนอเป็น 2 ภาคส่วน โดยส่วนแรกเป็นภาคการผลิต โดยจะกล่าวถึง ฟาร์มเลี้ยงไก่ อาหารและยาสัตว์ โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก รวมตลอดถึงการขนส่ง ซึ่งจะครอบคลุมทุกห่วงโซ่การผลิต ส่วนที่สองเป็นภาคการตลาด โดยจะกล่าวถึงอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการบริโภคภายในประเทศ และเพื่อการส่งออก

2.2.1 ภาคการผลิต

2.2.1.1 ฟาร์มเลี้ยงไก่

2.2.1.1.1 ประเภทการเลี้ยงไก่

การเลี้ยงไก่เนื้อสามารถแบ่งประเภทของการเลี้ยงได้ 3 ประเภท ดังนี้

(1) ฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อของบริษัทขนาดใหญ่

ประเทศไทยมีผู้ประกอบการรายใหญ่ในธุรกิจไก่เนื้อหลายราย เช่น เครือเจริญโภคภัณฑ์ เครือสหฟาร์ม เครือแหลมทองสหการ เครือเซ็นทาโก เครือศรีไทย เป็นต้น บริษัทเหล่านี้จะดำเนินธุรกิจอย่างครบวงจรตั้งแต่การวิจัยพัฒนาสายพันธุ์ไก่ เพาะพันธุ์ลูกไก่เนื้อ ผลิตอาหารสัตว์ ยาสัตว์ มีโรงฆ่าและแปรรูปเนื้อไก่ ตลอดจนดำเนินธุรกิจส่งออกเนื้อไก่แช่แข็งและผลิตภัณฑ์ บริษัทขนาดใหญ่เหล่านี้ นอกจากมีฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อของตนเองแล้ว ยังมีการทำสัญญาผูกพันให้เกษตรกรผู้เลี้ยงรายย่อยเลี้ยงไก่ให้ด้วย โดยวิธีประกันราคาและการจ้างเลี้ยง⁶

(2) ผู้เลี้ยงไก่เนื้อที่มีสัญญาผูกพันกับบริษัทหรือตัวแทนบริษัทขายอาหารสัตว์

การทำสัญญาผูกพันระหว่างบริษัทกับผู้เลี้ยง เป็นการทำสัญญาด้านผลผลิต (Contract Production) ซึ่งจะมีผลประโยชน์ต่อคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ ฝ่ายผู้เลี้ยงจะได้รับความช่วยเหลือด้านเงินทุนเพิ่มขึ้น ทำให้มีศักยภาพในการขยายการผลิต มีตลาดที่แน่นอนรองรับผลผลิต ลดความเสี่ยงความไม่แน่นอนของตลาด และได้รับวิชาการรวมถึงเทคนิคการเลี้ยงที่ทันสมัย ซึ่งอาจช่วยลดต้นทุนการผลิตลงได้ ส่วนฝ่ายบริษัท ซึ่งเป็นบริษัทขนาดใหญ่ ดำเนินธุรกิจครบวงจร โดยเฉพาะในส่วนของบริษัทผลิตอาหารสัตว์ ย่อมขายอาหารสัตว์ได้มากขึ้น เนื่องจาก

⁶ ยุทธศักดิ์ ฅณาสวัสดิ์, “อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย,” วารสารส่งเสริมการลงทุน 12, 8 (สิงหาคม 2544): 31-32.

อาหารสัตว์เป็นปัจจัยการผลิตถึงร้อยละ 70 ของปัจจัยการผลิตทั้งหมด และได้รับผลผลิตเนื้อไก่ที่แน่นอน เพื่อป้อนสู่โรงฆ่าสัตว์และแปรรูป นำเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์ขายภายในประเทศและส่งออก ทั้งนี้ บริษัทเป็นแหล่งอุปทานของปัจจัยการผลิต ขณะเดียวกันก็เป็นผู้ซื้อผลผลิต⁷

การเลี้ยงไก่เนื้อโดยมีสัญญาผูกพันกับบริษัท จำแนกย่อยได้ 2 ประเภท ดังนี้

ก. ผู้เลี้ยงไก่เนื้อประเภทประกันราคา (Contract Farming)

การประกันราคาไก่มีมาตั้งแต่เมื่อประมาณ ปี 2514 ในรูปแบบของการตกลงราคากันไว้ล่วงหน้า ระหว่างผู้เลี้ยงกับผู้ซื้อก่อนที่จะเลี้ยงไก่ในแต่ละรุ่น⁸ การเลี้ยงไก่แบบประกันราคานี้ผู้เลี้ยงเป็นผู้ลงทุนในการสร้างโรงเรือน อุปกรณ์ค้ำจ้ำง แรงงาน และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ส่วนลูกไก่อาหารสัตว์และยาสัตว์ เกษตรกรจะทำสัญญาราคาซื้อปัจจัยการผลิตเป็นลายลักษณ์อักษรกับบริษัทหรือตัวแทน รวมตลอดถึงการตกลงราคาขายไก่ไว้เป็นการล่วงหน้า สำหรับปริมาณการเลี้ยงไก่เนื้อแต่ละรุ่นนั้น บริษัทหรือตัวแทนจะเป็นผู้กำหนด ซึ่งทำให้ขาดอิสระในการขยายการผลิตเพื่อเพิ่มรายได้ แต่ผู้เลี้ยงประเภทนี้ไม่ต้องรับภาระการเลี้ยง เมื่อราคาลูกไก่หรือราคาอาหารสัตว์สูงขึ้นรวมทั้งลดความเสี่ยงทางด้านการตลาดในกรณีราคาไก่เนื้อในท้องตลาดต่ำ อย่างไรก็ตาม ผู้เลี้ยงไก่ประเภทนี้จะมีกำไรไม่มากนัก เพราะมีการตกลงในเรื่องปริมาณราคาซื้อขายกันไว้ล่วงหน้าและเป็นราคาในระดับที่ไม่สูงหรือต่ำจนเกินไป⁹ ซึ่งการเลี้ยงแบบนี้ เป็นการเฉลี่ยความเสี่ยงในเรื่องราคาระหว่างผู้เลี้ยงและบริษัท กล่าวคือ หากราคาตลาดต่ำกว่าราคาประกัน บริษัทจะเป็นฝ่ายเสียประโยชน์ แต่หากราคาตลาดสูงกว่าราคาประกัน ผู้เลี้ยงก็จะเสียประโยชน์¹⁰ ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่าผู้เลี้ยงไก่ในระบบประกันราคา เลือกลี้ยงไก่ในระบบนี้ เนื่องจาก มีหลักประกันที่แน่นอน มีความมั่นคงของรายได้ ไม่ต้องเสี่ยงกับการผันผวนของราคาไก่ และได้รับความสะดวกต่างๆ จากบริษัท เช่น ซื้อลูกไก่ได้จำนวนแน่นอนในราคาที่แน่นอน ได้รับความสะดวกจากบริษัทที่นำอาหารสัตว์

⁷ พุทธกาล รัชช, “โครงสร้างการผูกขาดของอุตสาหกรรมไก่เนื้อในเขตกรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2524), หน้า 6.

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 41

⁹ ธานี ภาคอุทัย และวิภาวรรณ ปาณะพล, การผลิตและการตลาดไก่เนื้อ : สถานภาพและแนวโน้ม หน้า 8-9.

¹⁰ พุทธกาล รัชช, “โครงสร้างการผูกขาดของอุตสาหกรรมไก่เนื้อในเขตกรุงเทพมหานคร,” หน้า 41.

ลูกไก่ มาส่งถึงฟาร์ม และสะดวกในการขายไก่ เนื่องจาก บริษัทมารับไก่จากฟาร์มนำเข้าโรงฆ่าสัตว์ ของตนเองโดยตรง

ข. ผู้เลี้ยงไก่ประเภทรับจ้าง (Contract Raiser)

ผู้เลี้ยงจะใช้เงินทุนของตนเองหรือกู้เงินมาลงทุนในการสร้างโรงเรือน อุปกรณ์ ค่าจ้างแรงงาน และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ส่วนค่าใช้จ่ายด้านลูกไก่ อาหารสัตว์และยาสัตว์ บริษัทหรือตัวแทนเป็นผู้ลงทุนทั้งหมด ตลอดจนเข้ามาช่วยเหลือทางการเงิน การจัดการและวิธีการเลี้ยงให้อีกด้วย เมื่อไก่โตได้ขนาด บริษัทหรือตัวแทนจะเป็นผู้รับซื้อเพื่อส่งโรงฆ่า ผลตอบแทนที่ผู้เลี้ยงจะได้รับขึ้นอยู่กับจำนวนไก่ที่รอดตาย จำนวนอาหารที่ใช้และได้ขนาดน้ำหนัก โดยได้รับค่าจ้างเลี้ยง คิดเป็นตัวหรือคิดตามน้ำหนักของตัวไก่ การเลี้ยงไก่เนื้อประเภทนี้ผู้รับจ้างเลี้ยง ไม่ต้องรับภาระความเสี่ยงในด้านต้นทุนและราคาจำหน่ายแต่ประการใดเลย โดยทั่วไปแล้วผู้เลี้ยงไก่ประเภทนี้มักเป็นผู้ที่เคยเลี้ยงไก่อีก่อนแล้ว และต้องเลิกเลี้ยง เนื่องจากประสบกับการขาดทุน แต่มีโรงเรือนและอุปกรณ์อยู่แล้ว จึงหันมาเลี้ยงไก่ให้กับบริษัทหรือตัวแทน¹¹ ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่า ผู้เลี้ยงไก่ในระบบรับจ้างเลี้ยง เลือกลักษณะระบบนี้ เนื่องจากไม่ต้องเสี่ยงกับความผันผวนของราคาไก่ ซึ่งได้กำหนดไว้ในสัญญาจ้างเลี้ยงแล้ว ผู้เลี้ยงจะได้รับผลตอบแทนต่อตัวหรือต่อจำนวนน้ำหนักตามที่ได้ตกลงกัน อีกทั้ง ยังได้รับความสะดวกต่างๆ จากบริษัท เช่น ลูกไก่ อาหารสัตว์และยาสัตว์ บริษัทเป็นผู้ลงทุนให้ทั้งหมด และนำมาส่งถึงฟาร์ม นอกจากนี้ ยังมีความมั่นคงของตลาดอีกด้วย

(3) ผู้เลี้ยงไก่โดยไม่มีสัญญาผูกพันหรือผู้เลี้ยงไก่เนื้ออิสระ (Independent Raiser)

ผู้เลี้ยงต้องรับผิดชอบต้นทุนการผลิตทั้งหมดด้วยตนเอง ตั้งแต่เงินลงทุน การสร้างโรงเรือนและอุปกรณ์ ค่าแรงงาน อาหารสัตว์และยาสัตว์ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ซึ่งผู้เลี้ยงจะซื้อลูกไก่ อาหารสัตว์และยาสัตว์จากบริษัทใดก็ได้ และจะขายไก่ให้กับบริษัทหรือตลาดใดก็ได้ ผู้เลี้ยงประเภทนี้มีความเสี่ยงสูงกว่าผู้เลี้ยงในกลุ่มอื่นๆ ในด้านต้นทุนและราคาจำหน่ายผลผลิต ทั้งนี้ เนื่องจากราคาไก่เนื้อขึ้นอยู่กับกลไกราคาของตลาดเป็นหลัก¹² ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่า ผู้เลี้ยงไก่ในระบบนี้ต้องมีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่เนื้อเป็นอย่างดี มีเงินทุนเพียงพอ เลี้ยงไก่อเป็นจำนวนมาก โดยมีไก่หมุนเวียนออกขายได้สม่ำเสมอและมีตลาดรองรับที่แน่นอน นอกจากนี้ ผู้เลี้ยงไก่เนื้ออิสระ

¹¹ธานี ภาคอุทัย และวิภาวรรณ ปาณะพล, การผลิตและการตลาดไก่เนื้อ : สถานภาพและแนวโน้ม, หน้า 9.

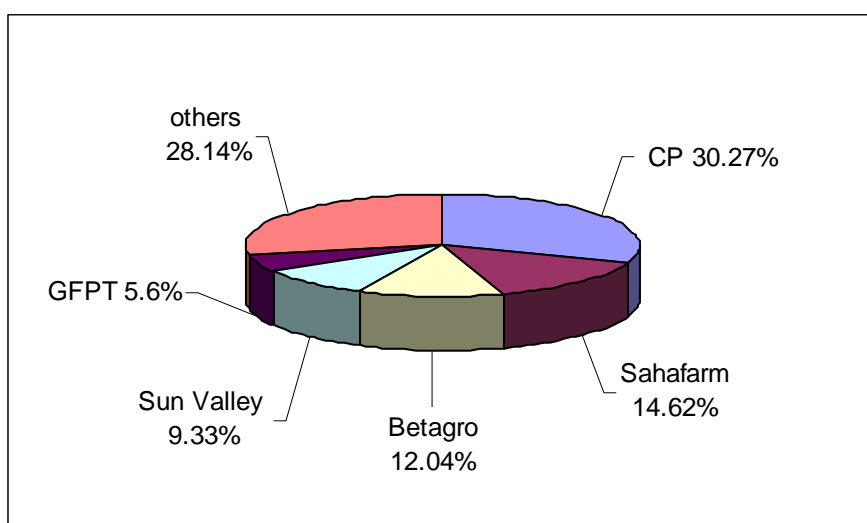
¹²เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

เลือกเลี้ยงไก่ในระบบนี้ เนื่องจาก หากการเลี้ยงเป็นไปได้ด้วยดีและมีระบบการบริหารจัดการที่ดีย่อมมีรายได้ดีกว่าการเลี้ยงแบบมีสัญญาผูกพันกับบริษัท

ทั้งนี้ ในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อของไทยมีผู้ประกอบการรายใหญ่เรียงลำดับตามอัตราการผลิต 5 ราย ดังนี้

1. เครือเจริญโภคภัณฑ์ มีบริษัทที่ดำเนินการผลิตและส่งออกเนื้อไก่ 3 บริษัท ได้แก่
 - (1) บริษัท ซี.พี.เอฟ. ผลิตอาหาร จำกัด (Est. 03)
 - (2) บริษัท กรุงเทพโปรดิเวส จำกัด (มหาชน) (Est. 23)
 - (3) บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน) (Est. 139)
2. เครือสหฟาร์ม มีบริษัทที่ดำเนินการผลิตและส่งออกเนื้อไก่ 2 บริษัท ได้แก่
 - (1) บริษัท สหฟาร์ม จำกัด (Est. 44)
 - (2) บริษัท โกลเด้นไลน์ บิสซิเนส จำกัด (Est. 129)
3. เครือเบทาโกร มีบริษัทที่ดำเนินการผลิตและส่งออกเนื้อไก่ 2 บริษัท ได้แก่
 - (1) บริษัท อาหารเบทาเทอร์ จำกัด (Est. 10)
 - (2) บริษัท บีฟู้ดส์ โปรดักส์ จำกัด (Est. 49)
4. บริษัท ชันแวลลีย์ (ประเทศไทย) จำกัด (Est. 32) ซึ่งเป็นบริษัทในเครือคาร์กิล (Cargill) ประเทศสหรัฐอเมริกา
5. บริษัท จีเอฟพีที (มหาชน) จำกัด (Est. 11)

โดยอัตราส่วนการผลิตของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อของไทยปรากฏตามข้อมูลข้างท้ายนี้

รูปที่ 1 อัตราส่วนการผลิตในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อของไทย
ที่มา : กรมปศุสัตว์, 2549

2.2.1.1.2 การผลิตไก่เนื้อ

อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทยได้มีการผลิตไก่เนื้อเพื่อใช้ในระบบการเลี้ยง ดังนี้

(1) พันธุ์ไก่เนื้อ

ในช่วงเริ่มต้นของอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการค้า ส่วนมากนิยมเลี้ยงไก่พันธุ์แท้ แต่เนื่องจากไก่พันธุ์แท้มีขอบเขตจำกัดต่อการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจ จึงได้มีการปรับปรุงพันธุ์ โดยใช้ไก่ 2 พันธุ์หรือมากกว่ามาผสมข้ามพันธุ์ เพื่อปรับปรุงพันธุ์ให้ได้ผลผลิตที่ให้ผลตอบแทนสูง โดยคัดเลือกเอกลักษณ์เด่นและคุณสมบัติจากพ่อแม่หลายๆ พันธุ์มารวมไว้ในไก่ลูกผสมตามความประสงค์ของนักผสมพันธุ์และตามความต้องการของตลาด การเลี้ยงไก่พันธุ์แท้เพื่อการค้าในปัจจุบันจึงมีน้อย ส่วนมากจะเป็นพันธุ์ที่ผสมข้ามสายพันธุ์ สำหรับผลิตเป็นลูกไก่กระทงเพื่อการค้า ทั้งนี้ ลูกไก่ที่มีจำหน่ายอยู่ในท้องตลาดจะมีลักษณะเด่นประจำพันธุ์และมีข้อมูลประจำพันธุ์อย่างละเอียด เช่น อัตราการเจริญเติบโต การแลกเปลี่ยนอาหารเป็นเนื้อ อัตราการเลี้ยงรอด อัตราการเจริญเติบโต ระยะเวลาการเลี้ยงของไก่กระทง เป็นต้น พันธุ์ของไก่ลูกผสมที่มีจำหน่ายในประเทศทั้งหมดได้จากการส่งระดับปู่-ย่าพันธุ์ (Grand Parent Stock : G.P.S.) หรือพ่อแม่พันธุ์ (Parent Stock : P.S.) จากต่างประเทศเข้ามาเลี้ยงเพื่อจำหน่ายให้แก่ผู้เลี้ยงอีกทอดหนึ่ง¹³

(2) การผลิตลูกไก่เนื้อ

โครงสร้างการผลิตลูกไก่นั้น ชนิดพันธุ์ต่างๆ จะเริ่มที่รุ่นทวด (Great Grand Parent Stock : G.G.P.) เป็นรุ่นแรก จากนั้นในรุ่นที่สองของการผสมพันธุ์จะได้ไก่รุ่น ปู่-ย่า (Grand Parent Stock : G.P.) โดยปกติไก่ทั้ง 2 รุ่นนี้ คือ G.G.P. และ G.P. บริษัทต้นกำเนิดในต่างประเทศมักไม่ยอมขายให้แก่บริษัทผู้ผลิตในประเทศไทย ยกเว้นบริษัทอาร์เบอร์ เอเคอร์ (Arber Acre) ที่ขายไก่รุ่น G.P. ให้แก่บริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ในรุ่นที่ 3 ซึ่งเป็นรุ่นที่บริษัทผู้ผลิตในประเทศไทยส่งนำเข้ารุ่นพ่อแม่ (Parent Stock) มาผสมเพื่อขายเป็นลูกไก่สำหรับฟาร์มเกษตรกรโดยทั่วไป ซึ่งเรียกว่ารุ่นลูก (Commercial Stock) ซึ่งไม่สามารถนำไปขยายพันธุ์ต่อไปได้อีก เมื่อเกษตรกรซื้อไก่รุ่นนี้ไปแล้วและนำไปเลี้ยงจนขาย ก็จะต้องซื้อไก่พันธุ์จากผู้ผลิตต่อไป¹⁴

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

¹⁴ พุทธกาล รัชชทร, “โครงสร้างการผูกขาดของอุตสาหกรรมไก่เนื้อในเขตกรุงเทพมหานคร,” หน้า 48.

ปัจจุบันประเทศไทยต้องนำเข้าพันธุ์ไก่ระดับปู่-ย่าพันธุ์ และพ่อ-แม่พันธุ์ จากต่างประเทศ เพื่อส่งต่อไปยังฟาร์มผสมพันธุ์ของบริษัทเพื่อผลิตลูกไก่ นำไปส่งต่อไปยังฟาร์มที่มีสัญญาผูกพันกับบริษัทหรือขายให้กับฟาร์มของผู้เลี้ยงทั่วไป เพื่อเลี้ยงเป็นไก่เนื้อ ทั้งนี้ ปกติการทำสัญญาซื้อไก่พันธุ์จากต่างประเทศ บริษัทผู้ขายในต่างประเทศจะไม่ยอมขายหรือให้ความรู้เกี่ยวกับการผสมพันธุ์ไก่รุ่นทวด (Great Grand Parent Stock : G.G.P.) เนื่องจาก ถือเป็นผลจากการลงทุนวิจัยซึ่งต้องรักษาไว้เป็นความลับ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันกรมปศุสัตว์ได้พยายามสร้างพันธุ์ไก่เนื้อ “กบินทร์บุรี” ขึ้นเองในประเทศ ซึ่งไก่พันธุ์กบินทร์บุรีสามารถเจริญเติบโตเร็ว เลี้ยง 6 สัปดาห์ จะมีน้ำหนัก 1.2 กิโลกรัม เลี้ยง 8 สัปดาห์ จะมีน้ำหนักเพิ่มเป็น 1.8 กิโลกรัม โดยมีอัตราแลกเนื้อ 1.64:1 และ 2:1 ตามลำดับ และมีลักษณะเด่น คือ ไม่มีขนอ่อน ทำให้ถอนขนง่าย รสชาติอร่อย มีกลิ่นหอม เนื้อหน้าอกเต็ม โคนขาใหญ่ เนื้อแน่นและนุ่ม ไขมันต่ำ¹⁵

โดยสรุปแล้ว การผลิตลูกไก่เนื้อ สามารถผลิตจากพันธุ์ไก่เนื้อ 2 ระดับ คือ¹⁶

ก. ไก่รุ่นปู่-ย่าพันธุ์ (Grand Parent Stock : G.P.)

เป็นลูกไก่ระดับรุ่นปู่-ย่าพันธุ์ อายุ 1 วัน ซึ่งนำเข้ามาจากต่างประเทศ เลี้ยงประมาณ 6 เดือน ไก่ย่าพันธุ์จะเริ่มให้ไข่ โดยให้ไข่เป็นระยะเวลา 9 เดือนจึงปลด เมื่อนำไข่ไก่ย่าพันธุ์ไปฟักนานประมาณ 21 วัน จะได้ลูกไก่รุ่นพ่อ-แม่พันธุ์ (Parent Stock : P.S.) เลี้ยงอีกประมาณ 6 เดือนไก่แม่พันธุ์จึงเริ่มให้ไข่ และจะให้ไข่เป็นระยะเวลา 9 เดือนจึงปลดออก นำไข่ไปฟักประมาณ 21 วัน จะได้ลูกไก่เนื้อ (Commercial Stock) นำไปเลี้ยงประมาณ 2 เดือน จึงสามารถนำออกขายได้ โดยมีน้ำหนักประมาณ 1.2 กิโลกรัม รวมระยะเวลาตั้งแต่ นำลูกไก่รุ่นปู่-ย่าพันธุ์จากต่างประเทศเข้ามา กระทั่งขายเป็นไก่เนื้อ (Broiler) ใช้เวลาประมาณ 17 เดือน ย่าพันธุ์ไก่เนื้อ 1 ตัวจะให้ลูกไก่ระดับพ่อ-แม่พันธุ์ ประมาณ 100 ตัว และให้ลูกไก่เนื้อได้ประมาณ 6,000 ตัว

ข. ไก่รุ่นพ่อ-แม่พันธุ์ (Parent Stock : P.S.)

เป็นลูกไก่ที่สั่งเข้ามาจากต่างประเทศ เพื่อเป็นพ่อ-แม่พันธุ์ เลี้ยงประมาณ 6 เดือน ไก่แม่พันธุ์จะเริ่มให้ไข่ และจะให้ไข่เป็นระยะเวลาประมาณ 6 เดือนจึงปลดออก นำไข่ไปฟักนานประมาณ 21 วัน จะได้ลูกไก่เนื้อ เลี้ยงประมาณ 2 เดือน สามารถนำออกขายได้ โดยมีน้ำหนัก

¹⁵ยุทธศักดิ์ ฅณาสวัสดิ์, “เปิดตำนานเลี้ยงไก่โลก,” หน้า 26.

¹⁶ธานี ภาคอุทัย และวิภาวรรณ ปาณะพล, การผลิตและการตลาดไก่เนื้อ : สถานภาพและแนวโน้ม, หน้า 6.

ประมาณ 1.8 กิโลกรัม รวมระยะเวลาตั้งแต่นำลูกไก่พ่อแม่พันธุ์ จากต่างประเทศเข้ามาจนกระทั่งขายเป็นไก่เนื้อ ใช้เวลาประมาณ 9 เดือน แม่พันธุ์ไก่เนื้อ 1 ตัว จะให้ลูกไก่เนื้อประมาณ 140 ตัว

(3) การผลิตลูกไก่เพื่อเป็นไก่เนื้อ

ไก่เนื้อหรือไก่กระทง (Broiler) หมายถึง ไก่ที่อยู่ในช่วงที่เป็นไก่วัยรุ่น อยู่กึ่งกลางระหว่างระยะที่เป็นลูกไก่กับไก่ที่โตเต็มวัย ระยะเวลาในการเลี้ยงตั้งแต่ลูกไก่จนเป็นไก่เนื้อใช้เวลาเพียง 50-55 วัน ก็จะได้น้ำหนักประมาณ 1.8 กิโลกรัม ฉะนั้น ในแต่ละปี ผู้เลี้ยงจึงเลี้ยงไก่ได้หลายรุ่นต่อเนื่องกันทั้งปี เทคนิคการเลี้ยงไก่เนื้อไม่ยุ่งยากอย่างการเลี้ยงไก่ไข่ เนื่องจากพันธุ์ไก่เนื้อได้ผ่านการคัดเลือกมาแล้วอย่างดี ให้มีการต้านทานโรค มีอัตราการเจริญเติบโตดี หาซื้อลูกไก่ได้ง่าย มีอาหารสำเร็จรูปสำหรับไก่กระทงระยะต่างๆ แต่การเลี้ยงไก่เนื้อกำไรต่อตัวค่อนข้างต่ำ จึงต้องเลี้ยงในปริมาณมาก ผู้เลี้ยงจึงต้องติดตามภาวะตลาดไก่เนื้อตลอดเวลา ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อ การเลี้ยงไก่เนื้อ คือ ราคาอาหารสัตว์และราคาลูกไก่ ภาวะโรคระบาด ภาวะการฉ้อฉลและฤดูกาล เป็นต้น¹⁷

2.2.1.1.3 วิธีการเลี้ยงไก่เนื้อ

การเลี้ยงไก่เนื้อใช้เวลาประมาณ 50-55 วัน โดยผู้เลี้ยงจะต้องไปหาซื้อพันธุ์ไก่เนื้อ มาเลี้ยง ส่วนใหญ่เป็นลูกไก่ที่มีอายุ 1 วัน¹⁸ ในกรณีของผู้เลี้ยงที่ทำสัญญาผูกพันกับบริษัทหรือตัวแทนขายอาหารสัตว์ บริษัทจะจัดพันธุ์ไก่เนื้อมาส่งให้ถึงฟาร์ม ซึ่งบริษัทรายใหญ่ที่ดำเนินกิจการครบวงจร ต่างก็มีพันธุ์ไก่เป็นของตนเอง เช่น กลุ่มเจริญโภคภัณฑ์ ใช้ไก่พันธุ์อาร์เบอร์ ซีพี 707 (CP 707) กลุ่มเซ็นดาโก ใช้ไก่พันธุ์รอสวัน (Ross one) กลุ่มแหลมทองสหการ ใช้ไก่พันธุ์ฮับบาร์ด (Hubbard) กลุ่มเบทาโกร ใช้ไก่พันธุ์ฟิลช์ (Pilch) เป็นต้น โดยบริษัทสามารถควบคุมพันธุ์ไก่ให้อยู่ได้แต่เฉพาะในกิจการของตนเท่านั้น ผู้เลี้ยงไก่หรือบริษัทคู่แข่งไม่สามารถนำเอาลูกไก่ที่ซื้อขายกัน ในตลาดไปขยายพันธุ์ต่อไปได้ เนื่องจากไก่รุ่นต่อไปที่ได้จะเป็นหมันหรือความสามารถในการแปรเปลี่ยนอาหารเป็นเนื้อต่ำลง ตัวอย่างเช่น กรณีไก่พันธุ์อาร์เบอร์ เอเคอร์ หรือ ซีพี 707 ของกลุ่มในเครือเจริญโภคภัณฑ์ ซึ่งนำเอาไก่รุ่นปู่-ย่าพันธุ์ (Grand Parent Stock : G.P.) จากบริษัท อาร์เบอร์ เอเคอร์ จากประเทศสหรัฐอเมริกา โดยตั้งเป็นบริษัท อาร์เบอร์ เอเคอร์ (ประเทศไทย) จำกัด ร่วมทุนกับบริษัทแม่ในสหรัฐอเมริกา จากไก่รุ่นปู่-ย่าพันธุ์ ผสมพันธุ์ผลิตไก่รุ่นพ่อแม่พันธุ์ จากไก่รุ่นพ่อแม่พันธุ์ บริษัทจะส่งไปเลี้ยงในฟาร์มต่างๆ ของตนเองเพื่อผสมพันธุ์ผลิตไก่รุ่นลูก เพื่อส่งออกขาย

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

ให้กับผู้เลี้ยงไก่ทั่วไป และผู้เลี้ยงที่มีสัญญาผูกพันกับบริษัท ไก่รุ่นนี้สามารถเปลี่ยนอาหารให้เป็นเนื้อได้ดี หากเลี้ยงด้วยอาหารสัตว์ที่ผสมถูกต้องตามสัดส่วน ตามสูตรแต่ละช่วงอายุ แต่ไก่รุ่นนี้ คู่แข่งหรือผู้เลี้ยงที่ไม่รู้สภาพพันธุกรรม หากนำไก่รุ่นนี้ไปเลี้ยงเป็นพ่อแม่พันธุ์ จะประสบกับภาวะขาดทุน เนื่องจากไก่รุ่นนี้จะเป็นหมัน ด้วยเหตุนี้ เกษตรกรผู้เลี้ยงจึงต้องพึงปัจจัยการเลี้ยงอย่างต่อเนื่องจากบริษัทอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะพันธุ์ไก่และอาหารสัตว์¹⁹

ทั้งนี้ การเลี้ยงลูกไก่ ต้องนำมาเลี้ยงในโรงเรือนที่ถูกสุขลักษณะตามวิธีการเลี้ยงของไก่แต่ละช่วง ซึ่งแบ่งเป็นช่วงระยะเวลาในการเลี้ยงได้เป็น 3 ระยะ คือ²⁰

ระยะที่ 1 เป็นลูกไก่หรือลูกเจี๊ยบอายุระหว่าง 1-14 วัน ในระยะนี้ต้องเริ่มด้วยการให้ความอบอุ่นอย่างดี และต้องมีระบบการป้องกันรักษาโรค เช่น โรคนิวคาสเซิล โรคหลอดลมอักเสบ เป็นต้น และนอกจากนี้ก็จะต้องมีการตัดปลายปากไก่เพื่อป้องกันไม่ให้ไก่จิกกันในเวลาที่โตขึ้น

ระยะที่ 2 เป็นไก่เล็กอายุระหว่าง 15-35 วัน ระยะนี้ไก่กำลังโต จึงกินอาหารมาก และจะต้องระวังป้องกันรักษาโรคเป็นอย่างดี เนื่องจากส่วนมากไก่จะตายในระยะนี้

ระยะที่ 3 เป็นไก่รุ่นอายุระหว่าง 35-55 วัน ในระยะนี้ ไก่จะยิ่งกินอาหารมากขึ้นกว่าเดิม และโตพอจะขายได้แล้ว มีน้ำหนักประมาณ 1.6-1.8 กิโลกรัม

2.2.1.1.4 แหล่งการผลิตไก่เนื้อ

การเลี้ยงไก่เนื้อของประเทศไทยส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณที่ตั้งโรงฆ่าชำแหละหรือในบริเวณที่มีความต้องการบริโภคมาก แหล่งเลี้ยงไก่เนื้อที่สำคัญของประเทศไทยอยู่ในแถบบริเวณภาคกลางและภาคตะวันออก ได้แก่ นครปฐม ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา โดยเฉพาะที่อำเภอแปดริ้ว นั้นเป็นแหล่งไก่พันธุ์เนื้อที่ใหญ่และสำคัญที่สุด²¹

¹⁹ พุทธกาล รัชชกร, “โครงการผูกขาดของอุตสาหกรรมไก่เนื้อในเขตกรุงเทพมหานคร,” หน้า 24-25.

²⁰ ธาณี ภาคอุทัย และวิภาวรรณ ปาณะพล, การผลิตและการตลาดไก่เนื้อ : สถานภาพและแนวโน้ม, หน้า 9.

²¹ กันดา จิตตั้งสมบุรณ์, “ภาวะการส่งออกไก่สดแช่แข็งและแปรรูปของไทย,” วารสารผู้ส่งออก 14, 3 (ปีกษัณธ์แรก กันยายน 2543) : 11.

2.2.1.2 อาหารสัตว์และยาสัตว์

2.2.1.2.1 อุตสาหกรรมอาหารสัตว์

อุตสาหกรรมอาหารสัตว์นับเป็นอุตสาหกรรมเกษตรพื้นฐานสำคัญที่เชื่อมโยงการผลิตพืชผลทางการเกษตรหลายประเภท อาทิ ข้าวฟ่าง ปลายข้าว ข้าวโพด ปลายป่น ถั่วเหลือง ฯลฯ นอกจากนี้ ยังเป็นอุตสาหกรรมสนับสนุนที่ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่น การแปรรูปเนื้อสัตว์ การสกัดน้ำมันพืช ปลายป่น ฯลฯ

ปัจจุบันประเทศไทยมีการจ้างงานในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ประมาณ 10,000 คน ได้พัฒนาอุตสาหกรรมอาหารสัตว์อย่างต่อเนื่องกว่า 30 ปี จนมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการผลิต โรงงานใช้เครื่องจักรที่ทันสมัยและควบคุมการผลิตโดยคอมพิวเตอร์

อาหารไก่มีส่วนสำคัญมากสำหรับอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่ หากอาหารไก่มีคุณภาพจะทำให้ไก่เติบโตเร็ว เนื้อไก่มีคุณภาพ นอกจากนี้ต้นทุนในการเลี้ยงไก่นั้นจะเป็นค่าอาหารสัตว์สูงถึง 70% ความแข็งแกร่งของธุรกิจอาหารสัตว์ในประเทศไทยจึงนับเป็นปัจจัยสำคัญที่เกื้อหนุนธุรกิจผลิตเนื้อไก่ของประเทศไทย²²

ภาพรวมของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ไทย แบ่งได้เป็น 3 ช่วง คือ ช่วงแรกก่อนปี 2529 เป็นช่วงที่อุตสาหกรรมอาหารสัตว์มีบทบาทต่ำ เนื่องจากการเลี้ยงสัตว์ยังมีน้อย ต่อมาเมื่อเข้าสู่ช่วงที่สอง ในปี 2530-2537 ได้มีการนำเอาเทคโนโลยี เครื่องจักรและวิธีการผลิตอาหารสัตว์สมัยใหม่เข้ามาสนับสนุนการเลี้ยงสัตว์ในระบบอุตสาหกรรม ส่งผลให้มีเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์อย่างหลากหลาย ในปริมาณที่มากพอต่อการบริโภคภายในประเทศ ต่อมาได้พัฒนาเป็นการเลี้ยงสัตว์เพื่อการส่งออกซึ่งมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และต่อมาในช่วงที่สาม ตั้งแต่ ปี 2537 กระทั่งถึงปัจจุบัน อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ต้องปรับเปลี่ยนเพื่อรองรับกับภาวะการณ์ของสิ่งแวดล้อมของตลาดและผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะพฤติกรรมของผู้บริโภคซึ่งคำนึงถึงความปลอดภัยมากขึ้น เช่น การอุบัติของโรคชนิดใหม่ๆ การควบคุมการใช้เภสัชภัณฑ์ให้อยู่ในระดับต่ำ และการคำนึงถึงความสะดวก ปลอดภัย เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และส่งผลดีต่อสุขภาพของสัตว์ รวมถึงผู้บริโภคเนื้อสัตว์ ดังนั้น ความต้องการพื้นฐานของการผลิตอาหารสัตว์นั้น จึงไม่เพียงแต่การได้มาซึ่งอาหารที่มีต้นทุนต่ำ คุณภาพดี เลี้ยงสัตว์ได้โตเร็ว แต่ต้องเพิ่มความปลอดภัยและส่งผลดีต่อ

²² ยุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์, “ธุรกิจอาหารสัตว์ของไทย,” วารสารส่งเสริมการลงทุน

สุขภาพของผู้บริโภค พร้อมทั้งสร้างประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยอ้อมในกระบวนการผลิตอีกด้วย²³

ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นภาพรวมของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ซึ่งเป็นห่วงโซ่หนึ่งในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อ ผู้วิจัยจึงขอจำแนกอธิบาย ดังนี้

2.2.1.2.1.1 วัตถุดิบอาหารสัตว์

วัตถุดิบอาหารสัตว์ที่ใช้ในการประกอบสูตรอาหารสัตว์ มีวัตถุดิบ 2 ชนิด คือ²⁴

(1) วัตถุดิบหลัก (macro ingredients)

วัตถุดิบหลักใช้เป็นแหล่งของพลังงาน โปรตีน วิตามิน และแร่ธาตุ วัตถุดิบหลักได้มาจากผลิตผลทางการเกษตร ได้แก่ ข้าวโพด ปลายข้าว มันเส้น ปลาป่น แปะงา ๗๗ หรือผลพลอยได้จากโรงงาน ได้แก่ กากถั่วเหลือง รำละเอียด รำสกัดน้ำมัน ๗๗ โดยวัตถุดิบหลักมีส่วนในสูตรอาหารมากกว่าร้อยละ 1

(2) วัตถุดิบย่อย (micro ingredients)

วัตถุดิบย่อยมีส่วนไม่เกินร้อยละ 1 ของสูตรอาหารสัตว์ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่จำเป็นและขาดไม่ได้ เพื่อให้เกิดความสมดุลทางโภชนาการในอาหารสัตว์ ส่วนมากอยู่ในรูปของสารผสมล่วงหน้า (premix) หรือวัตถุที่เติมในอาหารสัตว์ (feed additives)

สารผสมล่วงหน้าที่ใช้ทั่วไปในสูตรอาหารสัตว์ ได้แก่ อาหารเสริม (supplement mixes) วิตามินพรีมิกซ์ (vitamin premix) แร่ธาตุพรีมิกซ์ (mineral premixes) ยาปฏิชีวนะพรีมิกซ์ (antibiotic premix) ส่วนวัตถุที่เติมในอาหารสัตว์เป็นสารเสริมเพื่อใช้ในวัตถุประสงค์เฉพาะอย่าง ทั้งเพื่อเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการ และเพิ่มคุณภาพอาหารสัตว์ ปริมาณของวัตถุที่เติมในอาหารสัตว์ใช้ในปริมาณที่น้อยมาก ในระดับส่วนในล้านส่วน (ppm) ซึ่งวัตถุที่เติมที่นิยมใช้แบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มที่ให้คุณค่าทางโภชนาการ ได้แก่ กรดอะมิโนสังเคราะห์ วิตามิน แร่ธาตุ ๗๗ และกลุ่มที่ไม่ให้คุณค่าทางโภชนาการ แต่มีผลต่อคุณภาพอาหารสัตว์ ได้แก่ สี กลิ่น รส สารเชื่อม สารถนอมคุณภาพอาหาร ๗๗

²³ ญัฐชนก อมรเทวภัทร และคณะ, รายงานวิจัยสถานการณ์การผลิตอาหารสัตว์ในประเทศไทย (ม.ป.ท., 2546), หน้า 90.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

2.2.1.2.1.2 แหล่งวัตถุดิบ²⁵

(1) วัตถุดิบหลัก (macro ingredients)

วัตถุดิบหลักในการผลิตอาหารสัตว์ มาจาก 3 แหล่ง คือ

แหล่งแรก รับซื้อรายวันจากเกษตรกรทั่วไป ซึ่งจะต้องมีการสอบประวัติผู้ขายก่อนรับซื้อเพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพอาหารสัตว์ และโรงงานจะประกาศราคาซื้อวัตถุดิบให้เกษตรกรทราบล่วงหน้า 1 วัน โดยสำนักงานใหญ่จะแจ้งราคาซื้อไปยังโรงงานผ่านทางอีเมลอีกต่อหนึ่ง

แหล่งที่สอง รับซื้อตามสัญญาที่โรงงานอาหารสัตว์ทำกับเกษตรกร

แหล่งที่สาม นำเข้าจากต่างประเทศ

(2) วัตถุดิบย่อย (micro ingredients)

วัตถุดิบย่อยในการผลิตอาหารสัตว์นำเข้าจากต่างประเทศทั้งหมด เนื่องจากไม่สามารถผลิตได้ในประเทศ

2.2.1.2.1.3 สูตรอาหารสัตว์

อาหารที่ใช้เลี้ยงไก่กำหนดเป็น 3 สูตร ตามระยะการเติบโตของไก่ ดังนี้²⁶

ระยะแรก เริ่มตั้งแต่ไก่อายุ 1 วัน ถึง 3 สัปดาห์ เลี้ยงด้วยสูตรอาหารที่มีโปรตีนสูง มีพลังงานสูง แร่ธาตุและวิตามินครบถ้วน ทำให้ลูกไก่แข็งแรงโตเร็ว และมีอัตราการตายต่ำ โดยมีสัดส่วนของโปรตีนประมาณร้อยละ 23

ระยะที่สอง ไก่อายุ 3-6 สัปดาห์ เป็นช่วงที่ไก่มีการเปลี่ยนแปลงภายในร่างกายสูง มีความต้องการอาหารที่สามารถเสริมสร้างความแข็งแรงและทำให้มีอัตราแลกเนื้อดี อาหารจะประกอบไปด้วยโปรตีนประมาณร้อยละ 20-21

ระยะที่สาม ไก่อายุตั้งแต่ 6 สัปดาห์ กระทั่งส่งออกสู่ตลาด อาหารที่ใช้เลี้ยงเป็นอาหารที่ให้พลังงานสูง โดยมีสัดส่วนของโปรตีนลดลง

2.2.1.2.2 ยาสัตว์

ยาสัตว์เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเลี้ยงสัตว์ การใช้ยาสัตว์ทำให้สัตว์หายจากโรค สัตว์เจริญเติบโต เนื้อสัตว์ที่ได้มีคุณภาพดี แต่หากใช้ผิดวิธีผิดขนาด อาจทำให้สัตว์ตายหรือเกิดการ

²⁵ ยุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์, “ธุรกิจอาหารสัตว์ของไทย,” หน้า 42.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 43-44.

ตกค้างของยาสัตว์ในเนื้อสัตว์ได้ ส่งผลต่อคุณภาพของเนื้อสัตว์ และท้ายที่สุดย่อมส่งผลต่อสุขภาพของผู้บริโภค

2.2.1.2.2.1 ชนิดของยา

ชนิดของยาต่างๆ ที่ใช้ในสัตว์ปีกพอกำแนกออกได้ ดังนี้²⁷

(1) ยาถ่ายพยาธิ ได้แก่ ยาจำพวกฟีโดอาซิน บีปเปอร์ราซิน พีแบบเทล ไฮโกรมัยซิน เลวามิโซล เตตราไซโคล เป็นต้น

(2) ยาปฏิชีวนะ ได้แก่ คลอเตตราซัยคลิน ลินโคมัยซิน สะเปคตินอมัยซิน นิโอมัยซิน ออกซิเตตราซัยคลิน เพนนิซิลลิน เสตรปโตมัยซิน ไทโลซิน แอมพิซิลิน เจนด้ามัยซิน เป็นต้น

(3) ยาแก้บิด แบ่งออกเป็นอยู่ในรูปของยาผงละลายน้ำ และชนิดผสมในอาหาร ยาผงละลายน้ำ - แอมโพรเลียม 20% ซัลฟาครีนออกซาลีน ซัลฟาโมโนเมทอกซิน อีเอสบี 3 (ESB3)

ยาผสมอาหาร - ซาลิโนมัยซิน โรเบนนิดีน นีคราบาซิน ลาซาโลซิน ฮาโลฟูรีโนล

(4) ซัลโฟนาไมด์ ได้แก่ ยาซัลฟาชนิดต่างๆ เช่น ซัลฟาโมโนเมทอกซิน ซัลฟาไดเมทอกซิน ซัลฟากวินน็อกซาลีน ซัลฟาไทอาโซล ซัลฟามอราซิน ซัลฟาดิมิดีน เป็นต้น

(5) วัคซีน ได้แก่ วัคซีนนิวคาสเซิล วัคซีนหูดคอดม วัคซีนบิต (คอกซ์แซค) วัคซีนป้องกันโรคสมองและไขสันหลังอักเสบ วัคซีนอหิวาต์ วัคซีนฝีดาษ วัคซีนกล่องเสียงอักเสบ วัคซีนมาเร็กซ์ วัคซีนอินฟลูเอนซา-เบอร์ซอล วัคซีนหวัด เป็นต้น

(6) ยาฆ่าเชื้อ ได้แก่ เบนซิลโคเนียมคลอไรด์ ควอเทอร์นารีแอมโมเนียมกับโบรไมด์ อนุพันธ์ของฟีนอล ซานิสควอด ไอโอดีน เป็นต้น

(7) หมวดยาอื่นๆ ได้แก่ วิตามิน อีเล็กโทรไลต์ ฟุราซิซิโดน เป็นต้น

2.2.1.2.2.2 วิธีการใช้ยา

การใช้ยาเป็นสิ่งจำเป็นในการป้องกันและควบคุมโรค แต่ทั้งนี้การตรวจวินิจฉัยโรคอย่างถูกต้องเป็นสิ่งจำเป็นต้องกระทำก่อนจะมีการใช้ยา ซึ่งต้องกระทำโดยสัตวแพทย์

²⁷มานิตย์ เทวรักษ์พิทักษ์, การจัดการฟาร์มสัตว์ปีก, พิมพ์ครั้งที่ 4 (เชียงใหม่ : ดาวคอมพิวกราฟิก, 2536) หน้า 284-285.

ในบางครั้งอาจจำเป็นต้องตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อการวินิจฉัยโรคได้อย่างถูกต้อง แล้วการรักษาด้วยยาที่ถูกต้องจึงจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ วิธีการให้ยานั้นมีหลายอย่างด้วยกัน ได้แก่²⁸

(1) โดยการผสมอาหาร

วิธีการนี้ใช้ได้ดีเมื่อการรักษาต้องใช้ระยะเวลาาน ยาชนิดนั้นละลายน้ำได้ไม่ดี ยามีรสขมเมื่อละลายน้ำ การให้ยาโดยผสมลงในอาหารให้ไก่กินจึงเป็นทางเลือกที่ดี

(2) โดยการละลายน้ำดื่ม

การรักษาในระยะสั้น แม้ไก่จะเบื่ออาหารแต่ยังกินน้ำอยู่ การให้ยาโดยการละลายน้ำดื่มจึงใช้ในกรณีเพื่อรักษาโรคในระยะที่ไก่เครียด หรือในภาวะที่ขาดอาหาร การรักษาโดยวิธีนี้จะให้ยาประมาณ 2-5 วัน เพื่อให้ได้ปริมาณยาอย่างเพียงพอ การใช้น้อยหรือมากเกินไปอาจเป็นสาเหตุให้การรักษาล้มเหลวหรือเสียหายได้

(3) โดยการฉีด

วิธีการนี้ใช้เมื่อต้องการรักษาแบบฉุกเฉินสำหรับเฉพาะตัวสัตว์ และไม่สามารถให้ทางน้ำดื่มหรือผสมในอาหารได้ ทั้งนี้ การฉีดทำได้โดยฉีดเข้าผิวหนังหรือกล้ามเนื้อ ขึ้นอยู่กับชนิดของโรค วิธีการให้ยาโดยการฉีดนี้ทำให้สิ้นเปลืองแรงงานและเวลามาก และยังก่อให้เกิดความเครียดต่อตัวไก่ เนื่องจากการจับทำให้ไก่ตกใจกลัว

(4) โดยวิธีอื่นๆ

ตัวอย่างเช่น การสเปรย์กำจัดพยาธิภายนอก การรมด้วยควันและสเปรย์เพื่อทำลายเชื้อจุลินทรีย์ในสภาพแวดล้อม การจุ่มไข่เพื่อควบคุมเชื้อมัชโคลพลาสมา การกรอกปากด้วยยาแคปซูลหรือเม็ดในการถ่ายพยาธิ การฝัง (implant) ผลิตภัณฑ์ประเภทฮอร์โมน เป็นต้น

2.2.1.2.2.3 การใช้ยาปฏิชีวนะในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อ

การใช้ยาปฏิชีวนะในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อ วัตถุประสงค์มีดังนี้²⁹

(1) เพื่อเร่งการเจริญเติบโต

เป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปในหมู่วิชาการว่า การใช้ยาปฏิชีวนะผสมลงในอาหารสัตว์ในขนาดต่ำจะช่วยกระตุ้นการเจริญเติบโตของไก่ และช่วยให้ร่างกายมีการใช้อาหาร หรือมีการดูดซึมอาหารที่เป็นประโยชน์ได้ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในไก่กระทง ยาที่นิยมใช้มีหลายชนิด เช่น

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 285-288.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 293-298.

ลิน โคมัยซิน เพนนิซิลลิน อ็อกซีเตตราซัยคลิน คลอเตตราซัยคลิน บาซิทราซิน นิโอมัยซิน เตตราซัยคลิน เป็นต้น

การใช้ยาปฏิชีวนะเหล่านี้ได้มีนักวิทยาศาสตร์บางคนให้เหตุผลว่า การใช้ยาปฏิชีวนะในระดับต่ำจะไปกระตุ้นการแบ่งตัวของแบคทีเรียที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ซึ่งอาศัยอยู่ในลำไส้ให้มีเพิ่มมากขึ้น และยังช่วยทำลายเชื้อโรคที่จะเริ่มเกิดขึ้น

(2) เพื่อรักษาโรกระบบลำไส้

โรกระบบลำไส้เป็นโรคสำคัญอันดับหนึ่งของโรคในไก่ ไก่ที่ป่วยเป็นโรกระบบลำไส้จะแสดงอาการแคะแคะเร็น น้ำหนักลดลงเนื่องจากไก่ไม่สามารถกินอาหารตามปกติหรือไม่กินอาหารเลย สำหรับตัวที่กินอาหารได้บ้างการดูดซึมอาหารก็เสียไป การคัดเลือกตัวยาเพื่อใช้รักษาโรกระบบลำไส้ จะต้องคำนึงถึงยาที่ถูกดูดซึมได้น้อย ซึ่งยาที่ถูกลำไส้ดูดซึมได้น้อยนี้จะมีโอกาสแพร่กระจายปกคลุมไปตลอดลำไส้ ยาจำพวกนี้ได้แก่ นิโอมัยซิน บราซิทราซิน สะเปกติโนมัยซิน เสตรปโตมัยซิน อ็อกซีเตตราซัยคลิน เป็นต้น

(3) เพื่อรักษาโรคที่เกิดขึ้นในร่างกาย โรคที่เกิดขึ้นในร่างกายโดยแท้ ยกเว้นโรคลำไส้ ซึ่งมีหลายโรคด้วยกัน เช่น

- 1) โรค ซี.อาร์.ดี. (Chronic Respiratory Disease)
- 2) หวัดติดต่อ (Infectious Coryza)
- 3) คอไลแบคซิลโลซิส (Colibacillosis)
- 4) อินเฟกเชียส ซินโนไวติส (Infectious Synovitis)
- 5) โรคบิด (Coccidiosis)
- 6) โรคตับอักเสบ (Hepatitis)
- 7) โรคอหิวาต์ (Pasteurellosis)
- 8) โรคจี่ขาว (Pollorum)
- 9) โรคไทฟอยด์ (Typhoid)
- 10) สแตปไฟโลคอคโคซิส (Staphylococcosis)
- 11) ออนิธิโทซิส (Ornithosis) เป็นต้น

2.2.1.3 โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก

2.2.1.3.1 ประเภทของโรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก

โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีกแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- (1) โรงฆ่าสัตว์ปีกเพื่อการบริโภคภายในประเทศ แบ่งเป็น 3 ขนาด
 - ก. โรงฆ่าสัตว์ปีกขนาดใหญ่

มีปริมาณการผลิตต่อวันเกินกว่า 10,000 ตัวขึ้นไป มีการใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีในการผลิตสูง จำนวนเงินลงทุนเกินกว่า 50 ล้านบาท

ข. โรงฆ่าสัตว์ปีกขนาดกลาง

มีปริมาณการผลิตเกินกว่า 100 ตัวขึ้นไป แต่ไม่เกิน 10,000 ตัว มีการใช้เครื่องจักรในการผลิตบางขั้นตอนเท่านั้น

ค. โรงฆ่าสัตว์ปีกขนาดเล็ก

มีปริมาณการผลิตประมาณวันละ 40-50 ตัว มักเป็นกิจการในครัวเรือน ใช้แรงงานในการเชือดไก่ ไม่ใช้เครื่องจักรเข้าช่วย

(2) โรงฆ่าสัตว์ปีกเพื่อการส่งออก

โรงฆ่าสัตว์ปีกเพื่อการส่งออก เป็นโรงฆ่าขนาดใหญ่ทั้งหมด

2.2.1.3.2 ขั้นตอนการฆ่าสัตว์

(1) โรงฆ่าสัตว์ปีกเพื่อการบริโภคภายในประเทศ

โรงฆ่าสัตว์ปีกของไทยส่วนใหญ่เป็นโรงฆ่าสัตว์ปีกขนาดเล็ก อาจตั้งอยู่ในตลาดสดหรือห่างจากตลาดสดประมาณ 1-2 กิโลเมตร อยู่ติดถนน มีพื้นที่ไม่เกิน 50 ตารางเมตร ส่วนใหญ่มักเป็นบ้านพักอาศัย ในบริเวณฆ่าสัตว์ปีกจะมีเตาถ่านและกระทะใบบัวสำหรับต้มน้ำร้อนเพื่อลวกถอนขน การฆ่าสัตว์ปีกมักจะเริ่มเวลา 24.00 นาฬิกา เพื่อให้ทันส่งตลาดในเวลา 4.00 นาฬิกา หรือก่อนตลาดสดเปิด

ขั้นตอนการฆ่าสัตว์ปีกเริ่มต้นด้วยการจับที่ปีกของสัตว์ปีก แล้วใช้มีดปาดเส้นเลือดที่บริเวณคอ เลือดก็จะไหลออกมา ผู้ช่วยฆ่าหรือผู้ฆ่าจะใช้ขามซึ่งมีส่วนผสมของน้ำและเกลือมารองรับเลือดไว้ หลังจากนั้นก็นำสัตว์ปีกแช่ในกระทะน้ำร้อนแล้วก็ดึงขนออกจนหมด ส่วนขนที่ติดกับตัวไก่ที่ดึงออกได้ยากจะมีผู้ช่วยอีกทีมหนึ่งใช้แหบช่วยกันถอนขนจนหมด จากนั้นก็จะทำการล้างเครื่องในออกล้างเตรียมขนส่งสู่ตลาดต่อไป

ในกรณีโรงฆ่าขนาดกลางที่ฆ่าสัตว์ปีกมากกว่า 1,000 ตัวขึ้นไป โรงฆ่าเหล่านี้มักมีห้องเย็นขนาดเล็กและเครื่องถอนขน แต่กรรมวิธีการฆ่าไม่ได้ต่างไปจากโรงฆ่าสัตว์ปีกขนาดเล็กมากนัก กรรมวิธีในการฆ่ายังคงค่อนข้างโหดร้ายและทารุณ โดยมีได้ทำให้สัตว์สลบก่อนฆ่า เนื้อสัตว์ปีกที่ได้จึงมีการปนเปื้อนค่อนข้างสูง

ส่วนกรณีโรงฆ่าสัตว์ปีกขนาดใหญ่เพื่อการบริโภคภายในประเทศนั้น จะได้กล่าวต่อไปในส่วนของโรงฆ่าสัตว์ปีกเพื่อการส่งออก ซึ่งเป็นโรงฆ่าขนาดใหญ่ทั้งหมด

(2) โรงฆ่าสัตว์ปีกเพื่อการส่งออก

ขั้นตอนการฆ่าสัตว์ปีกในโรงฆ่าสัตว์ปีกเพื่อการส่งออก ซึ่งเป็นโรงฆ่าสัตว์ปีกขนาดใหญ่ มีขั้นตอนการฆ่าดังนี้

1) ตรวจโรคก่อนฆ่า (Ante - mortem)

เมื่อรถบรรทุกขนส่งไก่มาถึงบริเวณจุดจอดเพื่อรอเข้ามา ต้องมีการตรวจโรคก่อนฆ่า โดยตรวจ ณ ขณะที่ยังไม่ขนไก่ลงจากรถบรรทุก (loading) รวมทั้งตรวจสอบเอกสารรายงานการตรวจไก่/เปิดที่ฟาร์ม เอกสารการเคลื่อนย้ายสัตว์ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 จากนั้นขนไก่ลงจากรถบรรทุก (unloading) และตรวจโรคก่อนฆ่าอีกครั้ง หลังจากนั้นพนักงานจะจับไก่ไปแขวนกับราว โดยห้อยเอาหัวไก่ลง จากนั้นราวก็จะเคลื่อนที่ไปตามสายพาน

2) ทำให้สัตว์สลบ (Stunning)

ราวแขวนไก่จะเคลื่อนเข้าเครื่องช็อต โดยจุ่มหัวไก่ลงในน้ำที่มีกระแสไฟฟ้าด้วยแรงดันไฟฟ้า 90 โวลต์ เพื่อให้ไก่สลบ

3) ฆ่าโดยทำให้เลือดออก (Bleeding)

จากนั้นราวแขวนไก่จะเคลื่อนที่ไปยังจุดเชือด ซึ่งเชือดโดยพนักงานที่เป็นคนมุสลิม เพื่อให้จำหน่ายแก่ผู้บริโภคในประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม และส่งเนื้อไก่ไปจำหน่ายยังประเทศมุสลิมได้ (บางโรงงานใช้เครื่องเชือดอัตโนมัติ) หลังจากนั้นนำไก่ที่เชือดแล้วผ่านไปยังราวสำหรับรองรับเลือดจากไก่ที่ไหลออกมา

4) ถอนขนและทำความสะอาด (Scalding)

จากนั้นนำไก่มาลวกในน้ำร้อนอุณหภูมิ 58 องศาเซลเซียส นานประมาณ 1 นาที เข้าเครื่องถอนขนอัตโนมัติ ทำความสะอาด ตรวจสอบความเรียบร้อยของตัวไก่ จากนั้นพนักงานกลับตัวไก่แขวนคอขึ้นเอาขาห้อยลง นำไก่ผ่านน้ำร้อนเพื่อลวกขาและเข้าเครื่องถลกหนังขา เคลื่อนที่ผ่านน้ำเย็น เพื่อลดอุณหภูมิของไก่ เข้าเครื่องตัดหัวและดึงหลอดลม จากนั้น เข้าเครื่องเจาะกันเอาเครื่องในออก

5) ตรวจโรคหลังการฆ่า (Post- mortem)

สัตวแพทย์จะตรวจโรคไก่ที่ถูกเชือดแล้ว โดยสังเกตจากสีผิวของไก่ และลักษณะของเครื่องใน

(6) ซ้ำหาละและขั้นตอนอื่นๆ

หากสัตวแพทย์วินิจฉัยว่าไก่ไม่เป็นโรค ขั้นตอนต่อไปเข้าสู่ขั้นตอนล้างไก่ทั้งข้างนอกและข้างใน (inside – outside wash) และแช่เย็น และตรวจเช็คอุณหภูมิให้เป็นไปตามที่กำหนด เพื่อลดการเจริญเติบโตของแบคทีเรีย จากนั้นก็ซ้ำหาละ ตัดแต่งไก่ (cut – up) เป็นชิ้นส่วนต่างๆ บรรจุไก่ในบรรจุภัณฑ์และผ่านเครื่องตรวจโลหะ แล้วนำเข้าห้องแช่เย็นอุณหภูมิ 0 องศาเซลเซียส หลังจากนั้นนำเข้าห้องแช่แข็งที่อุณหภูมิ -45 องศาเซลเซียส ประมาณ 8 ชั่วโมงจนแข็ง แล้วนำไป

บรรจุกล่องและเก็บไว้ในห้องเย็นอุณหภูมิ 0.2 องศาเซลเซียส เพื่อส่งออกจำหน่ายต่างประเทศ หากผลิตเป็น ไก่แปรรูปจะต้องผ่านกรรมวิธีการผลิตเพิ่มเติม

2.2.1.4 การขนส่ง

2.2.1.4.1 การขนส่งสัตว์ปีกจากฟาร์มมายังโรงฆ่าสัตว์

การขนส่งสัตว์ปีกจากฟาร์มมายังโรงฆ่าสัตว์ต้องคำนึงถึง

(1) การเคลื่อนย้ายสัตว์ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 รายละเอียดจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 3 บทที่ 5 และบทที่ 6

(2) สวัสดิภาพสัตว์ (animal welfare)

การขนส่งสัตว์ที่ไม่ถูกต้องและไม่คำนึงถึงสวัสดิภาพสัตว์อาจทำให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจจากการขนส่ง เช่น สูญเสียน้ำหนัก สัตว์ตาย เกิดรอยแผล กระดูกแตก เกิดจุดเลือด เนื้อดำคล้ำ เพิ่มจุลินทรีย์ในเนื้อ และเกิดโรคจากการขนส่ง เป็นต้น

2.2.1.4.2 การขนส่งซากสัตว์ปีกจากโรงฆ่าสัตว์ไปยังผู้บริโภค

การขนส่งซากสัตว์ปีกจากโรงฆ่าสัตว์ไปยังผู้บริโภคจะต้องคำนึงถึง

1. การเคลื่อนย้ายสัตว์ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ทั้งนี้ รายละเอียดจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 3 บทที่ 5 และบทที่ 6

2. สุขอนามัยการขนส่ง³⁰

ปัจจุบันการขนส่งซากสัตว์ปีกจากโรงฆ่าสัตว์ไปยังผู้บริโภค ยังไม่มีกฎหมายควบคุมสุขอนามัยการขนส่ง โดยปกติผู้ประกอบการรายย่อยจะนำซากสัตว์ปีกใส่ในลังน้ำแข็ง ในขณะที่ผู้ประกอบการรายใหญ่มีรถห้องเย็นเพื่อจัดเก็บซากสัตว์ปีกในระหว่างขนส่ง ทั้งนี้ การขนส่งซากสัตว์ปีกที่ไม่ถูกสุขลักษณะอาจทำให้ซากสัตว์ปีกดังกล่าวติดเชื้อหรือเกิดการปนเปื้อนของเชื้อโรค หรือในทางกลับกันซากสัตว์ปีกดังกล่าวอาจเป็นตัวแพร่กระจายเชื้อโรคได้อีกทางหนึ่ง

³⁰ สัมภาษณ์ รักษ์ไทย งามภักดิ์, นายสัตวแพทย์ 7 วช. ศูนย์ควบคุมโรคใช้หัวคนก สำนักงานควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์, 27 กรกฎาคม 2549.

2.2.2 ภาคการตลาด

2.2.2.1 อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการบริโภคภายในประเทศ

2.2.2.1.1 โครงสร้างตลาดภายในประเทศ

ตลาดภายในประเทศแบ่งออกได้เป็น 2 ตลาด ดังนี้³¹

(1) ตลาดกรุงเทพมหานคร

ตลาดกรุงเทพมหานครบริโภคเนื้อไก่จากแหล่งผลิต 2 แหล่งใหญ่ๆ คือ จากโรงฆ่าและชำแหละไก่ของบริษัทอาหารสัตว์ กับตลาดคลองเตยหรือตลาดเขาวราช ซึ่งเป็นตลาดกลางรายย่อยของพ่อค้าขายส่งไก่ชำแหละในกรุงเทพมหานคร

(2) ตลาดต่างจังหวัด

ตลาดต่างจังหวัดส่วนหนึ่งบริโภคเนื้อไก่จากพ่อค้าขายปลีกไก่ชำแหละท้องถิ่นและอีกส่วนหนึ่งจากพ่อค้าขายส่งไก่ชำแหละต่างจังหวัด ซึ่งซื้อไก่จากโรงฆ่าและชำแหละของบริษัทอาหารสัตว์

2.2.2.1.2 วิธีการตลาดไก่เนื้อภายในประเทศ

วิธีการตลาดภายในประเทศ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ³²

(1) วิธีการตลาดไก่เนื้อประเภทอิสระ

ผู้เลี้ยงไก่เนื้อประเภทอิสระจะขายไก่มีชีวิตให้แก่พ่อค้ารวบรวมไก่ในท้องถิ่น พ่อค้าขายส่งไก่ในท้องถิ่น พ่อค้าขายส่งในกรุงเทพมหานคร หรือตัวแทนบริษัท เมื่อพ่อค้ารวบรวมไก่ในท้องถิ่นจากผู้เลี้ยงไก่เนื้ออิสระได้แล้ว จะนำไปขายต่อให้พ่อค้าส่งในท้องถิ่นหรือพ่อค้าขายส่งในกรุงเทพมหานคร หลังจากพ่อค้าขายส่งในท้องถิ่นรับซื้อไก่ไว้แล้ว จะนำไปฆ่าเพื่อขายให้แก่พ่อค้าขายปลีกเนื้อไก่ในท้องถิ่น เพื่อส่งขายต่อให้ผู้บริโภคในท้องถิ่นต่อไป ส่วนพ่อค้าขายส่งในกรุงเทพมหานคร หลังจากรับซื้อไก่มาแล้ว จะนำไปฆ่าในตลาดคลองเตย หรือตลาดอื่นๆ ในกรุงเทพมหานคร เพื่อขายให้แก่พ่อค้าขายปลีกเนื้อไก่ในกรุงเทพมหานคร เพื่อจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครต่อไป ส่วนตัวแทนบริษัท เมื่อรับซื้อไก่มาแล้ว จะส่งไก่ไปยังโรงฆ่าชำแหละของบริษัท เพื่อส่งขายต่อให้พ่อค้าขายปลีกเนื้อไก่ในกรุงเทพมหานครต่อไป

³¹ธานี ภาคอุทัย และวิภาวรรณ ปาณะพล, การผลิตและการตลาดไก่เนื้อ : สถานภาพและแนวโน้ม, หน้า 14.

³²เรื่องเดียวกัน, หน้า 14-16.

(2) วิธีการตลาดไก่เนื้อประเภทมีสัญญาผูกพันกับบริษัท

ผู้เลี้ยงไก่เนื้อประเภทมีสัญญาผูกพันกับบริษัท แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ผู้เลี้ยงไก่เนื้อประเภทประกันราคา และประเภทรับจ้างเลี้ยง จะส่งไก่มีชีวิตให้แก่ตัวแทนบริษัทหรือบริษัท เมื่อตัวแทนบริษัทหรือบริษัท รับซื้อไก่มีชีวิตจากผู้เลี้ยงไก่มาแล้ว จะนำส่งไก่ให้แก่โรงฆ่าชำแหละของบริษัท เพื่อชำแหละและชำแหละเป็นชิ้นส่วนต่างๆ ตามความต้องการของตลาดต่างประเทศ ส่วนหนึ่ง อีกส่วนจะรวบรวมชิ้นส่วนไก่ที่ไม่ได้มาตรฐานไม่สามารถส่งขายตลาดต่างประเทศได้ เพื่อส่งขายให้แก่พ่อค้าขายปลีกเนื้อไก่ในกรุงเทพมหานคร เพื่อส่งขายไปยังผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครต่อไป แต่ส่วนหนึ่งส่งเข้าโรงงานแปรรูปเพื่อทำผลิตภัณฑ์เนื้อไก่ และอีกส่วนหนึ่ง จะส่งขายให้กับพ่อค้าขายส่งหรือขายปลีกในต่างจังหวัด

2.2.2.1.3 ลักษณะไก่ชำแหละภายในประเทศ

ลักษณะการจำหน่ายไก่ชำแหละภายในประเทศแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้³³

- (1) ไก่สดทั้งตัวไม่แยกเครื่องใน
- (2) ไก่สดทั้งตัวแยกเครื่องใน
- (3) ไก่ชำแหละเป็นชิ้นส่วนต่างๆ เช่น หัว คอ ขา น่อง ปีก ออก และเครื่องใน

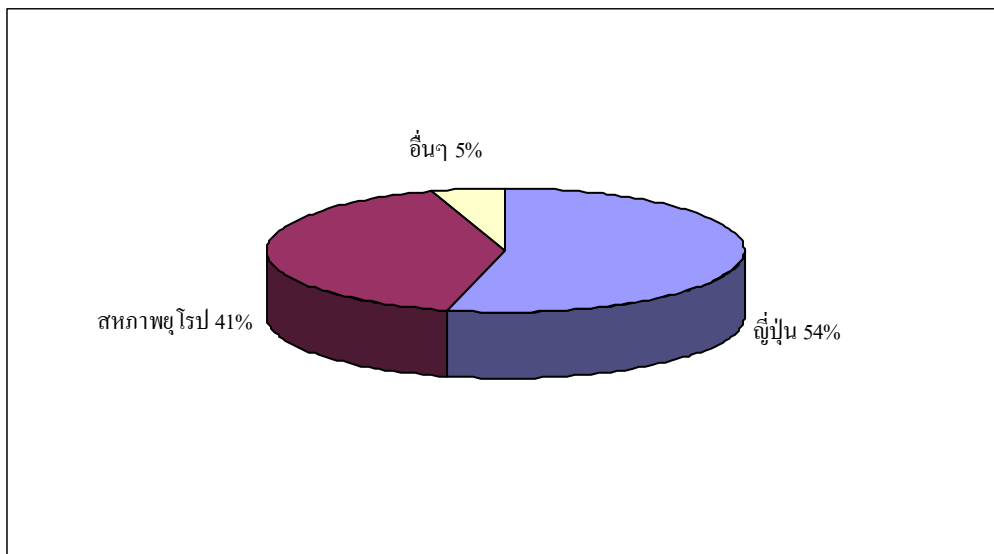
นอกจากการบริโภคในรูปของเนื้อไก่ชำแหละแล้ว บริษัทเอกชนยังได้แปรรูปเนื้อไก่เป็นผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายอีกหลายประเภท เช่น ลูกชิ้น ไส้กรอก เป็นต้น

2.2.2.2 อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก

2.2.2.2.1 ตลาดส่งออกที่สำคัญ

- (1) ประเทศญี่ปุ่น เป็นตลาดหลักและใหญ่ที่ประเทศไทยส่งออกได้มากที่สุด
- (2) สหภาพยุโรป เป็นตลาดหลักรองจากตลาดในประเทศญี่ปุ่น
- (3) ตลาดประเทศอื่นๆ ได้แก่ สิงคโปร์ ฮองกง เกาหลีใต้ แอฟริกา แคนาดา เป็นต้น

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14.

รูปที่ 2 ตลาดส่งออกเนื้อไก่ของไทย ปี 2548

ที่มา : กรมปศุสัตว์, 2548

2.2.2.2.2 ลักษณะสินค้าส่งออก

(1) ไก่สดแช่แข็ง

ไก่สดแช่แข็งที่ผลิตเพื่อจำหน่ายในตลาดต่างประเทศต้องเป็นไก่ที่มีคุณภาพดี โดยมากแยกเป็นชิ้นส่วนต่างๆ ได้แก่ ไก่ทั้งตัว เนื้อหน้าอก ข้ำแหละออกเป็นรูปแบบต่างๆ เนื้อปีก เนื้อสะโพกและน่อง

(2) ไก่ปรุงสุกและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีก

ไก่ปรุงสุกและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีกส่งออกได้แก่ เบอร์เกอร์ไก่ ยากิโทริ ไก่เสียบไม้ เนื้อไก่ห่อกะหล่ำปลี ไก่ชุบแป้งทอด ไก่ชุบซอสญี่ปุ่นรมควัน เนื้อไก่แปรรูปอื่นๆ เช่น ลูกชิ้นไก่ ไส้กรอก เป็นต้น

ทั้งนี้ ก่อนวันที่ 23 มกราคม 2547 ซึ่งเป็นวันที่ประเทศไทยได้ประกาศยืนยันอย่างเป็นทางการพบการระบาดของโรคไข้หวัดนก ชนิดสายพันธุ์ H5N1 ซึ่งเป็นสายพันธุ์ชนิดก่อโรครุนแรง ประเทศไทยสามารถส่งออกได้ทั้งไก่สดแช่แข็งและไก่ปรุงสุก แต่หลังจากการประกาศยืนยันพบการระบาดของโรคไข้หวัดนกดังกล่าว ส่งผลให้ประเทศไทยไม่สามารถส่งออกไก่สดแช่แข็งได้ สามารถส่งออกได้เฉพาะไก่ปรุงสุกเท่านั้น

2.3 ปัญหาและอุปสรรคในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อ

2.3.1 ภาคการผลิต

2.3.1.1 ฟาร์มเลี้ยงไก่³⁴

(1) ปัญหาการจดทะเบียนรับรองฟาร์มมาตรฐาน

ปัญหาการจดทะเบียนรับรองมาตรฐานฟาร์ม แบ่งได้เป็น 2 กรณี ดังนี้

ก. กรณีฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อที่มีจำนวนไก่ตั้งแต่ 3,000 ตัวขึ้นไป

ระเบียบมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อของประเทศไทย พ.ศ. 2542 กำหนดให้ฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อที่จะเข้ามาตรฐานฟาร์มได้ ต้องเป็นฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการค้าที่มีจำนวนไก่ที่เลี้ยงตั้งแต่ 3,000 ตัวขึ้นไปเท่านั้น

ในทางปฏิบัติผู้เลี้ยงไก่เนื้ออิสระหรือรายย่อย ที่เลี้ยงไก่ตั้งแต่ 3,000 ตัวขึ้นไป และมีความประสงค์จะเข้าระบบมาตรฐานฟาร์ม มักประสบกับปัญหาขาดเงินทุนที่จะนำมาใช้ปรับปรุงฟาร์มเพื่อเข้าสู่ระบบ นอกจากนี้แล้วผู้เลี้ยงยังไม่มีการจัดระบบเอกสาร ตามที่ระเบียบมาตรฐานฟาร์มกำหนด ตัวอย่างเช่น คู่มือการจัดการฟาร์ม ระบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารฟาร์ม การจัดการด้านการผลิต เป็นต้น และผู้เลี้ยงยังไม่สามารถแบกรับค่าใช้จ่ายเพื่อจัดให้มีสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์ม ตามระเบียบมาตรฐานฟาร์ม ซึ่งกำหนดให้ต้องมีสัตวแพทย์ที่มีใบอนุญาตบำบัดโรคสัตว์ชั้นหนึ่ง (ปัจจุบันเรียกว่าใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่ง) และต้องได้รับใบอนุญาตควบคุมฟาร์มจากกรมปศุสัตว์ด้วย ทั้งนี้ เพื่อทำหน้าที่ควบคุมดูแลสุขภาพสัตว์ภายในฟาร์ม

ส่วนกรณีฟาร์มเลี้ยงไก่ของบริษัทขนาดใหญ่ และฟาร์มที่ทำสัญญาผูกพันกับบริษัท สามารถเข้าสู่ระบบมาตรฐานฟาร์มได้โดยไม่มีข้อยุ่งยากมากนัก และโดยส่วนมากได้เข้าสู่ระบบมาตรฐานฟาร์มแล้ว

ข. กรณีฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อที่มีจำนวนไก่น้อยกว่า 3,000 ตัว

ฟาร์มที่เลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการค้าที่มีจำนวนไก่น้อยกว่า 3,000 ตัว ไม่สามารถเข้าสู่ระบบมาตรฐานฟาร์มได้ แม้มีศักยภาพหรือความพร้อมที่จะเข้าสู่ระบบก็ตาม ฉะนั้น จึงอาจมีแนวทางออกโดยการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบมาตรฐานฟาร์ม โดยไม่กำหนดจำนวนไก่ที่เลี้ยง ทั้งนี้ หากเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการค้าแล้ว ก็สามารถเข้าสู่ระบบนี้ได้ทั้งหมด

(2) ปัญหาระบบฐานข้อมูลและระบบตรวจสอบย้อนกลับ

³⁴ สัมภาษณ์ คณรัตน์ หรินทรานนท์, ผู้อำนวยการส่วนมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสัตว์ สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์, 21 สิงหาคม 2549.

การตรวจสอบย้อนกลับมายังฟาร์มที่เลี้ยงสามารถแยกได้เป็น 2 ประการ ดังนี้

ก. กรณีฟาร์มเลี้ยงไก่เพื่อเข้าสู่โรงฆ่าสัตว์ปีกเพื่อการส่งออก

ฟาร์มเลี้ยงไก่ที่ส่งเข้าโรงฆ่าสัตว์ปีกเพื่อการส่งออก จะต้องมีการกรอกแบบ สพส. 001 (LSC. 001) รายงานการตรวจไก่/เปิดที่ฟาร์ม (Poultry Inspection Report at Farm) ซึ่งระบุรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับไก่ที่เข้าโรงฆ่า เช่น ชื่อฟาร์ม วันที่เข้าเลี้ยง วันที่จับไก่ วันที่ตรวจไก่ ปริมาณอาหารที่ใช้ไปแล้ว ประวัติการเจ็บป่วย สวัสดิภาพสัตว์ ประวัติการให้วัคซีน เป็นต้น ฉะนั้น การตรวจสอบย้อนกลับ ว่าไก่มาจากฟาร์มใด จึงสามารถตรวจสอบได้โดยระบบเอกสาร แต่อย่างไรก็ตาม ในอนาคตอาจมีการพัฒนาใช้ระบบรหัสสินค้า (barcode) หรือระบบรหัสประจำตัวสัตว์ (Animal Identification System) โดยนำคลื่นความถี่วิทยุ (Radio Frequency Identification : RFID) มาใช้ในการระบุตัวสัตว์

ข. กรณีฟาร์มเลี้ยงไก่เพื่อเข้าสู่โรงฆ่าสัตว์ปีกเพื่อการบริโภคภายในประเทศ

ระบบตรวจสอบย้อนกลับว่าไก่มาจากฟาร์มใดบ้าง เป็นไปตามระบบที่โรงฆ่าสัตว์เป็นผู้กำหนด

(3) ปัญหาการป้องกันและควบคุมโรค

ฟาร์มเลี้ยงไก่ที่กรมปศุสัตว์ได้รับรองเป็นฟาร์มมาตรฐานแล้วนั้น จะมีสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์มทำหน้าที่ดูแลด้านสุขภาพสัตว์ทั้งระบบ ทั้งการป้องกันและควบคุมโรค และการจัดระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ (Biosecurity)* จึงไม่ปัญหาด้านการป้องกันและควบคุมโรค

ส่วนฟาร์มที่ยังไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์ม ไม่มีระบบการป้องกันและควบคุมโรค ไม่มีระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ บางครั้งเกษตรกรผู้เลี้ยงไม่มีความรู้ในการทำลายซากสัตว์ ทำให้โรคแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว แต่อย่างไรก็ตาม จากเหตุการณ์การระบาดของโรคไข้หวัดนก ทำให้ผู้เลี้ยงไก่เกิดความกลัวและให้ความสำคัญกับระบบการป้องกันและควบคุมโรคมามากขึ้น นอกจากนี้แล้ว การนำระบบความปลอดภัยทางชีวภาพมาใช้ตามความเหมาะสมกับศักยภาพของฟาร์มย่อมเป็นวิธีการในการป้องกันและควบคุมโรคได้เป็นอย่างดี

(4) ปัญหาการกำกับดูแลและบังคับใช้กฎหมาย

เนื่องจากระเบียบมาตรฐานฟาร์ม ไม่ใช่กฎหมาย จึงไม่มีผลในเชิงบังคับ หากผู้ประกอบการไม่ให้ความร่วมมือก็ไม่สามารถไปบีบบังคับให้เข้าสู่ระบบได้ ยกเว้น การเลี้ยงไก่เพื่อการส่งออก ได้มีการบังคับโดยอ้อม โดยกรมปศุสัตว์จะออกแบบ สพส. 001 ให้เฉพาะไก่เนื้อที่มา

* ความปลอดภัยทางชีวภาพ (Biosecurity) หมายถึง การป้องกันหรือลดโอกาสในการนำเชื้อโรคเข้าหรือออกจากฟาร์ม โรงเรือน หรือสถานที่เลี้ยงสัตว์ปีก

จากฟาร์มมาตรฐานเท่านั้น ฉะนั้น ต่อไปในอนาคตควรมีกฎหมายกำหนดมาตรฐานฟาร์ม โดยเฉพาะ เนื่องจากพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและควบคุมโรค มิได้กำหนดการจัดตั้งฟาร์มและกำหนดมาตรฐานฟาร์ม โดยตรง

นอกจากนี้แล้ว แม้มีระบบมาตรฐานฟาร์มแล้วก็ตาม แต่ภาคการส่งออกก็ต้องมีระบบการป้องกันและควบคุมโรคที่เข้มงวด และปัจจุบันได้มีการนำระบบควบคุมการผลิตแบบแยกส่วน (compartment) * มาใช้ในระบบการเลี้ยงไก่เพื่อการส่งออก ซึ่งเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของผู้ประกอบการเลี้ยงไก่เพื่อการส่งออก

2.3.1.2 อาหารสัตว์และยาสัตว์³⁵

(1) ปัญหาสารตกค้างในเนื้อสัตว์

สารตกค้างในเนื้อสัตว์เกิดจากสาเหตุปัจจัย 3 ประการดังนี้

ก. การใช้วัตถุผสมในอาหารสัตว์

วัตถุผสมในอาหารสัตว์ใช้เพื่อให้สัตว์เจริญเติบโต ป้องกันรักษาโรคได้ดี เพิ่มสีของอาหารสัตว์ ปรับปรุงคุณภาพซาก วัตถุผสมในอาหารสัตว์ที่พบตกค้างในเนื้อสัตว์ เช่น ไนโตรฟูแรนส์ คลอแรมเฟนิคอล เป็นต้น แต่ปัจจุบันพบการตกค้างของวัตถุที่ใช้ผสมในอาหารสัตว์น้อยลง

ข. การใช้ยาในสัตว์

ยาสัตว์ใช้เพื่อรักษาโรคในสัตว์ ยาที่ใช้ในสัตว์ปีกส่วนมากเป็นยาที่ใช้รักษาโรคบิด ยาถ่ายพยาธิ และยาที่ใช้รักษาโรคที่เกิดจากการติดเชื้อแบคทีเรีย เป็นต้น

* การควบคุมการผลิตแบบแยกส่วน (compartment) หมายถึง ระบบการเลี้ยงสัตว์ปีกที่ไม่ต้องคำนึงถึงหลักภูมิศาสตร์ แต่เน้นมาตรฐานความปลอดภัยทางชีวภาพ (biosecurity standard) และมาตรฐานเฝ้าระวัง เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการนำเชื้อใช้หวัดนกเข้าไปแพร่ระบาดภายในฟาร์มที่มีอยู่ในเขต トラバドที่ฟาร์มที่อยู่ใน compartment ไม่มีการติดเชื้อใช้หวัดนก เนื้อไก่ที่ได้จาก compartment ดังกล่าวยังคงส่งออกในรูปแบบของเนื้อไก่สดแช่แข็งได้ แม้ว่าจะยังมีการระบาดในพื้นที่อื่น compartment อื่นก็ตาม

³⁵ สัมภาษณ์ ธวัชชัย รอดสม, ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาและควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์, 29 สิงหาคม 2549.

ค. สารตกค้างจากสิ่งแวดล้อม

สารตกค้างที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม เช่น สารตกค้างจากสารเคมีปราบศัตรูพืช โลหะหนักต่างๆ เมื่อสัตว์กินน้ำกินดินที่มีการปนเปื้อนดังกล่าวเข้าไป สารดังกล่าวจึงกลายเป็นสารตกค้างอยู่ในเนื้อสัตว์

(2) ปัญหาการตรวจสอบย้อนกลับ

ในส่วนของอาหารสัตว์สามารถตรวจสอบ ณ ที่ฟาร์มได้ว่าใช้อาหารสัตว์จากที่ใด แต่เมื่อไก่เนื่องจากฟาร์มเข้าโรงฆ่าสัตว์แล้ว ต้องตรวจสอบไปว่าไก่มาจากฟาร์มไหน เพื่อตรวจสอบว่าใช้อาหารสัตว์จากที่ใด ซึ่งการตรวจสอบไก่จากโรงฆ่าสัตว์ว่ามาจากฟาร์มใดยังทำได้ยากอยู่

(3) ปัญหาการกำกับดูแลและบังคับใช้กฎหมาย

การบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม ก่อนข้างมีประสิทธิภาพและบังคับใช้ได้จริง โดยผู้ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์จะต้องได้รับใบอนุญาตผลิตอาหารสัตว์ หรือใบอนุญาตนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ ส่วนผู้ขายแต่ไม่ได้ผลิตหรือนำเข้า ก็มีเพียงใบอนุญาตขายอาหารสัตว์ นอกจากนี้ ผู้ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์ จะผลิตหรือนำเข้าเพื่อขายได้ จะต้องขึ้นทะเบียนสูตรอาหารสัตว์ และได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนอาหารสัตว์ ด้วยอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งเป็นการควบคุมโดยกฎหมายถึง 2 ชั้นตอนด้วยกัน (กล่าวคือต้องมีใบอนุญาตผลิตอาหารสัตว์ หรือใบอนุญาตนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ และใบสำคัญการขึ้นทะเบียนอาหารสัตว์) ทำให้การควบคุมคุณภาพของอาหารสัตว์ค่อนข้างเข้มงวด แต่สามารถบังคับใช้ได้จริง อย่างไรก็ตาม ในส่วนของอาหารสัตว์ยังมีปัญหาในส่วนของอาหารสัตว์ผสมยา ซึ่งถือว่าเป็นอาหารสัตว์ ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 แต่ยังมีปัญหาคาบเกี่ยวระหว่าง 2 หน่วยงาน คือ กรมปศุสัตว์ หน่วยงานผู้ปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 กับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา หน่วยงานผู้ปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510

2.3.1.3 โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก³⁶

³⁶ สัมภาษณ์ พลกฤษณ์ อ้อยตา, นายสัตวแพทย์ 7 วช ส่วนตรวจสอบและรับรองสินค้าปศุสัตว์ สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์, 18 สิงหาคม 2549.

(1) ปัญหาโรงฆ่าสัตว์ปีกของท้องถิ่นยังไม่ได้มาตรฐาน

แต่เดิมพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ยังไม่บังคับใช้กับสัตว์ปีก การประกอบกิจการโรงฆ่าสัตว์ปีกจึงทำได้อย่างเสรี จนกระทั่งได้มีการออกพระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับกับไก่ เป็ด และห่านในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2549 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2549 โรงฆ่าสัตว์ปีก (ไก่ เป็ด และห่าน) จึงต้องอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 นับแต่นั้นมา แต่ทั้งนี้ เนื้อหาของพระราชบัญญัติฉบับนี้ เน้นการบังคับใช้กับสัตว์ใหญ่ อย่างโค กระบือ แพะ แกะ สุกร เมื่อนำมาบังคับใช้กับสัตว์เล็กอย่าง สัตว์ปีก จึงทำให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายอยู่บ้าง

นอกจากนี้แล้ว โรงฆ่าสัตว์ปีกที่มีอยู่ทั่วประเทศส่วนใหญ่เป็นรายย่อย แต่ทั้งนี้ 80% ของเนื้อไก่ที่มีอัตราการผลิตสัปดาห์ละประมาณ 18 ล้านตัวนั้น เป็นเนื้อไก่ที่มาจากโรงฆ่า สัตว์ปีกที่ได้มาตรฐาน โดยแบ่งแยกเป็นประมาณ 15 ล้านตัวมาจากโรงฆ่าสัตว์ปีกที่ได้มาตรฐาน และประมาณ 3 ล้านตัว มาจากโรงฆ่าสัตว์ปีกที่ยังไม่ได้มาตรฐาน

(2) ปัญหาการตรวจสอบย้อนกลับ

สำหรับการตรวจสอบย้อนกลับนั้น โรงฆ่าสัตว์ปีกที่ได้มาตรฐานสามารถ ตรวจสอบย้อนกลับได้ว่าสัตว์ปีกนั้นมาจากฟาร์มใด โดยเป็นระบบที่แต่ละผู้ประกอบการเป็นผู้คิดค้นเพื่อใช้ภายในโรงฆ่าสัตว์ปีกของตนเอง แต่ก็จำกัดอยู่เพียงการตรวจสอบจากโรงฆ่าสัตว์ปีก ไปยังฟาร์มเท่านั้น ยังไม่มีระบบการตรวจสอบย้อนกลับจากโรงฆ่าสัตว์ปีกไปยังผู้บริโภค นอกจากนี้แล้ว โรงฆ่าสัตว์ปีกที่ยังไม่ได้มาตรฐานยังไม่มีระบบตรวจสอบย้อนกลับแต่ประการใด

ฉะนั้น การนำระบบตรวจสอบย้อนกลับมาใช้ มีแนวโน้มว่าจะมีการออกเป็น ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนดระบบตรวจสอบย้อนกลับ เพื่อเป็นมาตรฐานกลางให้ ผู้ประกอบการได้ถือปฏิบัติต่อไป เช่นเดียวกับประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง มาตรฐาน ฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อของประเทศไทย พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นมาตรฐานที่อาศัยความสมัครใจของผู้ประกอบการเอง

(3) ปัญหาการกำกับดูแลและบังคับใช้กฎหมาย

เนื่องจากพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 เนื้อหาเน้นการบังคับใช้กับสัตว์ใหญ่ เมื่อบังคับใช้กับสัตว์เล็กอย่างสัตว์ปีก จึงเกิดปัญหาในทาง ปฏิบัติ โดยเฉพาะในรายละเอียด ซึ่งปัญหานี้อาจแก้ไขโดยออกกฎหมายลำดับรองกำหนด รายละเอียด เพื่อบังคับใช้กับสัตว์ปีก โดยเฉพาะ ตัวอย่างเช่น การประทับตราที่เนื้อสัตว์ ตามมาตรา 24 วรรคหนึ่ง อาจออกเป็นประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนดวิธีการ ประทับตราที่บรรจุภัณฑ์แทนการประทับตราที่เนื้อสัตว์ปีก เป็นต้น

นอกจากนี้แล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติยังขาดความรู้ โดยเฉพาะด้านสุขอนามัย ทั้งนี้ เนื่องจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้มิได้มีเฉพาะแต่พนักงานเจ้าหน้าที่ที่เป็นบุคลากรของกรมปศุสัตว์ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ด้านวิชาชีพการสัตวแพทย์เท่านั้น แต่ยังมีพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มาจากบุคลากรของราชการส่วนท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนใหญ่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

(4) ปัญหาพฤติกรรมของผู้บริโภค

นอกจากปัญหาตามที่กล่าวมาตาม (1) - (3) แล้ว ยังมีปัญหาในประเด็นของพฤติกรรมของผู้บริโภค ซึ่งผู้บริโภคส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผู้บริโภคในต่างจังหวัด ยังไม่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของอาหารมากนัก เนื่องจากการบริโภคเนื้อสัตว์ที่ฆ่าโดยไม่ถูกสุขลักษณะไม่ได้มีผลต่อสุขภาพในทันที ผู้บริโภคจึงให้ความสำคัญกับราคามากกว่า ดังนั้น การฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์ที่ไม่ได้รับอนุญาต และการฆ่าสัตว์ที่ไม่ได้มาตรฐาน ไม่ถูกสุขลักษณะจึงยังคงมีอยู่และยังคงอยู่ได้

2.3.1.4 การขนส่ง³⁷

(1) ปัญหาสวัสดิภาพสัตว์ในขณะขนส่ง

ปัจจุบันสวัสดิภาพสัตว์ยังไม่มีกฎหมายควบคุม

(2) ปัญหาการควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์

การเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ประกาศและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในทางปฏิบัติมีขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อน ดังนี้

ก. การเคลื่อนย้ายลูกไก่เข้าเลี้ยงใหม่

ต้องมีการตรวจโรคฟาร์มพ่อแม่พันธุ์เป็นประจำทุก 2 เดือน เพื่อให้แน่ใจว่าลูกไก่ปลอดโรค โดยพื้นที่ปลายทางต้องปลอดโรคอย่างน้อย 90 วัน และได้รับการรับรองฟาร์มมาตรฐานจากกรมปศุสัตว์ หรือปศุสัตว์จังหวัดรับรองความปลอดภัยด้านสุขอนามัย จึงจะออกใบอนุญาตนำหรือเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายในราชอาณาจักร (แบบ ร.4) ได้

³⁷ สัมภาษณ์ รักไทย งามภักดิ์, นายสัตวแพทย์ 7 วช ศูนย์ควบคุมโรคไข้หวัดนก สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์, สัมภาษณ์ 27 กรกฎาคม 2549.

ข. การเคลื่อนย้ายไก่เนื้อเข้าโรงฆ่าสัตว์ปีก

ผู้ประสงค์จะเคลื่อนย้ายต้องติดต่อสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด โดยแจ้งความแจ้งการเคลื่อนย้าย ตามแบบคำขออนุญาตนำหรือย้ายสัตว์ หรือซากสัตว์ภายในราชอาณาจักร (แบบ ร.1) ล่วงหน้าก่อนเคลื่อนย้าย 10 วัน เพื่อสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดส่งตัวอย่างไปตรวจยังห้องปฏิบัติการซึ่งต้องใช้เวลาประมาณ 8-10 วัน หากผลตรวจพบว่ามีโรค สัตวแพทย์มีอำนาจสั่งทำลายตามมาตรา 10 (4) แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 หากไม่พบว่ามีโรค สัตวแพทย์จะตรวจสอบดูว่าภายในรัศมี 10 กิโลเมตร ของพื้นที่ต้นทางต้องปลอดโรค และภายในรัศมี 5 กิโลเมตร ของพื้นที่ปลายทางปลอดโรค จึงจะออกใบอนุญาตนำหรือเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายในราชอาณาจักร (แบบ ร.4) ได้

(3) ปัญหาขออนุญาตการเคลื่อนย้ายซากสัตว์

กรณีการเคลื่อนย้ายซากสัตว์ยังไม่มิกฎหมายควบคุมสุขอนามัยการเคลื่อนย้ายโดยตรง ในทางปฏิบัติในการเคลื่อนย้ายซากไก่ ผู้ประกอบการรายย่อยนำซากไก่ใส่ในถังน้ำแข็ง ในขณะที่ผู้ประกอบการรายใหญ่มีรถห้องเย็นไว้เคลื่อนย้ายซากไก่โดยเฉพาะ

(4) ปัญหาการกำกับดูแลและบังคับใช้กฎหมาย

เนื้อหาของพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ได้กำหนดควบคุมการเคลื่อนย้ายไว้ดีเพียงพอแล้ว แต่การปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดมักเกิดปัญหา ดังนี้

- ขาดอัตรากำลังเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ โดยเฉพาะสัตวแพทย์ เพื่อทำหน้าที่ควบคุมการเคลื่อนย้าย

- ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ เนื่องจากงานการควบคุมการเคลื่อนย้ายเป็นงานนอกเวลาราชการ ส่วนมากเป็นเวลากลางคืนสัตวแพทย์ต้องไปดู เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปบริการนอกเวลาราชการ ผู้ประกอบการควรต้องเสียค่าป่วยการ ค่าตอบแทนที่ถูกต้องตามกฎหมายให้เจ้าหน้าที่ ซึ่งในส่วนนี้จะช่วยลดกำลังคนลง และประหยัดงบประมาณ

2.3.2 ภาคการตลาด³⁸

2.3.2.1 อุตสาหกรรมเกลือแกงเพื่อการบริโภคภายในประเทศ

(1) ปัญหาคุณภาพของเกลือแกง

ผู้ประกอบการรายใหญ่ โดยเฉพาะการเกลือแกงของบริษัทขนาดใหญ่ ไม่พบว่ามีปัญหาในเรื่องของคุณภาพของเกลือแกง เนื่องจากมีการเกลือแกงในระบบปิดแบบอีแวป (Evaporative Cooling System : Evap) ได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์มเกลือแกงเนื่องจากกรมปศุสัตว์ การเลี้ยงค่านึงถึงหลักสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare) มีการให้อาหารสัตว์และยาสัตว์อย่างถูกต้อง เกลือแกงที่เลี้ยงจึงปลอดโรคและสารตกค้าง หม่าและฆ่าและเกลือแกงในโรงฆ่าที่ได้มาตรฐานทั้งระบบ HACCP สำหรับโรงฆ่าเพื่อการส่งออกจากกรมปศุสัตว์ ระบบ GMP ระบบ ISO 9000 และ ISO 14000 นอกจากนี้ ในส่วนของการขนส่ง บริษัทขนาดใหญ่จะมีรถห้องเย็นสำหรับขนส่งซากไก่ และเพื่อสร้างความมั่นใจว่าเกลือแกงปลอดจากการปนเปื้อนในระหว่างขนส่งอย่างแน่นอน โดยทั่วไปแล้วจะมีการบรรจุเกลือแกงในบรรจุภัณฑ์ มาจากโรงฆ่าฆ่าและ

แต่ทั้งนี้ ในส่วนของผู้ประกอบการขนาดกลางและรายย่อย ยังมีความจำเป็นต้องควบคุมคุณภาพของเกลือแกง นับตั้งแต่ฟาร์มที่เลี้ยง อาหารและยาสัตว์ที่ใช้ ขั้นตอนการฆ่าสัตว์และมาตรฐานของโรงฆ่า และการขนส่ง

(2) ปัญหาของตลาดและสถานที่จำหน่าย

สถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ปีกโดยทั่วไปแล้ว มี 2 ประเภท คือ

1. ห้างสรรพสินค้า (Supermarket) ลักษณะของการจำหน่าย มี 2 ลักษณะคือ ประการแรก โดยการบรรจุอยู่ในกล่องโฟมและมีแผ่นพลาสติกใสบิดไว้ โดยกล่องโฟมดังกล่าวจะวางอยู่ในชั้นวางที่มีการควบคุมอุณหภูมิให้มีความเย็นสม่ำเสมอและทั่วถึง ประการที่สอง โดยการวางในชั้นวางที่มีการควบคุมอุณหภูมิ และวางเกลือแกงที่มีการแช่เย็นในถาดวางขนาดใหญ่ เพื่อให้ผู้บริโภคได้เลือกซื้อโดยใช้คีบคีบเกลือแกงที่ต้องการแล้วนำมาชั่งตามน้ำหนักที่ต้องการ

2. ตลาดสด ลักษณะของการจำหน่ายในตลาดสดซึ่งเป็นแผงขาย ส่วนมากจะวางเกลือแกงบนน้ำแข็งบดที่อัดแน่น ความเย็นจึงอาจไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะเกลือแกงที่อยู่ข้างบน โดยทั่วไปผู้บริโภคมักเลือกซื้อเกลือแกงในตลาดสดโดยใช้มือหยิบเกลือแกงใส่ในถาดชั่ง บางแผงไม่มีน้ำล้างมือ

³⁸ สัมภาษณ์ พรศรี เหล่ารุจิสวัสดิ์. ผู้จัดการสมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทย, 14 กันยายน 2549.

ซึ่งลักษณะของการสัมผัสกับเนื้อไก่ดังกล่าว มีความเสี่ยงมากสำหรับผู้บริโภค หากเนื้อไก่ดังกล่าวมีการปนเปื้อนของเชื้อโรคโดยเฉพาะไข้หวัดนก อาจติดต่อมายังผู้บริโภคโดยการสัมผัสกับเนื้อไก่ได้ นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมในตลาดสด โดยเฉพาะแผงขายไก่ ส่วนมากมักสกปรก ซึ่งเชื้อโรคจากสิ่งแวดล้อมในตลาดสดอาจปนเปื้อนมายังเนื้อไก่ที่วางแช่อยู่บนน้ำแข็งได้

(3) ปัญหาโรคระบาด

ปัญหาโรคระบาดในไก่ที่สำคัญคือ โรคแซลมอนเนลลา และโรคไข้หวัดนก แต่ที่กระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคมากที่สุด คือ โรคไข้หวัดนก ซึ่งเป็นโรคที่สามารถติดต่อสู่คนได้ ในช่วงแรกของการระบาดผู้บริโภคบางรายเลิกบริโภคเนื้อไก่ แต่ต่อมาสามารถควบคุมโรคได้ก็ตาม การบริโภคเนื้อไก่ก็ถือว่ายังน้อยกว่าช่วงก่อนเกิดการระบาด

2.3.2.2 อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก

(1) ปัญหาการกีดกันทางการค้า

ปัญหาการกีดกันทางการค้าที่สำคัญที่กระทบต่อผู้ส่งออกมาก คือ มาตรการทางภาษี อย่างกรณีสหภาพยุโรปประกาศปรับอัตราภาษีศุลกากรสำหรับผลิตภัณฑ์เนื้อไก่ เป็นต้น

(2) ปัญหาโรคระบาด

จากสถานการณ์การระบาดของโรคไข้หวัดนก ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถส่งออกเนื้อไก่สดแช่แข็งได้ สามารถส่งออกได้เฉพาะไก่ปรุงสุกเท่านั้น ทำให้ประเทศไทยต้องเสียส่วนแบ่งการตลาดสำหรับเนื้อไก่สด โดยเฉพาะประเทศบราซิล ได้เข้ามาแทนที่ส่วนแบ่งการตลาดของเนื้อไก่สดจากประเทศไทย เนื่องจากในประเทศบราซิลไม่มีการระบาดของโรคไข้หวัดนก

2.4 ปัญหาโรคไข้หวัดนก

2.4.1 ความเป็นมาของโรคไข้หวัดนก

2.4.1.1 ไวรัสไข้หวัดนกและการก่อโรค³⁹

โรคไข้หวัดนก (bird flu) เป็นโรคไข้หวัดใหญ่ชนิดหนึ่งที่เกิดกับสัตว์ปีก มีชื่อทางวิชาการว่า “ไข้หวัดใหญ่สัตว์ปีก” (Avian influenza หรือ bird flu) เกิดจากไวรัสไข้หวัดใหญ่ชนิดหนึ่ง เรียกว่า ชนิดหรือสายพันธุ์เอ (type A) ไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์นี้ นอกจากสามารถติดต่อได้ในมนุษย์แล้ว ยังติดต่อได้ในสัตว์อื่นอีกมากมาย เช่น เป็ด ไก่ สุกร ม้า และสัตว์เลี้ยงลูก

³⁹มรกต ตันติเจริญ และ นำชัย ชีววิวรรณ, บรรณาธิการ, “ไข้หวัดนก” โรคอุบัติใหม่บนโลกใบเก่า (ม.ป.ท., 2548), หน้า 2-3.

ด้วยนมอื่นๆ อีกหลายชนิด นอกจากนี้ยังมีไวรัสสายพันธุ์บีและซี (type B and C) ซึ่งติดต่อกันในคนเท่านั้น ส่วนไวรัสชนิดซีอาจจะติดต่อกันในสุกรด้วย แต่ทั้งนี้ ไม่เคยพบการระบาดใหญ่จากไวรัสทั้งสองชนิดนี้

ไวรัสไข้หวัดนกมีอาร์เอ็นเอ (RNA) เป็นสารพันธุกรรม เรียงตัวอยู่ในรูปของสายอาร์เอ็นเอจำนวน 8 สายแยกต่างหากจากกัน บรรจุอยู่ในแผ่นเยื่อสองชั้นที่มีไขมันเป็นองค์ประกอบ (lipid bilayer) ไวรัสชนิดนี้สามารถติดต่อกันได้ในสัตว์จำพวกนก พบการระบาดอยู่ตามธรรมชาติในกลุ่มนกป่า โดยปกติแล้วไม่ติดต่อกับหรือระบาดในคน จุดอ่อนของไวรัสชนิดนี้คือ จะถูกทำลายด้วยความร้อน เช่น ที่อุณหภูมิ 56 องศาเซลเซียส นาน 3 ชั่วโมง หรือ 60 องศาเซลเซียส นาน 30 นาที ขึ้นไป และไม่ทนต่อความแห้ง และทำลายด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อทั่วไป เช่น แอลกอฮอล์ และคลอโรฟอร์ม แต่เชื้อไวรัสคงอยู่ได้นานในสิ่งขับถ่ายและสารคัดหลั่งต่างๆ เช่น อุจจาระ น้ำมูก น้ำตา น้ำลาย และเสมหะ

เชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์เอ แบ่งประเภทเป็นสายพันธุ์ย่อยต่างๆ โดยอาศัยโปรตีน 2 ชนิดที่อยู่บริเวณผิวนอกของเชื้อไวรัสเป็นหลัก คือ โปรตีนฮีมาแอกกลูตินิน (Hemagglutinin) ซึ่งนิยมเรียกหรือแทนด้วยอักษรย่อเป็น HA หรือ H ซึ่งทำหน้าที่จับกับตัวรับ (receptor) บนผิวเซลล์ เพื่อให้ไวรัสจะสามารถแทรกตัวเข้าไปในเซลล์ของสิ่งมีชีวิตชนิดนั้นๆ ได้ โปรตีนอีกชนิดหนึ่งที่สำคัญของไวรัสไข้หวัดนกคือโปรตีนนิวรามินิเดส (neuraminidase) ซึ่งเรียกย่อเป็น NA หรือ N ซึ่งทำหน้าที่เป็นเอนไซม์ (enzyme) ชนิดหนึ่งที่สามารถย่อยโปรตีนชนิดหนึ่งๆ ที่เรียกว่า ไกลโคโปรตีน (glycoprotein) ทำให้ไวรัสสามารถหลุดรอดจากดักจับของเมือกที่อยู่ในระบบทางเดินหายใจได้ ไวรัสจึงสามารถบุกรุกเข้าไปถึงเซลล์ที่อยู่ลึกเข้าไปเรื่อยๆ ได้ สำหรับการจัดจำแนกสายพันธุ์ย่อยตามชนิดของโปรตีนทั้งสองชนิดนั้น มีการแบ่งกลุ่มโปรตีน H ออกเป็น 15 สายพันธุ์ย่อย (subtype) ในขณะที่แบ่งกลุ่มของโปรตีน N เป็น 9 สายพันธุ์ย่อย ในจำนวนนี้ มีกลุ่มของไวรัสที่มีโปรตีน H เพียง 3 สายพันธุ์ย่อย (H1, H2 และ H3) และ N เพียง 2 สายพันธุ์ย่อยเท่านั้น (N1 และ N2) ที่พบกระจายทั่วไปในมนุษย์ สำหรับไวรัสไข้หวัดนกที่ระบาดในประเทศไทยเป็นสายพันธุ์ย่อย H5N1 ซึ่งหมายความว่าไวรัสดังกล่าวถูกจัดจำแนกให้มีโปรตีนฮีมาแอกกลูตินิน ชนิดที่ 5 และโปรตีนนิวรามินิเดสชนิดที่ 1 นั่นเอง จากข้อมูลการระบาดพบว่า มีไวรัสไข้หวัดใหญ่จำนวน 3 สายพันธุ์ย่อย ที่ระบาดกันอยู่ในกลุ่มสัตว์ปีกคือ สายพันธุ์ย่อย H5 H7 และ H9 โดยที่เชื้อไวรัสไข้หวัดนกที่พบในประเทศไทยในการระบาดตั้งแต่ต้นปี 2547 เป็นสายพันธุ์ย่อย H5N1 ไวรัสไข้หวัดนกสายพันธุ์ย่อยอื่นๆ ก็อาจมีการติดต่อมายังมนุษย์ได้เช่นกัน เช่น พบว่ามีการติดไวรัส

ไข้หวัดนกชนิด H7N7 ที่ประเทศเนเธอร์แลนด์ ในปี พ.ศ. 2546 ในกรณีหลังนี้มีผู้ป่วยรวม 89 ราย และมีผู้ป่วยเสียชีวิต 1 ราย เป็นต้น

2.4.1.2 อาการของโรคและการติดต่อ⁴⁰

อาการของคนและสัตว์ที่ติดโรคไข้หวัดนกจะคล้ายคลึงกับอาการของคนและสัตว์ที่เป็นไข้หวัดใหญ่ แต่อาจจะมีรายละเอียดบางอย่างที่แตกต่างออกไป ดังนี้

2.4.1.2.1 ระยะฟักตัวและอาการในสัตว์

ระยะฟักตัวของโรคไข้หวัดนก มีตั้งแต่ระยะเวลาเพียงไม่กี่ชั่วโมงจนถึง 3 วัน สัตว์จะมีอาการซึม ซึมบวม ไม่กินอาหาร ขนยุ่ง ลดการออกไข่ จาม หายใจลำบาก หนาวม หงอน และเหนียงบวม สีดำคล้ำ มีอาการทางประสาท ท้องเสีย นอกจากนี้ยังพบอีกด้วยว่าในบางกรณี สัตว์อาจตายกะทันหันโดยไม่แสดงอาการ อัตราการตายของสัตว์จากโรคนี้อาจสูงมาก ราว 90-100%

2.4.1.2.2 วิธีการติดต่อระหว่างสัตว์

ไวรัสจะติดต่อผ่านทางน้ำลาย น้ำมูก และอุจจาระของสัตว์ที่ติดโรค และติดต่อสู่สัตว์ปีกที่ไวต่อการรับเชื้อ ผ่านทางระบบทางเดินหายใจและทางเดินอาหาร ทั้งนี้ การติดเชื้อมูลสัตว์ปีกเป็นวิธีที่พบบ่อยที่สุด

2.4.1.2.3 วิธีการติดต่อระหว่างสัตว์สู่คน

คนสามารถติดเชื้อจากสัตว์ได้จากการสัมผัสสัตว์ป่วยโดยตรง และโดยทางอ้อมจากการสัมผัสกับสารคัดหลั่งจากสัตว์ที่เป็นโรค เช่น อุจจาระ น้ำมูก น้ำลายของสัตว์ป่วย โดยเชื้อไวรัสมักจะติดมากับมือผู้ป่วย เมื่อเปลือยนิ้วมือแยงตา แยกจมูก เชื้อก็จะเข้าสู่ร่างกายทางเยื่อบุตาหรือเยื่อบุจมูก ดังนั้น ผู้มีความเสี่ยงในการเกิดโรค ได้แก่ ผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องหรือใกล้ชิดกับสัตว์ปีก เช่น ผู้เลี้ยง ช่างแหละ ขนส่ง ขนย้าย ผู้ขายสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีก สัตวบาล และสัตวแพทย์ รวมถึงเด็กๆ ที่เล่นและคลุกคลีกับสัตว์ปีก ปัจจุบันยังไม่พบการติดเชื้อจากการกินเนื้อหรือไข่ของสัตว์ปีก

2.4.1.2.4 ระยะฟักตัวและอาการในคน

ระยะฟักตัวในคน เฉลี่ย 3-5 วัน สูงสุดไม่เกิน 7 วัน ผู้ป่วยจะมีอาการคล้ายกับไข้หวัดใหญ่ทั่วไป คือ เริ่มด้วยอาการมีไข้สูง หนาวสั่น ปวดศีรษะ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ อ่อนเพลีย

⁴⁰เรื่องเดียวกัน, หน้า 5-6.

เจ็บคอ ไอแห้งๆ คัดจมูก น้ำมูกไหล และอาจมีอาการตาแดงร่วมด้วย บางคนอาจมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน ท้องเดินร่วมด้วย ผู้ป่วยในกลุ่มเด็กเล็ก ผู้สูงอายุ หรือผู้ที่มีโรคประจำตัว เช่น โรคเบาหวาน โรคหัวใจ อาจจะมีอาการรุนแรงได้ โดยจะมีอาการหอบ หายใจลำบาก เนื่องจากปอดอักเสบรุนแรง อาจมีอาการแทรกซ้อนอื่นๆ ที่รุนแรงเป็นอันตรายถึงชีวิตได้ ในรายที่เป็นไม่รุนแรงและไม่มีโรคแทรกซ้อน จะหายได้เองภายใน 2-7 วัน และอาจมีบางรายที่ติดเชื้อไขหวัดนก แต่ไม่แสดงอาการเจ็บป่วยได้เช่นกัน

2.4.1.2.5 การติดต่อจากคนสู่คน

ปัจจุบันยังไม่พบว่ามี การติดต่อของ ไข้หวัดนกจากคนสู่คนอย่างกว้างขวาง แต่ก็มีบางรายซึ่งมีน้อยมาก ที่ต้องสงสัยว่าจะติดต่อจากคนสู่คน อย่างไรก็ตาม มีการวิตกกังวลว่า ถ้าเชื้อไข้หวัดนกกลายพันธุ์ก็อาจติดจากคนสู่คน ซึ่งทำให้เกิดการระบาดอย่างรุนแรงได้ เนื่องจากยังไม่มีภูมิคุ้มกันที่จำเป็นในประชากรทั่วไป

2.4.1.3 การตรวจเชื้อไข้หวัดนก⁴¹

การวินิจฉัยการติดเชื้อไวรัสไข้หวัดนกอาจทำได้ด้วยการเพาะเลี้ยงเชื้อ การตรวจหาแอนติเจน การตรวจหาสารพันธุกรรมอาร์เอ็นเอ (RNA) ของไวรัส และการตรวจหาแอนติบอดี (antibody) รายงานจากองค์การอนามัยโลก (World Health Organisation : WHO) ระบุว่าไม่มีวิธีการตรวจสอบ และจำแนกไวรัสในสัตว์ที่เชื่อถือได้ไม่น้อยกว่า 10 วิธี แต่ละวิธีในการตรวจเชื้อไวรัส H5N1 มีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกันไป ยกตัวอย่างเช่น

- การเพาะเลี้ยงเชื้อด้วยไข่ไก่หรือเซลล์ในงานเพาะเลี้ยง เป็นวิธีการที่สามารถทำได้ทันที แต่ต้องการผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือและสถานที่พิเศษในการตรวจ ค่าใช้จ่ายสูงมาก และผู้ผลซ้ำ
- วิธีอาร์ที-พีซีอาร์ (RT-PCR) เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงมาก สามารถตรวจพบได้แม้ว่าจะมีปริมาณไวรัสเล็กน้อย แต่ต้องการผู้เชี่ยวชาญและเครื่องมือพิเศษในการตรวจ
- วิธีอีไลซ่า (ELISA) มีวัตถุประสงค์ และ ชุดตรวจ ที่ กรม ปศุสัตว์ และ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์อยู่แล้ว ไม่ต้องการผู้เชี่ยวชาญในการทดสอบ และมีค่าใช้จ่ายต่ำ
- วิธีอิมมูโนโครมาโตกราฟี (Immunochromatography) ใช้โมโนโคลนอลแอนติบอดี (monoclonal antibody) ซึ่งมีความจำเพาะสูงกับไวรัสไข้หวัดใหญ่ สามารถทำได้สะดวกรวดเร็วมาก ภายในเวลาเพียง 10 นาที ปัจจุบันมีผู้ผลิตชุดตรวจไข้หวัดนกที่ใช้วิธีการตรวจ

⁴¹เรื่องเดียวกัน, หน้า 7-8.

แบบนี้ในประเทศไทยแล้ว คือ บริษัท อิน โนวา ไบโอเทคโนโลยี ภายใต้การสนับสนุนของศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ

การตรวจสอบด้วยชุดตรวจแบบวิธีอิมมูโนโครมาโตกราฟีนี้ แม้จะใช้สำหรับวินิจฉัยไวรัสก่อโรคไข้หวัดใหญ่ได้ แต่ไม่สามารถระบุชนิดของเชื้อว่าเป็นไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ย่อยใด ซึ่งในจำนวนนี้บางสายพันธุ์ย่อยอาจจะเป็นไวรัสที่มีระบาดอยู่ตามปกติในฤดูหนาว ในขณะที่บางกรณีอาจเป็นไวรัสชนิด H5N1 ที่ต้องเฝ้าระวังเป็นพิเศษ การระบุสายพันธุ์ย่อยของเชื้อจำเป็นต้องใช้การตรวจสอบโดยละเอียดด้วยวิธีการอื่นที่ออกแบบมาจำเพาะกับสายพันธุ์ย่อยนั้นๆ ต่อไป

2.4.2 ปัญหาโรคไข้หวัดนกในประเทศไทย

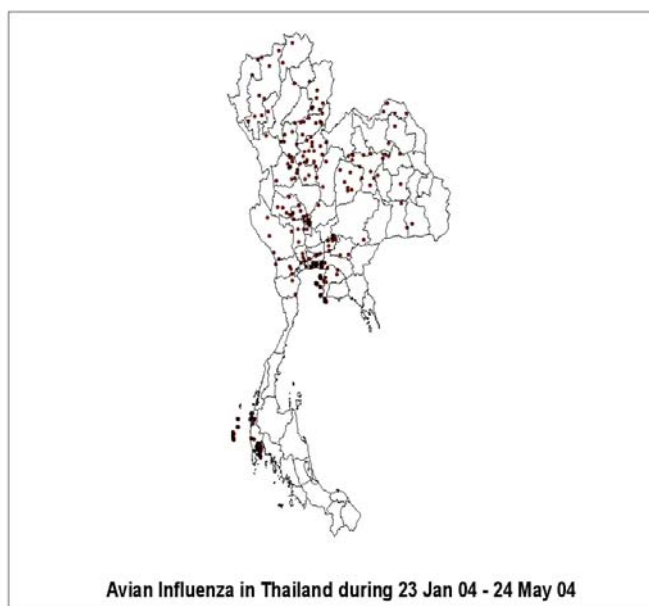
2.4.2.1 สถานการณ์การระบาดของโรคไข้หวัดนก

ตามที่ประเทศไทยได้ประกาศอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2547 ว่ามีการระบาดของโรคไข้หวัดนก โดยห้องปฏิบัติการได้ยืนยันผลการตรวจ พบเชื้อไวรัสโรคไข้หวัดนกสายพันธุ์ H5N1 ซึ่งเป็นชนิดรุนแรง (Highly Pathogenic Avian Influenza : HPAI) เป็นครั้งแรก และไม่เคยปรากฏมีมาก่อนในประเทศไทย โดยพบเชื้อโรคดังกล่าวที่ฟาร์มไก่แห่งหนึ่งที่ตำบลบ้านแหลม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ทั้งนี้ การระบาดของโรคไข้หวัดนกว่านับตั้งแต่วันที่ 23 มกราคม 2547 จนถึงเดือนพฤศจิกายน 2548 สรุปสถานการณ์การระบาดได้ ดังนี้⁴²

⁴²ศูนย์ควบคุมโรคไข้หวัดนก สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์, การควบคุมโรคไข้หวัดนกในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2548), หน้า 94.

2.4.2.1.1 การระบาดของโรคไข้หวัดนกรอบที่ 1 (23 มกราคม – 24 พฤษภาคม 2547)

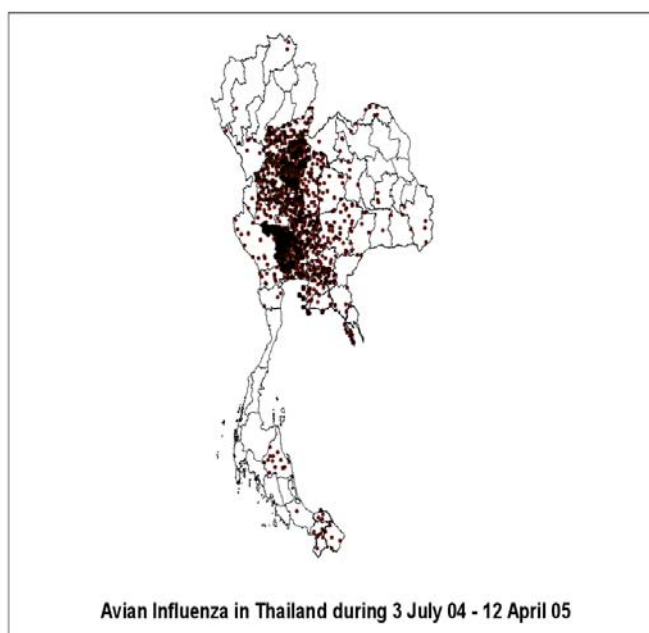

รูปที่ 3 การระบาดรอบที่ 1

พบโรคไข้หวัดนกชนิดสายพันธุ์ H5N1 ครั้งแรกเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2547 ในฟาร์มไก่ที่อำเภอบางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี และพบโรคไข้หวัดนกครั้งสุดท้ายในรอบแรก เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2547 ที่ฟาร์มไก่ในภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สรุปสถานการณ์การระบาดในครั้งนี้พบว่า มีโรคไข้หวัดนกทั้งหมด 190 ครั้ง ใน 141 ตำบล 88 อำเภอ 42 จังหวัด พื้นที่ที่พบโรคมามากที่สุดได้แก่ภาคเหนือตอนล่าง 55 ครั้ง (28.95%) รองลงมาได้แก่ภาคตะวันออก 37 ครั้ง (19.47%) และภาคกลาง 24 ครั้ง (12.63%) พื้นที่ที่ไม่พบการเกิดโรคได้แก่ภาคใต้ตอนล่าง ชนิดสัตว์ปีกที่พบโรคมามากที่สุดได้แก่ ไก่พื้นเมือง 58.42% รองลงมาได้แก่ ไก่เนื้อและไก่ไข่ จำนวนเท่ากัน คือ 2.11%

2.4.2.1.2 การระบาดของโรคไข้หวัดนกรอบที่ 2 (3 กรกฎาคม 2547– 12 เมษายน 2548)

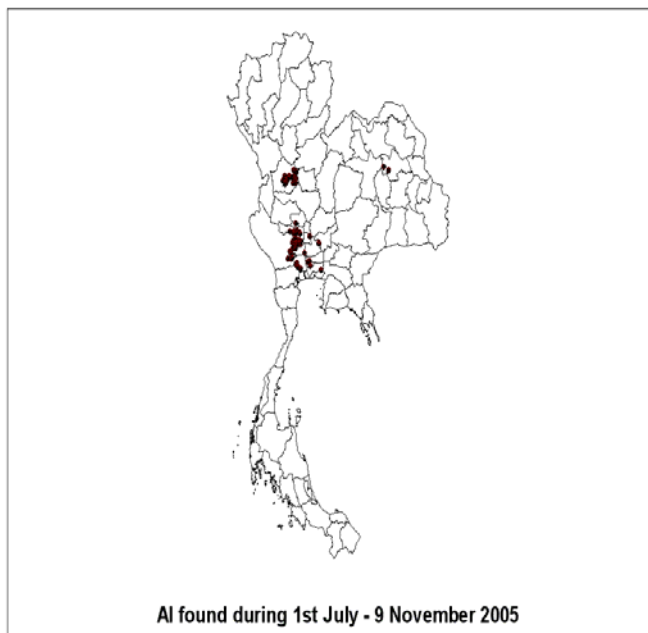

รูปที่ 4 การระบาดรอบที่ 2

พบโรคไข้หวัดนกครั้งแรกในการระบาดรอบที่สองเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2547 ที่ฟาร์มไก่ไข่ในอำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และพบโรคไข้หวัดนกครั้งสุดท้ายในรอบที่สอง เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2548 ในไก่งวงที่ตำบลท้ายตลาด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

สรุปผลการพบโรคไข้หวัดนกในรอบสอง พบโรคไข้หวัดนกทั้งหมด 1,542 ครั้ง ใน 784 ตำบล 264 อำเภอ 51 จังหวัด พื้นที่ที่พบโรคไข้หวัดนกมากที่สุดได้แก่ภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 631 ครั้ง (40.92%) รองลงมาได้แก่ภาคกลาง จำนวน 597 ครั้ง (38.72%) ส่วนพื้นที่ภาคเหนือพบโรคน้อยที่สุด จำนวน 3 ครั้ง (0.19%) และชนิดสัตว์ที่ให้ผลบวกต่อเชื้อไวรัสไข้หวัดนก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ไก่พื้นเมือง เป็ดไล่ทุ่ง ไก่เนื้อ ไก่ไข่ นกกระทา และ สัตว์ปีกอื่นๆ คิดเป็น 57.03%, 5.23%, 4.63%, 1.99% และ 1.93% ตามลำดับ

2.4.2.1.3 การระบาดของโรคไข้หวัดนกรอบที่ 3 (1 กรกฎาคม 2548 – 9 พฤศจิกายน 2548)

รูปที่ 5 การระบาดรอบที่ 3

พบโรคไข้หวัดนกรั้งแรกในการระบาดรอบที่ 3 เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2548 ที่ ฟาร์มนกกระทา หมู่ 1 ตำบลศาลาขาว อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

พบโรคไข้หวัดนกรั้งทั้งหมด 77 ครั้ง ใน 56 ตำบล 28 อำเภอ 11 จังหวัด พื้นที่ที่พบโรคไข้หวัดนกรั้งมากที่สุดได้แก่ภาคกลาง จำนวน 37 ครั้ง (48.1%) รองลงมาได้แก่ ภาคเหนือตอนล่าง 25 ครั้ง (32.5%) ภาคตะวันตก จำนวน 11 ครั้ง (14.3%) ภาคตะวันออก จำนวน 2 ครั้ง (2.6%) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 2 ครั้ง (2.6%) และชนิดสัตว์ที่ให้ผลบวกต่อเชื้อไวรัสไข้หวัดนกรั้งลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ ไก่พื้นเมือง นกกระทา ไก่ชน ไก่เนื้อ เป็ดไล่ทุ่ง และไก่เนื้อ คิดเป็น 73%, 8.1%, 6.8%, 5.4%, 4.1%, และ 2.7% ตามลำดับ

2.4.2.2 มาตรการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกรั้งในประเทศไทย

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาโรคไข้หวัดนกรั้ง โดยเน้นความปลอดภัยของประชาชนเป็นหลักควบคู่ไปกับการควบคุมโรคไข้หวัดนกรั้งในสัตว์ปีกไม่ให้เกิดการระบาดตามมาอีก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมตามมา ทั้งนี้ การดำเนินการเน้นการควบคุมโรคในสัตว์ปีกเป็นหลัก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของคนตามมา ปัญหาโรคไข้หวัดนกรั้งจึงเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติที่ต้องดำเนินการแก้ไข และเป็นปัญหาระดับนานาชาติ ซึ่งแต่ละ

ประเทศ รวมทั้งองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง จะต้องร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้หมดสิ้นไปโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการดำเนินการแก้ไขปัญหาโรคไข้หวัดนกของประเทศไทย นับตั้งแต่วันที่ 23 มกราคม 2547 ซึ่งเป็นวันที่ประเทศไทยประกาศอย่างเป็นทางการว่าพบการระบาดของโรคไข้หวัดนก โดยเฉพาะการระบาดของโรคไข้หวัดนกรอบที่ 1 (23 มกราคม – 24 พฤษภาคม 2547) นั้น เพื่อเป็นการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดให้เกิดผลสัมฤทธิ์ รัฐบาลไทย โดยกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หน่วยงานผู้รับผิดชอบ (Competent Authority : CA) ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2545 ข้อ 1 “ให้กรมปศุสัตว์ มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตสัตว์และสุขภาพสัตว์ให้มีสัตว์เพียงพอที่ได้มาตรฐานถูกสุขอนามัย ปราศจากโรค สारตกค้าง สารปนเปื้อน มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค และสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลกได้...” จึงได้มีการใช้มาตรการต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาโรคไข้หวัดนก ดังนี้

2.4.2.2.1 การเฝ้าระวัง

การดำเนินการเฝ้าระวังต้องใช้เครือข่ายเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ เช่น อาสาสมัครของกรมปศุสัตว์ ของกระทรวงสาธารณสุข หรือบุคลากรจากหน่วยงานอื่นที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในการค้นหาสัตว์ปีกป่วยหรือตายผิดปกติ เมื่อเครือข่ายเฝ้าระวังโรคพบสัตว์ปีกป่วยหรือตาย จะต้องแจ้งให้ปศุสัตว์จังหวัดหรือปศุสัตว์อำเภอเข้าตรวจสอบ และให้สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดรายงานกรมปศุสัตว์ทราบภายใน 8 ชั่วโมง ตามระบบและรูปแบบรายงานที่กรมปศุสัตว์กำหนด รวมทั้งแจ้งให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทราบด้วย และต้องเก็บตัวอย่างซากสัตว์ปีกหรือทำ cloacal swab* ส่งตรวจไปยังห้องปฏิบัติการในห้องที่

2.4.2.2.2 การสอบสวนโรค

เมื่อสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดได้รับแจ้งกรณีสัตว์ป่วยหรือตายผิดปกติจากเครือข่ายเฝ้าระวังแล้ว ให้ดำเนินการสอบสวนหาสาเหตุที่แท้จริงของการเกิดโรค โดยใช้วิชาการตามหลัก

* cloacal swab คือ วิธีการเก็บตัวอย่าง โดยการใช้นิ้วพันสำลี (cotton bud) สอดเข้าก้นสัตว์ปีก ป้ายรอบผนังทวารหนักให้มีอุจจาระติดสำลีออกมา ถ้าสัตว์ปีกขนาดเล็กให้ใช้นิ้วพันสำลีป้ายอุจจาระสดๆ จากพื้นแทนการป้ายก้น จากนั้นนำผลไปตรวจในห้องปฏิบัติการต่อไป

วิชาชีพการสัตวแพทย์แล้วรายงานให้กรมปศุสัตว์ทราบทันทีทุกครั้งที่มีการเกิดโรค โดยใช้แบบรายงานการสอบสวนสาเหตุและระบาดวิทยาของโรคสัตว์ปีก

2.4.2.2.3 การทำลายสัตว์ปีกและการจ่ายเงินค่าชดเชย

เมื่อพบสัตว์ปีกป่วยหรือตายผิดปกติที่มีลักษณะอาการของโรคไข้หวัดนก สัตวแพทย์ประจำท้องที่ใช้ดุลพินิจตามหลักวิชาการสัตวแพทย์สั่งทำลายสัตว์ปีกดังกล่าวได้โดยไม่ต้องรอผลการตรวจยืนยันทางห้องปฏิบัติการ ตามมาตรา 10 (4) แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 และต้องทำลายสัตว์ปีกในบริเวณนั้นให้แล้วเสร็จภายใน 12 ชั่วโมง โดยต้องมีคณะกรรมการทำลายสัตว์ปีกและคณะกรรมการประเมินราคา ดำเนินการอย่างถูกต้อง โปร่งใสและรวดเร็ว เจ้าของสัตว์ปีกที่ถูกทำลายจะได้รับค่าชดเชยร้อยละ 75 ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2499) แต่หากในกรณีที่เจ้าของสัตว์ปีกได้แจ้งใจกระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 จะไม่มีการชดเชยให้เมื่อมีการทำลายสัตว์ปีก

2.4.2.2.4 การควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีก

สัตว์ปีกที่อนุญาตให้เคลื่อนย้ายได้ต้องผ่านการตรวจโรคไข้หวัดนกจากห้องปฏิบัติการของกรมปศุสัตว์ และต้องมีผลการตรวจไม่พบเชื้อโรคไข้หวัดนก และต้องมีใบอนุญาตเคลื่อนย้ายจากเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ทุกครั้ง หากไม่มีใบอนุญาตเคลื่อนย้ายจะต้องจับกุมดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ต่อไป

2.4.2.2.5 การทำความสะอาดและทำลายเชื้อโรค

การทำความสะอาดและทำลายเชื้อโรค จะต้องดำเนินการทันทีที่พบโรคในพื้นที่ โดยทำความสะอาดและฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคชนิดที่มีประสิทธิภาพในการฆ่าเชื้อไวรัสไข้หวัดนกตามจุดเกิดโรคและพื้นที่ใกล้เคียง โดยเฉพาะสถานที่เลี้ยงสัตว์ปีกหรือฟาร์มสัตว์ปีก เช่น สถานที่เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง สถานที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองหรือไก่ชน และโรงฆ่าสัตว์ปีก ทั้งนี้ จังหวัดที่พบการเกิดโรคบ่อยๆ จะต้องพิจารณาดำเนินการทั้งจังหวัด

2.4.2.2.6 การปรับระบบโครงสร้างการเลี้ยงสัตว์ปีก

การปรับระบบโครงสร้างการเลี้ยงสัตว์ปีกต้องส่งเสริมให้เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีกปรับปรุงระบบการเลี้ยงสัตว์ปีกเชิงพาณิชย์ให้เป็นแบบระบบปิด และให้มีระบบการป้องกันและควบคุมโรคตามหลักความปลอดภัยทางชีวภาพ (biosecurity) นอกจากนี้ การนำสัตว์ปีกเข้าเลี้ยงใหม่นั้นต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามเงื่อนไขที่กรมปศุสัตว์กำหนด

2.4.2.2.7 การป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกในไก่งวงและไก่พื้นเมือง

การป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกในไก่งวงและไก่พื้นเมืองจะต้องมีการเร่งรัดและส่งเสริมให้เกษตรกรปรับระบบการเลี้ยง โดยเน้นให้เกษตรกรแยกสถานที่เลี้ยงสัตว์ปีกออกจากสถานที่พักอาศัย อย่างน้อยให้มีการสร้างเล้าหรือโรงเรือนอย่างง่ายเพื่อให้เป็นที่เลี้ยงสัตว์ปีก นอกจากนี้ การอนุญาตให้เปิดสนามชนไก่นั้นให้อยู่ในดุลพินิจของผู้ว่าราชการจังหวัดตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด แต่หากจังหวัดใดมีหรือสงสัยว่ามีโรคไข้หวัดนก รวมทั้งจังหวัดใกล้เคียง ห้ามมิให้มีการออกใบอนุญาตให้มีการพนันชนไก่ จังหวัดจึงต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของกรมปศุสัตว์ในเรื่องของการป้องกันโรคอย่างเคร่งครัด และต้องมีใบอนุญาตในการเคลื่อนย้ายและสมุดประจำตัวไก่งวงทุกครั้งที่จะเข้าสนามชนไก่ และหากเกิดปัญหาโรคไข้หวัดนกในพื้นที่จังหวัดดังกล่าว โดยพบว่าจังหวัดนั้นมิได้มีการควบคุมกำกับให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว จะต้องมีการสอบสวนข้อเท็จจริงเพื่อดำเนินการลงโทษทางวินัยกับผู้กระทำความผิด

2.4.2.2.8 การป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกในเป็ดไล่ทุ่ง

เกษตรกรที่เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งอยู่เดิมให้เลี้ยงได้ภายในกลุ่มการเลี้ยง 3 จังหวัดหรือ 1 จังหวัดตามข้อตกลงที่กรมปศุสัตว์กำหนด โดยอนุโลมจนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2548 หากเกษตรกรหรือเจ้าของรายใดสามารถปรับเข้าสู่ระบบโรงเรือนหรือฟาร์มได้ก็ให้ปรับเข้าสู่ระบบดังกล่าวทันที หลังจากนั้นจะต้องนำไปเลี้ยงในระบบฟาร์มหรือโรงเรือนเท่านั้น ไม่นำไปเลี้ยงในลักษณะไล่ทุ่ง และการเคลื่อนย้ายเป็ดไล่ทุ่งจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กรมปศุสัตว์กำหนด ซึ่งก่อนที่จะเคลื่อนย้ายเป็ดเข้าสู่ฟาร์มหรือโรงเรือนต้องขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ทุกครั้ง และต้องแนบหลักฐานการตรวจไม่พบเชื้อโรคไข้หวัดนกจากห้องปฏิบัติการของกรมปศุสัตว์

2.4.3 ความร่วมมือขององค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก

ปัญหาโรคไข้หวัดนกมิใช่มีผลกระทบภายในประเทศที่เกิดการระบาดของโรคเท่านั้น แต่ยังมีผลกระทบต่อนานาชาติ โดยเฉพาะโรคนี้สามารถระบาดได้อย่างรวดเร็วหากไม่มีมาตรการป้องกันและควบคุมที่ดีพอ และอาจมีการเปลี่ยนแปลงสายพันธุ์ของเชื้อไวรัส ทำให้มีการระบาดใหญ่จากคนสู่คนได้ ทั้งนี้ องค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of The United Nation : FAO) องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (Office International des Epizooties : OIE) และองค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาโรคไข้หวัดนก สิ่งที

องค์การระหว่างประเทศทั้งสามวิตก คือ การระบาดของโรคจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง โดยเฉพาะแหล่งการระบาดจากเอเชียไปยังภูมิภาคอื่น โดยเฉพาะการแพร่กระจายของโรคผ่านสินค้าปศุสัตว์ในรูปแบบต่างๆ อาจจะเป็นการหิวไปของผู้โดยสาร การค้าเป็นทางการ และขณะนี้ H5N1 ไม่ได้ระบาดแต่เฉพาะในสัตว์ปีก แต่มีการระบาดในสัตว์อื่นๆ แล้วมีการระบาดมาในคน และสิ่งที่น่าเป็นห่วงคือการระบาดจากคนสู่คน⁴³ ซึ่งได้มีการระบาดมาแล้วในอดีตเริ่มตั้งแต่ ไข้หวัดใหญ่สเปน (Spanish Flu) ระบาดในปี ค.ศ. 1918-1919 (พ.ศ. 2461-2462) ไข้หวัดใหญ่เอเชีย (Asian Flu) ระบาดในปี ค.ศ. 1957-1958 (พ.ศ. 2500-2501) ไข้หวัดใหญ่ฮ่องกง (Hong Kong Flu) ระบาดในปี ค.ศ. 1968-1969 (พ.ศ. 2511-2512) และไข้หวัดใหญ่รัสเซีย (Russian Flu) ซึ่งระบาดในปี ค.ศ. 1977 (พ.ศ. 2520)⁴⁴

2.4.4 ผลกระทบของโรคไข้หวัดนก

2.4.4.1 ผลกระทบด้านสาธารณสุข

การระบาดของโรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรง H5N1 ในสัตว์ปีก ที่เกิดขึ้นในหลายๆ ประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศในแถบทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบการติดต่อของโรคในคน 5 ประเทศ คือ ไทย เวียดนาม กัมพูชา อินโดนีเซีย และจีน โดยพบจำนวนผู้ป่วยและเสียชีวิตตั้งแต่วันที่ 26 ธันวาคม 2546 ถึงปัจจุบัน (10 มกราคม 2549) มีผู้ป่วยทั้งสิ้น 147 ราย และเสียชีวิต 78 ราย โดยแยกเป็นประเทศและช่วงเวลาตามตารางที่ 1⁴⁵

⁴³“แก้ปัญหาหวัดนก สอดคล้องกับองค์การระหว่างประเทศอย่างไร?” สารสันโกไข่ และปศุสัตว์ 2, 19 (ธันวาคม 2547): 10.

⁴⁴มรกต ตันเจริญ และนำชัย ชิววิวรรณ, บรรณาธิการ, “ไข้หวัดนก” โรคอุบัติใหม่บนโลกใบเก่า, หน้า 13-15.

⁴⁵ศูนย์ควบคุมโรคไข้หวัดนก สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์, การควบคุมโรคไข้หวัดนกในประเทศไทย, หน้า 66.

ตารางที่ 1 จำนวนผู้ป่วยและเสียชีวิตด้วยโรคไข้หวัดนก ตั้งแต่วันที่ 26 ธันวาคม 2546– 10 มกราคม 2549

พ.ศ.	อินโดนีเซีย		กัมพูชา		ไทย		เวียดนาม		จีน		ตุรกี		รวม	
	ตาย	ป่วย	ตาย	ป่วย	ตาย	ป่วย	ตาย	ป่วย	ตาย	ป่วย	ตาย	ป่วย	ตาย	ป่วย
2546	0	0	0	0	0	0	3	3	0	0	0	0	3	3
2547	0	0	0	0	17	12	29	20	0	0	0	0	46	32
2548	16	11	4	4	5	2	61	19	7	5	0	0	93	41
2549	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	4	2	5	2
รวม	16	11	4	4	22	14	93	42	8	5	4	2	147	78

ที่มา : องค์การอนามัยโลก (www.who.int), 2549

2.4.4.2 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคม

(1) ผลกระทบต่อการบริโภคเนื้อไก่ภายในประเทศ

จากสถานการณ์โรคไข้หวัดนกตั้งแต่

- 23 มกราคม 2547 ประเทศไทยประกาศพบการระบาดของโรคไข้หวัดนกในประเทศ

- 7 กุมภาพันธ์ 2547 ภาครัฐและเอกชนร่วมกันจัดงาน มหกรรมกินไก่ไทย

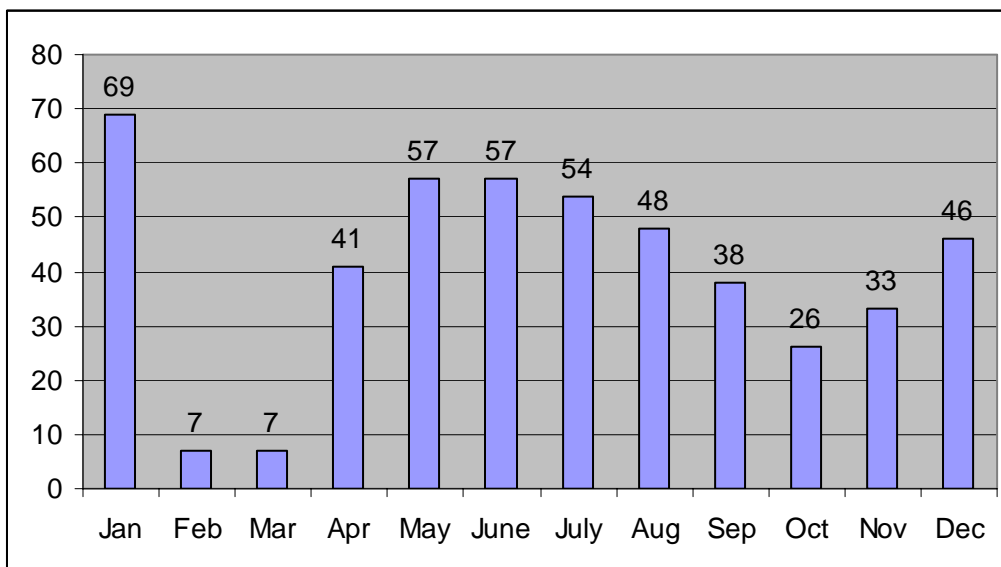
ปลอดภัย 100% ขึ้นที่บริเวณท้องสนามหลวง และศาลากลางจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ

- 4 กรกฎาคม 2547 มีการระบาดของโรคไข้หวัดนกรอบที่ 2

- 14 ตุลาคม 2547 มีข่าวเสียดิตเชื้อไข้หวัดนกจากการกินซี่โครงไก่

การระบาดของโรคไข้หวัดนกดังกล่าว โดยเฉพาะข่าวการเสียชีวิตของผู้ป่วยจากโรคไข้หวัดนก ในช่วงเดือนมกราคม ทำให้การบริโภคเนื้อไก่ในประเทศลดลงอย่างมาก เนื่องจากความไม่เชื่อมั่นในความปลอดภัยของเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์ การบริโภคกระเตื้องขึ้นในช่วงเดือนเมษายน และดีขึ้นเป็นลำดับเกือบเท่าภาวะปกติในเดือนมิถุนายนและกรกฎาคม จนกระทั่งมีรายงานความเป็นไปได้ในการติดเชื้อไข้หวัดนกจากคนสู่คน จนถึงการระบาดของโรคไข้หวัดนกในสื่อ ทำให้การบริโภคลดลงไปอีกประมาณ 30% โดยสรุป การบริโภคจากภาวะปกติในปี 2546 การบริโภคเฉลี่ยที่ 13 กิโลกรัมต่อคนต่อปี มาอยู่ที่ 8 กิโลกรัมต่อคนต่อปี⁴⁶

⁴⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 69.

หน่วย : พันตัน/เดือน

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทย, 2547

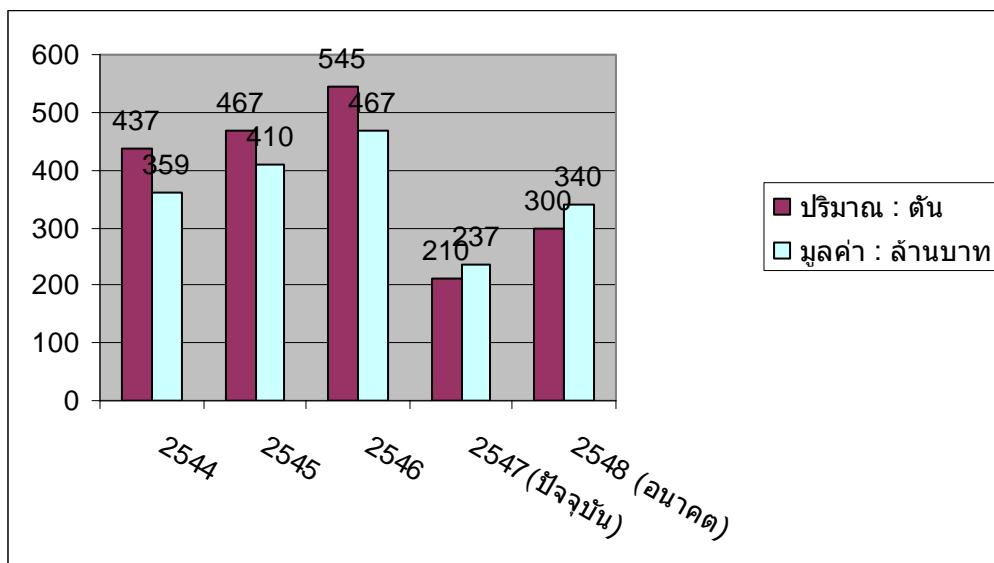
รูปที่ 6 การบริโภคเนื้อไก่ภายในประเทศ ปี 2547

(2) ผลกระทบต่อการส่งออก

การส่งออกรวมในปี 2547 ปริมาณ 210,000 ตัน มูลค่า 23,700 ล้านบาท เปรียบเทียบกับการส่งออกในปี 2546 ปริมาณ 545,000 ตัน มูลค่า 46,700 ล้านบาท (ปริมาณลดลง 60%, มูลค่าลดลง 50% เนื่องจากการระบาดของโรคไข้หวัดนก)

แนวโน้มการส่งออกในปี 2548 คาดว่าไก่สดแช่แข็งจะยังไม่สามารถส่งออกได้ ไก่แปรรูปสูงสุดคาดว่าจะส่งออกได้ในปริมาณ 300,000 ตัน มูลค่า 34,000 ล้านบาท⁴⁷

⁴⁷เรื่องเดียวกัน, หน้า 68.

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตไม้เพื่อส่งออกไทย, 2547

รูปที่ 7 การส่งออกเนื้อไม้ของไทย

ทั้งนี้ ผลจากการระบาดของโรคไข้หวัดนกทำให้การนำเข้าเนื้อไม้และผลิตภัณฑ์จากประเทศไทย ลดน้อยลง โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นและสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของไทย ตารางที่ 2 อัตราการนำเข้าเนื้อไม้ของประเทศญี่ปุ่น ในปี 2546 และ 2547

ปี	China	Thailand	USA	Brazil	Other	TOTAL
2546	196,684	265,869	50,850	174,942	7,350	695,695
2547	128,863	110,224	30,739	295,552	13,094	578,445

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตไม้เพื่อส่งออกไทย, 2547

ตารางที่ 3 อัตราการนำเข้าเนื้อไม้ของสหภาพยุโรปในปี 2546 และ 2547

ปี	Brazil	Thailand	Other	TOTAL
2546	163,853	159,859	46,288	370,000
2547	271,636	83,027	35,337	390,000

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตไม้เพื่อส่งออกไทย, 2547

(3) ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

การระบาดของโรคไข้หวัดนกนอกจากส่งผลกระทบต่อการบินไปทั่วโลกภายในประเทศและการส่งออกแล้ว ยังส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องอีกด้วย เช่น อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากไก่ อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ รวมไปถึงอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและบริการอีกด้วย

2.4.5 การป้องกันโรคในสัตว์ปีก

จากที่ได้กล่าวมา อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ เมื่ออุตสาหกรรมดังกล่าวได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคไข้หวัดนก จึงส่งผลโดยรวมต่อเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้แล้ว แม้ว่าจะได้มีการใช้มาตรการในการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกแล้วก็ตาม มาตรการป้องกันโรคในสัตว์ปีก ไม่ว่าจะเป็นโรคไข้หวัดนกหรือโรคอื่นใด การป้องกันโรคเป็นมาตรการสำคัญเพื่อป้องกันไม่ให้โรคเกิดขึ้น

ทั้งนี้ การป้องกันโรคมีมาตรการที่สำคัญอยู่ 4 ประการ ดังนี้⁴⁸

2.4.5.1 การป้องกันโรคด้วยการจัดการสุขาภิบาล

การสุขาภิบาลที่ดีป้องกันไม่ให้เชื้อโรคเข้ามาในฝูงไก่ โดยใช้มาตรการต่างๆ เริ่มตั้งแต่การสร้างโรงเรือนไก่ที่ถูกสุขลักษณะ พื้นคอนกรีต มีตาข่ายขนาดเล็กบุโดยรอบโรงเรือนเพื่อป้องกันนก และหนูที่อาจนำเชื้อโรคเข้าไปในคอก เข้มงวดการเข้าออกฟาร์มโดยบุคคลภายนอก แยกโรงเรือนเลี้ยงไก่ให้ห่างจากถนน และบ้านเรือน รักษาความสะอาดอุปกรณ์ต่างๆ ในโรงเรือนเลี้ยงไก่ ลูกไก่ที่นำเข้ามาเลี้ยงจะต้องปลอดจากโรค คนงานในฟาร์มเลี้ยงไก่ต้องสะอาด มีการชำระร่างกายและเปลี่ยนเสื้อผ้าก่อนเข้าในโรงเรือน อาหารที่ให้ไก่กินต้องใหม่คุณภาพดี ใส่ในถังที่จัดไว้โดยเฉพาะไม่ปะปนกัน และรวมถึงมาตรการอื่นๆ ที่จำเป็นในการป้องกันไม่ให้เชื้อโรคเข้าไปในโรงเรือนเลี้ยงไก่ได้

2.4.5.2 การป้องกันโรคด้วยการใช้ยา

ยาบางชนิดเมื่อให้ไก่ในปริมาณเล็กน้อยจะช่วยให้การเจริญเติบโตของไก่ ทำให้ไก่สมบูรณ์ แข็งแรง มีความต้านทานโรคดีขึ้น ยาบางชนิดให้เพื่อป้องกันโรคบางชนิดโดยตรง และยาบางชนิดถ้าให้ในปริมาณสูงจะช่วยรักษาโรคบางชนิดด้วย

⁴⁸ ปฐม เลหาเกษตร, การเลี้ยงสัตว์ปีก (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหมิตรออฟเซต, 2540), หน้า 269.

การให้ยาสามารถให้ได้ 3 ทางด้วยกัน คือ ให้ทางน้ำ ทางอาหาร และด้วยการฉีด ให้ไก่ ยาที่ใช้ในการป้องกันโรคในไก่มีอยู่ 5 ประเภทด้วยกัน คือ ยาปฏิชีวนะ (antibiotic) ยาซัลฟา (sulfa) ยาฟิวรา (fura) ยาป้องกันโรคบิด (cocidiostates) และยาถ่ายพยาธิ (anthelmintics)

2.4.5.3 การป้องกันโรคด้วยการฉีดวัคซีน (Vaccination)

ตามธรรมชาติสัตว์สามารถสร้างภูมิคุ้มกันโรค (immunity) ขึ้นได้จากการได้รับเชื้อโรคที่เกิดขึ้นอย่างอ่อน แต่สัตว์จะเจ็บป่วยและถึงตายถ้าได้รับเชื้ออย่างรุนแรง อย่างไรก็ตาม การฉีดวัคซีน (vaccination) ร่างกายไก่ก็สามารถสร้าง antibodies ทำหน้าที่เป็นทหาร เป็นภูมิคุ้มกันโรคได้เช่นกัน การฉีดวัคซีนจึงเป็นมาตรการป้องกันที่ได้ผลดีที่สุด

2.4.5.4 การป้องกันโรคด้วยการใช้กฎหมายควบคุม

ในสัตว์ใหญ่พวกโคกระบือและสุกรมีกฎหมายควบคุมโรคด้วยวิธีการฉีดวัคซีน ป้องกันโรค และการทำลายสัตว์ที่เป็นโรค นอกจากนั้นยังมีมาตรการควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ข้ามเขต เพื่อป้องกันโรคติดต่อ ในบางประเทศมีกฎหมายควบคุมเพื่อป้องกันโรคติดต่อของโรคบางชนิดในไก่ เป็นมาตรการป้องกันด้วยการใช้กฎหมายของรัฐอีกด้วย

บทที่ 3

กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารกับการป้องกันและควบคุม โรคใช้วัตถุดิบในประเทศไทย

กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารของไทย มีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ 2 หน่วยงาน คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงสาธารณสุข ในส่วนของสุขภาพสัตว์ โดยเฉพาะการควบคุมโรคใช้วัตถุดิบในสัตว์ปีกนั้น อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ขณะเดียวกันกระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการป้องกันและควบคุมโรคใช้วัตถุดิบที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นในคน ในส่วนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมปศุสัตว์เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบด้านสุขภาพสัตว์ ให้มีสัตว์เพียงพอต่อการบริโภค มีมาตรฐานถูกสุขอนามัย ปราศจากโรค สารตกค้าง สารปนเปื้อน มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค และสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ จึงเป็นหน่วยงานต้นน้ำที่รับผิดชอบโดยตรงในการป้องกันและควบคุมโรคใช้วัตถุดิบในสัตว์ปีก ทั้งนี้ กฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมปศุสัตว์ในส่วนที่เกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร ได้แก่ พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ในส่วนของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ป้องกัน ควบคุม และรักษาโรคภัย ในส่วนของความปลอดภัยอาหารกระทรวงสาธารณสุขจึงมีหน้าที่ดูแลความปลอดภัยอาหารควบคู่กับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ด้วย โดยมีกรมควบคุมโรคเป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบ โรคใช้วัตถุดิบที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นในคน และโดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบด้านความปลอดภัยอาหารและยา โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยอาหารที่อยู่ในความรับผิดชอบที่สำคัญ ได้แก่ พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ทั้งนี้ กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารดังกล่าวทั้งที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และกระทรวงสาธารณสุข จะนำมาพิจารณาในแต่ละภาคส่วน ส่วนแรก เป็นภาคการผลิต ได้แก่ ฟาร์มเลี้ยงไก่ อาหารและยาสัตว์ โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก รวมถึงการขนส่ง ส่วนที่สอง เป็นภาคการตลาด ได้แก่ อุตสาหกรรมเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการบริโภคภายในประเทศ และเพื่อการส่งออก โดยในแต่ละขั้นตอนการผลิตในห่วงโซ่อาหารดังกล่าวจะมีกฎหมายเข้าไปเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอน ตามหลักจากไร่นาสู่โต๊ะอาหาร (From Farm to Table) ดังนี้

3.1 ภาคการผลิต

3.1.1 ฟาร์มเลี้ยงไก่

ในส่วนการจัดตั้งฟาร์ม และการกำหนดมาตรฐานฟาร์มนั้น ไม่มีกฎหมายใช้บังคับโดยตรง แม้การเลี้ยงไก่ เป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ที่ 5/2538 เรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ลงวันที่ 27 มิถุนายน 2538 ซึ่งออกตามความใน มาตรา 5 และมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ผู้ประกอบการเลี้ยงไก่ต้องได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ (แบบ อภ. 2) จากราชการส่วนท้องถิ่น ตามข้อกำหนดของท้องถิ่นนั้นๆ โดยพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมในส่วนของคุณภาพสัตว์สิ่งแวดล้อมเท่านั้น มิได้มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันและควบคุมโรคแต่อย่างใด จึงมีเพียงประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง มาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อของประเทศไทย พ.ศ. 2542 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2542 และมีการออกระเบียบมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อของประเทศไทย พ.ศ. 2542* มาใช้บังคับกับฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อ ทั้งนี้ กฎเกณฑ์ที่กำหนดตามระเบียบดังกล่าวเป็นกฎเกณฑ์ขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ฟาร์มที่ต้องการขึ้นทะเบียนเป็นฟาร์มมาตรฐานได้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นพื้นฐานที่กำหนด หรือในระดับมาตรฐานที่สูงกว่า และกรมปศุสัตว์จะรับรองและขึ้นทะเบียนเป็นฟาร์มมาตรฐาน ซึ่งหลักเกณฑ์ของการรับรองเป็นฟาร์มมาตรฐานพิจารณาจากองค์ประกอบทั้ง 4 ประการ ดังนี้

1. องค์ประกอบของฟาร์ม (Farm Component)

ก. ทำเลที่ตั้งของฟาร์ม

ต้องอยู่ในบริเวณที่มีการคมนาคมสะดวก สามารถป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคจากภายนอกเข้าสู่ฟาร์มได้ อยู่ห่างจากแหล่งชุมชน โรงฆ่าสัตว์ปีก ตลาดนัดค้าสัตว์ปีก และเส้นทางเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีก อยู่ในทำเลที่มีแหล่งน้ำสะอาด มีน้ำใช้เพื่อการบริโภคตลอดปี เป็นบริเวณที่น้ำท่วมไม่ถึง เป็นที่โปร่ง อากาศสามารถถ่ายเทได้ดี

ข. ลักษณะของฟาร์ม

ต้องมีเนื้อที่เหมาะสมและกว้างขวางเพียงพอในการจัดแบ่งการก่อสร้างอาคารโรงเรือนอย่างเป็นระเบียบสอดคล้องกับการปฏิบัติงานและไม่หนาแน่นจนไม่สามารถจัดการด้านการผลิตสัตว์ การควบคุมโรคได้ โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงไก่มีขนาดเหมาะสมกับจำนวนไก่ที่เลี้ยง ไก่อยู่สบาย ฟาร์มต้องมีการจัดแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วน โดยมีผังแสดงการจัดวางที่แน่นอน ถนนภายใน

* ดูเพิ่มเติมที่ภาคผนวก ก, หน้า 212.

ฟาร์มต้องใช้วัสดุคงทน มีสภาพและความกว้างเหมาะสม สะดวกในการขนส่งลำเลียงอุปกรณ์ อาหารสัตว์ และผลผลิตเข้าออกภายในฟาร์ม นอกจากนี้ในส่วนของบ้านพักอาศัยและอาคารสำนักงาน ต้องอยู่ในบริเวณเฉพาะ ไม่มีการเข้าอยู่อาศัยในบริเวณ โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ และบ้านพักอาศัยต้องมีสภาพแข็งแรง เป็นระเบียบมีปริมาณเพียงพอกับเจ้าหน้าที่ ต้องแยกห่างจากบริเวณเลี้ยงสัตว์พอสมควร มีรั้วกั้นแบ่งแยกจากบริเวณเลี้ยงสัตว์ที่กำหนดอย่างชัดเจน

2. การจัดการฟาร์ม (Farm Management)

ในส่วนของการจัดการฟาร์ม ประกอบด้วย

ก. การจัดการ โรงเรือน

โรงเรือนและที่ให้อาหารต้องสะอาดและแห้ง มีการทำความสะอาดโรงเรือนและอุปกรณ์ด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค มีการจัดการโรงเรือนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนนำไปใช้เลี้ยง

ข. การจัดการด้านบุคลากร

ต้องมีจำนวนแรงงานอย่างเพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนสัตว์ที่เลี้ยง มีการจัดแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน และบุคลากรภายในฟาร์มทุกคนควรได้รับการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี นอกจากนี้ภายในฟาร์มต้องจัดให้มีสัตวแพทย์ควบคุมกำกับดูแลด้านสุขภาพสัตว์และสุขอนามัยภายในฟาร์ม ซึ่งสัตวแพทย์ต้องมีใบอนุญาตประกอบการบำบัดโรคสัตว์ชั้นหนึ่ง (ปัจจุบัน คือ ใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่ง) และรับใบอนุญาตควบคุมฟาร์มจากกรมปศุสัตว์

ค. คู่มือการจัดการฟาร์ม

ผู้ประกอบการต้องมีคู่มือการจัดการฟาร์ม เพื่อแสดงให้เห็นระบบการเลี้ยง การจัดการฟาร์ม ระบบบันทึกข้อมูล การป้องกันและควบคุมโรค การดูแลสุขภาพสัตว์และสุขอนามัยภายในฟาร์ม

ง. ระบบบันทึกข้อมูล

ฟาร์มต้องมีระบบบันทึกข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารฟาร์ม เช่น บุคลากร แรงงาน และข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการด้านการผลิต เช่น ข้อมูลตัวสัตว์ ข้อมูลสุขภาพสัตว์ ข้อมูลการผลิต และข้อมูลผลผลิต

จ. การจัดการด้านอาหารสัตว์

มีการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ โดยสืบแหล่งที่มาของอาหารสัตว์ ภาชนะบรรจุ การขนส่ง และตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์ นอกจากนี้การเก็บรักษาอาหารสัตว์ต้องมีสถานที่เก็บต่างหาก เพื่อรักษาสภาพของอาหารสัตว์ไม่ให้เปลี่ยนแปลง ภายในห้องเก็บอาหารสัตว์ต้องสะอาด

แห้ง ปลอดภัยจากแมลง และสัตว์ต่างๆ และมีแสงไม่รบกวนด้านล่างของภาชนะบรรจุอาหารสัตว์ กรณี วัตถุประสงค์เป็นวิตามินควรเก็บไว้ในห้องปรับอากาศ

3. การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ (Animal Health Management)

ฟาร์มต้องมีระบบเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีโปรแกรมทำลายเชื้อโรคก่อนเข้า-ออก ภายในฟาร์ม การป้องกันการสะสมของเชื้อโรคในฟาร์ม การควบคุมโรคให้สงบโดยเร็วและไม่ให้แพร่ระบาดจากฟาร์ม นอกจากนี้ จะต้องมีการบำบัดโรค ตามพระราชบัญญัติควบคุมการบำบัดโรคสัตว์ พ.ศ. 2505 (ปัจจุบันพระราชบัญญัตินี้ถูกยกเลิกโดย พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 ซึ่งบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2545) ส่วนการ ใช้ยาสำหรับสัตว์ ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดการใช้ยาสำหรับสัตว์ มอก. 7001-2540

4. การจัดการสิ่งแวดล้อม (Environmental Management)

ภายในฟาร์มจะต้องมีการกำจัดของเสียและสิ่งปฏิกูลต่างๆ อย่างเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม ระเบียบมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อดังกล่าวบังคับใช้กับฟาร์มเลี้ยง ไก่เนื้อเพื่อการค้า (Broiler) ที่มีจำนวนไก่เนื้อตั้งแต่ 3,000 ตัว ขึ้นไป และประเด็นสำคัญคือ ระเบียบ มาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อของประเทศไทย พ.ศ. 2542 เป็นเพียงระเบียบมิใช่กฎหมาย จึงไม่มี สภาพบังคับ (Sanctions) อย่างกฎหมาย ระเบียบดังกล่าวเป็นเพียงมาตรการที่อาศัยความสมัครใจ ของผู้ประกอบการเอง ซึ่งผู้ประกอบการฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อของบริษัทขนาดใหญ่ หรือผู้เลี้ยงไก่ที่มี สัญญาผูกพันกับบริษัท โดยเฉพาะฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก ได้เข้าสู่ฟาร์มมาตรฐานทั้งหมด และผู้ประกอบการได้จัดการฟาร์มในระดับมาตรฐานตามระเบียบหรือในระดับที่สูงกว่ามาตรฐาน ขึ้นพื้นฐานตามระเบียบมาตรฐานฟาร์ม เพื่อให้ได้มาตรฐานตามข้อกำหนดของประเทศผู้นำเข้า แต่ ในส่วนของการเลี้ยงไก่ขนาดกลาง ขนาดเล็กรวมถึงรายย่อย ซึ่งเลี้ยงไก่เพื่อการค้าและอาจมีจำนวน ไก่ตั้งแต่ 3,000 ตัวขึ้นไป เข้าตามหลักเกณฑ์ที่จะเข้าฟาร์มมาตรฐาน รวมถึงฟาร์มที่มีจำนวนไก่ที่ เลี้ยงไม่ถึงเกณฑ์ที่จะเข้าระบบฟาร์มมาตรฐานได้ หากฟาร์มดังกล่าวมีมาตรฐานการเลี้ยงไก่ต่ำกว่า หลักเกณฑ์ขึ้นพื้นฐานตามระเบียบมาตรฐานฟาร์ม รัฐไม่สามารถใช้มาตรการในเชิงบังคับอย่างกรณี สภาพบังคับทางกฎหมายได้ เนื่องจากระเบียบมาตรฐานฟาร์ม ไม่ใช่กฎหมาย เมื่อผู้ประกอบการ ไม่ยอมเข้าระบบฟาร์มมาตรฐาน จึงไม่สามารถบังคับหรือลงโทษ กับผู้ที่ไม่ยอมเข้าระบบได้ โดยตรง ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่าการจัดตั้งฟาร์ม และการกำหนดมาตรฐานฟาร์ม ยังมีช่องว่างที่ต้อง อาศัยมาตรการทางกฎหมายมาควบคุมดูแล เพื่อกำหนดที่ตั้งของฟาร์มและมาตรฐานฟาร์ม ให้มี ฟาร์มที่ได้มาตรฐาน ผลิตไก่เนื้อที่มีคุณภาพ ได้เนื้อไก่และผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ปลอดภัย

ปลอดภัยต่อผู้บริโภค ทั้งนี้ แม้ระเบียบมาตรฐานฟาร์มมิใช่กฎหมาย จึงไม่สามารถบังคับให้ผู้ประกอบการเข้าสู่ระบบมาตรฐานฟาร์มได้โดยตรงก็ตาม แต่ระเบียบดังกล่าวถือว่าการปูพื้นฐานการกำหนดมาตรฐานฟาร์ม เพื่อพัฒนาออกเป็นกฎหมายบังคับใช้ต่อไป

จากที่กล่าวมาภาคการผลิตในระดับฟาร์มเลี้ยงไก่ ในส่วนของการจัดตั้งฟาร์ม และการกำหนดมาตรฐานฟาร์ม นั้น ยังไม่มีกฎหมายใช้บังคับโดยตรง อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการป้องกันและควบคุมโรค มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542

3.1.1.1 พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 เป็นกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ วัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ เพื่อให้มีการป้องกันและควบคุมโรคระบาดสัตว์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้แบ่งแยกกฎหมายออกเป็น 6 หมวด ได้แก่ การป้องกันโรคระบาด เขตปลอดโรคระบาด เขตโรคระบาด การควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ เบ็ดเตล็ด และบทกำหนดโทษ ตามลำดับ

ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับฟาร์มเลี้ยงไก่ สาระสำคัญโดยรวมแยกได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. การป้องกันและควบคุมโรคระบาด มาตรา 8 – มาตรา 20

พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดเขตพื้นที่ในการป้องกันและควบคุมโรคระบาด โดยแยกออกเป็น 4 เขต ดังนี้

- (1) เขตปลอดโรคระบาด ตามมาตรา 11
- (2) เขตโรคระบาด ตามมาตรา 15
- (3) เขตสงสัยว่ามีโรคระบาด ตามมาตรา 15
- (4) เขตโรคระบาดชั่วคราว ตามมาตรา 16

ทั้งนี้ การป้องกันและควบคุมโรคระบาดแยกพิจารณาได้ ดังนี้

ประการแรก การป้องกันโรค

ตามมาตรา 8 กำหนดให้ในท้องที่ที่ยังมิได้ประกาศเป็นเขตปลอดโรคระบาด หรือในท้องที่ที่ยังมิได้ประกาศเป็นเขตโรคระบาด เขตสงสัยว่ามีโรคระบาด หรือเขตโรคระบาดชั่วคราว

เจ้าของสัตว์มีหน้าที่แจ้งกรณีสัตว์ป่วยหรือตายโดยไม่ทราบว่าเป็นสาเหตุใด หรือในหมู่บ้านเดียวกัน หรือในบริเวณใกล้เคียงกันมีสัตว์ตั้งแต่สองตัวขึ้นไปป่วยหรือตาย มีอาการคล้ายคลึงกันในระยะเวลาห่างกันไม่เกินเจ็ดวัน เจ้าของสัตว์ต้องแจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่ สार्वตรกรรมปศุสัตว์ หรือสัตวแพทย์ท้องถิ่นภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่สัตว์ป่วยหรือตาย และเจ้าของสัตว์ยังมีหน้าที่ควบคุมสัตว์ป่วยหรือซากสัตว์ ไว้ในบริเวณที่สัตว์อยู่หรือในบริเวณที่สัตว์ตาย ห้ามเคลื่อนย้าย ห้ามชำแหละซากสัตว์ หากได้แจ้งกรณีสัตว์ป่วยหรือตายแล้ว แต่พนักงานเจ้าหน้าที่ สार्वตรกรรมปศุสัตว์ หรือสัตวแพทย์ ไม่มาตรวจซากสัตว์ภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่สัตว์ตาย เจ้าของสัตว์มีหน้าที่ฝังซากสัตว์นั้นไว้ระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร กรณีซากสัตว์ใหญ่ ให้พูนกลบหลุมเหนือระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร¹

นอกจากนี้ เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศท้องที่ใดเป็นเขตปลอดโรคระบาดตามมาตรา 11 แล้ว ตามมาตรา 12 กำหนดห้ามมิให้เคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์เข้าไปใน หรือผ่านเขตนั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมปศุสัตว์หรือสัตวแพทย์ซึ่งอธิบดีกรมปศุสัตว์มอบหมาย และมาตรา 13 ยังกำหนดให้เจ้าของสัตว์ภายในเขตปลอดโรคระบาดยังมีหน้าที่แจ้งกรณีสัตว์ป่วยหรือตาย ตามมาตรา 8 อีกด้วย²

ทั้งนี้ การแจ้งกรณีสัตว์ป่วยหรือตายตามมาตรา 8 และมาตรา 13 และการห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์เข้าไปในหรือผ่านเขตปลอดโรคระบาด ตามมาตรา 12 มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้เกิดโรคระบาดขึ้นและให้คงสภาพของเขตปลอดโรคระบาดไว้

ประการที่สอง การควบคุมโรคระบาด

ตามมาตรา 17 กำหนดห้ามมิให้เคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ ภายใน เข้าในหรือออกนอกเขตโรคระบาดหรือเขตสงสัยว่ามีโรคระบาดตามมาตรา 15 และเขตโรคระบาดชั่วคราวตามมาตรา 16 เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากสัตวแพทย์ นอกจากนี้ ตามมาตรา 19 กำหนดให้ภายในเขตโรคระบาดหรือเขตสงสัยว่ามีโรคระบาด และเขตโรคระบาดชั่วคราว เจ้าของสัตว์ยังมีหน้าที่แจ้งกรณีสัตว์ป่วยหรือตาย ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ สार्वตรกรรมปศุสัตว์ หรือสัตวแพทย์ภายใน 12 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่สัตว์ป่วยหรือตาย และให้เจ้าของมีหน้าที่ควบคุมสัตว์ป่วยไว้ในบริเวณที่

¹พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 73 ตอนที่ 78 (วันที่ 2 ตุลาคม 2499), มาตรา 8.

²พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 73 ตอนที่ 78 (วันที่ 2 ตุลาคม 2499), มาตรา 11-13.

สัตว์อยู่ ห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์ป่วยและซากสัตว์ที่ป่วยตาย ห้ามชำแหละซากสัตว์นั้น หากพนักงานเจ้าหน้าที่ สารวัตรกรมปศุสัตว์ หรือสัตวแพทย์ ไม่มาตรวจซากสัตว์ภายใน 48 ชั่วโมง เจ้าของมีหน้าที่ฝังซากสัตว์นั้นไว้ใต้ระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร สำหรับซากสัตว์ใหญ่ให้พูนดินกลบเหนือระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร ตามที่กำหนดในมาตรา 8 วรรคสองอีกด้วย ทั้งนี้ การห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ ตามมาตรา 17 และหน้าที่ในการแจ้งกรณีสัตว์ป่วยหรือตาย ตาม มาตรา 19 ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการระบาดของโรคมิให้แพร่กระจายมากยิ่งขึ้น³

2. การควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ มาตรา 21 – มาตรา 24

มาตรา 21 กำหนดให้การค้าสัตว์หรือซากสัตว์ประเภท ช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุนัข หรือสัตว์ชนิดอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน จึงจะทำการค้าสัตว์หรือซากสัตว์ได้ ทั้งนี้ การค้าสัตว์และซากสัตว์ดังกล่าวหมายความถึง การค้าในลักษณะคนกลางเท่านั้น กรณีเกษตรกรหรือผู้ประกอบการเลี้ยงสัตว์เป็นผู้ซื้อขายสัตว์หรือซากสัตว์ที่เลี้ยงเอง ย่อมไม่ต้องตามบทบัญญัติหมวด 4 การควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499⁴ วัตถุประสงค์ของการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ เพื่อให้รัฐเข้ามาควบคุมการประกอบกิจการค้าสัตว์และซากสัตว์ รวมถึงตรวจสอบการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ของผู้ค้าสัตว์และซากสัตว์ หากมีการฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัตินี้ หรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต นอกจากผู้ค้าสัตว์และซากสัตว์จะต้องถูกลงโทษโดยสภาพบังคับทางอาญา โดยการจำคุก ปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับแล้ว ยังต้องถูกลงโทษโดยสภาพบังคับทางปกครอง โดยการพักใช้ หรือเพิกถอนใบอนุญาตให้ทำการค้าสัตว์หรือซากสัตว์ (แบบ ร.10) อีกด้วย

อย่างไรก็ตามการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์นั้น ตามมาตรา 21 กำหนดชนิดสัตว์ ได้แก่ ช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุนัข และสัตว์อื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งไม่รวมถึงสัตว์ปีก การค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกจึงทำได้อย่างเสรี เนื่องจากตามมาตรา 6 กำหนดให้สัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน รวมถึงไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ ให้ใช้พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 บังคับเฉพาะการนำเข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักรหรือการอย่างอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา จนกระทั่งได้มีการออกพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติ

³พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 73 ตอนที่ 78 (วันที่ 2 ตุลาคม 2499), มาตรา 15-17 และ 19.

⁴พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 73 ตอนที่ 78 (วันที่ 2 ตุลาคม 2499), มาตรา 21.

หมวด 1 หมวด 2 หมวด 3 หมวด 4 และหมวด 5 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 บังคับแก่สัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไขสำหรับใช้ทำพันธุ์ พ.ศ. 2549* ซึ่งมีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2549 การค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกจึงต้องอยู่ภายใต้บังคับหมวด 4 การควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ทั้งนี้ การควบคุมการค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกเป็นมาตรการหนึ่งในการป้องกันและควบคุมโรคไขหวัดนก

กล่าวโดยสรุป ในส่วนของฟาร์มเลี้ยงไก่ ยังไม่มีกฎหมายที่ใช้บังคับในการจัดตั้งฟาร์ม และกำหนดมาตรฐานฟาร์มโดยตรง ทั้งนี้ พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ส่วนที่จะใช้บังคับกับฟาร์มเลี้ยงไก่ คือ การป้องกันและควบคุมโรคระบาด โดยในส่วนของ การป้องกันโรคระบาด ผู้ประกอบการฟาร์มเลี้ยงไก่มีหน้าที่แจ้งกรณีสัตว์ป่วยหรือตายจากโรคระบาด หรือสงสัยว่าเป็นโรคระบาด ห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ป่วย ตาม มาตรา 8 และ มาตรา 13 ห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ เข้าใน หรือผ่านเขตปลอดโรคระบาด เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมปศุสัตว์ หรือสัตวแพทย์ผู้ซึ่งอธิบดีกรมปศุสัตว์มอบหมาย ตามมาตรา 12 และในส่วนของ การควบคุมโรคระบาด เจ้าของสัตว์มีหน้าที่แจ้งกรณีสัตว์ป่วยหรือตายตามมาตรา 19 และห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายใน เข้าใน หรือออกนอกเขตโรคระบาด เขตสงสัยว่ามีโรคระบาด และเขตโรคระบาดชั่วคราว เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากสัตวแพทย์ ตามมาตรา 17 นอกจากนี้ การควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ ผู้ประกอบการจะต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน และใช้บังคับเฉพาะการค้าในลักษณะคนกลางเท่านั้น (ซื้อมาขายไป) ไม่ใช่บังคับกับเกษตรกรหรือผู้ประกอบการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นผู้ซื้อขายสัตว์ที่เลี้ยงเอง

3.1.1.2 กฎหมายที่ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499

กฎหมายที่ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ในห่วงโซ่การผลิตในระดับฟาร์มเลี้ยงไก่ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรคไขหวัดนก ได้แก่ พระราชกฤษฎีกากฎกระทรวง ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกาศและระเบียบกรมปศุสัตว์ ซึ่งแยกพิจารณาได้ 3 ประเด็น ดังนี้

* ดูเพิ่มเติมที่ภาคผนวก ก, หน้า 224.

1. การบังคับใช้พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 กับสัตว์ปีก

กฎหมายที่ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้กับสัตว์ปีก ได้แก่ พระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติหมวด 1 หมวด 2 หมวด 3 หมวด 4 และหมวด 5 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 บังคับแก่สัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไขสำหรับใช้ทำพันธุ์ พ.ศ. 2549 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2549

ทั้งนี้ พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ซึ่งกำหนดว่า “สำหรับสุนัข แมว กระจง ค้างคาว และสัตว์อื่น รวมถึงน้ำเชื้อสำหรับผสมพันธุ์สัตว์เหล่านี้ และสัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน รวมถึงไขสำหรับใช้ทำพันธุ์ ให้พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเฉพาะการนำเข้า นำออก นำผ่านราชอาณาจักร หรือการอย่างอื่นตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา”⁵ ดังนั้น หากจะให้พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 บังคับใช้กับสัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไขสำหรับใช้ทำพันธุ์ นอกเหนือจากการนำเข้า นำออกหรือนำผ่านราชอาณาจักรแล้ว จะต้องออกเป็นพระราชกฤษฎีกาหนดให้บังคับใช้พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 เป็นเรื่องๆ ไป จึงได้มีการออกพระราชกฤษฎีการวม 4 ฉบับ ตามลำดับ ดังนี้

(1) พระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติหมวด 1 หมวด 2 หมวด 3 และหมวด 5 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 บังคับแก่สัตว์ปีกจำพวกไก่ พ.ศ. 2537 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2537 พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้กำหนดให้บังคับใช้พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 กับสัตว์ปีกจำพวกไก่เท่านั้น อีกทั้งยังไม่บังคับใช้หมวด 4 การควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ กับสัตว์ปีกจำพวกไก่

(2) พระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติหมวด 1 หมวด 2 หมวด 3 และหมวด 5 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 บังคับแก่สัตว์ปีกจำพวกเป็ดและห่าน พ.ศ. 2539 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2539 พระราชกฤษฎีกานี้กำหนดเพิ่มเติมให้บังคับใช้พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 กับสัตว์ปีกจำพวกเป็ดและห่าน แต่ทั้งนี้ ยังคงไม่บังคับใช้บทบัญญัติหมวด 4 การควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ กับสัตว์ปีกจำพวกเป็ดและห่าน เช่นเดียวกับพระราชกฤษฎีกาเมื่อปี 2537

⁵พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 73 ตอนที่ 78 (วันที่ 2 ตุลาคม 2499), มาตรา 6.

(3) พระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติหมวด 1 หมวด 2 หมวด 3 และหมวด 5 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 บังคับแก่สัตว์ปีกจำพวกนกและไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ พ.ศ. 2547 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2547 พระราชกฤษฎีกานี้กำหนดเพิ่มเติมให้บังคับใช้พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 กับสัตว์ปีกจำพวกนกและไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ แต่ทั้งนี้ ยังคงไม่บังคับใช้บทบัญญัติหมวด 4 การควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ กับสัตว์ปีกจำพวกนกและไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ เช่นเดียวกับพระราชกฤษฎีกาเมื่อปี 2537 และ 2539

(4) พระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติหมวด 1 หมวด 2 หมวด 3 หมวด 4 และหมวด 5 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 บังคับแก่สัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ พ.ศ. 2549 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2549 พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ได้ยกเลิกพระราชกฤษฎีกาเมื่อปี 2537, 2539 และ 2547 ทั้ง 3 ฉบับข้างต้น และที่สำคัญได้กำหนดให้หมวด 4 การควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 บังคับใช้กับสัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ ดังนั้นพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 จึงบังคับใช้กับสัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ ทุกหมวดครบถ้วนทั้งฉบับ

วัตถุประสงค์ในการออกพระราชกฤษฎีกานี้ เนื่องจากแต่เดิมได้มีพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติหมวด 1 หมวด 2 หมวด 3 และหมวด 5 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 บังคับแก่สัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ รวมอยู่ในหลายฉบับ โดยมีได้กำหนดให้นำหมวด 4 การควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 มาบังคับใช้ด้วย และปัจจุบันได้เกิดโรคแซลมอนเนลลา (Salmonella) โรคนิวคาสเซิล (Newcastle) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคไข้หวัดนก (bird flu หรือ avian influenza) ระบาดในสัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ ทำให้มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมเลี้ยงสัตว์ปีก การค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกภายในประเทศและการส่งออก และทำให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาล ดังนั้น การบังคับใช้หมวด 4 การควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 จึงเป็นมาตรการหนึ่งในการป้องกันและควบคุมโรคระบาดในสัตว์ปีก โดยเฉพาะโรคไข้หวัดนก

อย่างไรก็ตาม มาตรา 21 ได้กำหนดว่า “ห้ามมิให้บุคคลใดทำการค้า ช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร หรือสัตว์อื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือทำการค้าซากสัตว์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน” ซึ่งได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ พ.ศ. 2546 ลงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2546 กำหนดให้การค้า ช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร กวาง นากหญ้า สุนัขและแมว หรือซากสัตว์ดังกล่าว และซากไก่ เป็ด และห่านที่จะส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ จะต้องยื่นคำขอรับใบอนุญาตให้ทำการค้า

สัตว์หรือซากสัตว์ (แบบ ร. 10) ซึ่งยังไม่ครอบคลุมถึงการค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ ภายในราชอาณาจักร ตามพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติ หมวด 1 หมวด 2 หมวด 3 หมวด 4 และหมวด 5 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 บังคับแก่สัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ พ.ศ. 2549 ดังนั้น จึงต้องแก้ไข กฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ พ.ศ. 2546 กำหนดเพิ่มเติมให้ครอบคลุม ถึงการค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ เพื่อให้ สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ รายละเอียดจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 5 และบทที่ 6

2. การกำหนดโรคระบาดสัตว์ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์

พ.ศ. 2499

การกำหนดโรคระบาดสัตว์ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ปัจจุบันได้มีการออกกฎกระทรวงว่าด้วยโรคระบาดสัตว์เพิ่มเติม พ.ศ. 2547 ซึ่งมีผล บังคับใช้เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2547 โดยกฎกระทรวงฉบับนี้กำหนดโรคระบาดทั้งสิ้น 52 โรค เป็น โรคระบาดสัตว์เพิ่มเติมจากที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 4 ซึ่งกฎกระทรวงฉบับนี้กำหนดให้ โรคไข้หวัดนก (bird flu หรือ avian influenza) เป็นโรคระบาดเพิ่มเติมด้วย

นอกจากนี้แล้ว กรมปศุสัตว์ยังได้ออกประกาศกรมปศุสัตว์ เรื่อง นิยามของโรค ไข้หวัดนกในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 (Case Definition for Notifiable Avian Influenza) ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2548 กำหนดนิยามของโรคไข้หวัดนกซึ่งเป็นโรคระบาดตาม พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ เพิ่มเติม พ.ศ. 2547 ดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความสะดวกในการปฏิบัติงาน และ ดำเนินมาตรการต่างๆ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การป้องกันและควบคุม รวมถึงการเฝ้าระวังโรค อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การป้องกันและควบคุมโรคระบาด

ก. กฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2499) ออกตามความในพระราชบัญญัติ โรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499

กฎกระทรวงฉบับนี้ออกตามความในมาตรา 7 และมาตรา 10(4) แห่ง พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจ ออกกฎกระทรวงกำหนดค่าชดใช้ในการทำลายสัตว์ที่เป็นโรคระบาดหรือสัตว์ที่เป็นพาหะของโรค ระบาด ซึ่งเจ้าของมีสิทธิได้รับค่าชดใช้ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของราคาสัตว์ ที่อาจขายได้ในตลาดท้องถิ่นก่อนเกิดโรคระบาด เว้นแต่ในกรณีที่เจ้าของได้แจ้งใจกระทำ ความผิดต่อ

พระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2499) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ได้กำหนดค่าخذใช้ในการทำลายสัตว์ที่เป็นโรคระบาดหรือสัตว์ที่เป็นพาหะของโรคระบาด ให้จ่ายร้อยละเจ็ดสิบห้าของราคาสัตว์ซึ่งอาจขายได้ในตลาดท้องที่ก่อนเกิดโรคระบาด วัตถุประสงค์ในการทำลายสัตว์ที่เป็นโรคระบาดหรือสัตว์ที่เป็นพาหะของโรคระบาดดังกล่าว เพื่อควบคุมการแพร่กระจายของโรคมิให้ระบาดในวงกว้าง แต่การดำเนินการดังกล่าวโดยรัฐย่อมกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะเกษตรกร จึงต้องกำหนดค่าخذใช้ในการทำลายสัตว์ดังกล่าวทดแทนให้กับเกษตรกรเพื่อบรรเทาความเสียหาย

ข. กฎกระทรวง ฉบับที่ 41 (พ.ศ. 2542) และกฎกระทรวง ฉบับที่ 46 (พ.ศ. 2544) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499

กฎกระทรวงทั้งสองฉบับดังกล่าวออกตามความในมาตรา 7 และมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ทั้งนี้ ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 41 (พ.ศ. 2542) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ออกกฎกระทรวงกำหนดให้นำช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร กวาง และนาทหย้า และกฎกระทรวง ฉบับที่ 46 (พ.ศ. 2544) ได้กำหนดเพิ่มเติมให้การนำหมูป่า หรือซากสัตว์ดังกล่าวไปยังท้องที่ต่างจังหวัด ต้องยื่นคำขอต่อสัตวแพทย์ประจำท้องที่ ซึ่งสัตวแพทย์ประจำท้องที่จะพิจารณาอนุญาตให้ต่อเมื่อได้มีการตรวจและทำลายเชื้อโรคตามระเบียบของกรมปศุสัตว์แล้ว ซึ่งได้แก่ระเบียบกรมปศุสัตว์ ว่าด้วย การอนุญาต การตรวจโรคและการทำลายเชื้อโรคในการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2546 ลงวันที่ 30 เมษายน 2546

อย่างไรก็ตาม กฎกระทรวง ฉบับที่ 41 (พ.ศ. 2542) และกฎกระทรวง ฉบับที่ 46 (พ.ศ. 2544) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ครอบคลุมการนำสัตว์และซากสัตว์ไปยังท้องที่ต่างจังหวัดเฉพาะช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร กวาง และนาทหย้า หรือซากสัตว์ดังกล่าว ซึ่งไม่รวมถึงสัตว์ปีก ต่อมาจึงได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการนำสัตว์หรือซากสัตว์ไปยังท้องที่ต่างจังหวัด พ.ศ. 2548* โดยได้ยกเลิกกฎกระทรวง ฉบับที่ 41 (พ.ศ. 2542) และกฎกระทรวง ฉบับที่ 46 (พ.ศ. 2544) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 และกำหนดให้การนำสัตว์หรือซากสัตว์ดังต่อไปนี้ยังท้องที่ต่างจังหวัดให้ยื่นคำขอต่อสัตวแพทย์ประจำท้องที่

- (1) ช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร หรือน้ำเชื้อสำหรับผสมพันธุ์หรือเอ็มบริโอ
- (2) กวาง นาทหย้า หมูป่า

* ดูเพิ่มเติมที่ภาคผนวก ก, หน้า 227.

(3) นก ไก่ เป็ด ห่าน รวมถึงไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์

ทั้งนี้ สัตวแพทย์ประจำท้องที่จะพิจารณาอนุญาตหลังจากได้ตรวจและทำลายเชื้อโรคตามระเบียบของกรมปศุสัตว์แล้ว นอกจากนี้แล้ว ใบอนุญาตที่ออกตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 41 (พ.ศ. 2542) และกฎกระทรวง ฉบับที่ 46 (พ.ศ. 2544) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ยังคงใช้ได้ต่อไปจนกว่าจะสิ้นอายุ ทั้งนี้ การกำหนดการควบคุมการนำสัตว์ปีกและซากสัตว์ ปีกจำพวกไก่ เป็ด ห่าน รวมถึงไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ ไปยังท้องที่ต่างจังหวัดดังกล่าว วัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและควบคุมโรคระบาดในสัตว์ปีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคไข้หวัดนก ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ค. ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดเขตปลอดโรคระบาดตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ลงวันที่ 20 กันยายน 2547

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ฉบับนี้ออกตามความในมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีอำนาจกำหนดท้องที่ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนเป็นเขตปลอดโรคระบาด จึงได้กำหนดท้องที่รวมทั้งสิ้นจำนวน 5 เขต (zones) ทั่วประเทศ ได้แก่ ท้องที่เขตภาคเหนือ ท้องที่เขตภาคกลาง ท้องที่เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ท้องที่เขตภาคตะวันออก และท้องที่เขตภาคใต้ เป็นเขตปลอดโรคระบาดชนิดไข้หวัดนกหรือโรคเอเวียนอินฟลูเอนซา (Avian Influenza) ของสัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด และห่าน รวมถึงไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ ผลของการประกาศเป็นเขตปลอดโรคระบาด กฎหมายห้ามมิให้เคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ เข้าในหรือผ่านเขตนั้น เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมปศุสัตว์หรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมปศุสัตว์มอบหมาย ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 วัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถป้องกันและควบคุมการเกิดหรือการแพร่กระจายของโรคระบาดสัตว์ปีกได้อย่างรวดเร็ว และลดผลกระทบต่อพื้นที่อื่น รวมทั้งสามารถกำหนดแผนการผลิตในแต่ละพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

ง. ระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการอนุญาต การตรวจโรคและการทำลายเชื้อโรคในการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2546 ลงวันที่ 30 เมษายน 2546

ระเบียบฉบับนี้ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 33 (4) แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 อธิบดีกรมปศุสัตว์มีอำนาจวางระเบียบการตรวจโรคและทำลายเชื้อโรคจากสัตว์หรือซากสัตว์ที่มีการนำเข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักร หรือเคลื่อนย้ายภายในราชอาณาจักร วัตถุประสงค์เพื่อให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งจะส่งผลให้การตรวจโรคและทำลายเชื้อโรคในการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายในราชอาณาจักร มีประสิทธิภาพสูงสุด

จ. ระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการทำลายสัตว์ที่เป็นโรคระบาด และการทำลายสัตว์หรือซากสัตว์ที่เป็นพาหะของโรคระบาด พ.ศ. 2547 ลงวันที่ 22 กันยายน 2547

ระเบียบฉบับนี้ออกโดยอาศัยอำนาจตาม มาตรา 10 (4) ประกอบมาตรา 33 (3) แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 อธิบดีกรมปศุสัตว์มีอำนาจกำหนดระเบียบวิธีการทำลายสัตว์ที่เป็นโรคระบาด หรือการทำลายสัตว์ หรือซากสัตว์ที่เป็นพาหะของโรคระบาด วัตถุประสงค์เพื่อให้การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำลายสัตว์ที่เป็นโรคระบาด และการทำลายสัตว์หรือซากสัตว์ที่เป็นพาหะของโรคระบาดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลในการควบคุมโรคระบาด

ข. ระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการดำเนินการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2547 ลงวันที่ 25 กันยายน 2547

ระเบียบฉบับนี้ออกตามความในพระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 32 “กรมมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการของกรมตามที่กำหนดในกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการของกรม หรือตามกฎหมายว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของกรมนั้น” ระเบียบฉบับนี้จึงออกมาเพื่อให้การดำเนินการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคระบาดสัตว์ ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งเป็นกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมปศุสัตว์ มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งดำเนินการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคไข้หวัดนก

จากที่กล่าวมาในส่วนของฟาร์มเลี้ยงไก่ ยังไม่มีกฎหมายมาควบคุมการจัดตั้งฟาร์ม และกำหนดมาตรฐานฟาร์ม ซึ่งมีผลต่อระบบการการป้องกันและควบคุมโรค มีเพียงระเบียบมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อของประเทศไทย พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นมาตรการที่อาศัยความสมัครใจไม่มีสภาพบังคับอย่างกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและควบคุมโรคที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นในฟาร์ม รวมถึงการควบคุมไม่ให้โรคแพร่กระจายจากฟาร์มไปยังท้องที่อื่น ทั้งนี้ นอกจากมาตรการทางกฎหมายที่เข้ามาควบคุมในระดับของฟาร์มเลี้ยงไก่แล้ว ในห่วงโซ่การผลิตไก่เนื้อ ด้านอื่นๆ ย่อมจำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายเข้ามาควบคุมด้วย

3.1.2 อาหารสัตว์และยาสัตว์

กฎหมายที่ใช้บังคับกับอาหารและยาสัตว์ มี 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ใช้บังคับกับอาหารสัตว์ ส่วนพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 และฉบับที่แก้ไข

เพิ่มเติม ใช้บังคับกับยาสัตว์ นอกจากนี้ ยังมีพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ที่ใช้บังคับกับวัตถุอันตราย โดยเฉพาะน้ำยามาเชื้อโรค ใช้หัวดกที่ใช้ในฟาร์มเลี้ยงสัตว์ และโรงฆ่าสัตว์

3.1.2.1 พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 เป็นกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ วัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ เพื่อให้มีการควบคุมตรวจสอบคุณภาพของอาหารสัตว์ ให้เกษตรกรได้ใช้อาหารสัตว์ที่มีคุณภาพ แต่ในปัจจุบันแนวโน้มได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากปัจจุบันผู้บริโภคคำนึงถึงความปลอดภัยอาหารมากขึ้น จึงต้องมีการควบคุมตรวจสอบอาหารสัตว์ เพื่อให้ได้อาหารสัตว์ที่มีคุณภาพและมีความปลอดภัย ซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาพของสัตว์ คุณภาพของเนื้อสัตว์ และท้ายที่สุดย่อมส่งผลต่อสุขภาพของผู้บริโภค

พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 แบ่งเป็น 9 หมวด ได้แก่ คณะกรรมการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ การขออนุญาตและออกใบอนุญาต หน้าที่ของผู้รับใบอนุญาตเกี่ยวกับอาหารสัตว์ อาหารสัตว์ปลอมปนอาหารสัตว์เสื่อมคุณภาพ การขึ้นทะเบียนและการโฆษณาอาหารสัตว์ พนักงานเจ้าหน้าที่ การพักใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาต บทกำหนดโทษ และบทเฉพาะกาล ตามลำดับ

สาระสำคัญโดยรวมของพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 สรุปประเด็นสำคัญเฉพาะที่เกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพของอาหารสัตว์ได้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. การขออนุญาตผลิต นำเข้า เพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์ มาตรา 14 – มาตรา 30

มาตรา 14 กำหนดให้การผลิตหรือนำเข้าเพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์ จะกระทำมิได้เมื่อได้รับใบอนุญาตผลิตอาหารสัตว์ หรือใบอนุญาตนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์⁶ และมาตรา 15 กำหนดให้การขายอาหารสัตว์ จะกระทำมิได้เมื่อได้รับใบอนุญาตขายอาหารสัตว์ ทั้งนี้ การขออนุญาตและการ

⁶พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 99 ตอนที่ 111 (วันที่ 11 สิงหาคม 2525), มาตรา 14.

ออกใบอนุญาตผลิต นำเข้า และขายอาหารสัตว์ จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง⁷

โดยสรุปแล้วใบอนุญาตตามมาตรา 18 มี 3 ประเภท คือ⁸

- (1) ใบอนุญาตผลิตอาหารสัตว์
- (2) ใบอนุญาตนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์
- (3) ใบอนุญาตขายอาหารสัตว์

ผู้ประกอบการผลิตเพื่อขาย หรือนำเข้าเพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์ จะต้องได้รับใบอนุญาตผลิตอาหารสัตว์ หรือได้รับใบอนุญาตนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ หรืออาจมีทั้งใบอนุญาตผลิตอาหารสัตว์และใบอนุญาตนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ กรณีผู้ประกอบการผลิตอาหารสัตว์เพื่อขายและนำเข้าอาหารสัตว์เพื่อขายควบคู่กันไป ส่วนผู้ประกอบการขายอาหารสัตว์แต่ไม่ได้ผลิตอาหารสัตว์หรือนำเข้าอาหารสัตว์เพื่อขาย ก็มีเพียงใบอนุญาตขายอาหารสัตว์ใบเดียว และเมื่อได้รับใบอนุญาตแล้ว ผู้รับใบอนุญาตแต่ละประเภทจะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดด้วย

ทั้งนี้ ใบอนุญาตทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวให้ใช้ได้ระยะเวลาที่จำกัด ตามมาตรา 20 ดังนี้⁹

- (1) ใบอนุญาตผลิตอาหารสัตว์ ให้ใช้ได้สามปีนับแต่วันออกใบอนุญาต
- (2) ใบอนุญาตนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ ให้ใช้ได้หนึ่งปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต
- (3) ใบอนุญาตขายอาหารสัตว์ ให้ใช้ได้จนถึงวันสิ้นปีปฏิทิน แห่งปีที่ออกใบอนุญาต

วัตถุประสงค์ของการจำกัดระยะเวลาใช้ใบอนุญาต เพื่อให้รัฐเข้าไปตรวจสอบอย่างน้อยทุกครั้งที่มีการต่อใบอนุญาต

2. การขึ้นทะเบียนอาหารสัตว์ มาตรา 37 – มาตรา 44

นอกจากผู้ประกอบการผลิต นำเข้า เพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์ ต้องมีใบอนุญาตผลิตอาหารสัตว์ ใบอนุญาตนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์แล้ว ผู้รับใบอนุญาตทั้ง 2 ประเภทดังกล่าว ต้องนำ

⁷พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.. 2525, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 99 ตอนที่ 111 (วันที่ 11 สิงหาคม 2525), มาตรา 15.

⁸พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.. 2525, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 99 ตอนที่ 111 (วันที่ 11 สิงหาคม 2525), มาตรา 18.

⁹พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.. 2525, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 99 ตอนที่ 111 (วันที่ 11 สิงหาคม 2525), มาตรา 20.

อาหารสัตว์ชนิดที่ตนผลิตหรือนำเข้ามาขอขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อน เมื่อได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนอาหารสัตว์แล้ว จึงจะผลิตเพื่อขายหรือนำเข้าเพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์ชนิดนั้นได้ ตามที่บัญญัติในมาตรา 37¹⁰

ดังนั้น ผู้ที่ประสงค์จะผลิตอาหารสัตว์เพื่อขาย หรือนำเข้าอาหารสัตว์เพื่อขาย จะต้องดำเนินการ ดังนี้

1. ขอใบอนุญาตผลิตอาหารสัตว์ และ/หรือ
2. ขอใบอนุญาตนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ และ
3. ขอขึ้นทะเบียนอาหารสัตว์ เพื่อรับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนอาหารสัตว์

ทั้งนี้ ผู้ประกอบการอาจมีใบอนุญาตผลิตอาหารสัตว์ หรือนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ ใบใดใบหนึ่ง กรณีประกอบกิจการผลิตอาหารสัตว์ หรือนำเข้าอาหารสัตว์เพียงอย่างเดียว หรือมีทั้งสองใบ กรณีประกอบธุรกิจทั้งผลิตและนำเข้าอาหารสัตว์ควบคู่กันไป เมื่อผู้รับใบอนุญาตผลิตอาหารสัตว์และนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ ได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนอาหารสัตว์แล้ว ผู้รับใบอนุญาตจึงจะผลิตเพื่อขายหรือนำเข้าเพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์ชนิดนั้นได้ วัตถุประสงค์ที่กฎหมายต้องเข้าไปควบคุมใบอนุญาตทั้ง 2 ประเภท และต้องมีการขึ้นทะเบียนสูตรอาหารสัตว์อีกชั้นหนึ่ง ซึ่งเป็นการควบคุมโดยกฎหมายถึง 2 ชั้นตอนด้วยกัน กล่าวคือ **ประการแรก** ต้องได้รับใบอนุญาตผลิตอาหารสัตว์ หรือใบอนุญาตนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ และ**ประการที่สอง** ต้องได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนอาหารสัตว์ ทั้งนี้ เพื่อควบคุมผู้ประกอบการผลิต นำเข้า เพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์ และเพื่อตรวจสอบคุณภาพของส่วนผสมในอาหารสัตว์ว่ามีความปลอดภัยต่อสัตว์ที่เลี้ยง ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของสัตว์ คุณภาพของเนื้อสัตว์ และในท้ายที่สุดย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภค

3. อาหารสัตว์ปลอมปน อาหารสัตว์เสื่อมคุณภาพ มาตรา 31 – มาตรา 36

มาตรา 31 กำหนดห้ามผลิต นำเข้า เพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์ปลอมปน อาหารสัตว์ผิดมาตรฐาน อาหารสัตว์เสื่อมคุณภาพ อาหารสัตว์ที่มีได้ขึ้นทะเบียน อาหารสัตว์ที่อธิบดีกรมปศุสัตว์สั่งเพิกถอน และอาหารสัตว์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนดห้ามผลิต นำเข้าเพื่อขาย วัตถุประสงค์เพื่อควบคุมคุณภาพของอาหารสัตว์ให้ถูกสุขลักษณะ ปราศจากอันตรายต่อสัตว์ เนื่องจากอาหารสัตว์ปลอมปน อาหารสัตว์เสื่อมคุณภาพ เมื่อสัตว์กินอาหารสัตว์ดังกล่าวเข้าไปแล้วอาจส่งผลกระทบต่อตัวสัตว์ ทำให้สัตว์เจ็บป่วย ทนทุกข์ทรมาน หรืออาจถึงขนาดทำให้สัตว์ตายได้

¹⁰พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 99 ตอนที่ 111 (วันที่ 11 สิงหาคม 2525), มาตรา 37.

หรืออาจมีสารตกค้างอยู่ในตัวสัตว์ เมื่อมีการบริโภคเนื้อสัตว์ที่มีสารตกค้างอยู่ก็ย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภคได้ จึงต้องห้ามมิให้มีการผลิตหรือนำเข้าเพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์ดังกล่าว

กล่าวโดยสรุป พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ได้กำหนดมาตรการในการควบคุมตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์ไว้อย่างเข้มงวด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการควบคุมถึง 2 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกเป็นการควบคุมผู้ประกอบการกิจการผลิต นำเข้า และขายอาหารสัตว์ จะประกอบกิจการได้ต้องได้รับใบอนุญาต และขั้นตอนที่ 2 การควบคุมสูตรอาหารสัตว์ ซึ่งผู้รับใบอนุญาตผลิต และนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ จะผลิตหรือนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์เพื่อขายได้จะต้องได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนอาหารสัตว์ ด้วย

3.1.2.2 กฎหมายที่ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์

พ.ศ. 2525

กฎหมายที่ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 ในส่วนของการควบคุมคุณภาพของอาหารสัตว์ โดยเฉพาะการป้องกันและควบคุมโรคที่อาจปนเปื้อนมากับอาหารสัตว์ ซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรคใช้หัวคนกได้แก่ กฎกระทรวง ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และประกาศกรมปศุสัตว์ ดังที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้

ก. กฎกระทรวงว่าด้วย การขออนุญาตและการออกใบอนุญาตนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์

พ.ศ. 2545

กฎกระทรวงฉบับนี้ออกตามความใน มาตรา 5 มาตรา 14 วรรคสอง มาตรา 21 วรรคสอง และมาตรา 27 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีอำนาจออกประกาศกำหนดหลักเกณฑ์การขออนุญาตและการออกใบอนุญาตนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ การขอต่ออายุใบอนุญาตและการขอใบแทนใบอนุญาตซึ่งอาหารสัตว์ วัตถุประสงค์ที่จำต้องกำหนดหลักเกณฑ์การขออนุญาตและออกใบอนุญาตนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ดังกล่าว เนื่องจากได้เกิดโรคระบาดในสัตว์ซึ่งสามารถติดต่อหรือแพร่ระบาดระหว่างสัตว์และติดต่อมายังคนได้ อีกทั้งอาหารสัตว์อาจทำให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคบางชนิดได้ นอกจากนี้อาจมีสารพิษปนเปื้อนมากับอาหารสัตว์ที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร อันอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพสัตว์ และสุขภาพของผู้บริโภคเนื้อสัตว์ได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการควบคุมโรคระบาดสัตว์ในประเทศ และเป็นการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน และเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจของประเทศได้ จึงต้องออกกฎกระทรวงฉบับนี้เพื่อกำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ที่ประสงค์จะนำเข้าอาหารสัตว์ต้องยื่นคำขอแจ้ง

การนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ทุกครั้ง และให้แจ้งต่อนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อตรวจสอบเมื่ออาหารสัตว์ที่นำเข้ามาถึงราชอาณาจักร

ข. ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง ห้ามนำเข้าเพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์ประเภทวัตถุดิบ ประเภทวัตถุดิบที่ผสมแล้ว ประเภทผลิตภัณฑ์นมสำหรับสัตว์ ประเภทอาหารเสริมสำหรับสัตว์ ที่มีส่วนผสมของวัตถุดิบ ผลิตภัณฑ์นม อาหารเสริมที่มีแหล่งกำเนิดจากประเทศเบลเยียมเข้ามาในราชอาณาจักร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ลงวันที่ 16 สิงหาคม 2542

ประกาศฉบับนี้ออกตามความในมาตรา 5 และมาตรา 6 (3) แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจออกประกาศกำหนด

มาตรา 6 (3) ชื่อ ประเภท ชนิดหรือลักษณะของอาหารสัตว์ที่จะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้นำเข้าเพื่อขาย

ประกาศฉบับนี้ได้กำหนดห้ามนำเข้าเพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์ประเภทวัตถุดิบ ชนิดเนื้อป่น เนื้อป่นสกัดไขมัน เนื้อและกระดูกป่น ขนสัตว์ปีกป่น ประเภทวัตถุดิบที่ผสมแล้ว ชนิดหัวอาหารสัตว์และอาหารสัตว์ผสมสำเร็จรูป ประเภทผลิตภัณฑ์นมสำหรับสัตว์และประเภทอาหารเสริมสำหรับสัตว์ที่มีแหล่งกำเนิดจากประเทศเบลเยียม แต่กรณีนำเข้าวัตถุดิบ วัตถุดิบที่ผสมแล้ว และอาหารเสริมสำหรับสัตว์ดังกล่าว ที่มีแหล่งกำเนิดจากประเทศฝรั่งเศสและเนเธอร์แลนด์ สามารถนำเข้าได้ แต่จะต้องมีหนังสือรับรองจากหน่วยงานราชการรับรองว่าไม่มีการปนเปื้อนของสารไดออกซิน นอกจากนี้ ประกาศฉบับนี้ยังได้กำหนดให้อาหารสัตว์ประเภทอาหารเสริมสำหรับสัตว์ หมายถึง อาหารเสริมโปรตีนที่มีส่วนผสมของเนื้อสัตว์ปีก สุก ร โค และอวัยวะ นมและผลิตภัณฑ์นม ไข่และผลิตภัณฑ์ไข่ ขนสัตว์ปีกป่น รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ปีก สุก ร โค อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน และอาหารเสริมไขมัน ที่มีส่วนผสมของไขมันสัตว์ปีก สุก ร โค เนื้อสัตว์ปีก สุก ร โค และอวัยวะ นมและผลิตภัณฑ์นม ไข่และผลิตภัณฑ์ไข่ รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ปีก สุก ร โค อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน วัตถุประสงค์ของประกาศฉบับนี้ ต้องห้ามนำเข้า หรือควบคุมการนำเข้างดกกล่าว เพื่อป้องกันมิให้มีการปนเปื้อนของสารไดออกซินในอาหารสัตว์อย่างในกรณีการปนเปื้อนของสารไดออกซินในสหภาพยุโรป ซึ่งรวมถึงมิให้มีการปนเปื้อนของสารไดออกซินในอาหารที่ใช้เลี้ยงไก่เนื้อด้วย

ค. ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดชื่อ ประเภท ชนิด หรือลักษณะ ของอาหารสัตว์ที่ไม่อนุญาตให้นำเข้าเพื่อขายจากแหล่งกำเนิดที่มีรายงานหรือสงสัยว่ามีโรคที่ต้องห้ามเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2545 ลงวันที่ 9 สิงหาคม 2545

ประกาศฉบับนี้ออกตามความในมาตรา 5 และมาตรา 6 (3) แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพ

อาหารสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 โดยพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ เพิ่มเติมเข้ามาด้วย) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้ออกประกาศกำหนด

มาตรา 6 (3) ชื่อ ประเภท ชนิดหรือลักษณะของอาหารสัตว์ที่จะอนุญาตหรือไม่ อนุญาตให้นำเข้าเพื่อขาย

ประกาศฉบับนี้กำหนดไม่อนุญาตให้นำเข้าเพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์ที่มีส่วนผสมของเนื้อป่น กระดูกป่น เลือดป่นของสัตว์ และส่วนอื่นของสัตว์ (ยกเว้นสัตว์น้ำ) ที่ทำป่น ที่มีแหล่งกำเนิดจากทุกประเทศในทวีปยุโรปและทุกประเทศที่มีรายงานว่ามิหรือสงสัยว่ามีโรควัวบ้า (Bovine Spongiform Encephalopathy : BSE) แต่ยกเว้นในส่วนของปลาป่น วัตถุประสงค์ของประกาศฉบับนี้ ไม่อนุญาตให้นำเข้าเพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์ดังกล่าว เนื่องจากในปี พ.ศ. 2545 ประเทศในทวีปยุโรปและประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอื่นๆ มีการระบาดของโรควัวบ้าในโค ทำให้โคป่วยและล้มตายด้วยอาการทางประสาทจำนวนมาก และโรคนี้สามารถติดต่อได้โดยเนื้อป่น กระดูกป่น เลือดป่นของสัตว์ที่เป็นโรคที่ผสมอยู่ในอาหารสัตว์ หากมีการนำเข้าเพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์ที่มีซากสัตว์ดังกล่าวจากแหล่งที่มีการระบาดของโรคเป็นส่วนผสม อาจทำให้เกิดการระบาดของโรค BSE ในประเทศไทยได้

จ. ประกาศกรมปศุสัตว์ เรื่อง ไม่อนุญาตให้นำเข้าอาหารสัตว์ ประเภทที่มีส่วนผสมของสัตว์ปีกจากประเทศที่มีรายงานการเกิดโรคนิวคาสเซิล ลงวันที่ 17 ธันวาคม 2545

ประกาศฉบับนี้อธิบัตินกรมปศุสัตว์ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 36 (2) แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 อธิบัตินกรมปศุสัตว์มีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าหรือผู้ขายซึ่งอาหารสัตว์ งดผลิตหรือนำเข้าหรือขายอาหารสัตว์ที่ผลิตหรือนำเข้าโดยไม่ได้ขึ้นทะเบียนอาหารสัตว์ หรืออาหารสัตว์ที่ปรากฏจากผลการตรวจพิสูจน์ว่าเป็นอาหารสัตว์ที่ไม่ควรใช้เลี้ยงสัตว์

ประกาศฉบับนี้กำหนดไม่อนุญาตให้นำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ทุกประเภทที่มีส่วนผสมของสัตว์ปีกที่มีแหล่งกำเนิดจากรัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศออสเตรเลีย และรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา หรือรัฐอื่นๆ ที่มีรายงานการเกิดโรคนิวคาสเซิล ส่วนการนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ทุกประเภทที่มีส่วนผสมของสัตว์ปีกจากรัฐอื่นๆ นอกเหนือจากรัฐที่งดเว้นการนำเข้า ให้ผู้ขออนุญาตนำเข้าแนบเอกสารทางราชการ หรือเอกสารจากหน่วยงานสัตวแพทย์ของรัฐบาล รับรองว่าปลอดภัยจากโรคนิวคาสเซิล ประกอบการพิจารณาขออนุญาตนำเข้าราชอาณาจักรทุกครั้ง วัตถุประสงค์เพื่อ

ป้องกันมิให้มีการติดต่อของโรคระบาดดังกล่าวมายังประเทศไทยโดยทางอาหารสัตว์ ซึ่งทำให้โรคแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว

ตามที่ได้กล่าวมาพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 และกฎหมายที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งควบคุมคุณภาพของอาหารสัตว์ โดยพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 ได้ควบคุมการประกอบกิจการผลิต นำเข้า และขายอาหารสัตว์ ซึ่งจะกระทำได้อีกเมื่อได้รับใบอนุญาต และผู้รับใบอนุญาตผลิตอาหารสัตว์ และผู้รับใบอนุญาตนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ จะต้องได้รับใบสำคัญการจดทะเบียนอาหารสัตว์อีกชั้นหนึ่ง จึงจะผลิตหรือนำเข้า เพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์ได้ ซึ่งเป็นการควบคุมโดยกฎหมายถึง 2 ชั้นตอนด้วยกัน นอกจากนี้ ตามกฎหมายที่ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 ได้ควบคุมคุณภาพของอาหารสัตว์ โดยเฉพาะการป้องกันและควบคุมโรคที่อาจปนเปื้อนมากับอาหารสัตว์ ซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรคใช้หัวदनก ทั้งนี้ มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ดังกล่าวย่อมส่งผลให้ได้อาหารสัตว์ที่ปลอดโรค มีคุณภาพและปลอดภัยต่อการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งนอกจากอาหารสัตว์แล้ว ยาสัตว์ยังเป็นปัจจัยสำคัญซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของเนื้อสัตว์ และสุขภาพของผู้บริโภคอีกด้วย

3.1.2.3 พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510

พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 อยู่ในความรับผิดชอบของ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ วัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ เพื่อควบคุมกิจการเกี่ยวกับการผลิตยา ขายยา นำหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักร และให้มีเภสัชกรรับผิดชอบเกี่ยวกับการขายยาอันตราย ทั้งนี้ เพื่อความปลอดภัยของประชาชน กฎหมายฉบับนี้นอกจากใช้บังคับกับยาที่ใช้สำหรับคนแล้ว ยังครอบคลุมยาที่ใช้สำหรับสัตว์ด้วย ตามคำนิยาม ในมาตรา 4 พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2522 ซึ่งบัญญัติว่า “ยา หมายความว่า...

(2) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับการใช้ในการวินิจฉัย บำบัด บรรเทา รักษา หรือป้องกันโรค หรือความเจ็บป่วยของมนุษย์หรือสัตว์

(4) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับให้เกิดผลแก่สุขภาพ โครงสร้างหรือการกระทำหน้าที่ใดๆ ของร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์ ...”

ทั้งนี้ ประเด็นของพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 ในส่วนที่เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคใช้หัวदनก คือ การใช้วัคซีนใช้หัวदनกในสัตว์ปีก ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยยังคงห้ามใช้

วัคซีนไขหวัดนกในสัตว์ปีกทุกชนิด อนึ่ง การใช้วัคซีนหรือไม่ใช้วัคซีนไขหวัดนก รวมทั้งข้อดีและข้อเสีย และทางออกในการดำเนินการจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

3.1.2.4 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงาน 6 กระทรวง คือ กระทรวงกลาโหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงอุตสาหกรรม โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทั้ง 6 กระทรวงดังกล่าว เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่และออกประกาศตามพระราชบัญญัติ นอกจากนี้เฉพาะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นผู้ที่มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัติ และยกเว้นค่าธรรมเนียมกับกำหนดกิจการอื่น กับออกประกาศเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ตามที่กำหนดในมาตรา 5 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมวัตถุอันตรายที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ในมาตรา 4 ได้กำหนดคำนิยามของคำว่า “วัตถุอันตราย” ให้ครอบคลุมวัตถุอันตรายต่างๆ ทุกชนิด ดังนี้

“วัตถุอันตราย” หมายความว่า วัตถุดังต่อไปนี้

- (1) วัตถุระเบิดได้
- (2) วัตถุไวไฟ
- (3) วัตถุออกซิไดซ์และวัตถุเปอร์ออกไซด์
- (4) วัตถุมีพิษ
- (5) วัตถุที่ทำให้เกิดโรค
- (6) วัตถุกัมมันตรังสี
- (7) วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม
- (8) วัตถุกัดกร่อน
- (9) วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง
- (10) วัตถุอย่างอื่น ไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใด ที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ ประเด็นของพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรคไขหวัดนก คือ ยาฆ่าเชื้อที่ใช้ในการฆ่าเชื้อโรคไขหวัดนก ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายตามความหมายของพระราชบัญญัตินี้

ยาฆ่าเชื้อไขหวัดนกที่สำคัญ คือ ALDEHYDES โดยตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2548 กำหนดให้ ALDEHYDES เป็น

วัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ซึ่งการผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครองต้องได้รับใบอนุญาต และกรมปศุสัตว์ เป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบวัตถุอันตรายดังกล่าว และต่อมาได้มีการออกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการในการผลิต การนำเข้า การส่งออก และการมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายที่กรมปศุสัตว์เป็นผู้รับผิดชอบ พ.ศ. 2549 ลงวันที่ 31 มีนาคม 2549 แต่มีผลบังคับใช้นับแต่วันที่ 4 พฤษภาคม 2549 ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ทั้งนี้ นับแต่วันที่ 4 พฤษภาคม 2549 เป็นต้นมา มีผู้ยื่นคำขอผลิต นำเข้า และมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตราย ALDEHYDES ซึ่งได้มีการนำมาใช้ผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ฆ่าเชื้อในรูปของเหลว โดยนำมาผสมกับสารสำคัญอื่นๆ เช่น Didecyl Dimethyl Ammonium Chloride, Glutaraldehyde, Isopropyl Alcohol และ Ethoxylated Alcohol เป็นต้น ทั้งนี้ ในส่วนของยาฆ่าเชื้อใช้หัวคนก ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายดังกล่าวได้มีพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เข้ามาควบคุม ซึ่ง ALDEHYDES เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ซึ่งการผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครองต้องได้รับใบอนุญาต และกรมปศุสัตว์เป็นผู้มีหน้าที่ควบคุม โดยเป็นผู้ออกใบอนุญาตผลิต นำเข้า ส่งออก มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายดังกล่าว ฉะนั้น ในส่วนของยาฆ่าเชื้อใช้หัวคนก จึงมีกฎหมายเข้ามาควบคุมในส่วนนี้แล้ว¹¹

ตามที่ได้กล่าวมาในส่วนของห่วงโซ่การผลิตไก่เนื้อตั้งแต่ฟาร์มเลี้ยงไก่ อาหาร และยาสัตว์นั้น ห่วงโซ่ที่สำคัญอีกห่วงโซ่หนึ่งในวงจรการผลิตไก่เนื้อที่จะต้องมีการตรวจโรคทั้งก่อนฆ่าและหลังฆ่า เพื่อให้ได้เนื้อไก่ที่ปลอดภัย ปลอดภัยต่อการบริโภคและสร้างความเชื่อมั่นกับผู้บริโภค ที่ได้กล่าวต่อไป คือ โรงฆ่าสัตว์

3.1.3 โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก

3.1.3.1 พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับโรงฆ่าสัตว์และการจำหน่ายเนื้อสัตว์ คือ พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ซึ่งแต่เดิมกฎหมายฉบับนี้อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย ต่อมาได้มีการโอนอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมาอยู่ในความรับผิดชอบของกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตามมาตรา 48 แห่งพระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตาม

¹¹ สัมภาษณ์ คณินิจ ก่อธรรมฤทธิ์, ผู้อำนวยการส่วนยาสัตว์และวัตถุอันตราย สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์, 16 ตุลาคม 2549.

พระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 พ.ศ. 2545 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2545¹²

วัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้มีโรงพยาบาลที่ได้มาตรฐาน มีการผ่าตัดในโรงพยาบาลโดยผ่านขั้นตอนการตรวจโรคทั้งก่อนผ่าตัดและหลังผ่าตัด และรับรองเนื้อสัตว์ที่จำหน่าย ซึ่งทำยี่ที่สุดย่อมได้เนื้อสัตว์ที่ปลอดโรคและปลอดภัยต่อการบริโภค

ทั้งนี้ สาระสำคัญของพระราชบัญญัติควบคุมการผ่าตัดและจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 มีดังนี้

1. การขออนุญาตตั้งโรงพยาบาล โรงพักสัตว์และการผ่าตัด ตามมาตรา 11 – มาตรา 14

ผู้ประสงค์จะตั้งโรงพยาบาล โรงพักสัตว์และการผ่าตัด ขอรับใบอนุญาตจากอธิบดีกรมปศุสัตว์หรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมปศุสัตว์มอบหมาย ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2539) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการผ่าตัดและจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 โดยยื่นคำขอตามแบบขอรับใบอนุญาตตั้งโรงพยาบาล โรงพักสัตว์ และการผ่าตัด (แบบ พจส. 1) ปัจจุบันอธิบดีกรมปศุสัตว์เป็นผู้พิจารณาอนุญาตและออกใบอนุญาตให้ตั้งโรงพยาบาล โรงพักสัตว์ และการผ่าตัด (แบบ พจส. 2) กรณีโรงพยาบาลในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนโรงพยาบาลในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครอธิบดีกรมปศุสัตว์ได้มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อนุญาตและออกใบอนุญาตให้ตั้งโรงพยาบาล โรงพักสัตว์ และการผ่าตัด (แบบ พจส. 2) ตามคำสั่งกรมปศุสัตว์ที่ 453/2547 ลงวันที่ 14 กรกฎาคม 2547 ทั้งนี้ อธิบดีกรมปศุสัตว์หรือ ผู้ว่าราชการจังหวัดผู้ซึ่งอธิบดีกรมปศุสัตว์มอบหมาย จะพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาต กรณีไม่อนุญาต ผู้ขอรับใบอนุญาตมีสิทธิยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการควบคุมการผ่าตัดและจำหน่ายเนื้อสัตว์ ภายใน 30 วัน นับแต่ทราบคำสั่ง ซึ่งคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตของคณะกรรมการควบคุมการผ่าตัดและจำหน่ายเนื้อสัตว์เป็นที่สุด กรณีอนุญาต ผู้รับอนุญาตตั้งโรงพยาบาล โรงพักสัตว์ และการผ่าตัด ต้องแสดงใบอนุญาตไว้ในที่เปิดเผยและเห็นได้ง่ายในโรงพยาบาลและโรงพักสัตว์ ตามมาตรา 13

¹²พระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 พ.ศ. 2545, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 119 ตอนที่ 102ก (8 ตุลาคม 2545), มาตรา 48.

2. ขั้นตอนการฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์ ตามมาตรา 15 มาตรา 23 และมาตรา 24

ผู้ประสงค์จะฆ่าสัตว์ต้องแจ้งจำนวนสัตว์ วัน เวลาที่ฆ่าสัตว์และชื่อของโรงฆ่าสัตว์ ตามแบบแจ้งการฆ่าสัตว์ (แบบ พจส. 4) ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ กรณีฆ่าในโรงฆ่าสัตว์เอกชนจะต้อง เสียอากรการฆ่าสัตว์ตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2536) ออกตามความใน พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 กรณีฆ่าใน โรงฆ่าสัตว์ของ ราชการส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานราชการ นอกจากต้องเสียค่าอากรการฆ่าสัตว์แล้ว จะต้องเสีย ค่าธรรมเนียมโรงฆ่าสัตว์และค่าธรรมเนียมโรงพักสัตว์ เพิ่มเติมด้วย โดยเป็นไปตามอัตราที่กำหนด กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และ จำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ทั้งนี้ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่รับแจ้งการฆ่าสัตว์แล้ว จะออกหลักฐาน การรับแจ้งให้แก่ผู้ประสงค์จะฆ่าสัตว์ กำหนดเวลาฆ่าสัตว์ตามแบบที่กำหนด ซึ่งแบ่งตามประเภท ชนิดสัตว์ และชิ้นส่วนต่างๆ เช่น แบบตอบรับแจ้งการฆ่า ตามแบบ พจส. 5-10 สำหรับสัตว์ปีก ได้แก่ แบบตอบรับการรับแจ้งการฆ่า ไก่ เป็ด และห่าน (แบบ พจส. 14) หลังจากนั้นผู้ประสงค์จะฆ่า สัตว์จึงฆ่าสัตว์ตามวัน เวลาที่กำหนด ซึ่งก่อนและหลังฆ่าต้องมีการตรวจโรคโดยพนักงานตรวจโรค สัตว์ ก่อนฆ่าสัตว์หากตรวจพบว่าสัตว์เป็นโรคระบาดหรือเป็นโรคที่ไม่เหมาะสมที่จะใช้เนื้อสัตว์ นั้นเป็นอาหาร ตามกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนด โรคระบาดสัตว์ โรคหรือลักษณะของสัตว์หรือ เนื้อสัตว์ ที่ไม่เหมาะสมที่จะใช้เนื้อสัตว์นั้นเป็นอาหาร พ.ศ. 2546 พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งงด ฆ่า และแยกสัตว์ไว้ตรวจพิสูจน์ หากตรวจแล้วสัตว์นั้นเป็นโรค โรคระบาด หรือมีลักษณะตามที่ กำหนดในกฎกระทรวง พนักงานเจ้าจะต้องคืนอากรการฆ่าสัตว์ และค่าธรรมเนียมโรงฆ่าสัตว์ ให้กับผู้ประสงค์จะฆ่าสัตว์ กรณีตรวจพบหลังฆ่า พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งทำลายเนื้อสัตว์นั้น ทั้งตัวหรือบางส่วน หรือจัดทำให้เป็นเนื้อสัตว์ที่ควรใช้เป็นอาหารก่อนได้ กรณีตรวจเนื้อสัตว์แล้ว ปลอดภัย พนักงานเจ้าหน้าที่จะประทับตรารับรองให้จำหน่าย เพื่อนำเนื้อสัตว์ออกไปจำหน่ายต่อไป

ทั้งนี้ เมื่อฆ่าสัตว์แล้ว จะนำเนื้อสัตว์ออกนอกโรงฆ่าสัตว์ได้ต่อเมื่อพนักงาน เจ้าหน้าที่ ได้ประทับตรารับรองให้จำหน่ายที่เนื้อสัตว์แล้วเท่านั้น

3. ขั้นตอนการฆ่าสัตว์นอกโรงฆ่าสัตว์ ตามมาตรา 22

หลักการทั่วไปของพระราชบัญญัตินี้ กำหนดให้การฆ่าสัตว์ต้องกระทำใน โรงฆ่าสัตว์ แต่ทั้งนี้มีข้อยกเว้น 3 กรณี ไม่จำเป็นต้องฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์ ได้แก่

- (1) การฆ่าสัตว์ซึ่งต้องฆ่า ณ ที่ใดที่หนึ่งโดยเฉพาะ ตามพิธีกรรมทางศาสนา
- (2) การฆ่าสัตว์ในท้องที่ ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแห่งท้องที่นั้นประกาศเป็น ครั้งคราว ว่าเป็นท้องที่กัณดาร และจำเป็นต้องฆ่าสัตว์ในท้องที่นั้น
- (3) การฆ่าสัตว์ในกรณีที่มีเหตุสมควรเป็นพิเศษ

ทั้งนี้ การฆ่าสัตว์นอกโรงฆ่าสัตว์จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในกฎกระทรวง ได้แก่ กฎกระทรวงว่าด้วยข้อกำหนดในการฆ่าสัตว์นอกโรงฆ่าสัตว์ พ.ศ. 2549 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2549 ได้กำหนดขั้นตอนการฆ่าสัตว์นอกโรงฆ่าสัตว์ ซึ่งมีขั้นตอนคล้ายคลึงกับการฆ่าสัตว์โรงฆ่าสัตว์ โดยเริ่มจากผู้ประสงค์จะฆ่าสัตว์นอกโรงฆ่าสัตว์ จะต้องยื่นแบบแจ้งการฆ่าสัตว์นอกโรงฆ่าสัตว์ (แบบ พจส. 12) ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หลังจากนั้น ก็ต้องเสียอากรการฆ่าสัตว์และค่าธรรมเนียมการประทับตรารับรองให้จำหน่ายเนื้อสัตว์ ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 และยังต้องเสียค่าพาหนะและค่าเบี่ยงของพนักงานตรวจโรคสัตว์ด้วย หลังจากนั้นพนักงานเจ้าหน้าที่รับแจ้งการฆ่าสัตว์นอกโรงฆ่าสัตว์และออกหลักฐานการรับแจ้งและพิจารณาเหตุผลความจำเป็นต้องฆ่าสัตว์นอกโรงฆ่าสัตว์ ต่อมาผู้ประสงค์จะฆ่าสัตว์นอกโรงฆ่าสัตว์ ดำเนินการฆ่าสัตว์ตามชนิด จำนวน วัน เวลา สถานที่ตามที่แจ้ง ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องแจ้งพนักงานตรวจโรคสัตว์ให้ไปตรวจโรคสัตว์ที่ฆ่านอกโรงฆ่าสัตว์ ทั้งนี้ พนักงานตรวจโรคสัตว์จะต้องพิจารณาตามกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดโรคระบาด โรคหรือลักษณะของสัตว์หรือเนื้อสัตว์ที่ไม่เหมาะสมที่จะใช้เนื้อสัตว์นั้นเป็นอาหาร พ.ศ. 2546 หากสัตว์เป็นโรคหรือสงสัยว่าเป็นโรคระบาด พนักงานเจ้าหน้าที่จะส่งฆ่าสัตว์นั้นและแยกไว้ตรวจพิสูจน์ หากตรวจพิสูจน์แล้วปรากฏว่าสัตว์ที่จะฆ่าเป็นโรคระบาด โรค หรือมีลักษณะตามกฎกระทรวงดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องคืนเงินอากรให้แก่ผู้ประสงค์จะฆ่าสัตว์นอกโรงฆ่าสัตว์ ในกรณีตรวจพบว่าเนื้อสัตว์ที่ฆ่าเป็นโรค พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งทำลายเนื้อสัตว์นั้นทั้งหมดหรือบางส่วน หรือจัดทำให้เป็นเนื้อสัตว์ที่ควรใช้เป็นอาหารก่อนได้ นอกจากนี้ การฆ่าสัตว์นอกโรงฆ่าสัตว์จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการในการดูแลรักษาความสะอาด ให้ถูกต้องตามสุขลักษณะด้วย

4. การจำหน่ายเนื้อสัตว์ที่ตายเองหรือมิได้ถูกฆ่า ตามมาตรา 25

โดยทั่วไปเนื้อสัตว์ที่ตายเองหรือมิได้ถูกฆ่า มักถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นอาหาร เช่น ตายด้วยโรคหรือโรคระบาด เป็นต้น แต่ในบางครั้งสัตว์ที่ตายเองหรือมิได้ถูกฆ่าอาจตายด้วยสาเหตุอื่นอันมิได้เกิดจากโรคหรือโรคระบาด เนื้อสัตว์ดังกล่าวจึงอาจมีคุณค่าในทางเศรษฐกิจอยู่บ้าง ฉะนั้น ผู้ประสงค์จะจำหน่ายเนื้อสัตว์ที่ตายเองหรือมิได้ถูกฆ่าจะต้องนำเนื้อสัตว์ให้พนักงานตรวจโรคสัตว์ตรวจ หรือกรณีจำเป็นอาจขอให้พนักงานตรวจโรคสัตว์ไปตรวจ หากพนักงานตรวจโรคสัตว์เห็นว่าเนื้อสัตว์นั้นใช้เป็นอาหารได้ พนักงานเจ้าหน้าที่จะประทับตรารับรองให้จำหน่าย กรณีเนื้อสัตว์ไม่เหมาะสมสำหรับใช้เป็นอาหาร พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งทำลาย

3.1.3.2 กฎหมายที่ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535

กฎหมายที่ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 เฉพาะที่เกี่ยวกับโรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก ซึ่งเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคใช้หวัดนก แยกพิจารณาได้ 3 ประการ ดังนี้

1. การบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535

ก. กฎกระทรวง (พ.ศ. 2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535

กฎกระทรวงฉบับนี้ออกตามความในมาตรา 4 และมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ออกประกาศกำหนดให้ ไก่ เป็ด และห่าน เป็นสัตว์ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 เนื่องจากคำนิยาม คำว่า “สัตว์” ในมาตรา 4 กำหนดให้สัตว์หมายความว่า “สัตว์ที่มีใช้สัตว์ป่าและหมายความเฉพาะโค กระบือ แพะ แกะ สุกร และสัตว์อื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” ซึ่งไม่รวมถึงสัตว์ปีก จำพวก ไก่ เป็ด และห่าน ฉะนั้น เพื่อให้สัตว์ตามพระราชบัญญัตินี้หมายความรวมถึง ไก่ เป็ด และห่าน จึงต้องออกกฎกระทรวงเพิ่มเติมให้ ไก่ เป็ด และห่าน เป็นสัตว์ตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย อย่างไรก็ตาม แม้ได้มีการออกกฎกระทรวง (พ.ศ. 2536) กำหนดให้ ไก่ เป็ด และห่าน เป็นสัตว์ตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 แล้ว แต่ตามมาตรา 2 กำหนดให้จะใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้ในท้องที่ใดสำหรับสัตว์ที่กำหนดในกฎกระทรวง จะต้องตราเป็นพระราชกฤษฎีกา ดังนั้น ตราบใดที่ยังไม่มีการออกพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมาบังคับใช้ พระราชบัญญัตินี้จึงยังไม่ใช้บังคับกับโรงฆ่าสัตว์ปีก (ไก่ เป็ด และห่าน)

ข. พระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับกับ ไก่ เป็ด และห่าน ในทุกท้องที่ราชอาณาจักร พ.ศ. 2549*

ตามที่ได้มีการออกกฎกระทรวง (พ.ศ. 2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 กำหนดให้ ไก่ เป็ด และห่าน เป็นสัตว์ตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 แล้วก็ตาม แต่ตามมาตรา 2 ได้กำหนดให้การใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้ในท้องที่ใดสำหรับสัตว์ที่กำหนดในกฎกระทรวง

* ดูเพิ่มเติมที่ภาคผนวก ก, หน้า 230.

จะต้องออกเป็นพระราชกฤษฎีกา ต่อมาจึงได้มีการออกพระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับกับไก่ เป็ด และห่านในทุกท้องทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2549 ใช้บังคับเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2549 ฉะนั้น ปัจจุบันโรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก เฉพาะจำพวกไก่ เป็ด และห่าน จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 นับแต่นั้นเป็นต้นมา

2. การกำหนดมาตรฐานโรงฆ่าสัตว์และสุขอนามัยกระบวนการผลิต

ก. กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2539) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535

กฎกระทรวงฉบับนี้ออกตามความในมาตรา 10 มาตรา 11 และมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดที่ตั้ง เนื้อที่ แพนผัง และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างและสุขลักษณะของโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์และการฆ่าสัตว์ กำหนดวัน เวลาเปิดและปิดโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์และการฆ่าสัตว์ และกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการเพื่อให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามเกี่ยวกับการดูแลรักษาความสะอาดเรียบร้อยภายในโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ ให้ถูกต้องตามสุขลักษณะและอนามัย จัดให้มีที่รวบรวมหรือกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การระบายน้ำทิ้ง การระบายอากาศ การจัดให้มีการป้องกันมิให้เกิดเหตุรำคาญและป้องกันการระบาดของโรคติดต่อ วัตถุประสงค์ของกฎกระทรวงฉบับนี้เพื่อให้มีโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ที่ได้มาตรฐานและมีการฆ่าสัตว์ที่ถูกสุขลักษณะ ได้เนื้อสัตว์ที่มีความปลอดภัยต่อการบริโภค

ข. ระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการบังคับใช้ระบบวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม (ระบบ HACCP) สำหรับโรงงานฆ่าสัตว์และโรงงานผลิตผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์เพื่อการส่งออก พ.ศ. 2547 ลงวันที่ 31 มกราคม 2547

ระเบียบฉบับนี้ใช้บังคับเฉพาะโรงงานฆ่าสัตว์และโรงงานผลิตผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์เพื่อการส่งออกที่กรมปศุสัตว์ให้การรับรองเท่านั้น ซึ่งเป็นมาตรการสมัครใจ หากผู้ประกอบการมีความประสงค์จะได้รับการรับรอง HACCP ก็จำเป็นต้องปฏิบัติตามระเบียบฉบับนี้ ซึ่งกรมปศุสัตว์จะเป็นผู้ประเมินและพิจารณาออกหนังสือรับรองระบบ HACCP สำหรับแต่ละผลิตภัณฑ์ให้ ซึ่งเป็นประโยชน์กับผู้ประกอบการส่งออกสินค้าปศุสัตว์

3. การควบคุมคุณภาพของเนื้อสัตว์

กฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดโรคระบาด โรคหรือลักษณะของสัตว์หรือเนื้อสัตว์ที่ไม่เหมาะสมที่จะใช้เนื้อสัตว์นั้นเป็นอาหาร พ.ศ. 2546

กฎกระทรวงฉบับนี้ออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 23 มาตรา 24 และมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ออกกฎกระทรวงกำหนดให้สัตว์ที่เป็นโรคระบาดหรือโรค หรือมีลักษณะตามที่กำหนด ให้ถือว่าไม่เหมาะสมที่จะใช้เนื้อสัตว์นั้นเป็นอาหารตามมาตรา 23 และกำหนดเนื้อสัตว์ที่เป็นโรคหรือลักษณะตามที่กำหนดให้ถือว่าไม่เหมาะสมที่จะใช้เนื้อสัตว์นั้นเป็นอาหาร ตามมาตรา 24 วัตถุประสงค์ของกฎกระทรวงฉบับนี้เพื่อควบคุมผลผลิตด้านการปศุสัตว์ให้ได้มาตรฐาน และปลอดภัยต่อผู้บริโภค และสร้างความเชื่อมั่นให้กับประเทศคู่ค้า ส่งผลให้ส่งออกสินค้าปศุสัตว์ไปยังต่างประเทศได้มากยิ่งขึ้น

โดยสรุปภาพรวมของพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ในส่วนของโรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก ซึ่งแต่เดิมพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ไม่ใช้บังคับกับโรงฆ่าสัตว์ปีก แม้ตามมาตรา 4 คำนียาม คำว่า “สัตว์” ได้มีกฎกระทรวง (พ.ศ. 2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 กำหนดให้ไก่ เป็ด และห่าน เป็นสัตว์ตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว แต่ตามมาตรา 2 จะใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับในท้องที่ใดกับสัตว์ที่กำหนดในกฎกระทรวงให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา จนกระทั่งได้มีการออกพระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับกับไก่ เป็ด และห่าน ในทุกท้องที่ราชอาณาจักร พ.ศ. 2549 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2549 โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก เฉพาะไก่ เป็ด และห่าน จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 นับแต่นั้นเป็นต้นมา ทั้งนี้ การควบคุมโรงฆ่าสัตว์ปีก โรงพักสัตว์ปีก และการฆ่าสัตว์ปีก เป็นมาตรการหนึ่งในการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 กับโรงฆ่าสัตว์ปีก ยังเป็นเรื่องใหม่ และมีปัญหาบางประการ ดังจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 5 และบทที่ 6

3.1.4 การขนส่ง

การขนส่งสัตว์หรือซากสัตว์ ซึ่งเป็นห่วงโซ่หนึ่งในขั้นตอนการผลิตนั้น ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันและควบคุมโรค เนื่องจากเชื้อโรคสามารถระบาดได้อย่างรวดเร็ว หากไม่มีมาตรการป้องกันและควบคุมโรคในการขนส่งที่ดีพอ ทั้งนี้ การขนส่งสัตว์หรือซากสัตว์ตาม พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ได้กำหนดการป้องกันและควบคุมโรคระบาดอันเนื่องมาจากการขนส่ง โดยกำหนดการควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ ดังที่จะได้กล่าวถึงต่อไปนี้

3.1.4.1 พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542

ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ได้กำหนดเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ไว้ ดังนี้

1. การเคลื่อนย้ายสัตว์ภายในประเทศ

ก. การเคลื่อนย้ายสัตว์ป่วยหรือซากสัตว์ป่วย ตามมาตรา 8 วรรคสอง

ตามมาตรา 8 วรรคสอง ได้กำหนดไว้ในท้องที่ที่ยังมิได้ประกาศเป็นเขตปลอดโรคระบาด หรือในท้องที่ที่ยังมิได้ประกาศเป็นเขตโรคระบาด เขตสงสัยว่ามีโรคระบาด หรือเขตโรคระบาดชั่วคราว นอกจากเจ้าของสัตว์มีหน้าที่แจ้งกรณีสัตว์ป่วยหรือตายตามมาตรา 8 วรรคหนึ่งแล้ว กฎหมายยังกำหนดห้ามมิให้เจ้าของเคลื่อนย้ายสัตว์ป่วย และซากสัตว์ป่วยดังกล่าว

ข. การเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์เข้าไป ใน หรือผ่านเขตปลอดโรคระบาดตามมาตรา 12

ตามมาตรา 12 กำหนดห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ เข้าใน หรือผ่านเขตปลอดโรคระบาด เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมปศุสัตว์หรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมปศุสัตว์มอบหมาย (ใบอนุญาตนำหรือเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายในราชอาณาจักร (แบบ ร. 4))

ค. การเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายใน เข้าใน หรือออกนอกเขตโรคระบาด เขตสงสัยว่ามีโรคระบาด หรือเขตโรคระบาดชั่วคราว ตามมาตรา 17

ตามมาตรา 17 กำหนดห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายใน เข้าใน หรือออกนอกเขตโรคระบาดหรือเขตสงสัยว่ามีโรคระบาดตามมาตรา 15 เขตโรคระบาดชั่วคราวตามมาตรา 16 เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากสัตวแพทย์ (ใบอนุญาตให้ย้ายสัตว์หรือซากสัตว์เฉพาะภายในเขตเกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่ามีโรคระบาด (แบบ ร. 3))

ง. การนำสัตว์ไปมาหรือขนส่งโดยยานพาหนะตามมาตรา 27

ตามมาตรา 27 กำหนดให้สัตว์ที่เจ้าของนำไปมาหรือขนส่งโดยยานพาหนะ หากปรากฏว่าเป็นโรคระบาดหรือพาหะของโรคระบาด หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นโรคระบาดหรือพาหะของโรคระบาด สัตวแพทย์มีอำนาจสั่งกักสัตว์ ณ ที่ที่เห็นสมควรตามความจำเป็นและเจ้าของสัตว์ต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายดังกล่าว

จ. การเรียกตรวจยานพาหนะตามมาตรา 29

ตามมาตรา 29 กำหนดให้สัตวแพทย์มีอำนาจเรียกตรวจยานพาหนะได้ตลอดเวลา หากปรากฏว่าในยานพาหนะมีโรคระบาด หรือพาหะของโรคระบาด หรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีโรคระบาดหรือพาหะของโรคระบาด

ฉ. การเคลื่อนย้ายสัตว์ไปยังท้องที่ต่างจังหวัดตามมาตรา 34

ตามมาตรา 34 กำหนดให้การนำสัตว์ประเภทช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร น้ำเชื้อสำหรับผสมพันธุ์หรือเอ็มบริโอของสัตว์ดังกล่าว หรือสัตว์ชนิดอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือซากสัตว์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ไปยังท้องที่ต่างจังหวัดต้องได้รับใบอนุญาตจากสัตวแพทย์ประจำท้องที่ และได้มีการออกกฎกระทรวง ฉบับที่ 41 (พ.ศ. 2542) และกฎกระทรวง ฉบับที่ 46 (พ.ศ. 2544) กำหนดให้การนำช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร กวาง นากหญ้า และหมูป่า ไปยังท้องที่ต่างจังหวัดจะต้องยื่นคำขอต่อสัตวแพทย์ประจำท้องที่ และสัตวแพทย์จะพิจารณาอนุญาตได้ต่อเมื่อได้มีการตรวจและทำลายเชื้อโรคตามระเบียบของกรมปศุสัตว์แล้ว ซึ่งยังไม่รวมถึงการนำสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกไปยังท้องที่ต่างจังหวัด ดังนั้น การนำสัตว์ปีกหรือซากสัตว์ปีกไปยังท้องที่ต่างจังหวัดจึงทำได้โดยเสรี จนกระทั่งได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการนำสัตว์หรือซากสัตว์ไปยังท้องที่ต่างจังหวัด พ.ศ. 2548 ให้ยกเลิกกฎกระทรวงทั้ง 2 ฉบับดังกล่าว และกำหนดให้การนำสัตว์ดังต่อไปนี้ไปยังท้องที่ต่างจังหวัดจะต้องยื่นคำขอต่อสัตวแพทย์ประจำท้องที่

(1) ช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร หรือน้ำเชื้อสำหรับผสมพันธุ์หรือเอ็มบริโอของสัตว์เหล่านี้

(2) กวาง นากหญ้า หมูป่า

(3) นก ไก่ เป็ด ห่าน รวมถึงไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์

ทั้งนี้ การควบคุมการนำสัตว์ปีกหรือซากสัตว์ปีกไปยังท้องที่ต่างจังหวัดดังกล่าว ย่อมส่งผลให้การป้องกันและควบคุมโรคระบาดในสัตว์ปีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคไข้หวัดนกมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ช. การนำสัตว์ผ่านด่านตามมาตรา 35

ตามมาตรา 35 กำหนดให้การนำสัตว์ผ่านด่านกักสัตว์ จะต้องปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งได้แก่ กฎกระทรวง ฉบับที่ 42 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 กำหนดให้การนำสัตว์ประเภทช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร กวาง และนากหญ้า ผ่านด่านกักสัตว์ จะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนด ทั้งนี้ ประเภทสัตว์ตามกฎกระทรวงดังกล่าวไม่รวมถึงสัตว์ปีก โดยเฉพาะไก่ ไข่ด้วย ดังนั้น การนำสัตว์ปีกผ่านด่านจึงต้องออกกฎกระทรวงกำหนดวิธีการนำสัตว์ปีกผ่านด่านกักสัตว์ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันและควบคุมโรคระบาดอันเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก

2. การเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ระหว่างประเทศ

ก. การนำเข้า นำออกหรือนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ ตามมาตรา 31 และมาตรา 32

ตามมาตรา 31 กำหนดห้ามมิให้บุคคลใดนำเข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักร ซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีกรมปศุสัตว์ หรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมปศุสัตว์มอบหมาย ซึ่งในการอนุญาต อธิบดีกรมปศุสัตว์ หรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมปศุสัตว์มอบหมาย จะกำหนดเงื่อนไขตามที่เห็นสมควรไว้ในใบอนุญาตก็ได้ นอกจากนี้แล้ว การนำสัตว์หรือซากสัตว์เข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักร ให้นำเข้า นำออก หรือนำผ่าน ท่าเข้า หรือท่าออก แล้วแต่กรณี เพื่อตรวจสอบการนำเข้า นำออก หรือนำผ่าน เว้นแต่อธิบดีกรมปศุสัตว์ หรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมปศุสัตว์มอบหมาย จะสั่งเป็นอย่างอื่น

ส่วนในมาตรา 32 กำหนดวิธีการปฏิบัติในการนำเข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักร ซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ จะต้องปฏิบัติตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ได้แก่ กฎกระทรวงว่าด้วยการนำเข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักร ซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ พ.ศ. 2544 กำหนดหลักเกณฑ์การนำเข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักร ซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ ซึ่งครอบคลุมสัตว์ทุกชนิดรวมถึงสัตว์ปีกด้วยแล้ว

ข. การส่งสัตว์หรือซากสัตว์ไปจำหน่ายต่างประเทศ ตามมาตรา 36

ตามมาตรา 36 กำหนดให้การส่งสัตว์หรือซากสัตว์ไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ต้องปฏิบัติตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ได้แก่ กฎกระทรวง ฉบับที่ 29 (พ.ศ. 2534) และกฎกระทรวง ฉบับที่ 43 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 กำหนดหลักเกณฑ์การส่งสัตว์หรือซากสัตว์ไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ซึ่งครอบคลุมทุกชนิดสัตว์รวมถึงสัตว์ปีกด้วยแล้ว

3.1.4.2 กฎหมายที่ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499

กฎหมายที่ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ที่เกี่ยวกับการขนส่ง ในส่วนของการเคลื่อนย้ายสัตว์และซากสัตว์ซึ่งเป็นมาตรการหนึ่งในการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก แยกพิจารณาได้ดังนี้

1. การเคลื่อนย้ายสัตว์ภายในประเทศ

ก. กฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการนำสัตว์หรือซากสัตว์ไปยังท้องที่ต่างจังหวัด พ.ศ. 2548

กฎกระทรวงฉบับนี้ออกตาม มาตรา 7 ประกอบมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 กำหนดเพิ่มเติมให้การนำสัตว์ปีกหรือซากสัตว์ปีกจำพวกไก่ เป็ด ห่าน รวมถึงไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ ไปยังท้องที่ต่างจังหวัด จะต้องยื่นคำขอต่อสัตวแพทย์ประจำท้องที่ ซึ่งสัตวแพทย์จะพิจารณาอนุญาตต่อเมื่อได้มีการตรวจและทำลายเชื้อโรคตามระเบียบของกรมปศุสัตว์

แล้ว ทั้งนี้ การควบคุมการนำสัตว์ปีกหรือซากสัตว์ปีกไปยังท้องที่ต่างจังหวัดดังกล่าว ย่อมส่งผลให้การป้องกันและควบคุมโรคระบาดในสัตว์ปีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคไข้หวัดนก มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข. ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดเขตปลอดโรคระบาดตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ลงวันที่ 20 กันยายน 2547

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ฉบับนี้ออกตามความในมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 กำหนดท้องที่รวมทั้งสิ้นจำนวน 5 เขตทั่วประเทศ เป็นเขตปลอดโรคระบาดชนิดไข้หวัดนกหรือโรคเอเวียนอินฟลูเอนซา (Avian Influenza) ของสัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด และห่าน รวมถึงไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ ผลของการประกาศเป็นเขตปลอดโรคระบาดแล้ว ห้ามมิให้เคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ เข้าในหรือผ่านเขตนั้น เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย ตามมาตรา 12

ค. ระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการอนุญาต การตรวจโรคและการทำลายเชื้อโรคในการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2546 ลงวันที่ 30 เมษายน 2546

ระเบียบฉบับนี้ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 33 (4) แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 อธิบดีกรมปศุสัตว์มีอำนาจวางระเบียบการตรวจโรคและทำลายเชื้อโรคจากสัตว์หรือซากสัตว์ที่มีการนำเข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักร หรือเคลื่อนย้ายภายในราชอาณาจักร วัตถุประสงค์เพื่อให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งจะส่งผลให้การตรวจโรคและทำลายเชื้อโรคในการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายในราชอาณาจักร มีประสิทธิภาพสูงสุด

2. การเคลื่อนย้ายสัตว์ระหว่างประเทศ

ก. กฎกระทรวง ฉบับที่ 29 (พ.ศ. 2534) และกฎกระทรวง ฉบับที่ 43 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499

กฎกระทรวงฉบับนี้ออกตามความในมาตรา 7 และ 36 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การส่งสัตว์หรือซากสัตว์ไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์การควบคุมการส่งสัตว์และซากสัตว์ไปยังต่างประเทศตามกฎกระทรวงฉบับนี้ ครอบคลุมสัตว์ทุกชนิดตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 วัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการส่งสัตว์หรือซากสัตว์ไปยังต่างประเทศให้ครอบคลุมถึงสัตว์ทุกชนิด เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันที่ประเทศไทยสามารถส่งออกเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้เพิ่มมากขึ้น

ข. กฎกระทรวงว่าด้วยการนำเข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ พ.ศ. 2544

กฎกระทรวงฉบับนี้ออกตามความในมาตรา 7 และ 32 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การนำเข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ วัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและควบคุมโรคระบาดจากการนำสัตว์หรือซากสัตว์เข้า ออก หรือนำผ่านราชอาณาจักรเพื่อคุ้มครองสุขภาพสัตว์ และสุขอนามัยของประชาชน และสร้างกฎเกณฑ์มาตรฐานความน่าเชื่อถือและสร้างความเชื่อมั่นให้กับประเทศผู้นำเข้าสัตว์หรือซากสัตว์ที่ส่งออกจากประเทศไทย

จากที่กล่าวมาในส่วนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขนส่ง พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ได้กำหนดมาตรการในการเคลื่อนย้ายสัตว์ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ แต่ทั้งนี้ ในบางมาตรการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ยังไม่รวมถึงสัตว์ปีก อย่างไรก็ตามการนำสัตว์ปีกผ่านด่านตามมาตรา 35 ซึ่งในส่วนนี้จำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อบังคับใช้กับสัตว์ปีกต่อไป

ทั้งนี้ ตามที่กล่าวมาในส่วนของภาคการผลิต ตั้งแต่ฟาร์มเลี้ยงไก่ อาหารและยาสัตว์ โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก และการขนส่ง ในแต่ละห่วงโซ่การผลิตต่างมีกฎหมายเข้ามาควบคุมดังปรากฏตามรูปภาพนี้

รูปที่ 8 กฎหมายที่ควบคุมในภาคการผลิต

3.2 ภาคการตลาด

นอกจากในภาคการผลิตตั้งแต่ ฟาร์มเลี้ยงไก่ อาหารและยาสัตว์ โรงฆ่าชำแหละ สัตว์ปีก และการขนส่ง ที่จำเป็นต้องมีกฎหมายเข้าไปควบคุมในแต่ละห่วงโซ่การผลิตแล้ว ในส่วนของภาคการตลาด ก็จำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายเข้ามาควบคุมด้วย ดังนี้

3.2.1 อุตสาหกรรมเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการบริโภคภายในประเทศ

กฎหมายที่เกี่ยวข้องในส่วนของภาคการตลาดภายในประเทศ มีดังนี้

3.2.1.1 พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 หมวด 4 การควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ เป็นมาตรการทางกฎหมายที่ออกมาควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ประเภทซ้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร หรือสัตว์ชนิดอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งการค้าสัตว์และซากสัตว์ดังกล่าวจะต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน ทั้งนี้ การค้าสัตว์และซากสัตว์ที่กล่าวถึงนี้หมายความว่า เฉพาะการค้าในลักษณะคนกลางเท่านั้น ไม่มีการควบคุมกรณีเกษตรกรหรือผู้ประกอบการเลี้ยงสัตว์ เป็นผู้ซื้อขายสัตว์หรือซากสัตว์ที่เลี้ยงด้วยตนเอง นอกจากนี้ ในส่วนของการค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีก โดยเฉพาะไก่เนื้อนั้น พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 หมวด 4 การควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ ยังไม่บังคับใช้กับสัตว์ปีก จนกระทั่งได้มีการออกพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติหมวด 1 หมวด 2 หมวด 3 หมวด 4 และหมวด 5 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 บังคับแก่สัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไขสำหรับใช้ทำพันธุ์ พ.ศ. 2549 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2549 การควบคุมการค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกจึงต้องอยู่ภายใต้ หมวด 4 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 นับแต่นั้นเป็นต้นมา แต่ทั้งนี้ ตามมาตรา 21 กำหนดว่า “ห้ามมิให้บุคคลใดทำการค้า ซ้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร หรือสัตว์ชนิดอื่น ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือทำการค้าซากสัตว์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน” ซึ่งกฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ พ.ศ. 2546 กำหนดให้การค้า ซ้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร กวาง นากหญ้า สุนัขและแมว หรือซากสัตว์ดังกล่าว และซากไก่ เป็ด และห่านที่จะส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศจะต้องยื่นคำขอรับใบอนุญาต ซึ่งยังไม่ครอบคลุมถึงการค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไขสำหรับใช้ทำพันธุ์ ภายในราชอาณาจักร ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ดังนั้น จึงต้องแก้ไขกฎกระทรวง กำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ พ.ศ. 2546 ให้สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติหมวด 1 หมวด 2 หมวด 3 หมวด 4 และหมวด 5 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์

พ.ศ. 2499 บังคับแก่สัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ พ.ศ. 2549 ต่อไป โดยในรายละเอียดจะได้กล่าวในบทที่ 5 และบทที่ 6

ทั้งนี้ การควบคุมการค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกเป็นมาตรการหนึ่งในการป้องกัน และควบคุมโรคระบาดในสัตว์ปีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคไข้หวัดนก ฉะนั้น การควบคุมการประกอบกิจการค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกดังกล่าว ทำให้รัฐสามารถเข้าไปควบคุมตรวจสอบการประกอบกิจการได้ จึงเป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัยอาหารให้กับผู้บริโภคได้

3.2.1.2 พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535

แม้กฎกระทรวง (พ.ศ. 2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์ และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้ไก่ เป็ด และห่าน เป็นสัตว์ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ก็ตาม แต่เนื่องจากมาตรา 2 กำหนดให้ใช้พระราชบัญญัตินี้บังคับในท้องที่ใดสำหรับสัตว์ที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกานั้น แม้ได้มีการกำหนดให้ไก่ เป็ด และห่านเป็นสัตว์ ตามพระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 แล้วก็ตาม แต่เพิ่งมีการออกพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บังคับ พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับกับไก่ เป็ด และห่านในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2549 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2549 นอกจากนี้แล้วพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว ไม่ได้กำหนดบทเฉพาะกาลไว้ ทำให้เกิดปัญหากับผู้ประกอบการโรงฆ่าสัตว์ปีกในการดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ อีกทั้งตัวเนื้อหาของพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ซึ่งแต่เดิมบังคับใช้กับสัตว์ใหญ่ประเภทช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร เมื่อบังคับใช้กับสัตว์เล็กอย่างสัตว์ปีกจำพวกไก่ เป็ด และห่าน จึงเกิดปัญหาในทางปฏิบัติ ทั้งนี้ รายละเอียดจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 5 และบทที่ 6

3.2.1.3 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

ในส่วนของพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “อาหาร” ไว้ดังนี้ “อาหาร หมายความว่า ของกินหรือเครื่องค้ำจุนชีวิต ได้แก่ ...

(2) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้หรือเป็นส่วนผสมในการผลิตอาหาร รวมถึงวัตถุเจือปนอาหาร สี และเครื่องปรุงรส ...”

ฉะนั้น เนื้อสัตว์ปีกทั้งที่ปรุงสุกและมีได้ปรุงสุก ต่างอยู่ในคำจำกัดความของคำว่า “อาหาร” เนื่องจากเนื้อสัตว์ปีกทั้งที่ปรุงสุกและมีได้ปรุงสุกเป็นวัตถุที่มุ่งหมายใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหาร นอกจากนี้ ตราบไคที่เนื้อสัตว์ปีกยังคงสภาพเป็นซากสัตว์อยู่ ยังไม่มีการแปรรูป

ปรุงสุก ย่อมอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 และอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ฉะนั้น การควบคุมคุณภาพของเนื้อสัตว์ปีกทั้งที่ปรุงสุกและมีได้ปรุงสุก อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ส่วนเนื้อสัตว์ปีกที่ยังมิได้ปรุงสุกหรือยังคงสภาพของซากสัตว์อยู่นั้นอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 และพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ทั้งนี้ ย่อมสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคได้ว่าผลิตภัณฑ์เนื้อไก่สด กระทั่งเนื้อไก่ปรุงสุก ต่างมีกฎหมายเข้ามาควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยทุกขั้นตอน

3.2.1.4 ร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ.*

เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร โดยเฉพาะมาตรฐานสินค้าเกษตร มาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และมาตรฐานระบบสำหรับสินค้าเกษตร ที่ชัดเจนและเหมาะสม ทำให้สินค้าเกษตรและอาหารของไทยคือคุณภาพ และไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค ประชาชนขาดความนิยมเชื่อถือ และอาจส่งผลกระทบต่อประกอบกิจการค้าสินค้าเกษตรและอาหารของไทย ทำให้ไม่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ ซึ่งอาจเป็นผลเสียแก่เศรษฐกิจของประเทศไทยได้ จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าเกษตรกำหนดมาตรฐานการตรวจสอบและรับรองสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบขึ้น ซึ่งตามร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ.กำหนดให้มีเครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร และมาตรฐานระบบสำหรับแสดงกับสินค้าเกษตรหรือระบบ ทั้งนี้ หากมีการใช้เครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรดังกล่าวแล้วย่อมเป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยอาหารให้กับผู้บริโภคได้

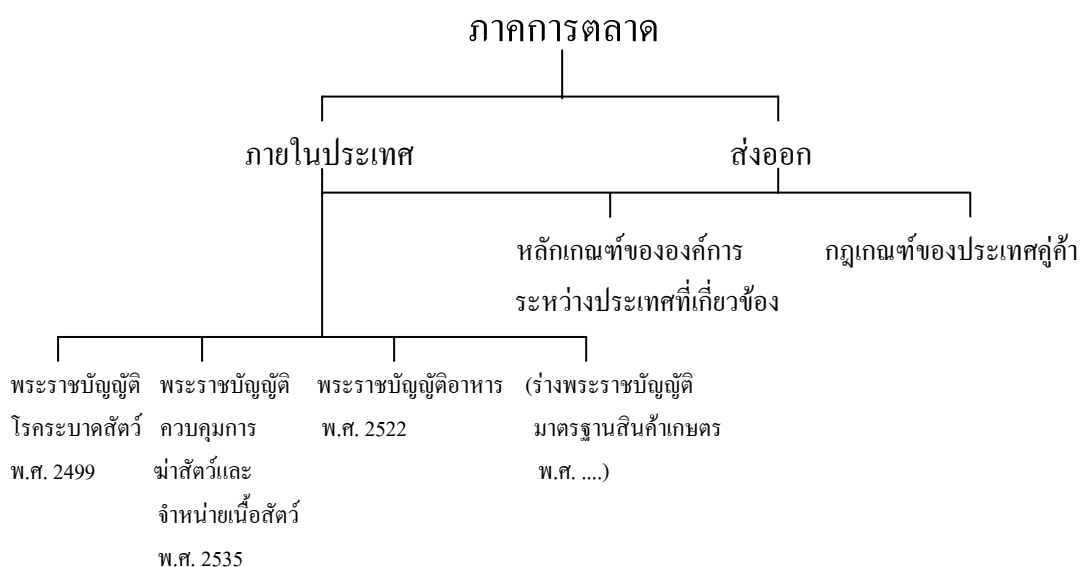
3.2.2 อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก

นอกจากผู้ประกอบการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออกต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้นทั้งในส่วนของการผลิตและการตลาดซึ่งเป็นกฎหมายภายในประเทศแล้วผู้ประกอบการยังต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ขององค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมาย ข้อกำหนดและระเบียบการนำเข้าของประเทศคู่ค้า เนื่องจากในแต่ละประเทศต่างมีกฎหมาย ข้อกำหนดและระเบียบที่แตกต่างกันไป ฉะนั้น ในส่วนของกฎหมายภายในของไทยในแต่ละ

* ดูเพิ่มเติมที่ภาคผนวก ข, หน้า 234.

ละห่วงโซ่การผลิต จึงต้องมีกฎหมายเข้าไปควบคุมในทุกขั้นตอนการผลิต นอกจากสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคภายในประเทศแล้ว ยังสร้างความเชื่อมั่นให้กับประเทศคู่ค้าอีกด้วย

ทั้งนี้ ในส่วนภาคการตลาดทั้งอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการบริโภคภายในประเทศ และเพื่อการส่งออก ต่างมีกฎหมายเข้ามาควบคุม ดังปรากฏตามรูปภาพนี้

รูปที่ 9 กฎหมายที่ควบคุมในภาคการตลาด

บทที่ 4

กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารกับการป้องกันและควบคุม โรคใช้วัตถุดิบของต่างประเทศ

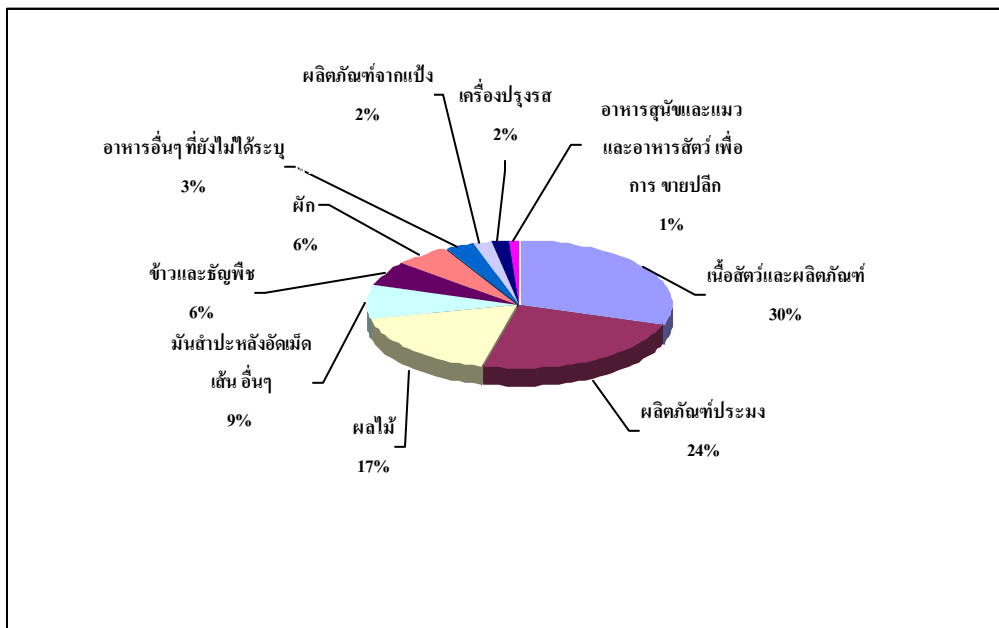
4.1 สหภาพยุโรป

สหภาพยุโรป (European Union) ประกอบด้วยชาติสมาชิกทั้งสิ้น 25 ประเทศ ได้แก่ ออสเตรีย เบลเยียม เดนมาร์ก ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมนี กรีซ ไอร์แลนด์ อิตาลี ลักเซมเบิร์ก เนเธอร์แลนด์ โปรตุเกส สเปน สวีเดน สหราชอาณาจักร ไชปรัส สาธารณรัฐเช็ก เอสโตเนีย ฮังการี แลตเวีย ลิทัวเนีย มอลต้า โปแลนด์ สโลวาเกีย และสโลวีเนีย

ดุลการค้าระหว่างไทยกับสหภาพยุโรปนั้นในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา (นับย้อนจากปี 2546) ประเทศไทยส่งออกสินค้าเป็นมูลค่ามากกว่าการนำเข้าสินค้าจากสหภาพยุโรป โดยเฉพาะดุลการค้าอาหาร ประเทศไทยได้เปรียบดุลการค้ามาโดยตลอด โดยในปี 2546 ประเทศไทยส่งออกสินค้าอาหารคิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 57,304.95 ล้านบาท ในขณะที่มีการนำเข้าอาหารจากสหภาพยุโรปคิดเป็นมูลค่า 19,603.62 ล้านบาท อัตราการขยายตัวของการส่งออกอาหารเฉลี่ยในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมาลดลงร้อยละ 2.07 เนื่องจากมาตรการทางการค้าที่เข้มงวดขึ้นและการถูกตัดสิทธิพิเศษทางศุลกากร ส่วนมูลค่านำเข้าเฉลี่ย 5 ปี มีอัตราขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.19 สำหรับสหภาพยุโรปนั้นเป็นตลาดส่งออกที่มีสัดส่วนการส่งออกอาหารประมาณร้อยละ 10 ของการส่งออกอาหารทั้งหมดของประเทศไทย¹

ในปี 2546 กลุ่มสินค้าอาหารของไทยที่ส่งออกไปยังสหภาพยุโรปที่สำคัญ ได้แก่ เนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 30 ของมูลค่าส่งออกอาหารทั้งหมด รองลงมาได้แก่ ผลิตภัณฑ์ประมง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 24 ผลไม้และผลิตภัณฑ์แปรรูปคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 17 และมันสำปะหลังอัดเม็ดร้อยละ 9

¹สถาบันอาหาร, รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษากฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร เล่มที่ 2 (ม.ป.ท., 2547), หน้า 9-1- 9-2.

รูปที่ 10 สัดส่วนการส่งออกสินค้าอาหารไปยังสหภาพยุโรปแยกตามกลุ่มสินค้า ปี 2546

ที่มา : สถาบันอาหาร, 2546.

เมื่อพิจารณาตามมูลค่าการส่งออกในรูปแบบเงินบาทแล้ว สินค้าอาหารที่สหภาพยุโรปนำเข้าจากประเทศไทย 5 อันดับแรก โดยจำแนกตามพิกัดศุลกากร ได้แก่ เนื้อไก่ปรุงแต่งหรือทำไว้ไม่ให้เสีย เนื้อไก่แช่เย็นจนแข็ง มันสำปะหลังอัดเม็ด และสับปะรดบรรจุกระป๋อง ปลาทูน่า ปลาสดปิ้งแฉีก และปลาโบนิโตบรรจุกระป๋อง ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกอาหารไทยเข้าสหภาพยุโรปในปี 2546 มีดังนี้²

² เรืองเดียวกัน, หน้า 9-3.

ตารางที่ 4 สินค้าอาหารไทยที่ส่งออกไปสหภาพยุโรป 10 อันดับแรก ปี 2546

ลำดับ	รายการ	ปริมาณการส่งออก (ก.ก.)	มูลค่าส่งออก (ล้านบาท)
1.	เนื้อและส่วนอื่นๆของไก่ ชนิดเกล็ดสโตเมสติกส์ที่ ปรุงแต่ง ทำไว้ไม่ให้เสีย	68,381,134.00	8,461.49
2.	ชิ้นเนื้อและส่วนอื่นแช่เย็น จนแข็ง ของไก่เกล็ดสโต- เมสติกส์	91,796,362.00	7,024.68
3.	มันสำปะหลังอัดเม็ด	7,024.68	4,872.57
4.	สับปะรดบรรจุภาชนะอัดลม	159,108,367.00	3,646.00
5.	ปลาทูน่า ปลาสดคิปเจ็ค และปลาโบนิโต ไม่บด บรรจุภาชนะอัดลม	39,539,730.00	3,190.05
6.	ปลาหมึกกล้วยแช่เย็นจนแข็ง	22,474,199.00	2,267.57
7.	น้ำสับปะรดไม่บรรจุ ภาชนะอัดลม	52,466,209.00	2,186.96
8.	อาหารปรุงแต่งที่ไม่ได้ระบุ หรือรวมไว้ที่อื่นๆ	28,493,884.00	1,336.99
9.	ปลาที่ปรุงแต่งหรือทำไว้ ไม่ให้เสียอื่นๆ	16,195,893.00	1,218.31
10.	ข้าวเจ้าหอมมะลิไทย 100% ชั้น 2	50,989,356.00	1,175.62
11.	สินค้าอาหารอื่นๆ ที่ไม่ได้ระบุ	659,717,110.00	21,924.75
	รวม	2,974,083,125.00	57,304.95

ที่มา : สถาบันอาหาร, 2546.

สหภาพยุโรปเป็นตลาดการค้าอาหารที่ใหญ่ที่สุดตลาดหนึ่งและผู้บริโภคมีกำลังซื้อสูง ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกสินค้าอาหารจึงไม่ควรมองข้ามตลาดนี้ ที่ผ่านมา การส่งออกอาหารของไทยต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรคทางการค้ากับสหภาพยุโรปอย่าง

ต่อมาเสมอ เช่น ปัญหาของมาตรฐาน ทั้งมาตรฐานด้านคุณภาพ และความปลอดภัยของอาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับตั้งแต่วันที่ 23 มกราคม 2547 ซึ่งเป็นวันที่ประเทศไทยประกาศยืนยันอย่างเป็นทางการพบเชื้อไข้หวัดนกชนิดรุนแรง H5N1 ระบาดในประเทศไทย สหภาพยุโรปได้ออกกฎระเบียบห้ามนำเข้าสินค้าประเภทไก่สดแช่แข็งจากประเทศไทย ส่งผลให้ประเทศไทยส่งออกได้เฉพาะไก่ปรุงสุกเท่านั้น โดยสหภาพยุโรปได้ออกคำวินิจฉัยที่ 2004/84/EC (Commission Decision 2004/84/EC) ลงวันที่ 23 มกราคม 2547 และต่อมาได้ออกคำวินิจฉัยที่ 2005/692/EC ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2548 (Commission Decision 2005/692/EC) และคำวินิจฉัยที่ 2006/521/EC ลงวันที่ 25 กรกฎาคม 2549 (Commission Decision 2006/521/EC) ขยายระยะเวลาในการห้ามนำเข้าไก่สดแช่แข็งไปจนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2550 ทำให้ผู้ส่งออกไก่ของไทยต้องสูญเสียโอกาสในการส่งออกไปสู่ตลาดแช่แข็ง และต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนไม่น้อยในการจัดการกับเนื้อไก่ที่ถูกส่งกลับ และค่าใช้จ่ายในการจัดการกับไก่และผลิตภัณฑ์ที่พร้อมจะส่งออก ดังนั้น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคทั้งภายในประเทศ และผู้บริโภคในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศคู่ค้าที่สำคัญ จึงจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารและการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกของสหภาพยุโรป เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายไทย เพื่อพิจารณาจุดบกพร่องของกฎหมายไทย เพื่อดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมต่อไป ซึ่งนอกจากสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคภายในประเทศแล้ว ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้กับประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นประเทศคู่ค้ารายสำคัญของไทยอีกด้วย

4.1.1 กระบวนการนิติบัญญัติของสหภาพยุโรป³

การตรากฎหมายของสหภาพยุโรปมีองค์กรหลักที่เกี่ยวข้อง 3 องค์กร คือ คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission) รัฐสภายุโรป (European Parliament) และคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป (Council of the European Union) องค์กรทั้งสามนี้ เป็นองค์กรที่มีอำนาจเกี่ยวกับการตัดสินใจให้มีการตรากฎหมาย นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการด้านเศรษฐกิจและสังคม (Economic and Social Committee) และคณะกรรมการภูมิภาค (Committee of the Regions) ซึ่งมีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่องค์กรที่มีอำนาจทั้งสามข้างต้น

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 9-9.

กระบวนการในการตรากฎหมายของสหภาพยุโรปโดยปกติแบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การริเริ่มให้มีกฎหมาย (Initiative)

อำนาจในการริเริ่มให้มีกฎหมายของสหภาพยุโรปในรูปแบบของร่างกฎหมาย (Proposal) เป็นอำนาจแต่เพียงผู้เดียวของคณะกรรมการธิการยุโรป แต่หากคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรปหรือรัฐสภายุโรป เห็นว่ามีความจำเป็นต้องเสนอร่างกฎหมายใดอาจมีการร้องขอต่อคณะกรรมการธิการยุโรป เพื่อให้เสนอร่างกฎหมายได้

เมื่อคณะกรรมการธิการยุโรปมีความเห็นว่าจำเป็นต้องมีกฎหมายในเรื่องใด ก็จะจัดทำประกาศนโยบาย (Statement of Policy) ที่เรียกว่า “สมุดปกเขียว (Green Paper)” ว่าจะให้กฎหมายมีเนื้อหาสาระสำคัญอย่างไร จากนั้นจะแจกจ่ายให้สาธารณชนรับทราบพร้อมทั้งฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานของรัฐสมาชิกที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนสหภาพยุโรปทั่วไปที่สนใจ ระยะเวลาของขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นนี้ไม่แน่นอนว่าจะสั้นหรือยาวแค่ไหนเพียงใด ขึ้นอยู่กับความยากง่าย ความสนใจ การต่อต้านและการคัดค้านของประชาชน บางเรื่องใช้เวลาสั้นๆ เพียงไม่กี่เดือน แต่บางเรื่องก็ใช้เวลานานนับปี

หลังจากที่คณะกรรมการธิการยุโรปได้รับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อนโยบายในเรื่องนั้นแล้ว คณะกรรมการธิการยุโรปก็จะนำความคิดเห็นดังกล่าวมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประมวลจัดทำเป็นร่างกฎหมาย (Proposal) ที่เรียกกันว่า “สมุดปกขาว (White Paper)” เสนอต่อคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป และรัฐสภายุโรป เพื่อพิจารณาต่อไป

2. การพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างกฎหมาย

การพิจารณาร่างกฎหมายของสหภาพยุโรปนั้น องค์กรที่มีอำนาจตัดสินใจสูงสุดคือ คณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป ซึ่งประกอบด้วยรัฐมนตรีจากรัฐสมาชิกทั้ง 25 ประเทศ โดยปกติแล้วจะประกอบไปด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของแต่ละประเทศสมาชิกเป็นหลัก ทั้งนี้ อำนาจในการพิจารณาและเห็นชอบร่างกฎหมายมิใช่รัฐสภายุโรป ดังที่เป็นอยู่ในประเทศโดยทั่วไป ซึ่งรัฐสภาเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่หลักในการออกกฎหมาย สำหรับรัฐสภายุโรปนั้น จะมีอำนาจในการพิจารณาร่างกฎหมายมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเนื้อหาของร่างกฎหมายนั้นๆ ว่า สนธิสัญญาก่อตั้งสหภาพยุโรปได้ให้อำนาจแก่รัฐสภายุโรปที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในระดับใด ซึ่งการมีส่วนร่วมของรัฐสภายุโรปในการตรากฎหมายแบ่งออกได้ 4 ระดับ คือ กระบวนการปรึกษาหารือ (Consultation Procedure) กระบวนการร่วมมือกัน (Cooperation Procedure) กระบวนการตัดสินใจร่วมกัน (Co-decision Procedure) และกระบวนการอนุมัติ ตามลำดับ

3. การประกาศใช้กฎหมาย (Publication)

เมื่อร่างกฎหมายได้รับความเห็นชอบตามกระบวนการต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว ประธานคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรปจะเป็นผู้ลงนาม และนำกฎหมายนั้นไปประกาศในรัฐกิจจานุเบกษาแห่งสหภาพยุโรป (The Official Journal of the European Union) ซึ่งจะกำหนดการมีผลบังคับใช้ของกฎหมายภายในวันใดนับจากวันที่ประกาศในรัฐกิจจานุเบกษา

4.1.2 กฎหมายอาหารของสหภาพยุโรป

กฎหมายและระเบียบอาหารของสหภาพยุโรปมีแหล่งที่มาแบ่งได้ 2 ระดับ คือ ⁴

ระดับที่ 1 ที่มาหลัก (Primary Source)

กฎหมายอาหารที่มีแหล่งที่มาจากที่มาหลักจะเป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูง ซึ่งกฎหมายประเภทอื่นใดที่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายที่มาจากที่มาหลัก จะไม่มีผลใช้บังคับ ทั้งนี้ ที่มาหลักจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. สนธิสัญญาที่มีผลเป็นการก่อตั้งสหภาพยุโรป (Founding Treaties)

สนธิสัญญาที่มีผลเป็นการก่อตั้งสหภาพยุโรป ได้แก่ สนธิสัญญาประชาคมถ่านหินและแร่เหล็กแห่งยุโรป (The European Coal and Steel Community Treaty : ECSC) สนธิสัญญาประชาคมพลังงานปรมาณูแห่งยุโรป (The European Atomic energy Community Treaty : Eurotom) สนธิสัญญาประชาคมยุโรป (The European Community Treaty : EC) ความตกลงว่าด้วยตลาดเดียวแห่งยุโรป (The Single European Act : SEA) สนธิสัญญาสหภาพยุโรป (Treaty on European Union : TEU) สนธิสัญญาอัมสเตอร์ดัม (Treaty of Amsterdam : TA) และสนธิสัญญานีซ (Treaty of Nice) ตลอดจนสนธิสัญญาภาคยานุวัติ (Treaty of Accession) ของรัฐที่เข้ามาเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรปในภายหลัง

2. ความตกลงระหว่างประเทศ (International Agreements)

ความตกลงระหว่างประเทศ ได้แก่ สนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศ (ไม่ว่าจะเรียกชื่อใดๆ) ที่สหภาพยุโรปได้ไปตกลงกับประเทศอื่นๆ นอกสหภาพยุโรปหรือองค์การระหว่างประเทศ เช่น องค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) ตัวอย่างเช่น

⁴ Albertina Albers-Llorens, Introduction to EC Law, เอกสารประกอบการบรรยาย วิชากฎหมายมหาชน หลักสูตร Master of Law, University of Cambridge, Michalemas Term, 2000, อ้างถึงในรายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษากฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร เล่มที่ 2 (ม.ป.ท., 2547), หน้า 9-25.

ความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (The General Agreement on Tariff and Trade 1994 : GATT) ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคในเชิงเทคนิคต่อการค้า (Agreement on Technical Barrier to Trade : TBT) ความตกลงว่าด้วยการปรับใช้มาตรการทางด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures : SPS) และความตกลงว่าด้วยสินค้าเกษตร (Agreement on Agriculture) เป็นต้น

ระดับที่ 2 ที่มารอง (Secondary Source)

กฎหมายอาหารที่มีแหล่งที่มาจากแหล่งที่มารองจะเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่กำหนดโดยองค์กรสหภาพยุโรปตามกระบวนการนิติบัญญัติของสหภาพยุโรป ซึ่งกฎหมายลายลักษณ์อักษรนี้แบ่งได้เป็น 6 รูปแบบ ดังนี้

1. ระเบียบ (Regulations)

ระเบียบเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปในรัฐสมาชิก ศาลของรัฐสมาชิกต้องบังคับใช้ระเบียบนี้เสมือนเป็นกฎหมายภายในของรัฐสมาชิกเอง หากองค์กรของรัฐสมาชิกหรือศาลของรัฐสมาชิกไม่บังคับใช้ระเบียบของประชาคมยุโรป หรือคู่ความเห็นว่าการปรับใช้ระเบียบแก่คดีไม่ถูกต้อง ประชาชนหรือคู่ความสามารถนำคดีไปฟ้องร้องยังศาลยุติธรรมแห่งยุโรป (European Court of Justice) ได้

2. กฎเกณฑ์กลาง (Directives)

กฎเกณฑ์กลางเป็นกฎหมายที่เป็นแนวทางในการตรากฎหมายภายในของรัฐสมาชิก โดยจะมีผลผูกพันรัฐสมาชิกในอันที่จะต้องตรากฎหมายอนุวัติการเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ประชาคมยุโรปได้วางไว้เท่านั้น โดยปกติรัฐสมาชิกจะต้องตรากฎหมายอนุวัติการภายในระยะเวลา 12 – 18 เดือน ทั้งนี้ รัฐสมาชิกยังคงมีดุลยพินิจในเรื่องรูปแบบและวิธีการที่จะทำให้บรรลุถึงเป้าหมาย แต่โดยหลักแล้ว กฎเกณฑ์กลางไม่มีผลบังคับโดยตรงกับประชาชน ตราบใดที่รัฐสมาชิกยังไม่ออกกฎหมายอนุวัติการ ประชาชนในรัฐนั้นจะไม่มีสิทธิหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎเกณฑ์กลาง อย่างไรก็ตาม ศาลยุติธรรมแห่งยุโรปได้สร้างบรรทัดฐานไว้ในหลายกรณีว่า “สิทธิหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎเกณฑ์กลางนั้น อาจมีผลใช้บังคับโดยตรงระหว่างประชาชนกับองค์กรของรัฐสมาชิก หากสิทธิหน้าที่ดังกล่าวได้ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจน (Clear) ถูกต้องแน่นอน (Precise) ปราศจากเงื่อนไข (Unconditional) และได้พินกำหนดระยะเวลาที่รัฐสมาชิกจะต้องตรากฎหมายอนุวัติการแล้ว แต่ยังมีได้มีการดำเนินการดังกล่าว”

3. คำสั่งหรือคำวินิจฉัย (Decisions)

คำสั่งหรือคำวินิจฉัยเป็นกฎหมายที่มีผลผูกพันต่อบุคคลผู้รับคำสั่ง ไม่ว่าจะเป็นรัฐสมาชิก บริษัท องค์กรธุรกิจ หรือประชาชนทั่วไป

4. ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

5. ความเห็น (Opinion)

ทั้งข้อเสนอแนะและความคิดเห็นจะไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายต่อผู้รับความเห็นหรือข้อเสนอแนะ แต่จะมีผลเป็นเพียงคำแนะนำเท่านั้น

6. คำพิพากษาของศาลยุติธรรมแห่งยุโรป (Case Law)

คำพิพากษาของศาลยุติธรรมแห่งยุโรปเป็นที่มาของกฎหมายสหภาพยุโรป ซึ่งในกรณีที่เกิดความขัดแย้งระหว่างกฎหมายของสหภาพยุโรปที่มีผลใช้บังคับโดยตรง เช่น สนธิสัญญา (Treaties) หรือระเบียบ (Regulations) กับกฎหมายภายในของรัฐสมาชิก กฎหมายของสหภาพยุโรปย่อมเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับแก่กรณีนั้น และศาลของรัฐสมาชิกต้องบังคับตามกฎหมายของสหภาพยุโรป มิเช่นนั้นแล้วคู่กรณีอาจนำคดีไปสู่ศาลยุติธรรมแห่งยุโรป ซึ่งศาลยุติธรรมแห่งยุโรปอาจมีคำพิพากษาเพิกถอนคำพิพากษาของศาลภายในรัฐสมาชิกได้ ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักที่เรียกว่า ความเป็นกฎหมายสูงสุดของกฎหมายสหภาพยุโรป (The Supremacy of EU Law)

4.1.3 กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารของสหภาพยุโรป

จากวิกฤตการณ์ด้านความปลอดภัยอาหารที่สร้างความเดือดร้อนและมีความรุนแรงที่สุดในรอบ 10 ปีของสหภาพยุโรป เริ่มจากการระบาดของโรควัวบ้า (Bovine Spongiform Encephalopathy : BSE) ในปี 2539 ตามมาด้วยการปนเปื้อนของสารไดออกซิน (Dioxin) ในอาหารสัตว์ ในปี 2540 รวมทั้งกระแสความวิตกกังวลในเรื่องการดัดแปลงทางพันธุกรรม (Genetically Modified Organisms : GMOs) ของส่วนประกอบอาหารซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อการบริโภค หรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม คณะกรรมาธิการยุโรป จึงได้ดำเนินการสรุปภาพรวมสถานะความปลอดภัยอาหารภายในสหภาพยุโรป รวมทั้งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกฎระเบียบเกี่ยวกับสุขอนามัยอาหารกับภาวะความปลอดภัยอาหารในสหภาพยุโรป เพื่อดำเนินการปรับปรุงและสร้างระบบที่สามารถรับประกันความปลอดภัยให้กับผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความชัดเจนเพียงพอที่จะนำไปใช้เป็นหลักปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานกลางสำหรับประเทศสมาชิกทุกประเทศได้ จึงได้เสนอสมุดปกขาวว่าด้วยความปลอดภัยอาหารสหภาพยุโรป (European White Paper on Food Safety) เมื่อเดือนมกราคม 2543⁵

⁵มัชฌิมาพร นันทวุฒิ, “หลักเกณฑ์สุขอนามัยอาหารตามแนวทางของสมุดปกขาวฯ (Farm to Table),” ในเอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง สมุดปกขาวความปลอดภัยอาหาร อีัยกับการปรับตัวของผู้ประกอบการไทย (ม.ป.ท., 2544), (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่).

วัตถุประสงค์ของสมุดปกขาวว่าด้วยความปลอดภัยอาหารสหภาพยุโรป มีดังนี้⁶

1. ฟื้นฟูและเสริมสร้างความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในสหภาพยุโรป
2. กำหนดมาตรฐานสูงสุดเพื่อให้ความคุ้มครองด้านสุขอนามัยของผู้บริโภค (Achieving highest standard)
3. ลดความเสี่ยงในการบริโภคอาหารให้อยู่ในอัตราต่ำสุดหรือปลอดภัย (Reducing food risk to zero)
4. จัดตั้งองค์กรอิสระดำเนินการด้านความปลอดภัยอาหารของสหภาพยุโรป (European Food Authority : EFA)

สมุดปกขาวว่าด้วยความปลอดภัยอาหารสหภาพยุโรปถือเป็นแม่บทในการดำเนินการด้านความปลอดภัยอาหารของสหภาพยุโรป ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้⁷

1. จัดตั้ง European Food Authority : EFA

EFA เป็นหน่วยงานอิสระเพื่อให้การดำเนินการด้านสุขอนามัยอาหารของสหภาพยุโรปมีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ โดยองค์กรจะประกอบด้วยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยอาหาร ซึ่งขอบเขตความรับผิดชอบขององค์กรมี ดังนี้

- 1) รวบรวมข้อมูลด้านสุขอนามัยอาหารจากแหล่งข้อมูลที่ได้รับความคิดเห็น (Information Gathering) ทั้งจากในและนอกประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป รวมทั้งจากองค์กรระหว่างประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 2) ประเมินความเสี่ยงของความปลอดภัยจากการบริโภคอาหารของผู้บริโภค (Risk Assessment) และให้คำแนะนำด้านวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยอาหาร
- 3) เผยแพร่ข้อมูลด้านสุขอนามัยอาหารสู่ผู้บริโภคโดยตรง (Risk Communication)

2. ยกระดับมาตรฐานด้านความปลอดภัยอาหาร

1) ข้อกฎหมายเกี่ยวกับสุขอนามัยอาหารนับเป็นส่วนประกอบสำคัญในสมุดปกขาวฯ ที่จะบ่งชี้ถึงการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตของภาคอุตสาหกรรมอาหาร ทั้งนี้สมุดปกขาวฯ ได้เสนอแนะแนวทางปรับปรุงกฎระเบียบเกี่ยวกับความปลอดภัยและสุขอนามัยกว่า 80 รายการ

⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 1.

⁷เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

2) แนวทางปฏิบัติและแนวทางการควบคุมด้านความปลอดภัยอาหาร โดยให้กรอบของการดำเนินการมีความชัดเจน สามารถปฏิบัติได้และเป็นที่ยอมรับของทุกประเทศสมาชิก (Harmonization)

3) การเผยแพร่ข้อมูลต่อผู้บริโภคได้ถูกกำหนดเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของ สมุดปกขาวฯ โดย European Food Authority : EFA ซึ่งเป็นองค์กรที่จะถูกตั้งขึ้นใหม่จะทำหน้าที่สนับสนุนด้านข้อมูลและกระตุ้นให้ผู้บริโภคมีความตื่นตัวและมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายด้านความปลอดภัยอาหาร ขณะเดียวกัน EFA จะเน้นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านความปลอดภัยอาหารสู่ผู้บริโภคอย่างต่อเนื่องและตรงกับกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย

4) มิติด้านการต่างประเทศ เป็นสาระซึ่งเชื่อมโยงการดำเนินการของสหภาพยุโรปตามแนวทางในสมุดปกขาวฯ เข้ากับระบบการค้าของประเทศคู่ค้าต่างๆ โดยสหภาพยุโรปมีหน้าที่ต้องถ่ายทอดและสร้างความเข้าใจในการดำเนินนโยบายดังกล่าวให้กับประเทศคู่ค้าเพื่อมิให้เกิดเป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศ

ทั้งนี้ คณะกรรมาธิการยุโรปได้มีมติรับรองสมุดปกขาวฯ ตั้งแต่เดือนมกราคม 2543 และหลังจากที่นโยบายสมุดปกขาวฯ ได้รับการสนับสนุนจากคณะมนตรียุโรปแล้ว ประเทศสมาชิกก็จะนำไปใช้เป็นหลักปฏิบัติด้านความปลอดภัยอาหาร

จากหลักเกณฑ์ในสมุดปกขาวฯ ดังกล่าว ในวันที่ 17 กรกฎาคม 2543 คณะกรรมาธิการยุโรปได้เสนอให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายสุขอนามัยอาหารในสหภาพยุโรป โดยลดกฎเกณฑ์กลาง (Directive) 17 ฉบับ ให้เหลือเพียง 4 ฉบับ เพื่อให้กฎหมายต่างๆ มีความรัดกุมและสอดคล้องกันมากยิ่งขึ้น รวมทั้งจะทำให้นโยบายทางด้านอาหารโปร่งใสมากขึ้น เพิ่มความรับผิดชอบของผู้ผลิตอาหารต่อผู้บริโภคทั้งระบบวงจรอาหาร คือ เริ่มตั้งแต่ภาคการเกษตรจนถึงการผลิตขั้นตอนสุดท้าย ซึ่งกฎหมายใหม่จะเน้นในเรื่องการรับรองความปลอดภัยของผู้ผลิตอาหารทั้งหมดและขั้นตอนการดำเนินงานเมื่อเกิดอันตรายฉุกเฉินด้านอาหาร โดยได้มีการดำเนินการในรายละเอียด ดังต่อไปนี้⁸

1. ประธานคณะกรรมาธิการด้านสุขภาพและการปกป้องผู้บริโภคได้เสนอการแก้ไขกฎหมายทางด้านสุขอนามัยอาหารแก่คณะมนตรีด้านการเกษตร โดยกล่าวว่าเป็นการแก้ไขปรับโครงสร้างทั้งหมดของกฎหมายที่ใช้ในสหภาพยุโรปมาเป็นระยะเวลา 25 ปี ตั้งแต่ปี 1964 ซึ่ง

⁸สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ ประจำกรุงบรัสเซลส์, “การเสนอการแก้ไขกฎหมายทางด้านสุขอนามัยอาหารใน E.U.” (ม.ป.ท., 2543), (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่).

การแก้ไขกฎหมายจะทำให้มาตรฐานการคุ้มครองผู้บริโภคอยู่ในระดับที่ดีขึ้น และเป็นการลดช่องว่างกฎหมายที่มีอยู่เดิมรวมทั้งเพิ่มความปลอดภัยทางด้านอาหารในระบบวงจรการผลิตอาหารมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการผลิตอาหารจะเป็นขนาดเล็กหรือใหญ่ ทำให้ขั้นตอนการทำงานโปร่งใสมากขึ้น สามารถนำมาปรับใช้กับเทคโนโลยีและการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ใหม่ๆ ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งขั้นตอนการดำเนินการจะมีการพิจารณาจากรัฐสภายุโรปและคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรปต่อไป

2. การเสนอกฎหมายใหม่ ได้แก่ กฎเกณฑ์กลาง 4 ฉบับ

2.1 หลักการทั่วไปด้านสุขอนามัยอาหาร เน้นในเรื่อง

ก. The Farm to Table คือ เริ่มตั้งแต่ภาคการเกษตรจนถึงอาหารขั้นสุดท้ายก่อนการบริโภค ซึ่งในสหภาพยุโรปยังไม่มีกฎหมายที่ครอบคลุมความปลอดภัยทางด้านอาหารทั้งระบบ กฎระเบียบที่มีอยู่เป็นเพียงกฎหมายเฉพาะในแต่ละด้านซึ่งยังคงมีช่องว่างในการควบคุม

ข. Primary responsibility of food producer ความรับผิดชอบขั้นต้นของผู้ผลิตอาหาร โดยใช้ระบบตรวจสอบอาหารที่มีประสิทธิภาพและทันสมัย ซึ่งอาจจะมีการบังคับให้ใช้ระบบ Hazard Analysis Critical and Control Point (HACCP) สำหรับการผลิตอาหาร ซึ่งแผนงานการตรวจสอบระบบนี้ได้มีการนำมาใช้ในภาคอุตสาหกรรมอาหารขนาดใหญ่ แต่ยังไม่มีการบังคับใช้ในบางกรณี เช่นในโรงฆ่าสัตว์ ทั้งนี้ ระบบดังกล่าวจะควบคุมการทำงานทุกขั้นตอนโดยจะมีการตรวจเช็คคุณภาพอาหาร หลีกเลี่ยงการปนเปื้อนแบคทีเรีย การควบคุมระหว่างการเก็บรักษาและการขนส่ง ซึ่งบริษัทผู้ผลิตอาหารจะต้องจัดบันทึกข้อมูลต่างๆ ตามระบบ HACCP ตามการแนะนำของหน่วยงานควบคุมอาหาร สำหรับเกษตรกรได้มีการเสนอให้ใช้รหัสสินค้า (Codes of Goods Conduct) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ค. Traceability ระบบการสืบค้นแหล่งที่มาสำหรับอาหารและส่วนผสมอาหาร เพื่อให้การสืบค้นแหล่งที่มาของอาหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องใช้ระบบสืบค้นแหล่งที่มาในทุกขั้นตอนของการผลิตอาหาร ซึ่งหมายเลขที่ระบุในตัวสินค้า สามารถสืบค้นถึงบริษัทผู้ผลิตได้ ในทางกลับกันผู้ผลิตสามารถถอนสินค้ากลับคืนจากตลาดได้เมื่อพบว่าสินค้าของตนเป็นอันตรายต่อสุขภาพผู้บริโภค

2.2 การเพิ่มเติมกฎหมายสำหรับอาหารที่มาจากสัตว์ ซึ่งเป็นกรณีกำหนดกฎหมายสุขอนามัยอาหารเฉพาะด้าน เช่น เนื้อหรือการผลิตสินค้าประเภทเนื้อ สินค้าประเภทปลา สินค้าประเภทนมต่างๆ ซึ่งเป็นจุดประสงค์ระยะยาว ทั้งนี้ เมื่อมีการกำหนดกรอบการทำงานของระบบ HACCP จะทำให้การดำเนินงานปรับใช้ได้ดีมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันกฎระเบียบใหม่จะทำให้ลดการติดเชื้อหรือปนเปื้อนจากซากสัตว์หรือจากการฆ่าสัตว์ให้น้อยลง

2.3 การควบคุมทางด้านสัตว์ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการเสนอการรวมกฎข้อบังคับในเรื่องดังกล่าวในสหภาพยุโรป จัดสรรความรับผิดชอบโดยใช้หลัก Farm to Fork เป็นพื้นฐานสำคัญ ทั้งนี้ จะทำให้ระบบการตรวจสอบ ขั้นตอนในการควบคุมต่างๆ ทันสมัยมากยิ่งขึ้น ทั้งก่อนและหลังการฆ่าสัตว์ตามที่ได้มีการเสนอในสมุดปกขาวฯ

2.4 การปรับปรุงและทำให้มาตรฐานสุขภาพของสัตว์ดีขึ้น โดยจะมีการรวบรวมกฎเกณฑ์กลาง ซึ่งมีอยู่ 17 ฉบับ รวมเป็นเรื่องเดียวกัน

3. กฎเกณฑ์กลางที่เกี่ยวข้องซึ่งคณะกรรมการยุโรปเสนอให้มีการยกเลิก มีดังนี้

1. กฎเกณฑ์กลางที่ 64/443/EEC ว่าด้วยเรื่องสินค้าประเภทเนื้อสด
2. กฎเกณฑ์กลางที่ 71/118/EEC ว่าด้วยเรื่องสินค้าประเภทเนื้อไก่
3. กฎเกณฑ์กลางที่ 72/461/EEC ว่าด้วยเรื่องสินค้าประเภทเนื้อสด
4. กฎเกณฑ์กลางที่ 77/96/EEC ว่าด้วยเรื่องการตรวจสอบพยาธิ trichina
5. กฎเกณฑ์กลางที่ 77/99/EEC ว่าด้วยเรื่องสินค้าเนื้อ
6. กฎเกณฑ์กลางที่ 80/215/EEC ว่าด้วยเรื่องสินค้าเนื้อ
7. กฎเกณฑ์กลางที่ 89/362/EEC ว่าด้วยเรื่องสุxonามัขนม
8. กฎเกณฑ์กลางที่ 89/437/EEC ว่าด้วยเรื่องสินค้าประเภทไข่
9. กฎเกณฑ์กลางที่ 91/492/EEC ว่าด้วยเรื่องหอยสองฝา live bivalve molluses
10. กฎเกณฑ์กลางที่ 91/493/EEC ว่าด้วยเรื่องสินค้าประเภทปลา
11. กฎเกณฑ์กลางที่ 91/494/EEC ว่าด้วยเรื่องเนื้อสัตว์ปีก
12. กฎเกณฑ์กลางที่ 91/495/EEC ว่าด้วยเรื่องกระต่ายและสัตว์ที่ใช้เป็นเกมกีฬา
13. กฎเกณฑ์กลางที่ 92/45/EEC ว่าด้วยเนื้อสัตว์ป่า game meat
14. กฎเกณฑ์กลางที่ 92/46/EEC ว่าด้วยเรื่องนมและผลิตภัณฑ์จากนม
15. กฎเกณฑ์กลางที่ 92/48/EEC ว่าด้วยเรื่องเรือจับปลา
16. กฎเกณฑ์กลางที่ 93/43/EEC ว่าด้วยเรื่องเครื่องบริโภคนม
17. กฎเกณฑ์กลางที่ 94/65/EEC ว่าด้วยเรื่องเนื้อบด

จากนโยบายความปลอดภัยอาหารตามสมุดปกขาวว่าด้วยความปลอดภัยอาหาร สหภาพยุโรปในปี 2543 ต่อมาในปี 2544 ได้มีการแก้ไขร่างข้อเสนอระเบียบแห่งรัฐสภาและคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป ว่าด้วยหลักการทั่วไปและข้อกำหนดเกี่ยวกับกฎหมายอาหาร การก่อตั้งหน่วยงานความปลอดภัยอาหารแห่งสหภาพยุโรป และกำหนดกระบวนการเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร (Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Laying Down

the General Principle and Requirements of Food Law, Establishing the European Food Authority, and Laying Down Procedures in Matters of Food Safety) และในปี 2545 จึงได้ออกระเบียบแห่งรัฐสภาและคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรปที่ 178/2002 ลงวันที่ 28 มกราคม 2545 ว่าด้วยหลักการทั่วไปและข้อกำหนดเกี่ยวกับกฎหมายอาหาร ก่อตั้งหน่วยงานความปลอดภัยอาหารแห่งสหภาพยุโรป และกำหนดกระบวนการเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร (Regulation (EC) No 178/2002 of the European Parliament and of the Council of 28 January 2002 laying down the general principles and requirements of food law, establishing the European Food Safety Authority and laying down procedure in matters of food safety) ซึ่งประกาศในรัฐกิจจานุเบกษาแห่งสหภาพยุโรปเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2545 ทั้งนี้ จากระเบียบที่ 178/2002 ดังกล่าวได้มีการออกกฎระเบียบเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารหรือสุขอนามัยอาหารในปี 2548 ดังนี้⁹

1. กฎระเบียบเกี่ยวกับสุขอนามัยอาหาร (Hygiene Package)

- ระเบียบ ที่ 852/2004 แห่งรัฐสภาและคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป ลงวันที่ 29 เมษายน 2548 ว่าด้วยสุขอนามัยอาหาร (Regulation (EC) No 852/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the hygiene of foodstuffs)

- ระเบียบ ที่ 853/2002 แห่งรัฐสภาและคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป ลงวันที่ 29 เมษายน 2548 ว่าด้วยหลักเกณฑ์สุขอนามัยสำหรับอาหารที่มาจากสัตว์ (Regulation (EC) No 853/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 laying down specific hygiene rules for food of animal origin)

- ระเบียบ ที่ 854/2002 แห่งรัฐสภาและคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป ลงวันที่ 29 เมษายน 2548 กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับองค์กรในการควบคุมผลิตภัณฑ์ที่มาจากสัตว์เพื่อการบริโภค (Regulation (EC) No 853/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 laying down specific rules for the organization of official controls on products of animal origin intended for human consumption)

- กฎเกณฑ์กลาง ที่ 2004/41/EC แห่งรัฐสภาและคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป ลงวันที่ 21 เมษายน 2548 ยกเลิกกฎเกณฑ์กลางบางเรื่องเกี่ยวกับสุขอนามัยอาหารของผลิตภัณฑ์ที่มาจากสัตว์เพื่อการบริโภคที่วางขายในท้องตลาด และแก้ไขกฎเกณฑ์กลางที่ 89/662/EEC, 92/118/EEC และคำวินิจฉัยที่ 95/408/EC (Directive 2004/41/EC of the European Parliament and

⁹School of Food Biosciences, The University of Reading, UK, “EU Papers,”

of the Council of 21 April 2004 repealing certain Directives concerning food hygiene and health conditions for the production and placing on the market of certain products of animal origin intended for human consumption and amending Council Directive 89/662/EC and 92/118/EC and Council Decision 95/408/EC)

2. กฎระเบียบเกี่ยวกับการควบคุมการปฏิบัติการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด
- ระเบียบที่ 882/2004 แห่งรัฐสภาและคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป ลงวันที่ 29 เมษายน 2548 ว่าด้วยการควบคุมการปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายอาหารสำหรับสัตว์และมนุษย์ สุขภาพสัตว์และสวัสดิภาพสัตว์ (Regulation (EC) No 882/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on official controls performed to ensure the verification of compliance with feed and food law, animal health and animal welfare rules)

จากที่กล่าวมากฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารซึ่งกำหนดครอบคลุมทุกห่วงโซ่การผลิตอาหาร ตามหลักจากไร่นาสู่โต๊ะอาหาร (From Farm to Table) หรือหลัก From Farm to Fork เกิดขึ้นเนื่องจากวิกฤตการณ์ความปลอดภัยอาหารจากการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่การปนเปื้อนของสารไดออกซินในอาหารสัตว์ รวมการวิตกกังวลเรื่องของการตัดแปลงพันธุกรรมของส่วนประกอบในอาหาร ทำให้ผู้บริโภคขาดความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของอาหาร จนต้องมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้ครอบคลุมทุกห่วงโซ่การผลิตอาหาร กฎหมายมีความเคร่งครัดมากยิ่งขึ้นและมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างได้ผล สร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัยอาหารให้กับผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี

4.1.4 กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกของสหภาพยุโรป

กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกของสหภาพยุโรป ได้แก่ กฎเกณฑ์กลาง ที่ 92/40/EC ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2535 ว่าด้วยมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกในสหภาพยุโรป (Council Directive 92/40/EC of 19 May 1992 introducing Community measures for the control of avian influenza) อย่างไรก็ตาม คณะกรรมาธิการสหภาพยุโรปได้ออกกฎเกณฑ์กลาง ที่ 2005/94/EC ลงวันที่ 20 ธันวาคม 2548 ว่าด้วยมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกในสหภาพยุโรปและยกเลิกกฎเกณฑ์กลางที่ 92/40/EC (Council Directive 2005/94/EC of 20 December 2005 on Community measures for the control of avian influenza and repealing Directive 92/40/EEC) ซึ่งได้ประกาศในรัฐกิจจานุเบกษาแห่งสหภาพยุโรปแล้ว เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2549 กฎเกณฑ์กลางที่ 2005/94/EC ออกมาเนื่องจากโรคไข้หวัดนกเป็นโรคที่มีอันตราย

สูงสามารถติดต่อได้ในสัตว์ปีก (poultry) นก (birds) รวมทั้งสามารถติดต่อไปยังคนและสัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนมบางชนิด สร้างความเสียหายแก่อุตสาหกรรมเลี้ยงสัตว์ปีกอย่างมาก นอกจากนี้แล้วกฎเกณฑ์กลางที่ 92/40/EC เดิม ได้ใช้บังคับมานานแล้ว สมควรปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับผลงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์ที่ทันสมัย ผนอกรวมกับประสบการณ์การระบาดของโรคไข้หวัดนกในสหภาพยุโรปและประเทศที่สามที่ผ่านมา จึงจำต้องยกระดับการควบคุมความปลอดภัยของห่วงโซ่อาหาร สุขอนามัยอาหารและสุขอนามัยผู้บริโภคในสหภาพยุโรปให้มีความรัดกุมมากยิ่งขึ้น

หลักการทั่วไปของกฎเกณฑ์กลาง ที่ 2005/94/EC ได้ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการด้านสุขภาพสัตว์และสวัสดิภาพสัตว์ประจำสหภาพยุโรป (Scientific Committee on Animal Health and Animal Welfare) หน่วยงานความปลอดภัยอาหารแห่งสหภาพยุโรป (The European Food Safety Authority : EFSA) และองค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (Office International des Epizooties : OIE) นอกจากนี้สหภาพยุโรปยังได้ก่อตั้งศูนย์ป้องกันและควบคุมโรคประจำสหภาพยุโรป (The European Centre of Disease Prevention and Control : ECDC) ขึ้นตามระเบียบที่ 851/2004 ซึ่งคณะกรรมการยุโรปต้องทำงานกับ ECDC อย่างใกล้ชิดในการประเมินความเสี่ยงของการระบาดและการวางแผนการควบคุมการระบาดของโรคไข้หวัดนกในสหภาพยุโรป

วัตถุประสงค์ของกฎเกณฑ์กลางที่ 2005/94/EC มีดังนี้¹⁰

1. กำหนดมาตรการป้องกันในการเฝ้าระวังและตรวจหาโรคไข้หวัดนกเป็นการล่วงหน้า และช่วยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ (Competent Authority : CA) และเกษตรกรได้เตรียมพร้อมรวมทั้งเพิ่มความระมัดระวังในการเผชิญกับโรคไข้หวัดนก
2. กำหนดมาตรการขั้นต่ำในการต่อสู้กับโรคไข้หวัดนกในกรณีที่มีการระบาดเกิดขึ้น รวมทั้งการมุ่งเน้นการตรวจหาการแพร่ระบาดของโรค (propagation) แบบล่วงหน้าในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม (mammals)
3. กำหนดมาตรการเสริมอื่นๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการแพร่ระบาดของเชื้อไข้หวัดนกในสัตว์ประเภทอื่นๆ ที่มีไข้สัตว์ปีก

¹⁰สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ ประจำสหภาพยุโรป, “กฎระเบียบควบคุมมาตรการไข้หวัดนกฉบับใหม่ของสหภาพยุโรป,”อ้างถึงใน แหล่งที่มา : <http://www.news.thaieurop.net/content/view/858/62> [24 กุมภาพันธ์ 2549]

จากวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อในกฎเกณฑ์กลางที่ 2005/94/EC ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปสามารถกำหนดมาตรการภายในประเทศของตนที่เข้มงวดกว่าที่กำหนดในกฎเกณฑ์กลางฉบับนี้ได้

ทั้งนี้ สาระสำคัญของกฎเกณฑ์กลาง ที่ 2005/94/EC มีดังนี้¹¹

1. กำหนดคำจำกัดความของโรคไข้หวัดนก

1.1 โรคไข้หวัดนก (Avian Influenza : AI) หมายถึง การติดเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ชนิด A สายพันธุ์ย่อย (subtype) H5 หรือ H7 ในสัตว์ปีกหรือนกที่เลี้ยงไว้ (poultry or other captive birds) หรือตรวจพบค่า IVPI (Intravenous Pathogenicity Index) สูงกว่า 1.2 ในไก่ที่มีอายุ 6 สัปดาห์

1.2 โรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรง (Highly Pathogenic Avian Influenza : HPAI) หมายถึง การติดเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ชนิด A สายพันธุ์ย่อย (subtype) H5 หรือ H7 ในสัตว์ปีกหรือนกที่เลี้ยงไว้ (poultry or other captive birds) หรือตรวจพบค่า IVPI (Intravenous Pathogenicity Index) สูงกว่า 1.2, 2 ในไก่ที่มีอายุ 6 สัปดาห์

1.3 โรคไข้หวัดนกชนิดไม่รุนแรง (Low Pathogenic Avian Influenza : LPAI) หมายถึง การติดเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ชนิด A สายพันธุ์ย่อย (subtype) H5 หรือ H7 ในสัตว์ปีกหรือนกที่เลี้ยงไว้ (poultry or other captive birds) ซึ่งไม่เข้าตามนิยามที่กำหนดไว้สำหรับโรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรง

2. ข้อกำหนดโดยทั่วไปของกฎเกณฑ์กลาง ที่ 2005/94/EC มีดังนี้

2.1 ประเทศสมาชิกต้องกำหนดให้มีมาตรการป้องกันด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ (biosecurity)

2.2 ประเทศสมาชิกต้องกำหนดให้มีโปรแกรมเฝ้าระวัง (surveillance programmes) เพื่อตรวจหาเชื้อไข้หวัดนกประเภทสายพันธุ์ย่อย H5 และ H7 รวมทั้งเพื่อประเมินความเสี่ยงในนกป่า (wild birds) ซึ่งเป็นพาหะของโรคไข้หวัดนก

2.3 ประเทศสมาชิกต้องแจ้งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบของตนทราบโดยทันทีเมื่อพบการติดเชื้อหรือแม้แต่กรณีที่สงสัยว่าเกิดการติดเชื้อไข้หวัดนกก็ต้องรีบแจ้งทันที

2.4 นอกจากประเทศสมาชิกต้องแจ้งการระบาดหรือสงสัยว่าเกิดการระบาดของโรคไข้หวัดนกในโรงเลี้ยงสัตว์ปีกให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบของตนทราบแล้ว ประเทศสมาชิกยัง

¹¹เรื่องเดียวกัน, หน้า 1-6.

ต้องแจ้งกรณีการระบาดเกิดขึ้นในโรงฆ่าสัตว์ พาหนะขนย้ายสัตว์ ค่านชายแดน และด่านกักกันสัตว์ รวมทั้งประเทศสมาชิกจะต้องแจ้งผลการเฝ้าระวังการระบาดของโรคไข้หวัดนกในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมด้วย

2.5 ประเทศสมาชิกต้องจัดทำการศึกษาการระบาดของโรคโดยเร่งด่วน ควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกโดยใช้ระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ (biosecurity) ล้างและฆ่าเชื้อโรงเลี้ยงสัตว์ปีก สร้างเขตเฝ้าระวัง (surveillance zones) พื้นที่ที่ระบาดและหากจำเป็นอาจใช้วัคซีนเข้าช่วย รวมทั้งการทำลายสัตว์ปีกที่ติดเชื้อเมื่อเกิดการระบาดขึ้น

2.6 การใช้วัคซีนสามารถใช้เป็นมาตรการเสริม (supplement) ในการควบคุมโรค และหลีกเลี่ยงการทำลายสัตว์ในปริมาณมาก ซึ่งนอกจากจะช่วยแก้ปัญหาในระยะสั้นอย่างเร่งด่วนแล้ว ยังสามารถช่วยแก้ไขในระยะยาวเพื่อป้องกันการระบาดของโรคไข้หวัดนกได้ เมื่อมีความเสี่ยงที่ได้รับจากสัตว์ป่าหรือปัจจัยอื่นๆ ดังนั้น จึงแยกการใช้วัคซีนเป็น 2 ประเภท คือ วัคซีนฉุกเฉิน (emergency vaccination) และวัคซีนป้องกัน (preventive vaccination)

อย่างไรก็ตาม แม้การใช้วัคซีนจะมีข้อดีข้างต้น แต่ยังมีข้อจำกัดของการใช้วัคซีนคือ สัตว์ปีกที่ได้รับการฉีดวัคซีนยังมีโอกาสติดเชื้อไข้หวัดนกได้ และยังสามารถแพร่เชื้อไข้หวัดนกได้อีก ดังนั้น จึงต้องติดตามและเฝ้าระวังผลการฉีดวัคซีนอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะการแยกสัตว์ปีกที่ได้รับการฉีดวัคซีนออกจากสัตว์ปีกที่ได้รับการติดเชื้อจากธรรมชาติ รวมถึงการวางจำหน่ายเนื้อและไข่สัตว์ปีกที่ได้รับการฉีดวัคซีนจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด

2.7 หากมีการตรวจพบเชื้อไข้หวัดนกจากการนำเข้าที่ศูนย์กักกัน (Quarantine Centre) ต้องแจ้งคณะกรรมการยุโรปทันที

2.8 การทำความสะอาดและการฆ่าเชื้อจะต้องรวมอยู่ในแผนการป้องกันโรคไข้หวัดนก ซึ่งการใช้น้ำยาฆ่าเชื้อต้องเป็นไปตามที่ระบุในกฎเกณฑ์กลางที่ 98/8/EC ว่าด้วยการวางขายผลิตภัณฑ์ biocidal ในท้องตลาด

2.9 กฎเกณฑ์กลาง ที่ 2005/94/EC นี้ กำหนดมาตรการควบคุมขั้นต่ำสุดไว้ (minimum control measures) ในกรณีที่เกิดการระบาดของโรคไข้หวัดนกขึ้น หากประเทศสมาชิกสามารถกำหนดมาตรการในทางปฏิบัติและมาตรการสุขอนามัยที่เข้มงวดกว่าที่สหภาพยุโรปกำหนดไว้ย่อมสามารถกระทำได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์การระบาดของโรคที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศสมาชิก

3. กรณีที่มีการระบาดที่ต้องสงสัย (suspected outbreak) เกิดขึ้น ประเทศสมาชิกจำต้องปฏิบัติ ดังนี้

3.1 หน่วยงานผู้รับผิดชอบในประเทศสมาชิกที่มีการระบาดที่ต้องสงสัย ต้องเตรียมสืบสวนค้นหาเชื้อไข้หวัดนกตามที่ระบุในคู่มือวินิจฉัยโรค (diagnostic manual) รวมทั้งต้องกำหนดให้โรงเลี้ยงสัตว์ปีกที่ต้องสงสัยอยู่ภายใต้การเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด

3.2 ต้องมีการนับจำนวนสัตว์ปีกและสัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนม

3.3 จัดทำบัญชีรายวัน แยกประเภทสัตว์ปีก นก และสัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนมที่ป่วยตาย หรือสงสัยว่าติดเชื้อ เพื่อส่งมอบให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบตลอดเวลา

3.4 ให้สัตว์ปีกอยู่ในโรงเลี้ยงแบบปิด ห้ามสัตว์ปีกเข้าหรือออกจากโรงเลี้ยง

3.5 ห้ามนำซากสัตว์ปีก เนื้อสัตว์ปีก ไข่ เครื่องใน อาหารสัตว์ปีก เครื่องใช้อุปกรณ์ในโรงเลี้ยง เศษขยะ เศษมูลสัตว์ เศษฟาง ออกจากโรงเลี้ยง นอกเสียจากได้รับการอนุญาตจากหน่วยงานผู้รับผิดชอบ รวมทั้งต้องปฏิบัติตามมาตรการความปลอดภัยทางชีวภาพ (biosecurity) เพื่อลดการแพร่กระจายของเชื้อไข้หวัดนกให้ลดน้อยลง

3.6 การเคลื่อนย้ายตัวบุคคล สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม พาหนะรถยนต์ และเครื่องใช้ อุปกรณ์ที่จะนำออกหรือนำเข้าไปยังโรงเลี้ยง ต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานผู้รับผิดชอบก่อน

3.7 วิธีการฆ่าเชื้อโรคในโรงเลี้ยงสัตว์ปีกต้องเป็นไปตามกรรมวิธีที่หน่วยงานผู้รับผิดชอบกำหนด

4. ในกรณีที่มีการฆ่าและทำลายสัตว์ปีก ประเทศสมาชิกต้องปฏิบัติ ดังนี้

4.1 จัดเก็บชิ้นส่วนตัวอย่างสัตว์ที่ถูกฆ่าไว้เพื่อตรวจสอบ

4.2 ในกรณีที่มีการทำลายฝูงสัตว์ปีกที่ติดเชื้อ จำต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กลางที่ 93/119/EC ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2536 ว่าด้วยการปกป้องสัตว์ในขณะถูกฆ่า ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการปกป้องสัตว์ในขณะถูกฆ่าไว้

4.3 ในกรณีที่มีการระบาดของโรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรง (HPAI) เกิดขึ้น การฆ่าทำลายสัตว์ปีกและไข่ ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมอย่างใกล้ชิดของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานผู้รับผิดชอบ รวมทั้งการฆ่าและการขนส่งสัตว์และซากสัตว์ต้องทำอย่างระมัดระวัง เพื่อไม่ให้มีการแพร่กระจายของเชื้อโรคเกิดขึ้นได้

4.4 ประเทศสมาชิกทำแผนประเมินความเสี่ยงของการระบาดที่เกิดขึ้น เพื่อขอยกเว้นไม่ให้มีการฆ่าทำลายสัตว์ปีกบางประเภทได้

5. ในกรณีที่มีการระบาดเกิดขึ้นในสวนสัตว์ โรงละครสัตว์ ศูนย์วิจัยเพาะเลี้ยงสัตว์ หรือสถานที่ที่มีได้เลี้ยงสัตว์ปีกเพื่อการค้า (non - commercial holding) ประเทศสมาชิกจำเป็นต้องปฏิบัติ ดังนี้

5.1 หน่วยงานผู้รับผิดชอบสามารถอนุโลมให้สัตว์ปีกที่อยู่ในสวนสัตว์ โรงละคร สัตว์ ศูนย์วิจัยเพาะเลี้ยงสัตว์ หรือสถานที่ที่มีได้เลี้ยงสัตว์ปีกเพื่อการค้า ไม่ต้องฆ่าทำลายสัตว์ปีกที่หายากในทันที แต่ต้องห้ามไม่ให้มีการเคลื่อนย้ายสัตว์ดังกล่าวออกจากสถานที่นั้นๆ รวมทั้งห้ามไม่ให้มีการติดต่อกับสัตว์ปีกอื่นๆที่อยู่ภายนอก และสัตว์ปีกดังกล่าวต้องได้รับการตรวจหาเชื้อไข้หวัดนกต่อไป

6. ในกรณีที่มีการระบาดของโรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรงในโรงเลี้ยง ซึ่งประกอบด้วยโรงเลี้ยงย่อย (production units) จำนวน 2 โรง หรือมากกว่านั้น ประเทศสมาชิกจำเป็นต้องปฏิบัติ ดังนี้

6.1 หน่วยงานผู้รับผิดชอบสามารถอนุโลมให้โรงเลี้ยงดังกล่าวไม่จำเป็นต้องทำลายสัตว์ปีกในทุกโรงเลี้ยง โดยเฉพาะโรงเลี้ยงที่ไม่อยู่ในข่ายต้องสงสัยว่ามีการติดเชื้อไข้หวัดนกชนิดรุนแรง

6.2 การพิจารณาของหน่วยงานผู้รับผิดชอบ จะต้องพิจารณาประกอบกับขนาด องค์ประกอบ และชนิดของโรงเลี้ยงนั้นๆ รวมถึงอาหาร น้ำ เครื่องมือเครื่องใช้ ผู้เลี้ยงสัตว์ปีก ผู้เยี่ยมชม โรงเลี้ยงสัตว์ปีก และที่สำคัญที่สุด คือ โรงเลี้ยงสัตว์ปีกที่ได้รับการอนุโลมจะต้องมีลักษณะเป็นเอกเทศ (independent location) ไม่ขึ้นอยู่กับโรงเลี้ยงอื่นใด และมีแผนการบริหารประจำวัน (day-to-day management) เป็นของตนเอง

7. ในกรณีที่มีการระบาดของโรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรงในโรงเลี้ยงสัตว์ปีก ประเทศสมาชิกจำเป็นต้องปฏิบัติ ดังนี้

7.1 หน่วยงานผู้รับผิดชอบต้องกำหนดเขตป้องกันโรค (protection zone) ภายในรัศมีอย่างน้อย 3 กิโลเมตร รอบโรงเลี้ยงสัตว์ปีกที่ติดเชื้อ

7.2 นอกเหนือจากเขตป้องกันโรคแล้ว หน่วยงานผู้รับผิดชอบต้องกำหนดเขตเฝ้าระวัง (surveillance zone) ภายในวงรัศมีอย่างน้อย 10 กิโลเมตร รอบโรงเลี้ยงสัตว์ปีกที่ติดเชื้อ ทั้งนี้รวมเขตป้องกันโรคไข้หวัดนกแล้ว

8. การใช้วัคซีนไข้หวัดนก ประเทศสมาชิกจำเป็นต้องปฏิบัติ ดังนี้

8.1 ประเทศสมาชิกมีหน้าที่ต้องคอยสอดส่องดูแลห้ามใช้วัคซีนไข้หวัดนกในเขตพื้นที่ของตน

8.2 การจัดการ การผลิตการจัดเก็บ การจัดส่ง การแจกจ่าย และการขายวัคซีนไข้หวัดนกภายในสหภาพยุโรป ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของหน่วยงานผู้รับผิดชอบเท่านั้น

8.3 การใช้วัคซีนที่ได้รับอนุญาตถูกต้องตามกฎหมายของสหภาพยุโรปต้องเป็นไปตามกฎหมาย 2 ฉบับ คือ

ก. กฎเกณฑ์กลาง ที่ 2001/82/EC ลงวันที่ 6 พฤศจิกายน 2544 ว่าด้วยบทบัญญัติเกี่ยวกับเวชภัณฑ์ทางด้านสัตวแพทย์ (Directive 2001/82/EC of the European Parliament and of the Council of 6 November 2001 on the Community code relating to veterinary medicinal products)

ข. ระเบียบ ที่ 726/2004 ลงวันที่ 31 มีนาคม 2547 ว่าด้วยอำนาจและการควบคุมการใช้เวชภัณฑ์สำหรับมนุษย์และสัตว์ (Regulation No 726/2004 of the European Parliament and of the Council of 31 March 2004 laying down Community procedure for the authorization and supervision of medicinal products for human and veterinary use)

9. การใช้วัคซีนในกรณีฉุกเฉิน (emergency vaccination) ประเทศสมาชิกจำเป็นต้องปฏิบัติ ดังนี้

9.1 ประเทศสมาชิกสามารถใช้วัคซีนในกรณีฉุกเฉินได้ในสัตว์ปีกและนกที่เลี้ยงไว้ภายใต้มาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกระยะสั้น (short term measure) ภายหลังจากที่ได้มีการประเมินความเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการยับยั้งการระบาดในกรณีดังต่อไปนี้

ก. เมื่อมีการระบาดเกิดขึ้นในประเทศของตน

ข. เมื่อมีการระบาดเกิดขึ้นในประเทศสมาชิกใกล้เคียง

ค. เมื่อมีการระบาดเกิดขึ้นในประเทศที่สามใกล้เคียง

9.2 ประเทศสมาชิกสามารถใช้วัคซีนฉุกเฉินได้ทันทีเฉพาะแต่ในกรณี ดังต่อไปนี้

ก. ได้ส่งมอบแผนวัคซีนฉุกเฉินและแจ้งความจำนงที่จะใช้วัคซีนฉุกเฉินไปยังคณะกรรมการยุโรปทราบล่วงหน้าก่อนที่จะมีการใช้วัคซีนฉุกเฉิน

ข. การใช้วัคซีนฉุกเฉินจะต้องไม่ส่งผลเสียหายต่อการควบคุมการระบาดของโรค (disease control)

10. การใช้วัคซีนเพื่อป้องกันโรค (preventive vaccination) ประเทศสมาชิกจำเป็นต้องปฏิบัติ ดังนี้

10.1 ประเทศสมาชิกสามารถใช้วัคซีนเพื่อป้องกันโรคไข้หวัดนกได้ในไก่และนกที่เลี้ยงไว้ ภายใต้มาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกระยะยาว (long term measure) หากประเมินผลแล้วพบว่ามีความเสี่ยงในบางเขตพื้นที่หรือในสัตว์เลี้ยงบางประเภทที่อาจก่อให้เกิดการระบาดของโรคไข้หวัดนกได้

10.2 เมื่อประเทศสมาชิกต้องการใช้วัคซีนเพื่อป้องกันโรค ต้องขออนุญาตจาก คณะกรรมการการยุโรป โดยจัดส่งแผนการใช้วัคซีนเพื่อป้องกันโรค (preventive vaccination plan) เป็นการล่วงหน้า

11. คลังวัคซีนประจำสหภาพยุโรป

11.1 ประเทศสมาชิกสามารถขอวัคซีนได้จากคลังวัคซีนประจำสหภาพยุโรปได้ โดยทำเรื่องขอไปยังคณะกรรมการการยุโรป

11.2 คณะกรรมการการยุโรปสามารถแจกจ่ายวัคซีนที่มีอยู่ในคลังวัคซีนให้แก่ ประเทศที่สามได้ แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากประเทศสมาชิก

12. คลังวัคซีนแห่งชาติ

ประเทศสมาชิกสามารถมีคลังวัคซีนเป็นของตนเองได้แต่ต้องแจ้งให้ คณะกรรมการการยุโรปทราบถึงปริมาณและชนิดของวัคซีนที่มีอยู่

13. การปรับใช้กฎหมาย

13.1 กฎเกณฑ์กลาง ที่ 2005/94/EC จะยกเลิกกฎกลาง ที่ 92/40/EC ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2550 เป็นต้นไป ซึ่งเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างระหว่างกฎหมายเก่าและ กฎหมายใหม่ ซึ่งได้เปรียบเทียบไว้ในภาคผนวก 6 ของกฎเกณฑ์กลางที่ 2005/94/EC

13.2 กฎเกณฑ์กลาง ที่ 2005/94/EC จะมีผลบังคับใช้ตามกฎหมายภายใน 20 วัน หลังจากที่ประกาศในรัฐกิจจานุเบกษาแห่งสหภาพยุโรป (ประกาศเมื่อวันที่ 14 มกราคม 2549) ทั้งนี้ กฎเกณฑ์กลางฉบับนี้จะมีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการภายในวันที่ 1 กรกฎาคม 2549 เป็นต้นไป

14. เงื่อนไขของช่วงเวลาเปลี่ยนผ่าน (บทเฉพาะกาล)

14.1 แผนฉุกเฉิน (contingency plan) ในการควบคุมโรคใช้หวัคนตาม มาตรา 17(4) ของกฎเกณฑ์กลาง ที่ 92/40/EEC เดิม ที่มีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 กรกฎาคม 2550 นี้ ให้มีผลบังคับใช้ได้ต่อไป แต่ภายใน 30 กันยายน 2550 ประเทศสมาชิกต้องส่งมอบการแก้ไขแผน ฉุกเฉินให้สอดคล้องตามกฎหมายฉบับใหม่

14.2 ในช่วงระหว่างก่อนที่กฎระเบียบนี้จะมีผลใช้บังคับอย่างเป็นทางการ มาตรการชั่วคราวสามารถนำมาปรับใช้เพื่อให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์กลางฉบับนี้

จากที่ได้กล่าวมา สหภาพยุโรปได้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารให้ครอบคลุมทุกห่วงโซ่การผลิต เรียกความเชื่อมั่นในความปลอดภัยอาหารกลับคืนมา นอกจากนี้ ในประเด็นของกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก สหภาพยุโรปได้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย เพื่อกำหนดการป้องกันและควบคุมโรคให้เป็นไปตามภาวะการระบาดของโรคที่เกิดขึ้นในประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป และในประเทศที่สาม และเพื่อให้ห่วงโซ่การผลิตอาหารจากสัตว์ปีก มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค ฉะนั้น จากมาตรการทางกฎหมายทั้งกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารและกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกดังกล่าว ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคได้ว่าอาหารที่ตนบริโภค โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีกมีความปลอดภัยอย่างแท้จริง

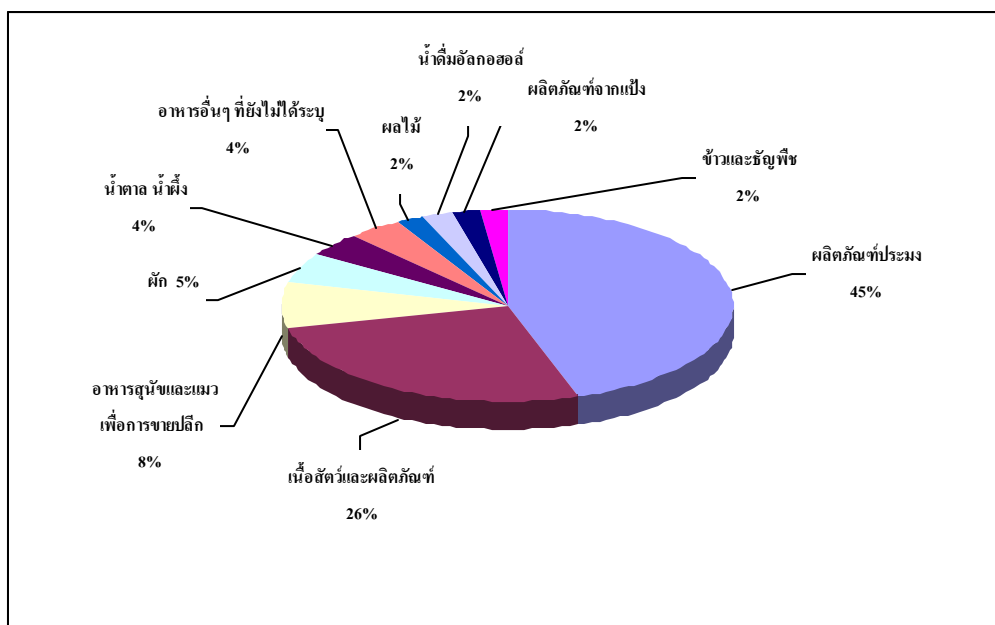
4.2 ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย จากข้อมูลในปี 2546 การส่งออกสินค้าของไทยไปญี่ปุ่นมูลค่าการส่งออก 472,264 ล้านบาท สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ กุ้งสดแช่เย็นจนแข็ง แผงวงจรไฟฟ้า เม็ดพลาสติก ไดโอดทรานซิสเตอร์ และอุปกรณ์กึ่งตัวนำ เฟอร์นิเจอร์และชิ้นส่วน ยางพารา ยานพาหนะอุปกรณ์และส่วนประกอบ เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ ตู้เย็น ตู้แช่แข็งและส่วนประกอบ แต่ประเทศไทยนำสินค้าจากญี่ปุ่นในปี 2546 มูลค่า 755,894.3 ล้านบาท สินค้าที่ไทยนำเข้าจากญี่ปุ่นส่วนใหญ่เป็นสินค้าประเภททุน เครื่องจักร และวัตถุดิบกึ่งสำเร็จรูป ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ไทยอยู่ในฐานะขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นมาโดยตลอด

การนำเข้าสินค้าอาหารของไทยกับญี่ปุ่น ในช่วง 2541-2546 ที่ผ่านมานั้น พบว่าการส่งออกสินค้าอาหารมีมูลค่าเฉลี่ยปีละประมาณ 97,000 ล้านบาท ส่วนการนำเข้าสินค้าอาหารจากญี่ปุ่น มีมูลค่าเฉลี่ยปีละประมาณ 6,300 ล้านบาท ประเทศไทยจึงเป็นผู้ส่งออกสุทธิสินค้าอาหารกับญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยเป็นแหล่งอุปทานสินค้าประมงและเนื้อสัตว์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของญี่ปุ่น¹²

¹²สถาบันอาหาร, รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษากฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร, หน้า 10-1.

ปี 2546 สินค้าอาหารที่ไทยส่งออกไปญี่ปุ่นที่สำคัญได้แก่ ผลิตภัณฑ์ประมง มีมูลค่าการส่งออกคิดเป็น 42,467.46 ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 45 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าอาหารของไทย รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ มีมูลค่าการส่งออกเป็นมูลค่า 24,998.72 ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 26 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าอาหารของไทย สินค้ากลุ่มอาหารสัตว์เลี้ยงมีมูลค่าการส่งออกรวม 7,447.90 ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 5 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าอาหารของไทย ทั้งนี้ สินค้าอาหาร 10 อันดับแรกที่ญี่ปุ่นนำเข้าจากไทยมากที่สุดในปี 2546 เป็นสินค้าประมงถึง 7 รายการ และอีก 3 รายการเป็นเนื้อไก่¹³

รูปที่ 11 สัดส่วนการส่งออกสินค้าอาหาร ไปยังญี่ปุ่นแยกตามกลุ่มสินค้า ปี 2546
ที่มา : สถาบันอาหาร, 2546.

ญี่ปุ่นเป็นตลาดส่งออกสินค้าอาหารที่สำคัญอันดับ 1 ของไทย โดยมีสัดส่วนการตลาดส่งออกสินค้าอาหารคิดเป็นร้อยละ 14.45 ของปริมาณการส่งออกสินค้าอาหารทั้งหมด จึงเป็นตลาดที่สำคัญต่ออุตสาหกรรมการผลิตอาหารของไทย¹⁴

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 10-3.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 10-4.

ตารางที่ 5 สินค้าอาหารส่งออกของไทยไปตลาดญี่ปุ่น 10 อันดับแรก ปี 2546

ลำดับ	รายการ	ปริมาณการส่งออก (ก.ก.)	มูลค่าส่งออก (ล้านบาท)
1.	ชิ้นเนื้อและส่วนอื่นแช่เย็น จนแข็งของไก่เกล็ดสโตเมสติกส์	178,729,142.00	13,058.21
2.	กึ่งกูลาคำที่ปรุงแต่งหรือทำให้ ไม่ให้เสีย ไม่บรรจุภาชนะอัดลม	175,361,170.00	6,440.01
3.	เนื้อและส่วนอื่นของไก่ชนิด เกล็ดสโตเมสติกส์ที่ปรุงแต่ง หรือทำให้ไม่ให้เสีย	50,740,923.00	6,325.50
4.	กึ่งกูลาคำแช่เย็นจนแข็ง	15,255,800.00	5,387.72
5.	เนื้อปลาอื่นๆ (จะบดหรือไม่ก็ตาม) สดแช่เย็น หรือแช่แข็ง	76,645,615.00	4,808.13
6.	ปลาบรรจุภาชนะอัดลม เพื่อใช้เป็น อาหารสุนัขหรืออาหารแมว	65,870,566.00	4,648.08
7.	ปลาหมึกกระดองแช่เย็นจนแข็ง	17,420,777.00	4,252.74
8.	เนื้อและส่วนอื่นๆ ของสัตว์ปีกเลี้ยงอื่นๆ ที่ปรุงแต่งหรือทำให้ไม่ให้เสีย	27,505,129.00	3,778.92
9.	น้ำตาลดิบที่ได้จากอ้อยชนิดเซนตริกฟิวกัล ที่ไม่เติมสารปรุงกลิ่นรสหรือสารแต่งสี	534,699,015.00	3,752.11
10.	เนื้อปลาอื่นๆ แบบฟิลเลแช่เย็นจนแข็ง	22,813,438.00	41,564.27
11.	สินค้าอื่นๆ ที่ไม่ได้ระบุ	1,044,492,511.00	41,564.27
	รวม	2,051,,709,086.00	97,629.97

ที่มา : สถาบันอาหาร, 2546.

จากการระบาดของโรคไข้หวัดนกในประเทศไทย ซึ่งได้ประกาศอย่างเป็นทางการ
ยืนยันการตรวจพบโรคไข้หวัดนก ชนิดสายพันธุ์ H5N1 เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2547 ส่งผลให้ประเทศ
ไทยส่งออกผลิตภัณฑ์ไก่ ไปยังญี่ปุ่นได้เฉพาะไก่ปรุงสุกเท่านั้น และต้องปฏิบัติตามข้อกำหนด Animal
Health Requirement for heat-processed poultry meat and its products to be exported to Japan ทำให้ไทย

เสียส่วนแบ่งการตลาดในสินค้าประเภทไก่สดแช่แข็ง และส่งผลให้ส่งออกผลิตภัณฑ์ไก่ได้น้อยลง จึงเห็นควรศึกษากฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารรวมถึงกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคในสัตว์ปีกของประเทศไทย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของไทย เพื่อพิจารณาจุดบกพร่องของกฎหมายไทย เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขกฎหมาย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคภายในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศคู่ค้าที่สำคัญ

4.2.1 กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารของญี่ปุ่น

ตามที่ได้มีการปฏิรูปกระทรวงและหน่วยงานราชการต่างๆของญี่ปุ่นเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2544 กระทรวงสาธารณสุขและสวัสดิการ (Ministry of Health and Welfare) ได้รวมเข้ากับกระทรวงแรงงาน (Ministry of Labour) เป็นกระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการ (Ministry of Health, Labour and Welfare : MHLW) ซึ่งการดำเนินการความปลอดภัยอาหาร (Administration of Food Safety) นั้น อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมความปลอดภัยอาหาร (Department of Food Safety) ในสังกัดสำนักงานความปลอดภัยด้านยาและอาหาร (Pharmaceutical and Food Safety Bureau) โดยการดำเนินงานด้านความปลอดภัยอาหารเป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยอาหารขั้นพื้นฐาน (Food Safety Basic Law) ซึ่งใช้บังคับเมื่อเดือนพฤษภาคม 2546 กฎหมายว่าด้วยสุขอนามัยอาหาร (Food Sanitation Law) กฎหมายว่าด้วยโรงฆ่าสัตว์ (Abattoir Law) กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการประกอบธุรกิจฆ่าสัตว์ปีกและการตรวจโรคสัตว์ปีก (Poultry Slaughtering Business Control and Poultry Inspection Law) และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง¹⁵

ทั้งนี้ ก่อนหน้าที่จะมีการคุมเข้มในเรื่องความปลอดภัยอาหารตามกฎหมายดังกล่าว ญี่ปุ่นเคยผ่านประสบการณ์เลวร้ายเกี่ยวกับอาหารปนเปื้อนมาแล้วหลายครั้ง โดยเมื่อปี 2543 เกิดวิกฤตการณ์ปนเปื้อนของสารพิษในผลิตภัณฑ์นมที่ผลิตจากโรงงานบริษัทแห่งหนึ่ง ที่เมืองโอซากา ทำให้ประชาชนจำนวน 14,780 คน ต้องเผชิญกับอาการเจ็บป่วย จากเหตุการณ์ครั้งนั้นนับเป็นการปนเปื้อนอาหารครั้งใหญ่ที่สุดในญี่ปุ่น ต่อมาในปี 2544 เกิดการระบาดของโรควัวบ้า (Bovine

¹⁵“Administration of Food Safety 2004” [online]. Available from : http://www.ffcr.or.jp/zaidan/FFCRHOME.nsf/pages/e_AFS04 [2006, March 16]

Spongiform Encephalopathy : BSE) จากเหตุการณ์ดังกล่าวญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยอาหารขั้นพื้นฐานขึ้น รวมทั้งปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อคุ้มครองสุขภาพของผู้บริโภค และจากการพัฒนากฎหมายดังกล่าวญี่ปุ่นได้นำเอาหลักวิเคราะห์ความเสี่ยงมาใช้ในการดำเนินงานความปลอดภัยด้านอาหารด้วย แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2549 ญี่ปุ่นก็ต้องเผชิญกับโรควัวบ้าที่ติดต่อสู่มนุษย์เป็นครั้งแรก หลังจากที่เคยพบการระบาดในปี 2544 จนเป็นเหตุให้รัฐบาลต้องออกมาตรการต่างๆ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในเรื่องความปลอดภัยด้านอาหารให้แก่ตลาดเนื้อวัวในประเทศ มาตรการเกี่ยวกับโรควัวบ้าในญี่ปุ่น ได้แก่ การระงับการขนส่งวัวอายุ 30 เดือน หรือแก่กว่านั้นเข้ามาในประเทศ การกำจัดและเผาทำลายเนื้อวัวที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อจากวัวที่มีอายุ 12 เดือนหรือมากกว่านั้น และการบังคับใช้มาตรการตรวจสอบปศุสัตว์ที่จะเข้าสู่ห่วงโซ่อาหารทั้งหมด¹⁶

การดำเนินงานด้านความปลอดภัยอาหารของประเทศญี่ปุ่นได้นำเอาหลักวิเคราะห์ความเสี่ยงมาใช้ ซึ่งการประเมินความเสี่ยงต้องอยู่บนหลักการทางวิทยาศาสตร์ (มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น และอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์) และการปรับปรุงพัฒนา มาตรการที่จำเป็นต้องอยู่บนหลักการประเมินความเสี่ยง ทั้งนี้ การวิเคราะห์ความเสี่ยง (risk analysis) ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ การประเมินความเสี่ยง (risk assessment) ต้องอยู่บนหลักการทางวิทยาศาสตร์ การบริหารความเสี่ยง (risk management) โดยการนำเอามาตรการที่จำเป็นซึ่งอยู่บนหลักการประเมินความเสี่ยงมาบังคับใช้ และสุดท้าย การสื่อสารความเสี่ยง (risk communication) โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูล รวมถึงความเห็นกับบุคคลที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไป รัฐบาล และการให้ความรู้ในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ การประเมินความเสี่ยงอยู่ภายใต้บังคับตามกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยอาหารขั้นพื้นฐาน ส่วนการบริหารความเสี่ยงอยู่ภายใต้บังคับตามกฎหมายว่าด้วยสุขอนามัยอาหารและกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ การดำเนินการประเมินความเสี่ยงนั้น ดำเนินการโดยคณะกรรมการความปลอดภัยอาหาร (Food Safety Commission) ซึ่งตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยอาหารขั้นพื้นฐาน¹⁷

¹⁶ศูนย์วิทยบริการ Digital Library, คลังข้อมูล อย., “Food Safety แคนซาคุระ,” แหล่งที่มา : www.elib.fda.moph.go.th/library [15 มีนาคม 2549]

¹⁷“Administration of Food Safety 2004, Structure and responsibilities of the Department of Food Safety” [online]. Available from : www.ffcr.or.jp/zaidan/FFCRHOME.nsf/pages/e_AFS03-C [2006, March 16]

การดำเนินงานความปลอดภัยด้านอาหาร (Administration of Food Safety) ของญี่ปุ่น เฉพาะที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีก โดยเฉพาะไก่เนื้อ อยู่ภายใต้กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร ดังนี้

4.2.1.1 กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยอาหารขั้นพื้นฐาน (The Food Safety Basic Law)¹⁸

วัตถุประสงค์ของกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยอาหารขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

- (1) เพื่อคุ้มครองชีวิตและสุขภาพของมนุษย์
- (2) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัยอาหารในแต่ละขั้นตอนการผลิตทุก

ห่วงโซ่อาหาร

(3) เพื่อกำหนดมาตรการความปลอดภัยด้านอาหารที่เหมาะสม ซึ่งอยู่บนหลักการทางวิทยาศาสตร์และเป็นมาตรการสากลเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ

กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยอาหารขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 3 หมวด ได้แก่ หมวด 1 บททั่วไป (มาตรา 1 - มาตรา 10) หมวด 2 แนวทางเบื้องต้นในการกำหนดนโยบาย (มาตรา 11 - มาตรา 21) และหมวด 3 คณะกรรมการความปลอดภัยอาหาร (มาตรา 22 - มาตรา 38)

หมวด 1 บททั่วไป ได้กำหนดหลักการของกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์ขั้นพื้นฐานเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัยอาหาร (to ensure food safety by establishing basic principles) โดยได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้รัฐบาลส่วนกลางต้องกำหนดนโยบายเพื่อทำให้เกิดความเชื่อมั่นในความปลอดภัยอาหารตามหลักเกณฑ์ขั้นพื้นฐานที่กำหนด (code of basic principles) หน่วยงานส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่กำหนดนโยบายและปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายเพื่อทำให้เกิดความเชื่อมั่นในความปลอดภัยอาหารภายในเขตความรับผิดชอบของตน ตามที่กำหนดในหลักเกณฑ์ขั้นพื้นฐาน (code of basic principles) และตามบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการร่วมกับรัฐบาลกลาง ส่วนผู้ประกอบการด้านอาหาร ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขาย ผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับปศุสัตว์ เคมีภัณฑ์ที่ใช้ในการเกษตร อาหารสัตว์ ส่วนผสมหรือวัตถุดิบที่เติมในอาหารสัตว์ ยาที่ใช้ในการสัตวแพทย์ รวมถึงวัตถุดิบอย่างอื่นที่ได้จากการเกษตร ประมง ที่ส่งผลต่อความปลอดภัยของอาหาร บรรจุกัญห หีบห่อ ผู้ประกอบการเกี่ยวกับอาหารดังกล่าวจะต้อง

¹⁸ “The Food Safety Basic Law (Tentative Translation)” [online]. Available from : www.fsc.go.jp/sonota.fsb_law160330.pdf [2007, March 7]

รับผิดชอบต่อมาตรการที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในความปลอดภัยอาหารและต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ขั้นพื้นฐาน (code of basic principles)

หมวด 2 แนวทางเบื้องต้นในการกำหนดนโยบาย ดำเนินการโดยประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสุขภาพของผู้บริโภค (assessment of the effect of food on health) หรือการประเมินความเสี่ยง ซึ่งดำเนินการโดยพิจารณาเงื่อนไขพฤติกรรมผู้บริโภคภายในประเทศและพฤติการณ์แวดล้อมอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการกำหนดนโยบายความปลอดภัยของอาหารนั้น จะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสุขภาพของมนุษย์ พฤติกรรมผู้บริโภคของประชากรและพฤติการณ์แวดล้อมอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ การกำหนดนโยบายต้องเปิดเผยและรับฟังความเห็นจากสาธารณะ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และเป็นธรรม

นอกจากนี้แล้ว การกำหนดนโยบายความปลอดภัยอาหารยังต้องกำหนดให้มีมาตรการฉุกเฉินเพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากสถานการณ์ที่ไม่อาจคาดหมาย และต้องดำเนินการตามนโยบายความปลอดภัยอาหาร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันดำเนินการตามมาตรการความปลอดภัยอาหารในแต่ละขั้นตอนการผลิต อีกทั้งจะต้องมีการวิจัย โดยเฉพาะการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากในการสร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัยอาหาร ต้องมีการรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่างๆ มาพิจารณาประกอบกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคของชนญี่ปุ่น ต้องมีการติดตามผลิตภัณฑ์เพื่อให้ข้อมูลของอาหาร ต้องให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร และนโยบายที่กำหนดจะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม และประการสุดท้ายการประกาศใช้สาระสำคัญขั้นพื้นฐาน (Basic Matters) เกี่ยวกับการดำเนินการตามมาตรการต่างๆ ที่กล่าวมา รัฐบาลกลางต้องกำหนดสาระสำคัญขั้นพื้นฐานในการบังคับใช้มาตรการความปลอดภัยอาหาร โดยนายกรัฐมนตรีเป็นผู้กำหนดร่างสาระสำคัญขั้นพื้นฐาน โดยรับฟังความเห็นจากคณะกรรมการความปลอดภัยอาหาร และต้องนำเข้าไปประชุมคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาร่างสาระสำคัญขั้นพื้นฐาน เมื่อสาระสำคัญขั้นพื้นฐานผ่านการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีแล้ว นายกรัฐมนตรีจะประกาศสาระสำคัญขั้นพื้นฐานดังกล่าว ซึ่งมีผลบังคับทางกฎหมายได้ทันที ทั้งนี้ หากมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญขั้นพื้นฐานจะต้องดำเนินการเช่นเดียวกับการเสนอร่างดังกล่าว

หมวดที่ 3 คณะกรรมการความปลอดภัยอาหาร

คณะกรรมการความปลอดภัยอาหารมีทั้งหมด 7 คน มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(1) ให้ความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีในการกำหนดสาระสำคัญขั้นพื้นฐาน (Basic Matters)

- (2) ประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสุขภาพผู้บริโภค (ประเมินความเสี่ยง)
- (3) ให้ความเห็นกับรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องผ่านทางนายกรัฐมนตรี เพื่อกำหนดนโยบายความปลอดภัยอาหาร โดยอยู่บนหลักการการประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อผู้บริโภค (ประเมินความเสี่ยง)
- (4) กำกับดูแลและดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบาย โดยอยู่บนพื้นฐานของการประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสุขภาพของผู้บริโภค (ประเมินความเสี่ยง) รวมทั้งให้ความเห็นกับรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องผ่านทางนายกรัฐมนตรี
- (5) ตรวจสอบและพิจารณาสาระสำคัญที่กำหนดในนโยบาย เพื่อดำเนินการให้เกิดความเชื่อมั่นในความปลอดภัยอาหาร รวมทั้งให้ความเห็นต่อหัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- (6) วิจัยงานทางวิทยาศาสตร์และศึกษาวิจัยเพื่อใช้ในการประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสุขภาพของผู้บริโภค (ประเมินความเสี่ยง) และในการตรวจสอบพิจารณาสาระสำคัญตามนโยบายความปลอดภัยอาหาร
- (7) วางแผนและแลกเปลี่ยนข้อมูลและความเห็นกับบุคคลและกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงหน้าที่ในการประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสุขภาพของมนุษย์ (ประเมินความเสี่ยง) และการผลิตงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์
- (8) ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ซึ่งกำหนดโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความเห็นกับบุคคลและกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในความปลอดภัยอาหาร

4.2.1.2 กฎหมายว่าด้วยสุขอนามัยอาหาร (The Food Sanitation Law)¹⁹

กฎหมายว่าด้วยสุขอนามัยอาหารมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสุขอนามัยของประชาชน สร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัยอาหาร โดยป้องกันมิให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ อันเนื่องมาจากการกิน ดื่ม โดยกำหนดกฎระเบียบและมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองสุขภาพของผู้บริโภค

¹⁹“Administration of Food Safety 2004, Structure and responsibilities of the Department of Food Safety”, p. 6.

กฎหมายว่าด้วยสุขอนามัยอาหาร แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ว่าด้วยการกำหนดมาตรฐาน (Establishment of standard) ทั้งมาตรฐานของอาหาร สถานประกอบการ การดำเนินการและการจัดการ รวมถึงมาตรฐานฉลาก

ส่วนที่ 2 ว่าด้วยการตรวจสอบและแนะแนวทางปฏิบัติ (Inspection and guidance) รวมถึงการตรวจสอบสินค้านำเข้าโดยรัฐบาลกลาง และกรณีหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นแนะแนวทางปฏิบัติแก่ผู้ประกอบการภายในประเทศ

ทั้งนี้ การดำเนินงานทั้งสองส่วนดังกล่าว แยกพิจารณาในรายละเอียดพอสังเขปได้ ดังนี้

1. การกำหนดมาตรฐาน (Establishment of standard)

(1) คุณลักษณะเฉพาะหรือมาตรฐานของอาหาร (Specification/standard for food)

กฎหมายว่าด้วยสุขอนามัยอาหารได้ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข แรงงานและสวัสดิการ กำหนดคุณลักษณะเฉพาะของส่วนประกอบ และมาตรฐานในการผลิต กระบวนการและการใช้ โดยพิจารณาประกอบกับความเห็นของคณะกรรมการยาและสุขอนามัยอาหาร (Pharmaceutical Affairs and Food Sanitation Council) ผลัดกันใดไม่เป็นไปตามที่กำหนดในคุณลักษณะเฉพาะหรือมาตรฐาน ย่อมต้องห้ามมิให้ส่งออกและห้ามจำหน่ายภายในราชอาณาจักร ทั้งนี้ รัฐมนตรีมีอำนาจออกข้อกำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานของอาหารเป็นมาตรการชั่วคราวไปพลางก่อน โดยคำนึงถึงมาตรฐานที่ใช้ในประเทศและมาตรฐานระหว่างประเทศ

(2) มาตรฐานของฉลากผลิตภัณฑ์อาหาร (Labelling standards)

กฎหมายว่าด้วยสุขอนามัยอาหารให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข แรงงานและสวัสดิการ กำหนดมาตรฐานของฉลากผลิตภัณฑ์อาหาร โดยพิจารณารับฟังความเห็นจากคณะกรรมการยาและสุขอนามัยอาหาร หากผลิตภัณฑ์ใดไม่เป็นไปตามที่มาตรฐานกำหนด ย่อมต้องห้ามมิให้จำหน่ายภายในราชอาณาจักร

(3) มาตรฐานของสถานประกอบการ (Standard for facilities)

ผู้ว่าราชการจังหวัด (Prefecture governors) และนายกเทศมนตรี (municipal mayors) มีอำนาจกำหนดมาตรฐานของสถานประกอบการของประเภทธุรกิจที่มีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ตัวอย่างเช่น การประกอบกิจการร้านอาหาร เป็นต้น ปัจจุบันประเภทธุรกิจที่มีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน โดยทั่วไป กำหนดไว้ทั้งสิ้น 34 ประเภทกิจการ ทั้งนี้ มาตรฐานของสถานประกอบการนั้น จะครอบคลุมในส่วนของโครงสร้าง อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำอาหาร น้ำใช้ และการกำจัดของเสีย ผู้ว่าราชการจังหวัดจะออกใบอนุญาตให้กับผู้ประกอบการที่

จัดการสถานประกอบการตามที่มาตรฐานกำหนด ขณะเดียวกันผู้ว่าราชการจังหวัดก็มีอำนาจในการเพิกถอน พักใช้ใบอนุญาต และห้ามประกอบกิจการที่ไม่ได้มาตรฐานดังกล่าว

(4) มาตรฐานในการบริหารจัดการและการดำเนินการ (Standards for management/operation)

ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจกำหนดมาตรฐานให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตาม โดยคำนึงถึงสุขภาพของประชาชน ซึ่งมาตรฐานที่กำหนดต้องครอบคลุมการบริหารจัดการสถานประกอบการ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำอาหาร ขณะเดียวกันผู้ว่าราชการจังหวัดก็มีอำนาจเพิกถอน พักใช้ใบอนุญาต และห้ามประกอบกิจการกรณีไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนด

2. ระบบตรวจสอบ (Inspection system)

(1) การจำหน่ายอาหารภายในประเทศ (Domestically distributed food)

ศูนย์บริการสาธารณสุข (Health Center) มีทั้งหมด 576 แห่งทั่วประเทศ มีผู้ตรวจสอบ (inspectors) จำนวน 7,740 คน ทำหน้าที่ตรวจสอบสถานประกอบการซึ่งมีทั้งหมดประมาณ 4.18 ล้านแห่ง ผู้ตรวจสอบต้องไปตรวจดูสถานประกอบการ (site inspector) เพื่อพิจารณาว่าได้มีการดำเนินการตามมาตรฐานอาหารและมาตรฐานประกอบการตามที่กำหนด

(2) การแจ้งการนำเข้า (Import notification)

กฎหมายว่าด้วยสุขอนามัยอาหารกำหนดให้บุคคลซึ่งประสงค์จะนำเข้าอาหาร ส่วนผสม บรรจุภัณฑ์อาหารต่างๆ โดยนำเข้ามาเพื่อขายหรือใช้ในทางธุรกิจ จะต้องแจ้งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข แรงงานและสวัสดิการ ทุกครั้งที่นำเข้า โดยให้ยื่นคำขอแจ้งการนำเข้าต่อด่านกักกันสินค้าที่มีเขตอำนาจในท่าเรือ ท่าอากาศยานนั้นๆ ซึ่งเป็นวิธีการเดียวกับการตรวจสอบของศุลกากร

(3) คำสั่งให้ตรวจสอบสินค้าและอื่นๆ

ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยสุขอนามัยอาหาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข แรงงานและสวัสดิการ มีอำนาจออกคำสั่งให้บุคคลที่นำเข้าซึ่งอาหารหรือบรรจุภัณฑ์ของอาหาร ที่ต้องสงสัยว่าได้ละเมิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายฉบับนี้ โดยพิจารณาจากพฤติการณ์แวดล้อมรวมถึงการกระทำ ความผิดก่อนหน้านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้มีการตรวจสอบในกรณีจำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งการตรวจสอบดำเนินการโดยบุคคลซึ่งรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้ง บุคคลผู้ได้รับคำสั่งตรวจสอบ (examination order) ต้องห้ามมิให้ขาย จำหน่าย หรือนำสินค้านั้นมาใช้ในการประกอบธุรกิจ จนกว่าได้รับการตรวจสอบและได้รับแจ้งผลการตรวจสอบแล้ว

ณ ด่านกักกันสินค้า เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบมีหน้าที่ตรวจสอบคำขอและออกคำสั่งตรวจสอบผลิตภัณฑ์ที่ต้องสงสัยว่าละเมิดกฎหมาย ผลิตภัณฑ์ใดตรวจพบว่าได้ละเมิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายจะถูกตีกลับ ส่งกลับ หรือดำเนินการโดยวิธีการอื่น

นอกจากนี้แล้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการ ผู้ว่าราชการจังหวัด อาจสั่งให้บุคคลใดทำลายหรือเรียกคืนสินค้า ให้สถานประกอบการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด ขนส่งสินค้ากลับ หรือเพิกถอน พักใช้ใบอนุญาตประกอบธุรกิจ กรณีบุคคลนั้นกระทำการอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมาย บุคคลใดละเมิดต่อกฎหมายต้องถูกลงโทษจำคุกตั้งแต่ 1-3 ปี หรือปรับตั้งแต่ 50,000-3,000,000 เยน กรณีเป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทต้องโทษปรับตั้งแต่ 100 ล้านเยน

4.2.1.3 กฎหมายว่าด้วยโรงฆ่าสัตว์ (The Abattoir Law)²⁰

กฎหมายว่าด้วยโรงฆ่าสัตว์มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องคุ้มครองสุขภาพของสาธารณชน (protecting the health of public) โดยการออกกฎหมายและมาตรการต่างๆ เพื่อนำมาใช้กับการดำเนินการของโรงฆ่าสัตว์ ซึ่งมีทั้งหมด 225 แห่ง ทั่วประเทศ

กฎหมายว่าด้วยโรงฆ่าสัตว์กำหนดให้ผู้ที่ประสงค์จะตั้งโรงฆ่าและชำแหละสัตว์ประเภท โค ม้า สุกร แพะ แกะ เพื่อนำมาใช้เป็นอาหาร จะต้องได้รับอนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายกเทศมนตรี

ผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์ที่ใช้ในการบริโภคจะต้องฆ่าและชำแหละในโรงฆ่าสัตว์ที่ได้รับอนุญาต โดยการฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าจะต้องมีการตรวจสอบทั้งหมด 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ก่อนฆ่าหรือชำแหละจะต้องมีการตรวจโรคก่อนฆ่า (ante-mortem inspection)
2. สัตว์ที่ฆ่าแล้วจะต้องผ่านการตรวจโรคก่อนชำแหละ (ante-dressing inspection)
3. เมื่อชำแหละเนื้อสัตว์แล้ว ก่อนนำเนื้อสัตว์ดังกล่าวออกนอกโรงฆ่า จะต้องมีการตรวจสอบหลังการชำแหละด้วย (post-dressing inspection)

ทั้งนี้ ห้ามมิให้นำเนื้อสัตว์ เครื่องใน เลือด กระดูก หนัง ออกจากโรงฆ่าสัตว์ โดยมิได้มีการตรวจโรคก่อน และเนื้อสัตว์หรือเครื่องในสัตว์ที่จะนำมาจำหน่ายในท้องตลาดได้ต้องมาจากโรงฆ่าสัตว์ที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น และต้องผ่านการตรวจโรคแล้ว ทั้งนี้ การตรวจโรคดำเนินการโดยพนักงานตรวจโรคสัตว์ จำนวน 2,657 คน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของจังหวัดหรือเทศบาล ที่มีศูนย์บริการสาธารณสุข (Health Center) ตั้งอยู่ และเมื่อกรณีผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายกเทศมนตรีที่มีศูนย์บริการสาธารณสุขตั้งอยู่ พิจารณาแล้วเห็นว่าจากการตรวจโรคสัตว์ดังกล่าวพบว่าเนื้อสัตว์นั้นไม่เหมาะสมที่จะใช้บริโภคเป็นอาหารได้ หรือเป็นโรคต้องห้าม ผู้ว่าราชการ

²⁰Ibid., p. 8.

จังหวัดหรือนายกเทศมนตรีอาจมีคำสั่งห้ามฆ่า ห้ามชำแหละสัตว์ดังกล่าว หรือดำเนินการอย่างอื่นตามที่เห็นสมควร

4.2.1.4 กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการประกอบธุรกิจฆ่าสัตว์ปีกและการตรวจโรคสัตว์ปีก (Poultry Slaughtering Business Control and Poultry Inspection Law)²¹

กฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องคุ้มครองสุขภาพของสาธารณชน โดยป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากสัตว์ปีก ด้วยวิธีการออกกฎหมายและมาตรการต่างๆ เท่าที่จำเป็นในการปกป้องคุ้มครองสุขภาพของผู้บริโภค และกำหนดระบบการตรวจโรคสัตว์ปีก

กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการประกอบธุรกิจฆ่าสัตว์ปีกและการตรวจโรคสัตว์ปีก กำหนดให้บุคคลที่มีความประสงค์ที่จะฆ่าสัตว์ปีก (ไก่ เป็ด ไก่วง และสัตว์ปีกอื่น) การถนอมขน เอาเครื่องในออก จะต้องได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการจากผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายกเทศมนตรี ซึ่งมีศูนย์บริการสาธารณสุขตั้งอยู่ (ปัจจุบันมีโรงฆ่าสัตว์ปีกทั่วประเทศ ประมาณ 3,000 แห่ง) ทั้งนี้ ใบอนุญาตประกอบกิจการโรงฆ่าสัตว์ปีกดังกล่าวไม่สามารถโอนให้ผู้อื่นได้ ผู้ได้รับใบอนุญาตต้องประกอบกิจการด้วยตนเอง และผู้ประกอบการต้องจัดให้มีผู้จัดการฝ่ายสุขอนามัยที่ได้รับอนุญาตประจำในแต่ละโรงงาน เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการระบบสุขอนามัย

การตรวจโรคสัตว์ปีกต้องดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ต้องตรวจโรคก่อนฆ่า (ante-mortem inspection) สัตว์ปีกทั้งหมดต้องได้รับการตรวจโรค โดยการควบคุมของผู้ว่าราชการจังหวัดหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

2. ก่อนเอาเครื่องในออก ต้องมีการตรวจโรคซึ่งเป็นการตรวจหลังจากถนอมขนออกแล้ว (feather removal inspection) ซากสัตว์ปีกทั้งหมดต้องผ่านการตรวจโรคซึ่งควบคุมโดยผู้ว่าราชการจังหวัดหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อตรวจโรคโดยพิจารณาจากลักษณะภายในของซากสัตว์ปีก ทั้งนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดอาจมอบหมายให้เจ้าหน้าที่จากกระทรวงสาธารณสุข แรงงานและสวัสดิการ เป็นผู้ควบคุมและดำเนินการทั้งหมดหรือบางส่วนในการตรวจโรคสัตว์ปีก

3. เมื่อเอาเครื่องในออกแล้ว จะต้องตรวจโรคหลังจากเอาเครื่องในออก (post-evisceration inspection) ซากเครื่องในที่เอาออกจะต้องมีการตรวจโรคสัตว์ ซึ่งควบคุมโดยผู้ว่าราชการจังหวัดและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาจากลักษณะของเครื่องในและสภาพภายในซากสัตว์ปีก ทั้งนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดอาจมอบหมายให้เจ้าหน้าที่จากกระทรวงสาธารณสุข แรงงานและสวัสดิการ เป็นผู้ควบคุมและดำเนินการทั้งหมดหรือบางส่วนในการตรวจโรคสัตว์ปีก

²¹Ibid., p. 8.

ทั้งนี้ ห้ามมิให้นำซากสัตว์ปีก เครื่องใน เนื้อสัตว์ปีก หรือส่วนใดๆ ออกนอก โรงฆ่าสัตว์โดยมิได้ผ่านการตรวจโรค และห้ามมิให้บุคคลใดนำซากสัตว์ปีก เครื่องใน เนื้อสัตว์ปีก หรือชิ้นส่วนใดๆ ออกนอกโรงฆ่าสัตว์ เพื่อนำไปขายหรือจำหน่ายเพื่อใช้ในการประกอบอาหาร โดยมิได้ผ่านการตรวจโรคก่อน

เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาจากผลการตรวจสอบซากสัตว์ปีกแล้ว เห็นว่า เนื้อสัตว์ปีกนั้นไม่เหมาะสมที่จะใช้บริโภคเป็นอาหารหรือเป็นโรคต้องห้าม ผู้ว่าราชการจังหวัดอาจ ห้ามมิให้นำไปแปรรูป หรือดำเนินการตามมาตรการที่เหมาะสม ปัจจุบันมีพนักงานตรวจโรค สัตว์ปีกประมาณ 2,785 คน ทั่วประเทศ เป็นผู้ดำเนินการตรวจโรคสัตว์ปีกดังกล่าว

นอกจากกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารทั้ง 4 ฉบับที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมี กฎหมายว่าด้วยมาตรการชั่วคราวในการยกระดับวิธีการควบคุมระบบการผลิตอาหาร (Law on Temporary Measures for Enhancing the Control Method of the Food Production Process) ซึ่งมี วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชนโดยการปรับปรุงพัฒนาการผลิตอาหารและ กระบวนการผลิตอาหาร โดยยกระดับการบริหารจัดการผลิตอาหารเพื่อป้องกันมิให้เกิดอันตรายต่อ สุขภาพของผู้บริโภค และเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการผลิตอาหาร และยังมีกฎหมาย ส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion Law) โดยดำเนินการตามมาตรการต่างๆ เพื่อส่งเสริมสุขภาพ ของประชาชน

จากที่กล่าวมาในส่วนของกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารของประเทศ ญี่ปุ่น ซึ่งกำหนดให้มีมาตรการต่างๆ เพื่อให้แต่ละขั้นตอนการผลิตอาหารมีความปลอดภัย ทั้งนี้ กรณีความปลอดภัยอาหารของผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีก โดยเฉพาะเนื้อไก่ นอกจากพิจารณาในส่วน ของกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารแล้ว ยังต้องพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและ ควบคุมโรคใช้หวัดนกประกอบด้วย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคได้ว่าเนื้อไก่และ ผลิตภัณฑ์ปลอดภัยจากโรคใช้หวัดนก และมีความปลอดภัยอย่างแท้จริง

4.2.2 กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคใช้หวัดนกของประเทศญี่ปุ่น

กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคใช้หวัดนก รวมถึงโรคระบาดสัตว์ อื่นๆ ของประเทศญี่ปุ่น คือ กฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ (The Domestic Animal Infectious Diseases Control Law) ซึ่งเป็นกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของ กองสุขภาพสัตว์ (Animal Health Division) สังกัดสำนักงานความปลอดภัยอาหารและกิจการผู้บริโภค (Food Safety and

Consumer Affairs Bureau) กระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมง (Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries : MAFF)²²

วัตถุประสงค์ของกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมด้านการปศุสัตว์ จึงต้องมีการป้องกันโรคระบาดที่อาจเกิดขึ้นกับสัตว์ภายในประเทศ (Domestic animal) โดยออกมาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันการระบาดของโรคที่อาจเกิดขึ้นกับสัตว์ในประเทศ รวมทั้งได้มีการกำหนดการตรวจสอบการส่งออกและการนำเข้าสัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ เนื่องจากการเคลื่อนย้าย การขนส่งสัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ในระดับระหว่างประเทศ อาจทำให้เกิดการติดต่อหรือแพร่กระจายของโรคระบาดมายังสัตว์ภายในประเทศได้

กฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ มีสาระสำคัญ ดังนี้²³

1. การบังคับใช้กฎหมาย

กฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ ใช้บังคับกับสัตว์และสิ่งที่ได้จากสัตว์ กรณีดังต่อไปนี้

- (a) สัตว์มีกีบ ม้า ไก่ เป็ด ไก่วง นกกระทา ห่าน สุนัข กระจง ฝรั่ง และซากสัตว์ ดังกล่าว
- (b) ไข่ของไก่ เป็ด ไก่วง นกกระทา และห่าน
- (c) กระจก เนื้อ ไขมัน เลือด หนัง ขน เขา กีบ เอ็น และเครื่องในของสัตว์ตาม (a)
- (d) น้ำนมดิบ น้ำเชื้อ ตัวอ่อน (embryo) ไข่ฟัก (ovum) มูลสัตว์ (excrement) และปัสสาวะของสัตว์ตาม (a)
- (e) กระจก เนื้อ เนื้อติดกระดูก เลือด หนัง ขน เขา และเครื่องในที่ใช้เป็นอาหารสัตว์ ตาม (a)
- (f) ไข่กรอก แสม เบคอน ที่ได้จากสัตว์ตาม (a)
- (g) ฟางเลี้ยงสัตว์ (ไม่รวมถึงที่ได้ผ่านกระบวนการแล้ว) ซึ่งนำมาเป็นส่วนผสมในการผลิตอาหารสัตว์ ที่ได้ส่งผ่านเข้ามาในพื้นที่ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

²²Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries : MAFF, “The Organization” [online]. Available from : www.maff.go.jp/org/organization.pdf [2006, March 16]

²³“Domestic Animal Infectious Diseases Control Law” [online]. Available from : http://www5.cao.go.jp/otodb/english/houseido/hou/lh_0130.html [2006, March 15]

(h) การนำเข้าจะกระทำมิได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร ป่าไม้และการประมง ซึ่งต้องมีการทดสอบวิจัยและดำเนินการกรณีอื่นๆ ตามเงื่อนไขที่กำหนด

2. สาระสำคัญของคุณสมบัติเฉพาะ มาตรฐานและการตรวจสอบ

1) การควบคุม

เจ้าหน้าที่กักกันสัตว์ (The Animal Quarantine Officer) ของด่านกักกันสัตว์ (The Animal Quarantine Service) จะเข้าตรวจสอบสินค้าที่นำเข้า เพื่อพิจารณาว่าต้องห้ามนำเข้าหรือไม่ แบนเอกสารถูกต้องหรือไม่ สินค้าดังกล่าวเป็นตัวแพร่เชื้อโรคมายังสัตว์ในประเทศหรือไม่

2) ขั้นตอนการดำเนินการ

บุคคลใดประสงค์จะนำเข้าสินค้าที่ต้องผ่านการกักกันตรวจสอบ ต้องแจ้งด่านกักกันสัตว์ ทราบ

3) ระบบการออกไปรับรอง

เมื่อเจ้าหน้าที่ด่านกักกันสัตว์ ได้ดำเนินการตรวจสอบสินค้าที่นำเข้าแล้ว จะออกไปรับรองการกักกันตรวจสอบสินค้านำเข้าให้ หากพิจารณาแล้วเห็นว่าสินค้านี้ปลอดจากโรคใดๆ ที่อาจติดต่อแพร่กระจายมายังสัตว์ภายในประเทศ

4) ขั้นตอนการตรวจสอบการนำเข้า

(a) ประเทศผู้ส่งออกต้องแนบใบรับรองการตรวจสอบ (inspection certificate) ซึ่งออกโดยหน่วยงานผู้รับผิดชอบของประเทศผู้ส่งออก หรือสำเนาของเอกสารดังกล่าว มากับสินค้าที่ถูกกักกันตรวจสอบ ที่ส่งมายังญี่ปุ่น

(b) บุคคลใดมีความประสงค์จะนำเข้าสินค้าที่ประกาศกำหนดโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร ป่าไม้และประมง (สัตว์มีกีบ ม้า ไก่ เป็ด ไก่วง นกกระทา และห่าน) จะต้องแจ้งให้ด่านกักกันสัตว์ทราบล่วงหน้าก่อนนำเข้า

(c) หลังจากส่งใบแจ้งการนำเข้าไปยังด่านกักกันสัตว์ ทราบแล้ว ผู้นำเข้าสินค้าที่ต้องผ่านการกักกันตรวจสอบ จะต้องส่งสินค้านี้เข้าด่านกักกันสัตว์ตรวจสอบว่าสินค้านำเข้าดังกล่าว อาจก่อให้เกิดการติดต่อหรือแพร่ระบาดของโรคมายังสัตว์ในประเทศหรือไม่

(d) หากเจ้าหน้าที่กักกันสัตว์ พิจารณาแล้วเห็นว่าสินค้านำเข้าดังกล่าวอาจก่อให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคมายังสัตว์ภายในประเทศได้ สินค้านำเข้าดังกล่าวหากเป็นสัตว์มีชีวิตจะต้องถูกฆ่า หากเป็นผลิตภัณฑ์จะต้องถูกเผาทำลาย หรือจัดการให้ปลอดเชื้อโรค หรือดำเนินการอื่นใดตามที่เห็นสมควร

(e) เจ้าหน้าที่กักกันสัตว์ จะต้องตรวจสอบว่าสินค้าที่นำเข้าดังกล่าวอาจมีการติดต่อแพร่กระจายของเชื้อโรคมายังสัตว์ภายในประเทศหรือไม่ หากไม่ปรากฏข้อเท็จจริงดังกล่าว เจ้าหน้าที่กักกันสัตว์ จึงจะออกใบรับรองผ่านการกักกันตรวจสอบสินค้าให้ผู้นำเข้า

5) หน่วยงานที่มีหน้าที่ตรวจสอบ

ปัจจุบันสินค้านำเข้าต้องผ่านการตรวจสอบกันกัน ณ ด่านกักกันสัตว์ ซึ่งมี 6 สาขา ตั้งอยู่ในเมืองนาริตะ เมืองนาโงยา ท่าอากาศยานคันไซ เมืองโกเบ เมืองโมจิ และเมืองโอกินาวา มี 16 สาขาในท้องถิ่น ซึ่งตั้งอยู่ในท่าอากาศยานและท่าเรือ และมีสำนักงานตั้งอยู่ที่อื่นอีก 5 แห่ง อย่างไรก็ตาม การค้าสัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ได้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ด่านกักกันสัตว์จึงต้องมีเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย และต้องเพิ่มเจ้าหน้าที่ และขยายเวลาการปฏิบัติงาน เพื่อทำหน้าที่กักกันตรวจสอบสินค้า โดยต่อไปในอนาคต จะต้องมีการเพิ่มระบบที่จำเป็นต่างๆ เพื่อมาใช้ในการกักกันตรวจสอบ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการติดต่อหรือแพร่ระบาดของโรคมายังสัตว์ภายในประเทศ

6) การตรวจสอบสัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่ส่งออก

การตรวจสอบสัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่ส่งออกต้องดำเนินการเช่นเดียวกับการตรวจสอบสินค้านำเข้า ต้องมีเอกสารรับรองการตรวจสอบเช่นเดียวกัน

จากที่กล่าวมาประเทศญี่ปุ่นต้องเผชิญกับภาวะวิกฤติความปลอดภัยอาหารทั้งการระบาดของโรคอหิวาต์ และการปนเปื้อนของสารพิษในอาหาร ทำให้ผู้บริโภคขาดความเชื่อมั่นในความปลอดภัยอาหาร จึงได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่ปลอดภัยอาหารดังกล่าว และเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค โดยเฉพาะการออกกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยอาหารขั้นพื้นฐาน (The Food Safety Basic Law) ซึ่งได้นำเอาหลักการวิเคราะห์ความเสี่ยงมาใช้ เพื่อประเมินผลกระทบของความปลอดภัยอาหารที่จะมีผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภค นอกจากนี้ในส่วนของการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก ได้มีกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ ซึ่งเน้นการกักกันตรวจสอบโรคสัตว์ เพื่อป้องกันมิให้สัตว์จากภายนอกประเทศ เป็นพาหะนำโรคมาระบาดภายในประเทศ นอกจากนี้แล้ว กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการประกอบธุรกิจฆ่าสัตว์ปีกและการตรวจโรคสัตว์ปีก (Poultry Slaughtering Business Control and Poultry Inspection Law) แยกต่างหากจากกฎหมายว่าด้วยโรงฆ่าสัตว์ (The Abattoir Law) ทำให้กฎหมายมีความชัดเจนและขอมส่งผลให้การบังคับใช้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.3 องค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยอาหารและการป้องกันและควบคุมโรคในสัตว์

4.3.1 องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (Office International des Epizooties : OIE)

4.3.1.1 ความเป็นมา²⁴

จากเหตุการณ์การระบาดของโรครินเดอร์เปสต์ (rinderpest) ในประเทศเบลเยียม เมื่อปี ค.ศ. 1920 ซึ่งเกิดขึ้นจากการขนส่งวัวจากอินเดียไปยังบราซิล แต่ขนส่งผ่านทางท่าเรือ แอนต์เวิร์ป (Antwerp) ประเทศเบลเยียม ทำให้เชื้อโรคแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว หลังจากนั้นมาจึงได้มีการเจรจาทางการทูต ซึ่งเป็นไปอย่างล่าช้า กระทั่งในปี ค.ศ. 1924 ได้มี 28 ประเทศ ยอมรับความตกลงระหว่างประเทศ (International Agreement) เมื่อวันที่ 25 มกราคม ค.ศ. 1924 ทั้งนี้ การให้สัตยาบันความตกลงระหว่างประเทศของประเทศสมาชิกดังกล่าวถือว่าได้ก่อตั้งองค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (Office International des Epizooties : OIE) ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ตามความประสงค์ของเลขาธิการองค์การสันนิบาตชาติ (League of Nations) ในขณะนั้น

ต่อมาในปี ค.ศ. 1927 ได้มี 24 ประเทศให้สัตยาบันความตกลงระหว่างประเทศ 1924 และเข้าเป็นสมาชิกขององค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศเพิ่มเติม และในปีเดียวกันนี้ ได้มีการจัดประชุมคณะกรรมการองค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 8 มีนาคม ค.ศ. 1927 โดยมีผู้แทนจากประเทศสมาชิกเข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 28 ประเทศ และที่ประชุมได้มีมติแต่งตั้งประธานและเลขาธิการองค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศเป็นครั้งแรก และมีมติให้ตีพิมพ์วารสารขององค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ ออกเผยแพร่ด้วย ทั้งนี้ องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศได้ดำเนินการมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยมีประเทศต่างๆ เข้าเป็นสมาชิกรวมทั้งสิ้น 167 ประเทศ

²⁴Office International des Epizooties, “A short history of the Office International des Epizooties” [online]. Available from : http://www.oie.int/eng/OIE/en_histoire.htm [2006, March 27]

4.3.1.2 วัตถุประสงค์²⁵

วัตถุประสงค์ขององค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ มีดังนี้

1. เพื่อสร้างความโปร่งใสให้กับสถานการณ์ของโรคที่เกิดขึ้นในสัตว์ และโรคสัตว์ที่อาจติดต่อมาสู่คน
2. เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และเผยแพร่ข้อมูลด้านการสัตวแพทย์
3. เพื่อสร้างความรู้ความเชี่ยวชาญ และร่วมมือกันในระดับระหว่างประเทศ เพื่อควบคุมโรคที่เกิดขึ้นในสัตว์
4. เพื่อปกป้องการค้าระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ข้อกำหนดต่างๆ ขององค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศต้องอยู่ภายใต้กรอบขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) โดยเฉพาะอย่างยิ่งความตกลงว่าด้วยสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phytosanitary Agreement : SPS) โดยองค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศจะออกข้อกำหนดด้านสุขอนามัยมาใช้บังคับกับการค้าสัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ในระดับระหว่างประเทศ
5. เพื่อปรับปรุงขอบเขตของกฎหมายและแหล่งการให้บริการด้านการสัตวแพทย์
6. เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของอาหารที่มาจากสัตว์ และส่งเสริมคุ้มครองสวัสดิภาพสัตว์ โดยอาศัยข้อมูลหลักการทางวิทยาศาสตร์

4.3.1.3 กฎเกณฑ์ขององค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรคในสัตว์บก

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรคในสัตว์บก องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ ได้ออกประมวลว่าด้วยสุขภาพสัตว์บก (Terrestrial Animal Health Code) วัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัยด้านสุขอนามัยของการค้าสัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ในระดับระหว่างประเทศ (to assure the sanitary safety of international trade in terrestrial animals and their products) โดยการใช้มาตรการสุขอนามัยของหน่วยงานทางสัตวแพทย์ของประเทศผู้นำเข้าและส่งออก ทั้งนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงการแพร่กระจายเชื้อโรคไปยังสัตว์และมนุษย์ (avoid the transfer of agents pathogenic for animals or humans) และเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้มาตรการสุขอนามัยเป็นข้อกีดกันทางการค้าโดยไม่เป็นธรรม (avoid unjustified sanitary barriers) ประมวล

²⁵Office International des Epizooties, “Objective of the OIE” [online]. Available from : http://www.oie.int/eng/OIE/en_objectifs.htm [2006, March 30]

ว่าด้วยสุขภาพสัตว์บก กำหนดอยู่ในรูปแบบของมาตรฐาน (standards) แนวทาง (guidelines) และ ข้อเสนอแนะ (recommendations) ซึ่งได้มีการปรับปรุงโดยคณะกรรมการองค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ และที่ประชุมสามัญคณะผู้แทนจากประเทศสมาชิก โดยได้มีการแก้ไขประมวลดังกล่าวเป็นครั้งที่ 14 ในคราวประชุมสามัญครั้งที่ 74 เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2006 โดยได้มีการทบทวนหมวด (chapters) ในหัวข้อดังนี้ กำหนดทั่วไป การประเมินการให้บริการทางด้านการสัตวแพทย์ แนวทางการประเมินการให้บริการทางด้านการสัตวแพทย์ การแบ่งเขตพื้นที่การเลี้ยง (zoning) และการควบคุมการผลิตแบบแยกส่วน (compartment) หลักเกณฑ์การวินิจฉัยโรคตามที่กำหนดในบัญชี โรคปากและเท้าเปื่อย โรคบลูทังก์ โรควัวบ้า โรคโลหิตจางติดต่อกันในม้า โรคไข้เห็บม้า (equine piroplasmosis) โรคโพรงจมูกและปอดอักเสบในม้า (equine rhinopneumonitis) โรคคหิวาต์สุกร และโรคไข้หัวคนก นอกจากนี้ยังได้มีการทบทวนภาคผนวก (appendices) ในประเด็นของการเฝ้าระวังโรควัวบ้า โรคปากและเท้าเปื่อยและโรคไข้หัวคนก ประเด็นของน้ำเชื้อของวัวและสัตว์เคี้ยวเอื้อง รวมถึงประเด็นของสวัสดิภาพสัตว์ (รวมถึงการขนส่งสัตว์ทางทะเลทางบก การฆ่าสัตว์ และการทำลายสัตว์เพื่อควบคุมโรค) การแก้ไขเพิ่มเติมในครั้งนี้รวมภาคผนวกใหม่อีก 3 ภาคผนวกเข้ามาด้วย ได้แก่ การตรวจโรคก่อนและหลังฆ่า การบ่งชี้ตัวสัตว์และการตรวจติดตามสัตว์มีชีวิต และการทำลายซากสัตว์ และยังคงกำหนดแนวทางการฆ่าเชื้อไวรัสไข้หัวคนกด้วย

ทั้งนี้ การปรับปรุงพัฒนามาตรฐาน (standards) แนวทาง (guidelines) และ ข้อเสนอแนะ (recommendations) ดังกล่าวเป็นผลต่อเนื่องมาจากการดำเนินงานตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 ของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญพิเศษขององค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (The OIE's Specialist Commission) ในคณะกรรมการมาตรฐานสุขภาพสัตว์บกขององค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (The OIE Terrestrial Animal Health Standards Commission) ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้จะจัดเตรียมร่างมาตราใหม่ๆ ของประมวลว่าด้วยสุขภาพสัตว์บก และทบทวนปรับปรุงแก้ไขมาตราที่ยังคงใช้อยู่ โดยคำนึงถึงความก้าวหน้าด้านการสัตวแพทย์

ประมวลว่าด้วยสุขภาพสัตว์บกดังกล่าว มีจุดเด่นที่สำคัญ 2 ประการ คือ เป็นมาตรการที่มาจากฉันทามติ (consensus) ของหน่วยงานด้านการสัตวแพทย์ของประเทศสมาชิก นอกจากนี้ ประมวลนี้้นำไปใช้อ้างอิงภายใต้หลักเกณฑ์ขององค์การการค้าโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความตกลงว่าด้วยสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช เพื่อใช้เป็นมาตรฐานระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพสัตว์และโรคสัตว์ที่อาจติดต่อมาสู่คน

ประมวลว่าด้วยสุขภาพสัตว์บกดังกล่าวเป็นเอกสารที่ใช้อ้างอิงสำหรับหน่วยงานด้านการสัตวแพทย์ต่างๆ การนำเข้าส่งออกสัตว์หรือผลิตภัณฑ์จากสัตว์ นักระบาดวิทยา และส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องในการค้าระหว่างประเทศ²⁶

ทั้งนี้ ประมวลว่าด้วยสุขภาพสัตว์บก ค.ศ. 2006 (The Terrestrial Animal Health Code 2006) ซึ่งเป็นฉบับที่มีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ประกอบด้วย 4 ส่วนดังนี้²⁷

ส่วนที่ 1 ว่าด้วยบททั่วไป (General Provisions) ซึ่งประกอบไปด้วยคำนิยามทั่วไป และการรายงานการระบาดของโรคสัตว์ หน้าที่และจริยธรรมในทางการค้าระหว่างประเทศ การวิเคราะห์ความเสี่ยง ขั้นตอนการนำเข้าและส่งออก และการวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านชีววัตถุที่ใช้ในด้านการสัตวแพทย์

ส่วนที่ 2 ว่าด้วยข้อเสนอแนะในการปฏิบัติกรณีเกิดโรคตามบัญชีที่องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศประกาศกำหนด (Recommendations Applicable to Specific Diseases) ซึ่งโรคตามบัญชีที่องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศกำหนด ได้แก่ โรคตามบัญชีโรคระบาดสัตว์ โรคที่มีความหลากหลายทางสายพันธุ์ โรคที่เกิดในโคกระบือ โรคที่เกิดในแพะและ โรคที่เกิดในสัตว์ตระกูลม้า โรคที่เกิดในสุกร โรคที่เกิดในสัตว์ปีก โรคที่เกิดในสัตว์ฟันแทะ โรคที่เกิดในผึ้ง และโรคอื่นๆ

ส่วนที่ 3 ภาคผนวก (Appendices) ซึ่งประกอบด้วยการทดสอบวินิจฉัยโรคเพื่อวัตถุประสงค์ในทางการค้าระหว่างประเทศ การจัดเก็บและกระบวนการผลิตน้ำเชื้อ การจัดเก็บและกระบวนการผลิตตัวอ่อน ความปลอดภัยทางชีวภาพในสถานที่เลี้ยงสัตว์ การบ่งชี้และการตรวจติดตามสัตว์มีชีวิต การฆ่าเชื้อโรคและพาหะนำโรค หลักการสวัสดิภาพสัตว์ แนวทางในการเฝ้าระวังสำหรับโรคที่กำหนด การต่อต้านการดื้อยา (antimicrobial resistance) และความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์อาหารที่มาจากสัตว์

²⁶Office International des Epizooties, “Terrestrial Animal Health Code 2006” [online]. Available from : http://www.oie.int/eng/publicat/en_code.htm [2006, October 9]

²⁷Office International des Epizooties, “Terrestrial Animal Health Code 2006 Contents” [online]. Available from : www.oie.int/eng/normes/mcode/A_summry.htm [2006, October 9]

ส่วนที่ 4 ว่าด้วยตัวอย่างใบรับรองทางการสัตวแพทย์ (Model International Veterinary Certificates) ซึ่งประกอบด้วย ตัวอย่างใบรับรองทางการสัตวแพทย์สำหรับสัตว์มีชีวิต และใบรับรองทางการสัตวแพทย์สำหรับสินค้าที่มาจากสัตว์

จากองค์ประกอบโดยรวมของประมวลว่าด้วยสุขภาพสัตว์บกที่กล่าวมาข้างต้น ประเด็นที่เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก มีดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติกรณีเกิดโรคตามบัญชีที่องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศประกาศกำหนด (Recommendations Applicable to Specific Diseases)²⁸

ส่วนที่ 2 ว่าด้วยข้อเสนอแนะในการปฏิบัติกรณีเกิดโรคตามบัญชีที่องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศประกาศกำหนด (Recommendations Applicable to Specific Diseases) มาตรา 2.7 โรคในสัตว์ปีก (Avian Diseases) และมาตรา 2.7.12 กำหนดให้โรคไข้หวัดนก (Avian Influenza) เป็นโรคตามบัญชีขององค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ

ตามมาตรา 2.7.12 ได้แบ่งประเด็นพิจารณาเป็น 2 ประการ ดังนี้ คือ

ประการแรก คำนิยาม

มาตรา 2.7.12.1 กำหนดคำนิยามของโรคไข้หวัดนกตามประมวลนี้ ให้หมายความว่า เป็นโรคไข้หวัดนกที่มีการรายงาน (Notifiable Avian Influenza : NAI) โดยเป็นโรคติดต่อในสัตว์ปีกซึ่งมีสาเหตุมาจากการติดเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ ชนิด A สายพันธุ์ย่อย H5 หรือ H7 หรือมีเชื้อไวรัสไข้หวัดนก (AI virus) ที่มีค่า intravenous pathogenicity index (IVPI) มากกว่า 1.2 (หรืออย่างน้อยร้อยละ 75 ของการตาย) ดังจะได้กล่าวอธิบายไว้ข้างท้ายนี้ ทั้งนี้ โรคไข้หวัดนกที่จะต้องรายงานดังกล่าวแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ โรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรง (Highly Pathogenic Notifiable Avian Influenza : HPNAI) และโรคไข้หวัดนกชนิดไม่รุนแรง (Low Pathogenicity Notifiable Avian Influenza : LPNAI)

a) โรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรง มีค่า IVPI ในไก่อายุ 6 สัปดาห์ มากกว่า 1.2 ซึ่งเป็นสาเหตุของการตายอย่างน้อยร้อยละ 75 ในไก่อายุ 4-8 สัปดาห์ที่ติดเชื้อในหลอดเลือดดำ (infected intravenously) ไวรัสสายพันธุ์ย่อย H5 หรือ H7 ที่มีค่า IVPI ไม่เกิน 1.2 และหากมีการตายน้อยกว่าร้อยละ 75 จะต้องทดสอบรหัสพันธุกรรมว่ามีกรดอะมิโนที่มีคุณสมบัติเป็นเบสที่ cleavage site ของ

²⁸Office International des Epizooties, “Terrestrial Animal Health Code 2006, CHAPTER 2.7.12 AVIAN INFLUENZA” [online]. Available from : http://www.oie.int/eng/mcode/en_chapitre_2.7.12.htm [2006, October 9]

โมเลกุลฮีเมกกลูตินิน (HAO) หรือไม่ หากบริเวณดังกล่าวมีการเรียงตัวของกรดอะมิโนในลักษณะเดียวกับโรคไข้วัดนกชนิดรุนแรง เชื่อนั้นจึงจัดว่าเป็นโรคไข้วัดนกชนิดรุนแรง

b) โรคไข้วัดนกชนิดไม่รุนแรง หมายถึงเชื้อไวรัสไข้วัดนก ชนิด A สายพันธุ์ย่อย H5 และ H7 ที่ไม่เป็นไปตามคำนิยามของโรคไข้วัดนกชนิดรุนแรง

ทั้งนี้ สัตว์ปีก (Poultry) หมายความว่าถึงสัตว์ปีกที่เลี้ยงหรือขังไว้ (all domesticated birds) เพื่อผลิตเนื้อหรือไข่ใช้ในการบริโภค หรือเลี้ยงไว้เพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีกในเชิงพาณิชย์ เลี้ยงไว้เพื่อการส่งหนทางการ หรือเลี้ยงไว้เพื่อเพาะขยายพันธุ์

ทั้งนี้เพื่อวัตถุประสงค์ในทางการค้าระหว่างประเทศ มาตรฐานกำหนดให้โรคไข้วัดนก ไม่ใช่หมายถึงเฉพาะที่แสดงอาการทางคลินิกเท่านั้น (clinical signs) แต่ยังรวมถึงกรณีไม่แสดงอาการด้วย

นอกจากนี้แล้ว กรณีดังต่อไปนี้ให้หมายความรวมถึงการปรากฏการระบาดของเชื้อโรคไข้วัดนกที่จะต้องรายงานด้วย

a) ตรวจพบเชื้อไข้วัดนกชนิดรุนแรงด้วยวิธีแยกเชื้อ หรือตรวจพบ RNA ในสัตว์ปีกหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ปีก

b) ตรวจพบเชื้อไข้วัดนกชนิดไม่รุนแรงด้วยวิธีแยกเชื้อ หรือตรวจพบ RNA ในสัตว์ปีกหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ปีก

c) ตรวจพบภูมิคุ้มกันไวรัส H5 หรือ H7 ในสัตว์ปีก ซึ่งมีได้เกิดจากการฉีดวัคซีนในกรณีตรวจโดยวิธีแยกเซลล์แล้วผลการตรวจเป็นบวก อาจมีการสอบสวนทางระบาดวิทยา โดยไม่ต้องสุ่มตัวอย่างเพื่อทดสอบเพิ่มเติม

สถานที่เลี้ยงสัตว์ปีกที่ปลอดเชื้อไวรัสไข้วัดนกที่ต้องรายงาน (NAI free establishment) หมายถึง โรงเลี้ยงสัตว์ปีกที่ไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีการติดเชื้อไข้วัดนกที่ต้องรายงาน โดยต้องอยู่ภายใต้การดำเนินการเฝ้าระวังตามภาคผนวก 3.8.9 ด้วย

ตามประมวลว่าด้วยสุขภาพสัตว์ปีกกำหนดให้ระยะฟักตัวของโรคไข้วัดนกที่ต้องรายงาน (incubation period) ใช้เวลา 21 วัน

นอกจากนี้การทดสอบวินิจฉัยโรค (diagnostic test) หมายความว่า การทดสอบการก่อโรค (pathogenicity testing) ซึ่งกำหนดรายละเอียดไว้ในคู่มือสัตว์ปีก (Terrestrial Manual) และการใช้วัคซีนต้องปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในคู่มือสัตว์ปีกเช่นเดียวกัน

ประกาศที่สอง การค้าสัตว์และซากสัตว์ระหว่างประเทศ

มาตรา 2.7.12.2 สถานการณ์ของโรคไข้หวัดนกที่ต้องรายงาน ทั่วทั้งประเทศ ภายในเขตพื้นที่การเลี้ยงหรือการควบคุมการผลิตแบบแยกส่วน (zone or compartment) * พิจารณาตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. พิจารณาจากผลการประเมินความเสี่ยง ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงปัจจัยการเกิดโรคไข้หวัดนกที่ต้องรายงาน และทำให้ทราบความเป็นมาของเหตุการณ์

2. ได้มีการประกาศโรคไข้หวัดนกที่ต้องรายงานทั่วทั้งประเทศ และได้มีการดำเนินการรับรู้ข้อมูลโรคไข้หวัดนกที่ต้องรายงาน (NAI awareness program) และได้มีการรายงานกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าพบเชื้อไข้หวัดนก และมีการทดสอบทางห้องปฏิบัติการ

3. ได้มีการเฝ้าระวังตามสมควรเพื่อทดสอบการติดเชื้อในสัตว์ปีกในกรณีไม่ปรากฏอาการทางคลินิก รวมถึงเฝ้าระวังความเสี่ยงที่อาจเกิดจากนก ซึ่งจะต้องดำเนินการเฝ้าระวังตามที่กำหนดในภาคผนวกที่ 3.8.9

ส่วนมาตรา 2.7.12.3 กำหนดหลักเกณฑ์การปลอดโรคไข้หวัดนกที่ต้องรายงานทั่วทั้งประเทศ ในเขตการแบ่งพื้นที่การเลี้ยงและการผลิตแบบแยกส่วน (NAI free country, zone or compartment) ไว้ดังนี้

กำหนดให้ประเทศใดประเทศหนึ่ง การแบ่งเขตพื้นที่การเลี้ยงหรือการควบคุมการผลิตแบบแยกส่วน (zone or compartment) จะเป็นเขตปลอดโรคไข้หวัดนกที่ต้องรายงานได้ ต่อเมื่อไม่ปรากฏว่าพบการระบาดของโรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรง และโรคไข้หวัดนกชนิดไม่รุนแรงภายในประเทศ การแบ่งเขตพื้นที่การเลี้ยงหรือการควบคุมการผลิตแบบแยกส่วน (zone or

* การแบ่งเขตพื้นที่การเลี้ยง (zoning) หมายถึง การจัดแบ่งเขตพื้นที่เลี้ยงสัตว์ปีก โดยคำนึงถึงหลักภูมิศาสตร์ ต้องมีการพิสูจน์ว่าปลอดโรคตามเขตที่กำหนด กรณีพบการติดเชื้อที่หนึ่งภายในเขต เนื้อไก่ทั้งหมดจากเขตนั่นก็ไม่สามารถส่งออกในรูปแบบเนื้อไก่สดได้ ส่วนการควบคุมการผลิตแบบแยกส่วน (compartment) หมายถึง ระบบการเลี้ยงสัตว์ปีกที่ไม่ต้องคำนึงถึงหลักภูมิศาสตร์ แต่เน้นมาตรฐานความปลอดภัยทางชีวภาพ (biosecurity standard) และมาตรฐานเฝ้าระวัง เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการนำเชื้อไข้หวัดนกเข้าไปแพร่ระบาดภายในฟาร์มที่มีอยู่ในเขต ครอบฟาร์มที่อยู่ใน compartment ไม่มีการติดเชื้อไข้หวัดนก เนื้อไก่ที่ได้จาก compartment ดังกล่าวยังคงส่งออกในรูปแบบของเนื้อไก่สดแช่แข็งได้ แม้ว่าจะยังคงมีการระบาดในพื้นที่อื่น compartment อื่นก็ตาม

compartment) ในระยะเวลา 12 เดือนที่ผ่านมา ซึ่งภายในระยะเวลาดังกล่าวจะต้องมีการเฝ้าระวังโรคตามภาคผนวก 3.8.9 และการเฝ้าระวังอาจจำเป็นต้องนำมาปรับใช้กับพื้นที่บางส่วนของประเทศ หรือ การแบ่งเขตพื้นที่การเลี้ยงหรือการควบคุมการผลิตแบบแยกส่วน (zone or compartment) ที่มีอยู่ ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยทางประวัติความเป็นมา ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ โครงสร้างของอุตสาหกรรม จำนวนประชากรสัตว์ปีก และการระบาดของโรคไข้หวัดนกในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง

หากพบการติดเชื้อไข้หวัดนกในประเทศที่ปลอดโรคไข้หวัดนก หรือในการแบ่งเขตพื้นที่การเลี้ยงหรือการควบคุมการผลิตแบบแยกส่วน (zone or compartment) กรณีดังกล่าวจะถือว่าปลอดจากโรคไข้หวัดนกที่ต้องรายงาน ต่อเมื่อ

1) กรณีพบการติดเชื้อไข้หวัดนกชนิดรุนแรง จะถือว่าปลอดจากโรคไข้หวัดนกได้ ต่อเมื่อครบกำหนด 3 เดือน หลังจากดำเนินการฆ่าทำลายสัตว์ (stamping out policy) และทำให้สถานที่เลี้ยงปลอดเชื้อ และได้ดำเนินการเฝ้าระวังโรคตามภาคผนวก 3.8.9 ในช่วงระยะเวลา 3 เดือน ดังกล่าว

2) กรณีพบการติดเชื้อไข้หวัดนกชนิดไม่รุนแรง จะถือว่าปลอดโรคไข้หวัดนกได้ ต่อเมื่อครบ 3 เดือน หลังจากสัตว์ปีกที่ติดเชื้อดังกล่าวนำมาฆ่าเพื่อการบริโภคได้ แต่ต้องดำเนินการตามเงื่อนไขที่กำหนด หรือดำเนินการฆ่าทำลายสัตว์ปีกที่ติดเชื้อ (stamping out policy) และทำให้สถานที่เลี้ยงปลอดเชื้อ และได้ดำเนินการเฝ้าระวังโรคตามภาคผนวก 3.8.9 ในช่วงระยะเวลา 3 เดือน ดังกล่าว

นอกจากนี้ ตามมาตรา 2.7.12.4 กำหนดหลักเกณฑ์การปลอดจากโรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรงทั่วทั้งประเทศ ในเขตการแบ่งพื้นที่การเลี้ยงและการผลิตแบบแยกส่วน (NAI free country, zone or compartment) ไว้ดังนี้

ประเทศใดประเทศหนึ่ง การแบ่งเขตพื้นที่การเลี้ยงหรือการควบคุมการผลิตแบบแยกส่วน (zone or compartment) จะปลอดจากโรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรงได้ ต่อเมื่อไม่ปรากฏว่าพบการติดเชื้อไข้หวัดนกชนิดรุนแรงภายในระยะเวลา 12 เดือน แม้ไม่อาจทราบสถานะของโรคไข้หวัดนกชนิดไม่รุนแรงก็ตาม แต่ทั้งนี้ ต้องดำเนินการเฝ้าระวังโรคตามภาคผนวก 3.8.9 ภายในระยะเวลาดังกล่าวด้วย แม้ว่ายังไม่เข้าหลักเกณฑ์ปลอดโรคไข้หวัดนกที่ต้องรายงานก็ตาม แต่ทราบใดที่ไม่พบการระบาดของโรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรง ถือว่าปลอดจากโรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรงแล้ว ทั้งนี้ ต้องนำมาตรการเฝ้าระวังโรคมานำปรับใช้ในบางส่วนของประเทศ ในการแบ่งเขตพื้นที่การเลี้ยงหรือการควบคุมการผลิตแบบแยกส่วน (zone or compartment) ที่มีอยู่ ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยความเป็นมา ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ โครงสร้างของอุตสาหกรรม จำนวนประชากรสัตว์ปีก และการระบาดของโรคในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง

หากพบการระบาดของโรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรงในประเทศ การแบ่งเขตพื้นที่ การเลี้ยงหรือการควบคุมการผลิตแบบแยกส่วน (zone or compartment) ภายในระยะเวลา 3 เดือน หลังจากได้ดำเนินการฆ่าทำลายสัตว์ และทำให้สถานที่เลี้ยงสัตว์ปลอดภัย และได้ดำเนินการเฝ้าระวังโรคตามภาคผนวก 3.8.9 ในช่วงระยะเวลา 3 เดือน ดังกล่าวแล้ว จึงจะกลับสู่สถานะปลอดภัย ไข้หวัดนกชนิดรุนแรงได้

ทั้งนี้ ตามมาตรา 2.7.12.5 -2.7.12.23 กำหนดให้การนำเข้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีก ต้องดำเนินการทางสัตวแพทย์ (Veterinary Administration) โดยต้องมีใบรับรองด้านการสัตวแพทย์ ระหว่างประเทศ (international veterinary certificate) มายืนยันในทุกกรณี ในการค้าสัตว์ปีกและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีก ดังนี้

1. สัตว์ปีกมีชีวิต (ไม่รวมถึงลูกไก่อายุ 1 วัน) (live poultry (other than day-old poultry))
2. นกมีชีวิต (ไม่รวมถึงสัตว์ปีกอื่น) (live birds other than poultry)
3. ลูกไก่อายุ 1 วัน (day-old live poultry)
4. ไข่ฟัก (hatching eggs)
5. ไข่ที่ใช้ในการบริโภค (eggs for human consumption)
6. ผลิตภัณฑ์จากไข่ (egg products)
7. น้ำเชื้อสัตว์ปีก (poultry semen)
8. น้ำเชื้อของนกนอกจากสัตว์ปีกอื่น (semen of bird other than poultry)
9. เนื้อสัตว์ปีกสด (fresh meat poultry)
10. ผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์ปีก (meat product of poultry)
11. ผลผลิตที่ได้จากสัตว์ปีกที่ใช้เพื่อผลิตเป็นอาหารสัตว์ ใช้ในภาคการเกษตรหรือภาคอุตสาหกรรม (product of poultry origin intended for use in animal feeding, or for agricultural or industrial use)
12. ขนสัตว์ปีก (feather and down (from poultry))
13. เนื้อและผลิตภัณฑ์จากนกยกเว้นสัตว์ปีกอื่น (meat or other product from birds other than poultry)

2. แนวทางการเฝ้าระวังโรคไข้หวัดนก (Guidelines for the Surveillance of Avian Influenza)²⁹

ภาคผนวกที่ 3.8.9 ได้วางหลักการและกำหนดแนวทางการเฝ้าระวังโรคไข้หวัดนกที่ต้องรายงาน ซึ่งต้องเป็นไปตามที่กำหนดในภาคผนวก 3.8.1 เพื่อให้ประเทศต่างๆ ที่เกิดโรคไข้หวัดนกระบาด นำไปปรับใช้ ไม่ว่าจะมีการใช้วัคซีนในการป้องกันโรคไข้หวัดนกหรือไม่ก็ตาม โดยนำไปปรับใช้ทั่วทั้งประเทศ ภายในเขตการแบ่งเขตพื้นที่การเลี้ยงหรือการควบคุมการผลิตแบบแยกส่วน (zone or compartment) และแนวทางดังกล่าวยังใช้ได้สำหรับประเทศที่ปลอดโรคไข้หวัดนก และประเทศที่เกิดการระบาด ทั้งนี้ ภาคผนวกที่ 3.8.9.1 เป็นเครื่องมือส่งเสริมการดำเนินการตามมาตรา 2.7.12

การพบเชื้อไข้หวัดนกในนกป่าทำให้เกิดปัญหาตามมา และไม่มีประเทศใดประกาศได้ว่าประเทศตนปลอดจากเชื้อไข้หวัดนกในนกป่า ฉะนั้น คำนิยามของโรคไข้หวัดนกที่ต้องรายงาน ตามมาตรา 2.7.12 หมายถึงการติดเชื้อไข้หวัดนกที่พบในสัตว์ปีกที่เลี้ยงไว้เท่านั้น โรคไข้หวัดนกที่ต้องรายงานตามภาคผนวกนี้จึงมีความหมายเช่นเดียวกับที่กำหนดในมาตรา 2.7.12

การระบาดของโรคไข้หวัดนกมีลักษณะแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ในแต่ละประเทศ จึงยากที่จะมีแนวทางที่เฉพาะเจาะจงทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้น กลยุทธ์การเฝ้าระวังโรคเพื่อให้ปลอดจากโรคไข้หวัดนก จะต้องนำไปปรับใช้ตามความเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ ซึ่งการนำไปปรับใช้ขึ้นอยู่กับตัวแปรต่างๆ เช่น โอกาสของการติดต่อกันระหว่างสัตว์ปีกที่เลี้ยงไว้กับนกป่า ระดับความปลอดภัยทางชีวภาพ ระบบการผลิต และการผสมข้ามสายพันธุ์กัน รวมถึงนกเป็ดน้ำในท้องถิ่น จะต้องดำเนินการเฝ้าระวังโรคตามความเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ โดยในแต่ละประเทศจะต้องมีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์มาอธิบายการระบาดของโรคไข้หวัดนกที่เกิดขึ้นภายในประเทศ ต้องบริหารจัดการความเสี่ยงด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้เชื่อมั่นได้ว่าในประเทศสมาชิกปลอดจากโรคไข้หวัดนก นอกจากนี้ การเฝ้าระวังโรคไข้หวัดนกที่ต้องรายงานจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องทั่วทั้งประเทศ ในเขตการแบ่งพื้นที่การเลี้ยงหรือการควบคุมการผลิตแบบแยกส่วน (zone or compartment) เพื่อให้มั่นใจได้ว่าปลอดจากเชื้อไข้หวัดนกอย่างแท้จริง

²⁹Office International des Epizooties, “Terrestrial Animal Health Code 2006, APPENDIX 3.8.9 GUIDELINES FOR THE SURVEILLANCE OF AVIAN INFLUENZA” [online]. Available from : http://www.oie.int/eng/normes/mcode/en_chapitre_3.8.9.htm [2006, October 9]

4.3.2 องค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO)

4.3.2.1 ความเป็นมา³⁰

องค์การอนามัยโลกเป็นหน่วยงานภายใต้องค์การสหประชาชาติ มีหน้าที่รับผิดชอบด้านสุขภาพอนามัย ก่อตั้งเมื่อวันที่ 7 เมษายน ค.ศ. 1948 มีวัตถุประสงค์การดำเนินงานตามที่กำหนดในธรรมนูญ (Constitution) ขององค์การ และเพื่อส่งเสริมให้ประชากรโลกมีสุขภาพดี ซึ่งสุขภาพดีตามที่กำหนดในธรรมนูญขององค์การอนามัยโลกนั้น หมายรวมถึงสุขภาพกาย สุขภาพใจ และอยู่อาศัยในสังคมที่ปลอดโรคภัยคุกคาม

องค์การอนามัยโลกประกอบด้วยประเทศสมาชิกทั้งสิ้น 192 ประเทศ รวมตัวกันเป็นที่ประชุมอนามัยโลก (World Health Assembly) ซึ่งที่ประชุมประกอบไปด้วยผู้แทนจากประเทศสมาชิกและที่ประชุมมีหน้าที่ให้ความเห็นชอบโครงการและแผนงบประมาณขององค์การทุกๆ 2 ปี และมีหน้าที่พิจารณาปัญหา นโยบายหลักต่างๆ ขององค์การ

4.3.2.2 หลักเกณฑ์ขององค์การอนามัยโลกในการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก

องค์การอนามัยโลกได้ให้ความร่วมมือไปทั่วโลกต่อเหตุการณ์การระบาดของโรคไข้หวัดนกชนิดร้ายแรง H5N1 ในคน และควบคุมการแพร่ระบาดของโรค ทั้งนี้ องค์การอนามัยโลกจะให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การระบาดของโรคไข้หวัดนก การติดต่อของโรคไข้หวัดนก จากสัตว์สู่คน แนวทางเฉพาะด้านต่างๆ (technical guidelines) และข้อมูลอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชนทั่วไป³¹

ทั้งนี้ แนวทาง (Guidelines) ขององค์การอนามัยโลกเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก มีดังนี้³²

1. แนวทางทั่วไป (General Guidelines)
2. การวินิจฉัยโรคและการรักษา (Diagnosis and Treatment)

³⁰World Health Organization, “About WHO” [online]. Available from : <http://www.who.int/about/en/> [2006, March 27]

³¹World Health Organization, “Epidemic and Pandemic Alert and Response (EPR), Avian Influenza” [online]. Available from : http://www.who.int/csr/disease/avian_influenza/en/ [2006, April 3]

³²Ibid., p. 1.

3. ความปลอดภัยของอาหาร (Food Safety)
4. การควบคุมการติดต่อของโรคไข้หวัดนก (Infection Control)
5. การเฝ้าระวังโรค (Surveillance)
6. การใช้วัคซีนและยาต้านเชื้อไวรัส (Vaccines and Antivirals)

จากแนวทางดังกล่าวขององค์การอนามัยโลก ส่วนที่เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกที่สำคัญ ได้แก่

- แผนการเตรียมความพร้อมโรคไข้หวัดใหญ่ (WHO global influenza preparedness plan)
- โรคไข้หวัดนกกับประเด็นความปลอดภัยด้านอาหาร (Avian influenza : food safety issues)
- แนวทางในการเฝ้าระวังโรคไข้หวัดนกชนิด A สายพันธุ์ย่อย H5 (WHO guidelines for global surveillance of influenza A/H5)

จากแนวทางขององค์การอนามัยโลกดังกล่าว ได้กำหนดเป็นแนวทางให้ประเทศสมาชิกนำไปปรับใช้เพื่อป้องกันและควบคุมการระบาดของโรคไข้หวัดนกในสัตว์ปีก ซึ่งสามารถติดต่อมาสู่คนได้ และอาจเกิดการติดต่อจากคนสู่คนและอาจส่งผลให้เกิดการระบาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่ในคนได้ (Human Pandemic Influenza) ฉะนั้น องค์การอนามัยโลกซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยโดยตรง จึงได้กำหนดแนวทางต่างๆ มากมายเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกที่เกิดขึ้นในสัตว์ และที่เกิดขึ้นในคน ทั้งนี้ เพื่อให้ประเทศต่างๆ ร่วมมือกันในการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก เพื่อป้องกันมิให้เกิดการระบาดครั้งใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่ดังที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วหลายครั้งในอดีต

4.3.3 องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations : FAO)

4.3.3.1 ความเป็นมา ³³

³³Food and Agriculture Organization of the United Nations, “FAO AT WORK” [online]. Available from : http://www.fao.org/UNFAO/about/index_en.html [2006, April 4]

องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ เป็นองค์การที่ทำหน้าที่ขจัดปิดเป่าความหิวโหย โดยมีหน้าที่ดำเนินงานทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา อีกทั้งยังเป็นเวทีที่ให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายทุกประเทศมาเจรจาตกลงกัน นอกจากนี้ องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติยังเป็นแหล่งความรู้และข้อมูลต่างๆ และให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาในการปรับปรุงด้านการเกษตร ป่าไม้และประมง เพื่อให้มีอาหารเพียงพอต่อการบริโภค และนับตั้งแต่ก่อตั้งองค์การในปี ค.ศ. 1945 องค์การได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาเขตพื้นที่ชนบท ซึ่งร้อยละ 70 ของประชากรโลกต้องเผชิญกับความยากจนและหิวโหย ดังนั้น การดำเนินงานขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ จึงอยู่บนพื้นฐานดังต่อไปนี้

1. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องเข้าไว้ด้วยกัน (Putting information within reach)
2. แลกเปลี่ยนความรู้ความชำนาญ (Sharing policy expertise)
3. เป็นเวทีในการเจรจาของประเทศต่างๆ (Providing a meeting place for nations)
4. ให้ความรู้ในสาขาที่เกี่ยวข้อง (Bringing knowledge to the field)

4.3.3.2 หลักเกณฑ์ขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก

องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติได้ออกเอกสารที่สำคัญเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก รวม 6 ฉบับ ดังนี้³⁴

1. หลักเกณฑ์แนวทางการเฝ้าระวังโรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรง และเครือข่ายการวินิจฉัยโรคในภูมิภาคเอเชีย (Guiding Principles for Highly Pathogenic Avian Influenza Surveillance and Diagnostic Networks in Asia) เมื่อเดือนกรกฎาคม 2547
2. ยุทธศาสตร์การควบคุมโรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรง (Global Strategy for Progressive Control of Highly Pathogenic Avian Influenza (HPAI)) เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2548

³⁴Food and Agriculture Organization of the United Nations, Agriculture Department, Animal Production and Health Division-AGA, “ANIMAL HEALTH AVIAN INFLUENZA” [online]. Available from :

http://www.fao.org/ag/aginfo/subjects/en/health/diseases-cards/special_avian.htm

[2007, February 19]

3. การควบคุมและกำจัดโรคไข้หวัดนก (Avian Influenza Control and Eradication-FAO's Proposal for a Global Programme) เมื่อเดือนมีนาคม 2549
4. การเตรียมความพร้อมรับมือการระบาดของโรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรง (Preparing for Highly Pathogenic Avian) เมื่อเดือนกันยายน 2549
5. คู่มือการเฝ้าระวังโรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรงในนกป่า (Wild Bird HPAI Surveillance Manual) เมื่อ ปี 2549
6. คู่มือการป้องกันสัตว์ปีก และป้องกันตนจากโรคไข้หวัดนก (Protect Poultry-Protect People)

กล่าวโดยสรุป กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกของต่างประเทศ โดยเฉพาะสหภาพยุโรปและประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย ได้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารที่เคร่งครัดและบังคับใช้ได้จริง เพื่อเรียกความเชื่อมั่นในความปลอดภัยอาหารจากผู้บริโภคกลับคืนมา ส่วนการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกก็ได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโรคที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ หลักเกณฑ์ขององค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ องค์การอนามัยโลก และองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ต่างได้ออกหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการป้องกันและควบคุมโรค เนื่องจากองค์การระหว่างประเทศต่างตระหนักดีว่าปัญหาโรคไข้หวัดนกมิได้จำกัดอยู่แค่การสร้าง ความเชื่อมั่นในความปลอดภัยอาหารเท่านั้น แต่ยังคำนึงถึงการระบาดของเชื้อไข้หวัดนกที่สามารถติดต่อจากสัตว์ปีกสู่สัตว์ปีกได้อย่างรวดเร็ว การติดต่อจากสัตว์ปีกสู่สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม และอาจติดต่อมายังคน และติดต่อจากคนสู่คน ซึ่งอาจทำให้เกิดการระบาดครั้งใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่ในคนได้

บทที่ 5

ปัญหาทางกฎหมายในการป้องกันและควบคุมโรคใช้วัตถุดิบในอุตสาหกรรม การเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย

ตามที่ได้กล่าวถึงกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารกับการป้องกันและควบคุมโรคใช้วัตถุดิบในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย ในบทที่ 3 และกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารกับการป้องกันและควบคุมโรคใช้วัตถุดิบของต่างประเทศ ในบทที่ 4 ทำให้ทราบถึงปัญหาทางกฎหมายในการป้องกันและควบคุมโรคใช้วัตถุดิบในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย ดังที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้

5.1 ภาคการผลิต

5.1.1 ฟาร์มเลี้ยงไก่

5.1.1.1 การจัดตั้งฟาร์มและการกำหนดมาตรฐานฟาร์ม

การจัดตั้งฟาร์มและการกำหนดมาตรฐานฟาร์มยังไม่มีกฎหมายบังคับใช้โดยตรง แม้การเลี้ยงไก่ เป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ที่ 5/2538 เรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ลงวันที่ 27 มิถุนายน 2538 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตาม มาตรา 5 และมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ผู้ประกอบการเลี้ยงไก่จึง ต้องได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ (แบบ อภ. 2) จากระชาการส่วน ท้องถิ่นตามข้อกำหนดของท้องถิ่นนั้นๆ โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมใน ส่วนของสุขอนามัยสิ่งแวดล้อมเท่านั้น มิได้มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันและควบคุมโรค แต่อย่างใด จึงมีเพียงประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง มาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อของ ประเทศไทย พ.ศ. 2542 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2542 และมีการออกระเบียบมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่ เนื้อของประเทศไทย พ.ศ. 2542 มาใช้บังคับกับฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อ ทั้งนี้ กฎเกณฑ์ที่กำหนดตาม ระเบียบดังกล่าวเป็นกฎเกณฑ์ขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ฟาร์มที่ประสงค์จะขึ้นทะเบียนเป็นฟาร์มมาตรฐาน ได้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นพื้นฐานที่กำหนดหรือในระดับที่สูงกว่า และกรมปศุสัตว์จะรับรอง และขึ้นทะเบียนเป็นฟาร์มมาตรฐาน อย่างไรก็ตาม ระเบียบมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อของประเทศไทย พ.ศ. 2542 มิใช่กฎหมาย เป็นเพียงระเบียบ จึงไม่มีสภาพบังคับ (Sanctions) อย่างกฎหมาย แต่ ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้ประกอบการเอง และระเบียบนี้ใช้บังคับกับฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อ การค้า (Broiler) ที่มีจำนวนไก่เนื้อตั้งแต่ 3,000 ตัวขึ้นไป หากผู้ประกอบการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการค้า และมีจำนวนไก่เนื้อตั้งแต่ 3,000 ตัวขึ้นไป ซึ่งเข้าหลักเกณฑ์ที่จะเข้าระบบมาตรฐานฟาร์มได้แล้ว หากผู้ประกอบการไม่ปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าว รัฐก็ไม่สามารถเข้าไปลงโทษหรือบีบบังคับให้

เข้าระบบมาตรฐานฟาร์มได้ ในความเป็นจริงผู้ประกอบการที่เข้าระบบมาตรฐานฟาร์มมักเป็นฟาร์มขนาดใหญ่ของบริษัทที่ดำเนินธุรกิจไก่เนื้อแบบครบวงจร หรือฟาร์มที่รับจ้างเลี้ยงหรือทำสัญญาผูกพันกับบริษัท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก กรมปศุสัตว์ได้กำหนดให้เนื้อไก่และผลิตภัณฑ์ที่จะส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้ ต้องเป็นไก่เนื้อที่มาจากฟาร์มมาตรฐานเท่านั้น ซึ่งเป็นมาตรการบังคับโดยอ้อม และในทางปฏิบัติแล้วฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออกมีมาตรฐานตามที่กำหนดในระเบียบมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อของประเทศไทย พ.ศ. 2542 หรือในระดับที่สูงกว่า โดยจะคำนึงถึงหลักเกณฑ์ของประเทศคู่ค้าเป็นหลัก ทั้งนี้ เพื่อให้ส่งเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์ ไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้

นอกจากนี้แล้ว ฟาร์มเลี้ยงไก่ขนาดกลาง ขนาดเล็ก รวมถึงรายย่อย ยังเป็นฟาร์มที่ไม่ได้มาตรฐานอยู่จำนวนมาก ในส่วนนี้จึงยังเป็นช่องว่างของกฎหมาย จำต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งฟาร์มและกำหนดมาตรฐานฟาร์มมาบังคับใช้โดยตรง เนื่องจากหากการจัดตั้งฟาร์มเลี้ยงไก่เป็นไปได้เป็นอย่างดี ตั้งฟาร์มเลี้ยงไก่บริเวณใดก็ได้ ย่อมส่งผลกระทบต่อระบบการป้องกันและควบคุมโรค ส่วนการกำหนดมาตรฐานฟาร์ม หากระบบการเลี้ยงไก่ไม่ได้มาตรฐาน ไม่ถูกสุขลักษณะ อาจทำให้ฟาร์มเลี้ยงไก่เป็นแหล่งแพร่กระจายเชื้อโรค ไก่ที่เลี้ยงอาจเป็นโรค โดยเฉพาะโรคไข้หวัดนก และอาจมีสารเคมีตกค้างในเนื้อไก่ ซึ่งไม่ปลอดภัยต่อการบริโภค ดังนั้น จุดบกพร่องของการจัดตั้งฟาร์มและการกำหนดมาตรฐานฟาร์มดังกล่าว หากมีกฎหมายเข้ามาควบคุม นอกจากสร้างระบบการป้องกันและควบคุมโรคที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะโรคไข้หวัดนก ได้แล้ว ยังสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคได้ว่าไก่ที่บริโภคมาจากฟาร์มที่ได้มาตรฐานการเลี้ยง ไก่เนื้อที่ได้จึงปลอดภัยและสารตกค้าง และเชื่อมั่นได้ว่าเนื้อไก่เป็นสินค้าปศุสัตว์ที่มีความปลอดภัยต่อการบริโภคสูงสุด

5.1.1.2 การป้องกันและควบคุมโรค

ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับฟาร์มเลี้ยงไก่ กำหนดการป้องกันและควบคุมโรคตามมาตรา 8- มาตรา 20 ไว้ ดังนี้

ก. การป้องกันโรค

ตามมาตรา 8 กำหนดให้ท้องที่ที่มีได้ประกาศเป็น

- เขตปลอดโรคระบาด
- เขตโรคระบาด
- เขตสงสัยว่ามีโรคระบาด
- เขตโรคระบาดชั่วคราว

กฎหมายกำหนดหน้าที่ให้เจ้าของสัตว์ต้องแจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่ สารวัตรกรมปศุสัตว์ หรือสัตวแพทย์ ภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่สัตว์ป่วยหรือตาย กรณี

- รู้ว่าเป็นโรคระบาด หรือ
- ไม่ทราบว่าจะตายด้วยสาเหตุใด หรือ
- ในหมู่บ้านเดียวกันหรือในบริเวณใกล้เคียงกัน มีสัตว์ตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไปป่วยหรือตายมีอาการคล้ายคลึงกันในระยะห่างกันไม่เกิน 7 วัน

นอกจากนี้ กฎหมายยังห้ามเจ้าของเคลื่อนย้ายสัตว์ป่วยหรือตาย ห้ามชำแหละซากสัตว์นั้น และหากเจ้าของได้แจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่ สารวัตรกรมปศุสัตว์ หรือสัตวแพทย์ ทราบแล้ว หากพนักงานเจ้าหน้าที่ สารวัตรกรมปศุสัตว์ หรือสัตวแพทย์ ไม่มาตรวจซากสัตว์นั้นภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่สัตว์นั้นตาย เจ้าของสัตว์มีหน้าที่ฝังซากสัตว์นั้นในระดับไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร ถ้าเป็นสัตว์ใหญ่ให้พูนกลบหลุมเหนือระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร ทั้งนี้หน้าที่ของเจ้าของสัตว์ดังกล่าวกำหนดโดยกฎหมาย จึงมีสภาพบังคับ หากผู้ประกอบการฟาร์มเลี้ยงไก่ในท้องที่ดังกล่าวไม่ถือปฏิบัติตามย่อมต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด

นอกจากหน้าที่ในการแจ้งสัตว์ป่วยหรือตายตามมาตรา 8 แล้ว กรณีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ประกาศให้ท้องที่ใดเป็นเขตปลอดโรคระบาดตามมาตรา 11 แล้ว มาตรา 12 ได้กำหนดห้ามมิให้เคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์เข้าในหรือผ่านเขตนั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมปศุสัตว์หรือสัตวแพทย์ผู้ซึ่งอธิบดีกรมปศุสัตว์มอบหมาย วัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้เกิดโรคระบาดภายในเขตปลอดโรคระบาด และให้คงสภาพของเขตปลอดโรคระบาดไว้ นอกจากนี้แล้ว ตามมาตรา 13 ยังกำหนดให้ภายในเขตปลอดโรคระบาด เจ้าของสัตว์ยังมีหน้าที่แจ้งกรณีสัตว์ป่วยหรือตายตามมาตรา 8 อีกด้วย

ข. การควบคุมโรค

เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้ประกาศให้ท้องที่ใดเป็นเขตโรคระบาดหรือเขตสงสัยว่ามีโรคระบาดตามมาตรา 15 หรือกรณีสัตวแพทย์ได้ประกาศเขตโรคระบาดชั่วคราวตามมาตรา 16 แล้ว ตามมาตรา 17 ได้กำหนดห้ามมิให้เคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายในเขต เข้าในหรือออกนอกเขตนั้น เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากสัตวแพทย์ วัตถุประสงค์ของการห้ามเคลื่อนย้ายภายในเขตเพื่อควบคุมสถานการณ์การระบาดของโรคมิให้แพร่กระจายมากกว่าที่เป็นอยู่ ห้ามเคลื่อนย้ายเข้าในเขตเพื่อควบคุมมิให้สัตว์ติดเชื้อ โรคเพิ่มมากขึ้น รวมถึงมิให้เกิดการระบาดของโรคอื่น ๆ ตามมา และห้ามเคลื่อนย้ายออกนอกเขตเพื่อมิให้เชื้อโรคแพร่กระจายไปยังท้องที่อื่น ตามลำดับ นอกจากนี้แล้ว ตามมาตรา 19 เจ้าของสัตว์ภายในเขตโรคระบาด เขตสงสัยว่ามีโรคระบาด และเขตโรคระบาดชั่วคราว มีหน้าที่แจ้งกรณีสัตว์ป่วยหรือตายโดยโรคระบาด หรือไม่ทราบสาเหตุการตายต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ สารวัตรกรมปศุสัตว์ หรือสัตวแพทย์ท้องที่ภายใน 12 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่

สัตว์ป่วยหรือตาย และห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ดังกล่าว ตามที่กำหนดในมาตรา 8 วรรคสองด้วย

จากที่ได้กล่าวมา มาตรการในการป้องกันและควบคุมโรคระบาดใช้หวัดนกในระดับฟาร์ม ทั้งหน้าที่การแจ้งกรณีสัตว์ป่วยหรือตาย และมาตรการควบคุมการเคลื่อนย้าย ยังไม่มีประสิทธิภาพพอที่จะควบคุมโรคได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่เกิดโรคระบาดอย่างกรณีการระบาดในรอบแรก การควบคุมโรคทำได้ยาก ส่วนหนึ่งเกิดจากปัญหาการจัดตั้งฟาร์มและระบบมาตรฐานการเลี้ยงภายในฟาร์ม และยังมี การแพร่กระจายของโรค ส่วนหนึ่งเกิดจากการเคลื่อนย้ายสัตว์ ส่งผลให้เกิดการระบาดในรอบต่อมาอีกหลายรอบ ฉะนั้น จึงต้องมีวิธีการป้องกันโรคเพื่อมิให้เกิดโรคระบาด และวิธีการควบคุมโรคในกรณีที่เกิดการโรคระบาดแล้ว ซึ่งวิธีการดังกล่าวต้องกำหนดโดยกฎหมาย และต้องมีประสิทธิภาพพอในการป้องกันและควบคุมโรค ดังที่ได้กล่าวต่อไปในบทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1.2 อาหารและยาสัตว์

ในส่วนของอาหารสัตว์อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ในส่วนของยาสัตว์อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510

ทั้งนี้ ประเด็นของอาหารสัตว์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับโรคใช้หวัดนก คือ การควบคุมโรคที่อาจปนเปื้อนมากับอาหารสัตว์ ซึ่งในส่วนนี้ได้มีกฎหมายที่ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 กำหนดเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคที่อาจปนเปื้อนมากับอาหารสัตว์ได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับหนึ่งแล้ว ดังที่ทราบกันว่าในประเทศไทยไม่เคยปรากฏการระบาดของโรค อันเนื่องมาจากการปนเปื้อนของเชื้อโรคที่ติดมากับอาหารสัตว์

ส่วนประเด็นของยาสัตว์ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรคใช้หวัดนก คือ การใช้วัคซีนใช้หวัดนกในสัตว์ปีก ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยได้ห้ามใช้วัคซีนใช้หวัดนกในสัตว์ปีกทุกชนิด ทั้งนี้ รายละเอียดจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

นอกจากนี้ ในส่วนของยาฆ่าเชื้อใช้หวัดนก ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ในส่วนนี้จึงมีกฎหมายเข้ามาควบคุมเพียงพอแล้ว

5.1.3 โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก

โรงฆ่าสัตว์ปีกเพิ่งอยู่ภายใต้บังคับตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2549 ตามพระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับกับไก่ เป็ด และห่านในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2549 แต่เดิมโรงฆ่าสัตว์ปีกไม่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ และไม่มีกฎหมายควบคุมการฆ่าสัตว์ปีกและจำหน่ายซากสัตว์ปีก และเดิมที่พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย และได้โอนอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมาอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2545 โดยกรมปศุสัตว์เป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบการปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ จากข้อเท็จจริงดังที่ได้กล่าวมาถือว่าพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ยังคงเป็นเรื่องใหม่ในการใช้บังคับกับสัตว์ปีก ส่งผลให้ในทางปฏิบัติการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ประสบกับปัญหา ดังที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้

5.1.3.1 การบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 กับโรงฆ่าสัตว์ปีก

ตามที่พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ใช้บังคับกับโรงฆ่าสัตว์ปีกเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2549 เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ไม่ได้กำหนดบทเฉพาะกาล เพื่อให้ระยะเวลาผู้ประกอบการโรงฆ่าสัตว์ปีกได้ปรับตัว ฉะนั้นใน วันที่ 23 มีนาคม 2549 ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้บังคับใช้กับโรงฆ่าสัตว์ปีก ปรากฏว่ายังไม่มีโรงฆ่าสัตว์ปีกโรงใดที่ได้รับอนุญาตให้ตั้งโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ (แบบ พจส. 2) ตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 จึงต้องดำเนินการขึ้นทะเบียนโรงฆ่าสัตว์ปีก ทั้งโรงฆ่าสัตว์ปีกที่ได้มาตรฐานอย่างกรณี โรงฆ่าสัตว์ปีกเพื่อการส่งออก โรงฆ่าสัตว์ปีกของบริษัทขนาดใหญ่ที่ดำเนินธุรกิจไก่เนื้อครบวงจร และโรงฆ่าสัตว์ปีกที่ยังไม่ได้มาตรฐาน ดังนั้น แม้พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับกับโรงฆ่าสัตว์ปีกแล้ว แต่ยังคงต้องใช้เวลาผู้ประกอบการได้ปรับตัว โดยเฉพาะโรงฆ่าสัตว์ปีกที่ยังไม่ได้มาตรฐานซึ่งเป็นส่วนใหญ่ของโรงฆ่าสัตว์ปีกทั่วประเทศ

5.1.3.2 ปัญหาวิธีการปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 เพิ่งโอนอำนาจหน้าที่มาจากกระทรวงมหาดไทยมายังกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2545 ซึ่งเป็นระยะเวลา 4 ปีแล้ว ที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับผิดชอบการดำเนินการตามพระราชบัญญัติดังกล่าว อีกทั้งพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 เพิ่งบังคับใช้กับสัตว์ปีกเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2549 มาแล้ว ซึ่งในความเป็นจริงโรงฆ่าสัตว์ปีกที่มีอยู่ทั่วประเทศ ยกเว้นโรงฆ่าสัตว์ปีกเพื่อการส่งออกและโรงฆ่าสัตว์ปีกของบริษัทขนาดใหญ่ที่ดำเนินธุรกิจไก่เนื้อครบวงจร กว่าร้อยละ 90 ของโรงฆ่าสัตว์ปีกทั่วประเทศ ยังเป็นโรงฆ่าที่ไม่ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ แต่เดิมพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ใช้บังคับกับสัตว์ใหญ่อย่าง โค กระบือ แพะ แกะ สุกร ฉะนั้น เมื่อนำมาปรับใช้กับสัตว์เล็กอย่างสัตว์ปีก จึงยังมีวิธีการปฏิบัติที่มีปัญหาอยู่ ทั้งนี้ ปัญหาในทางปฏิบัติในการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 กับสัตว์ปีก ปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากตัวเนื้อหาของพระราชบัญญัติ จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงเนื้อหาของพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ให้เหมาะสมกับชนิดของสัตว์ภายใต้พระราชบัญญัติ ทั้งนี้ รายละเอียดจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1.4 การขนส่ง

การป้องกันและควบคุมโรคระบาดอันเนื่องมาจากการขนส่ง ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 โดยการควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ดังนี้

5.1.4.1 การควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายในประเทศ

ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ในส่วนของการควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายในประเทศ แยกพิจารณาได้ดังนี้

ก. หน้าที่ของเจ้าของสัตว์ในการป้องกันโรคระบาด ตามมาตรา 8 วรรคสอง

ท้องที่ที่ยังมิได้ประกาศเป็นเขตปลอดโรคระบาด เขตโรคระบาด เขตสงสัยว่ามีโรคระบาด และเขตโรคระบาดชั่วคราว นอกจากเจ้าของสัตว์มีหน้าที่แจ้งกรณีสัตว์ป่วยหรือตาย ดังที่ได้กล่าวมาแล้วตามมาตรา 8 วรรคหนึ่งแล้ว เจ้าของสัตว์ยังมีหน้าที่ควบคุมสัตว์ทั้งหมดให้อยู่

ภายในบริเวณที่สัตว์อยู่ หรือภายในบริเวณที่สัตว์ตาย และมีหน้าที่ฝังซากสัตว์ที่ป่วยตายไว้ได้ผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร หากเป็นซากสัตว์ใหญ่ให้พูนดินกลบเหนือระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร ในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่ สารวัตรกรมปศุสัตว์ หรือสัตวแพทย์ไม่มาตรวจซากสัตว์ตามที่แจ้งภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่สัตว์ตาย ตามมาตรา 8 วรรคสองด้วย นอกจากกฎหมายกำหนดให้เจ้าของสัตว์มีหน้าที่ต้องปฏิบัติดังกล่าวแล้ว กฎหมายยังได้กำหนดห้ามมิให้เจ้าของเคลื่อนย้ายสัตว์ป่วย และห้ามเคลื่อนย้าย ซ้ำแผละ หรือกระทำการอย่างใดแก่ซากสัตว์นั้น วัตถุประสงค์ที่กฎหมายกำหนดไว้ดังกล่าวเพื่อป้องกันมิให้เชื้อโรคแพร่กระจาย ซึ่งอาจทำให้เกิดโรคระบาดตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์ป่วยหรือซากสัตว์ที่ป่วยตาย ทั้งนี้ การควบคุมการเคลื่อนย้ายเป็นมาตรการสำคัญในการป้องกันและควบคุมการแพร่กระจายของโรค

ข. การเคลื่อนย้ายสัตว์ภายในเขตต่างๆ ตามมาตรา 11- มาตรา 17

ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 กำหนดเขตเกี่ยวกับโรคระบาดสัตว์ไว้ทั้งหมด 4 เขต ดังนี้

- (1) เขตปลอดโรคระบาด ตามมาตรา 11
- (2) เขตโรคระบาด ตามมาตรา 15
- (3) เขตสงสัยว่ามีโรคระบาด ตามมาตรา 15
- (4) เขตโรคระบาดชั่วคราว มาตรา 16

กรณีเขตปลอดโรคระบาด ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 11 เป็นอำนาจของรัฐมนตรีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการออกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนดท้องที่ใดท้องที่หนึ่งทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นเขตปลอดโรคระบาด ซึ่งต้องระบุชนิดของสัตว์และชนิดของโรคระบาดไว้ด้วย ผลของการประกาศท้องที่ใดเป็นเขตปลอดโรคระบาด ในส่วนที่เกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์แล้ว ตามมาตรา 12 ได้กำหนดห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์เข้าในหรือผ่านเขตปลอดโรคระบาด เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมปศุสัตว์หรือสัตวแพทย์ซึ่งอธิบดีกรมปศุสัตว์มอบหมาย ซึ่งในทางปฏิบัติสัตวแพทย์ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากอธิบดีกรมปศุสัตว์ในการออกหนังสืออนุญาตเคลื่อนย้ายสัตว์ จะต้องตรวจโรคสัตว์หรือซากสัตว์ชนิดนั้นก่อน เมื่อไม่ปรากฏว่าเป็นโรค อธิบดีกรมปศุสัตว์หรือสัตวแพทย์ผู้ซึ่งอธิบดีกรมปศุสัตว์มอบหมาย จึงจะออกใบอนุญาตนำหรือเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายในราชอาณาจักร (แบบ ร.4) ให้ วัตถุประสงค์ของการควบคุมการเคลื่อนย้ายดังกล่าวเพื่อป้องกันมิให้เกิดโรคระบาดภายในเขตปลอดโรคระบาด และให้คงไว้ซึ่งภาวะปลอดโรคระบาด ดังจะเห็นได้ว่าการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายในเขตปลอดโรคระบาดทำได้อย่างเสรี ในขณะที่การเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์เข้าในหรือผ่านเขตปลอดโรคระบาด จะกระทำได้อต่อเมื่อได้รับอนุญาตเป็นหนังสือเท่านั้น

กรณีเขตโรคระบาด เขตสงสัยว่ามีโรคระบาด ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 15 เป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดในการประกาศกำหนดเขตท้องที่จังหวัดนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นเขตโรคระบาด หรือเขตสงสัยว่ามีโรคระบาด ซึ่งประกาศต้องระบุชนิดสัตว์และชนิดโรคระบาดไว้ด้วย และให้ปิดไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ บ้านกำนัน บ้านผู้ใหญ่บ้าน และที่ชุมนุมชนภายในเขตที่ประกาศ

กรณีเขตโรคระบาดชั่วคราว ตามมาตรา 16 เป็นอำนาจของสัตวแพทย์ในการออกประกาศเป็นหนังสือกำหนดเขตโรคระบาดชั่วคราว หากเห็นว่าโรคระบาดที่ตรวจพบในท้องที่ของตน หรือท้องที่อื่นที่ติดต่อกับท้องที่ของตน จะเกิดการระบาดของโรคออกไป โดยเขตโรคระบาดชั่วคราวมีรัศมีไม่เกิน 5 กิโลเมตร จากสถานที่ที่ตรวจพบโรคระบาด ในประกาศให้ระบุชนิดของสัตว์และชนิดของโรคระบาดไว้ด้วย และให้ปิดไว้ ณ บ้านกำนัน บ้านผู้ใหญ่บ้าน และที่ชุมนุมชนในเขตที่ประกาศดังกล่าว และให้ใช้บังคับได้เพียง 30 วัน นับแต่วันที่ประกาศเป็นเขตโรคระบาดชั่วคราว ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ของการประกาศเป็นเขตโรคระบาดชั่วคราวดังกล่าว เพื่อความสะดวกและรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์และเพื่อควบคุมโรคระบาด มิให้โรคแพร่กระจายในวงกว้าง ดังจะเห็นได้ว่าสัตวแพทย์เพียงคนเดียวก็สามารถประกาศท้องที่ใดๆ เป็นเขตโรคระบาดชั่วคราวได้แล้ว ทั้งนี้ หากสัตวแพทย์เห็นว่ามีความจำเป็นต้องขยายระยะเวลาเกินกว่า 30 วัน ก็จะต้องดำเนินการแจ้งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อพิจารณาประกาศเป็นเขตโรคระบาดหรือเขตสงสัยว่ามีโรคระบาดตามมาตรา 15 ต่อไป

ทั้งนี้ ในเขตโรคระบาด เขตสงสัยว่ามีโรคระบาด และเขตโรคระบาดชั่วคราว ในส่วนที่เกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ ตามมาตรา 17 ได้กำหนดห้ามมิให้เคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายใน เข้าใน หรือออกนอกเขตนั้น เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากสัตวแพทย์ โดยสัตวแพทย์จะออกใบอนุญาตให้ย้ายสัตว์หรือซากสัตว์เฉพาะภายในเขตเกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่ามีโรคระบาด (แบบ ร.3) ให้ วัตถุประสงค์ของการห้ามเคลื่อนย้ายดังกล่าว ทั้งการเคลื่อนย้ายภายใน เข้าในหรือออกนอกเขต วัตถุประสงค์ของการห้ามเคลื่อนย้ายภายในเขตเพื่อควบคุมสถานการณ์การระบาดของโรคมิให้แพร่กระจายมากกว่าที่เป็นอยู่ ห้ามเคลื่อนย้ายเข้าในเขตเพื่อควบคุมมิให้สัตว์ติดเชื้อโรคเพิ่มมากขึ้น รวมถึงมิให้เกิดการระบาดของโรคอื่นๆ ตามมา และห้ามเคลื่อนย้ายออกนอกเขตเพื่อมิให้เชื้อโรคแพร่กระจายไปยังท้องที่อื่น ตามลำดับ

ค. สัตว์ที่เจ้าของนำไปมาหรือขนส่งโดยยานพาหนะ ตามมาตรา 27

กรณีสัตว์ที่เจ้าของนำไปมาหรือขนส่งโดยยานพาหนะ หากปรากฏว่า

- เป็นโรคระบาดหรือเป็นพาหะของโรคระบาด หรือ
- มีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นโรคระบาดหรือพาหะของโรคระบาด

สัตวแพทย์มีอำนาจสั่งกักสัตว์ ณ ที่ที่เห็นสมควรตามความจำเป็น และเจ้าของสัตว์ ต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายดังกล่าว วัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและควบคุมโรคระบาด ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการเคลื่อนย้ายสัตว์

ง. การเรียกตรวจยานพาหนะ ตามมาตรา 29

หากปรากฏว่าในยานพาหนะ อาคารหรือสถานที่ใด

- มีโรคระบาดหรือพาหะของโรคระบาด หรือ
- มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีโรคระบาดหรือพาหะของโรคระบาด

สัตวแพทย์มีอำนาจเรียกตรวจยานพาหนะ หรือเข้าไปในอาคารสถานที่ และให้เจ้าของยานพาหนะ อาคารหรือสถานที่ให้ความสะดวกแก่สัตวแพทย์ และเฉพาะการเข้าไปในอาคารหรือสถานที่จะกระทำไ้ระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก ส่วนการเรียกตรวจยานพาหนะสามารถดำเนินการได้ตลอดทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน ทั้งนี้ การเรียกตรวจยานพาหนะ อาคารหรือสถานที่ดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและควบคุมโรคระบาด

จ. การนำสัตว์หรือซากสัตว์ไปยังท้องที่ต่างจังหวัด ตามมาตรา 34

ตามมาตรา 34 กำหนดให้การนำช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร น้ำเชื้อสำหรับผสมพันธุ์และเอ็มบริโอของสัตว์ดังกล่าว หรือสัตว์ชนิดอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือซากสัตว์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ไปยังท้องที่ต่างจังหวัด ต้องได้รับใบอนุญาตจากสัตวแพทย์ประจำท้องที่ ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวยังคงมีช่องว่าง เนื่องจากสัตว์ตามมาตรา 34 ไม่ครอบคลุมถึงสัตว์ปีก โดยเฉพาะไก่เนื้อเนื่องจากกฎกระทรวง ฉบับที่ 41 (พ.ศ. 2542) และกฎกระทรวง ฉบับที่ 46 (พ.ศ. 2544) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ในข้อ 2 กำหนดว่า “ผู้ใดประสงค์จะนำช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกรหรือน้ำเชื้อสำหรับผสมพันธุ์หรือเอ็มบริโอของสัตว์เหล่านี้ หรือซากสัตว์ดังกล่าว หรือนากวาง นากหญ้า และหมูป่า หรือซากสัตว์ดังกล่าวไปยังท้องที่ต่างจังหวัด ให้ยื่นคำขอต่อสัตวแพทย์ประจำท้องที่” ซึ่งยังไม่รวมถึงการนำสัตว์ปีกหรือซากสัตว์ปีกไปยังท้องที่ต่างจังหวัด จนกระทั่งได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการนำสัตว์หรือซากสัตว์ไปยังท้องที่ต่างจังหวัด พ.ศ. 2548 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2548 ได้ยกเลิกกฎกระทรวง ฉบับที่ 41 (พ.ศ. 2542) และกฎกระทรวง ฉบับที่ 46 (พ.ศ. 2544) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 กำหนดให้ผู้ที่ประสงค์จะนำสัตว์หรือซากสัตว์ดังต่อไปนี้

(1) ช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร หรือน้ำเชื้อสำหรับผสมพันธุ์หรือเอ็มบริโอของสัตว์เหล่านี้

(2) กวาง นากหญ้า หมูป่า

(3) นก ไก่ เป็ด ห่าน รวมถึงไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์

ไปยังท้องที่ต่างจังหวัด ต้องยื่นคำขอต่อสัตวแพทย์ประจำท้องที่ ซึ่งสัตวแพทย์จะพิจารณาอนุญาตหลังจากได้มีการตรวจทำลายเชื้อโรคระบาดตามระเบียบของกรมปศุสัตว์แล้ว ซึ่งการควบคุมการนำสัตว์ปีกไปยังท้องที่ต่างจังหวัดดังกล่าว เป็นวิธีการหนึ่งในการป้องกันและควบคุมโรคใช้หัวคั่นกักให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ฉ. การนำสัตว์ผ่านด่านกักสัตว์ ตามมาตรา 35

ตามมาตรา 35 กำหนดให้การนำสัตว์ผ่านด่านกักสัตว์จะต้องปฏิบัติตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งได้แก่กฎกระทรวง ฉบับที่ 42 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 กำหนดให้การนำช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร กวาง และนากอหู่ผ่านด่านกักสัตว์ ประการแรก โดยวิธีไล่ต้อน หรือลำเลียงโดยยานพาหนะเมื่อถึงด่านกักสัตว์ให้ยื่นคำขอต่อสัตวแพทย์ประจำท้องที่ที่นำสัตว์นั้นมา ประการที่สอง โดยวิธีลำเลียงโดยยานพาหนะรวดเร็วถึงปลายทาง ให้ยื่นคำขอต่อสัตวแพทย์ประจำท้องที่ต้นทางที่จะลำเลียงสัตว์นั้นพร้อมด้วยใบอนุญาตให้นำสัตว์ไปยังท้องที่ต่างจังหวัดของสัตวแพทย์ประจำท้องที่ที่นำสัตว์นั้นมา ทั้งนี้เมื่อสัตวแพทย์ได้รับคำขอแล้วจะพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาต และออกใบสำคัญค่าทำลายเชื้อโรคผ่านด่านกักสัตว์ เมื่อได้มีการตรวจและทำลายเชื้อโรคระบาดตามระเบียบของกรมปศุสัตว์ นอกจากนี้ สัตว์ที่อยู่ในระหว่างการกักตรวจของสัตวแพทย์ ให้เจ้าของเป็นผู้ควบคุมดูแลรับผิดชอบและออกค่าใช้จ่ายเองทั้งสิ้น วัตถุประสงค์ของการควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์เพื่อป้องกันและควบคุมโรคระบาด อย่างไรก็ตาม กฎกระทรวงฉบับนี้ยังไม่ครอบคลุมถึงการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกผ่านด่านกักสัตว์ จึงยังคงเป็นช่องว่างของกฎหมายที่จะต้องมีการออกกฎกระทรวงแก้ไขเพิ่มเติมกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติกรณีนำสัตว์ผ่านด่านกักสัตว์ ให้รวมถึงสัตว์ปีกต่างๆ โดยเฉพาะไก่เนื้อด้วย

5.1.4.2 การควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ระหว่างประเทศ

ก. การนำเข้า นำออกนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ตามมาตรา 31-มาตรา 32

ตามมาตรา 31 กำหนดห้ามมิให้นำเข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีกรมปศุสัตว์หรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมปศุสัตว์มอบหมาย และตามมาตรา 32 การนำเข้า นำออกหรือ นำผ่านราชอาณาจักร ซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ต้องปฏิบัติตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ได้แก่ กฎกระทรวงว่าด้วยการนำเข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ พ.ศ. 2544 ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์การนำเข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ วัตถุประสงค์เพื่อป้องกันควบคุมโรคระบาดจากการนำเข้า นำผ่านราชอาณาจักร ซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ และเพื่อคุ้มครองสุขภาพสัตว์ และสุขอนามัยของผู้บริโภค ส่วนกรณีการนำออกก็ต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์นี้ เพื่อส่งออกเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์

จากสัตว์ไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับการค้าสินค้าปศุสัตว์ในระดับระหว่างประเทศได้เป็นอย่างดี

ข. การส่งสัตว์หรือซากสัตว์ไปจำหน่ายต่างประเทศ ตามมาตรา 36

ตามมาตรา 36 กำหนดให้การส่งสัตว์หรือซากสัตว์ไปจำหน่ายยังต่างประเทศต้องปฏิบัติตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ได้แก่ กฎกระทรวง ฉบับที่ 29 (พ.ศ. 2534) และกฎกระทรวง ฉบับที่ 43 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 กำหนดหลักเกณฑ์การส่งสัตว์หรือซากสัตว์ไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ซึ่งครอบคลุมสัตว์ทุกชนิดรวมถึงสัตว์ปีกด้วย

จากที่กล่าวมาในมุมมองของภาคการผลิต ตั้งแต่ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ปีก ยังไม่มีกฎหมายเข้าไปควบคุมการจัดตั้งฟาร์มและการกำหนดมาตรฐานฟาร์มโดยตรง ส่วนอาหารและยา สัตว์นั้นถือได้ว่ามีกฎหมายควบคุมได้มีประสิทธิภาพในระดับหนึ่งแล้ว แต่ในส่วนของโรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีกนั้น เพิ่งมีพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 เข้ามาควบคุมตามพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บังคับพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับแก้ไข เปิด และห้าม ในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2549 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2549 ซึ่งพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ยังเป็นเรื่องใหม่อยู่มากเมื่อนำมาบังคับใช้กับโรงฆ่าสัตว์ปีก จึงมีปัญหาในทางเนื้อหาของกฎหมายและในการบังคับใช้ ดังจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 6 ส่วนการขนส่งนั้น การควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ กฎหมายได้เข้ามาควบคุมไว้ดีเพียงพอแล้ว ทั้งนี้ เพื่อควบคุมโรคที่อาจเกิดขึ้นจากการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีก แต่กรณีการนำสัตว์ปีกผ่านด่านกักสัตว์ตามมาตรา 35 กฎกระทรวงฉบับที่ 42 (พ.ศ. 2542) ยังไม่ครอบคลุมถึงสัตว์ปีก ซึ่งในส่วนนี้จะต้องมีการออกกฎกระทรวงแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์วิธีการปฏิบัติกรณีนำสัตว์ปีกผ่านด่านกักสัตว์ ต่อไป

5.2 ภาคการตลาด

5.2.1 อุตสาหกรรมเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการบริโภคภายในประเทศ

ปัญหาอุปสรรคทางกฎหมายในภาคการตลาดของอุตสาหกรรมเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการบริโภคในประเทศไทย มีดังนี้

5.2.1.1 การค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีก

แต่เดิมพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 หมวด 4 การควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ ควบคุมเฉพาะการค้าสัตว์และซากสัตว์ประเภทช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร หรือสัตว์ชนิดอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งไม่รวมถึงสัตว์ปีก โดยเฉพาะไก่เนื้อ จนกระทั่ง

ได้มีการออกพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติหมวด 1 หมวด 2 หมวด 3 หมวด 4 และหมวด 5 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 บังคับแก่สัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ พ.ศ. 2549 บังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2549 การค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกจึงต้องอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัตินี้ อย่างไรก็ตาม มาตรา 21 ได้กำหนดว่า “ห้ามมิให้บุคคลใดทำการค้า ช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร หรือสัตว์ชนิดอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือซากสัตว์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน” ซึ่งตามกฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ พ.ศ. 2546 กำหนดให้ผู้ประสงค์จะทำการค้า ช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร กวาง นากหญา สุนัข และแมว หรือซากสัตว์ดังกล่าวและซากไก่ เป็ด และห่านที่จะส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตให้ทำการค้าสัตว์หรือซากสัตว์ (แบบ ร.10) ต่อนายทะเบียน ทั้งนี้ กฎกระทรวงดังกล่าวยังไม่รวมถึงการค้าสัตว์และซากสัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ จึงต้องแก้ไขเพิ่มเติมให้การค้าสัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ จะต้องได้รับใบอนุญาตให้ทำการค้าสัตว์หรือซากสัตว์ (แบบ ร.10) จากนายทะเบียน หากเมื่อร่างกฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ พ.ศ. มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายแล้ว การค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกจะกระทำได้อต่อเมื่อได้รับใบอนุญาตเท่านั้น ทั้งนี้ การควบคุมการค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกเป็นการควบคุมเฉพาะการค้าในลักษณะคนกลางเท่านั้น แต่กรณีเกษตรกรหรือผู้ประกอบการเลี้ยง ไก่ เป็นผู้ซื้อขายสัตว์หรือซากสัตว์ที่เลี้ยงเอง กฎหมายไม่ครอบคลุมถึง ในส่วนนี้จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายมาควบคุมในส่วนของผู้ประกอบการ จะต้องขึ้นทะเบียนผู้เลี้ยงสัตว์ปีก มีกฎหมายกำหนดที่ตั้งฟาร์ม ต้องเข้าระบบมาตรฐานฟาร์มตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งในส่วนนี้เป็นส่วนของภาคการผลิตซึ่งจะต้องผ่านการควบคุมของกฎหมายมาแล้ว เมื่อมาสู่ส่วนของภาคการตลาดจึงต้องมีกฎหมายเข้ามาควบคุมการค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีก ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงสอดรับของกฎหมายแต่ละฉบับในแต่ละห่วงโซ่การผลิต แต่ในความเป็นจริงปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งฟาร์มและกำหนดมาตรฐานฟาร์ม ส่วนกฎหมายควบคุมการค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกเพิ่งใช้บังคับเมื่อ 23 มีนาคม 2549 มา นี้ ตามพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติหมวด 1 หมวด 2 หมวด 3 หมวด 4 และหมวด 5 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 บังคับแก่สัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ พ.ศ. 2549 และยังคงแก้ไขกฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ พ.ศ. 2546 ให้สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว จึงยังเป็นช่องว่างของกฎหมายที่จำต้องรีบเร่งบัญญัติกฎหมายในส่วนกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งฟาร์มและกำหนดมาตรฐานฟาร์ม และร่างกฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ พ.ศ. เพื่อให้สอดรับกับการบังคับใช้หมวด 4 การควบคุมการค้าสัตว์หรือซากสัตว์ ตามพระราชบัญญัติโรคระบาด พ.ศ. 2499 กับสัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ ต่อไป

ซึ่งนอกจากส่งผลให้รัฐเข้าไปควบคุมตรวจสอบการประกอบกิจการและสามารถตรวจสอบย้อนกลับเนื้อสัตว์ปีกและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีกไปยังผู้ผลิตทุกห่วงโซ่การผลิตตามหลักจากไร่นาสู่โต๊ะอาหาร (From Farm to Table) ได้แล้ว ผู้บริโภคยังได้บริโภคอาหารที่มาจากสัตว์ที่ปลอดโรคและปลอดภัยต่อการบริโภค ซึ่งทำที่สุดย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคได้ว่าเนื้อไก่เป็นอาหารที่ปลอดภัยที่สุด เนื่องจากผ่านการควบคุมตรวจสอบโดยรัฐ และสามารถตรวจสอบย้อนกลับไปยังผู้ผลิตได้ทุกขั้นตอนการผลิตตามที่กฎหมายกำหนด

5.2.1.2 การควบคุมการฆ่าสัตว์ปีกและจำหน่ายเนื้อสัตว์ปีก

การควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ อยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ซึ่งแต่เดิมพระราชบัญญัตินี้ ไม่ใช่บังคับกับสัตว์ปีก เนื่องจากคำนิยามตามมาตรา 4 คำว่า “สัตว์” หมายความว่า สัตว์ที่มีสี่เท้าป้า และหมายความเฉพาะ โค กระบือ แพะ แกะ สุกร และสัตว์อื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งไม่รวมถึงสัตว์ปีก ต่อมาจึงได้มีการออกกฎกระทรวง (พ.ศ. 2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 กำหนดให้ไก่ เป็ด และห่าน เป็นสัตว์ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 แต่ทั้งนี้ แม้ได้มีการออกกฎกระทรวงดังกล่าวมาบังคับใช้กับสัตว์ปีกจำพวกไก่ เป็ด และห่าน ตั้งแต่ปี 2536 แต่ตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 มาตรา 2 วรรคสองกำหนดว่า “พระราชบัญญัตินี้จะให้ใช้บังคับในท้องที่ใดเกี่ยวกับสัตว์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา” ดังนั้น ตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 กำหนดการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้กับสัตว์อื่นไว้ถึง 2 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ออกกฎกระทรวงกำหนดสัตว์อื่นให้เป็นสัตว์ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535

ขั้นตอนที่ 2 ออกพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ใช้บังคับพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ในท้องที่ใดสำหรับสัตว์อื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง

ทั้งนี้ กฎกระทรวง (พ.ศ. 2536) ใช้บังคับเมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2536 แต่ยังไม่มีการออกพระราชกฤษฎีกาบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ในท้องที่ใดสำหรับสัตว์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง จึงเป็นการดำเนินการเพียงขั้นตอนที่ 1 เท่านั้น ยังไม่ได้ดำเนินการในขั้นตอนที่ 2 สัตว์ปีกจำพวกไก่ เป็ด และห่าน จึงยังไม่อยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 จนกระทั่งได้มีการดำเนินการในขั้นตอนที่ 2 โดยได้มีการออกพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บังคับพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับแก่ไก่ เป็ด และห่าน ในทุกท้องที่ทั่ว

ราชอาณาจักร พ.ศ. 2549 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2549 ฉะนั้น สัตว์ปีกจำพวก ไก่ เป็ด และห่าน จึงเป็นสัตว์ตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 และต้องอยู่ภายใต้บังคับตามพระราชบัญญัติดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในเบื้องต้นยังคงเกิดปัญหา ในทางปฏิบัติกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 กับสัตว์ปีกบางประการ ดังที่จะกล่าวต่อไปนี้

ก. การขออนุญาตตั้งโรงฆ่าสัตว์ปีก โรงพักสัตว์ปีก และการฆ่าสัตว์ปีก

เนื่องจาก แต่เดิมพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับใช้กับการฆ่าและจำหน่ายเนื้อสัตว์ประเภทสัตว์ใหญ่ ไม่บังคับใช้กับสัตว์ปีก กระทั่งมีการออกพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บังคับพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับแก่ไก่ เป็ด และห่าน ในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2549 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2549 และไม่มีบทเฉพาะกาลกำหนดเวลาให้ผู้ประกอบการ ได้ปรับตัว และดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ภายในระยะเวลาที่กำหนด ส่งผลให้ ณ วันที่ 23 มีนาคม 2549 โรงฆ่าสัตว์ปีกทั้งเพื่อการส่งออกและ บริโภคภายในประเทศ ทั้งโรงฆ่าสัตว์ปีกขนาดใหญ่ กลาง เล็ก เป็นโรงฆ่าสัตว์ปีกที่ไม่ได้รับ อนุญาตตั้งโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ ตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการ ฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 5,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 27 แต่อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงเป็นที่รู้กันอยู่โดยทั่วไปว่า การประกอบธุรกิจฆ่าสัตว์ปีกเกิดขึ้นและดำเนินอยู่มาก่อน ในขณะที่กฎหมายเข้ามาควบคุมการ ประกอบธุรกิจการฆ่าสัตว์ปีกและจำหน่ายสัตว์ปีกในภายหลัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครอง สุขอนามัยของผู้บริโภคให้ได้บริโภคเนื้อสัตว์ที่ปลอดภัย ปลอดภัยสารตกค้าง มีความปลอดภัยต่อการ บริโภค ฉะนั้น ทางออกสำหรับทุกฝ่ายทั้งผู้ประกอบการ โรงฆ่าสัตว์ปีกภาคเอกชน และผู้บริโภคซึ่ง เป็นสาธารณชน จะต้องดำเนินการอย่างไรให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และขณะเดียวกันเป็น ธรรมกับทุกฝ่าย มิให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับผลกระทบมากเกินไป โดยเฉพาะผู้ประกอบการซึ่ง ได้รับกระทบโดยตรงจากการออกพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บังคับพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์ และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับแก่ไก่ เป็ด และห่าน ในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2549 ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรดำเนินการขึ้นทะเบียนโรงฆ่าสัตว์ปีกทั่วประเทศ เพื่อกำหนด ระยะเวลาให้ผู้ประกอบการ โรงฆ่าสัตว์ปีก ดำเนินการขออนุญาตตั้งโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการ ฆ่าสัตว์ ตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ต่อไป

ข. การประทับตรารับรองให้จำหน่ายเนื้อสัตว์

ตามมาตรา 24 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อได้ฆ่าสัตว์แล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดนำเนื้อสัตว์ ออกจากโรงฆ่าสัตว์ก่อนที่พนักงานเจ้าหน้าที่ประทับตรารับรองให้จำหน่ายเนื้อสัตว์นั้นแล้ว”

ทั้งนี้ กฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจนให้ประทับตรารับรองที่เนื้อสัตว์ วัตถุประสงค์เพื่อให้พนักงานตรวจโรคสัตว์ได้ตรวจโรค หากเนื้อสัตว์นั้นเป็นโรคหรือมีลักษณะที่ไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นอาหาร ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดโรคระบาด โรคหรือลักษณะของสัตว์หรือเนื้อสัตว์ที่ไม่เหมาะสมที่จะใช้เนื้อสัตว์นั้นเป็นอาหาร พ.ศ. 2546 พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจทำลายเนื้อสัตว์นั้นเสียทั้งหมดหรือบางส่วน หรือจัดทำให้เป็นเนื้อสัตว์ที่ควรใช้เป็นอาหารก่อนได้ตาม มาตรา 24 วรรคสอง แต่หากเนื้อสัตว์นั้นไม่เป็นโรคและเหมาะสมต่อการบริโภค พนักงานเจ้าหน้าที่ก็จะประทับตรารับรองให้จำหน่ายที่เนื้อสัตว์ เพื่อให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเนื้อสัตว์นั้นได้ผ่านการตรวจสอบและรับรองแล้ว

อย่างไรก็ตาม เมื่อพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับใช้กับสัตว์ปีกจำพวก ไก่ เป็ด และห่าน ตั้งแต่เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2549 แล้ว การประทับตรารับรองให้จำหน่ายเนื้อสัตว์อาจมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่บ้าง เนื่องจากแต่เดิมพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับใช้กับสัตว์ใหญ่อย่างโค กระบือ แพะ แกะ สุกร การประทับตราให้จำหน่ายเนื้อสัตว์สามารถทำได้โดยประทับตราที่ชิ้นส่วนเนื้อสัตว์นั้น แต่เมื่อพระราชบัญญัตินี้บังคับใช้กับสัตว์ปีกซึ่งเป็นสัตว์เล็ก การประทับตรารับรองต้องประทับตราที่ชิ้นส่วนของสัตว์ปีก หรือประทับที่ตัวสัตว์ปีกทีเดียว นอกจากนี้ กรณีสัตว์ปีกเพื่อการส่งออก หากประทับที่เนื้อสัตว์ปีกอาจไม่เป็นที่ยอมรับของประเทศคู่ค้า และการฆ่าสัตว์ปีกในแต่ละวันนั้นมีจำนวนมาก โดยเฉพาะโรงฆ่าขนาดใหญ่ อีกทั้งโดยทั่วไปแล้วการจำหน่ายเนื้อสัตว์ปีก โดยเฉพาะไก่เนื้อ ส่วนมากชำแหละขายเป็นชิ้นส่วนต่างๆ ในทางปฏิบัติจึงไม่สามารถประทับตราที่เนื้อสัตว์ปีกได้ทุกชิ้นส่วน ต่างกับสัตว์ใหญ่อย่างโค กระบือ แพะ แกะ สุกร สามารถประทับตราชิ้นส่วนที่ชำแหละได้ ดังนั้น กรณีการประทับตราเนื้อสัตว์ปีกเห็นควรให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ออกเป็นประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 24 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 35 กำหนดวิธีการประทับตรารับรองให้จำหน่ายเนื้อสัตว์ปีก โดยเฉพาะเนื้อสัตว์ปีกที่ชำแหละเป็นชิ้นส่วนควรมีวิธีการอย่างไร ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเพียงระบุไว้ที่บรรทัดที่ว่าเนื้อสัตว์ดังกล่าวได้ผ่านการตรวจรับรองให้จำหน่ายเนื้อสัตว์ได้ ก็ถือว่าเพียงพอและไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว

ค. การเก็บอากรและค่าธรรมเนียมโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์

หากเมื่อโรงฆ่าสัตว์ปีกเป็นโรงฆ่าที่ได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 แล้ว การฆ่าสัตว์ปีกในโรงฆ่าสัตว์จะต้องเสียอากรฆ่าสัตว์ (กรณีฆ่าในโรงฆ่าสัตว์เอกชน) หรือเสียค่าอากรการฆ่าสัตว์ ค่าธรรมเนียมโรงฆ่าสัตว์ และค่าธรรมเนียมโรงพักสัตว์ (กรณีฆ่าในโรงฆ่าสัตว์ของราชการส่วนท้องถิ่นหรือส่วนราชการที่ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี) ตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2536) ออกตามความใน

พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ทั้งนี้ ตามกฎกระทรวงดังกล่าว กำหนดให้การฆ่าสัตว์ปีก (ไก่ เป็ด และห่าน) เพื่อส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้รับยกเว้น อากาศการฆ่าสัตว์ ส่วนการฆ่าสัตว์ปีกเพื่อการบริโภคภายในประเทศต้องเสียค่าอากาศการฆ่าสัตว์ ค่าธรรมเนียมโรงฆ่าสัตว์ และค่าธรรมเนียมโรงพักสัตว์ ตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าควรยกเว้นอากาศการฆ่าสัตว์ รวมทั้งค่าธรรมเนียมโรงฆ่าสัตว์ ค่าธรรมเนียมโรงพักสัตว์ สำหรับการฆ่าสัตว์ปีกเพื่อการบริโภคภายในประเทศ เช่นเดียวกับการยกเว้นอากาศการ ฆ่าสัตว์สำหรับสัตว์ปีกเพื่อการส่งออก ทั้งนี้ เพื่อมุ่งใจให้มีการฆ่าสัตว์ปีกในโรงฆ่าสัตว์ที่ได้ มาตรฐาน ให้มีการตรวจโรคในสัตว์ปีก ทั้งก่อนฆ่าและหลังฆ่า เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับบริโภคเนื้อไก่ที่ ปลอดภัยและปลอดภัยต่อการบริโภค

5.2.1.3 การควบคุมคุณภาพเนื้อสัตว์ปีกและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีก

การควบคุมคุณภาพเนื้อสัตว์ปีกและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีก มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวม 2 ฉบับ ดังนี้

ก. พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535

ตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 มาตรา 4 กำหนดคำนิยามของคำว่าเนื้อสัตว์ไว้ ดังนี้ “เนื้อสัตว์ หมายความว่า เนื้อหรือส่วนอื่นของสัตว์ที่ตาย แล้ว ซึ่งมีได้ปรุงแต่งให้เป็นอาหารหรือมิได้ปรุงแต่งเพื่อให้คงอยู่ไม่เปื่อยเน่า ทั้งนี้ ไม่ว่าจะอยู่ใน ร่างแห่งสัตว์นั้นหรือชำแหละแล้ว” จากคำนิยามพระราชบัญญัตินี้จึงควบคุมคุณภาพของเนื้อ สัตว์ปีก เฉพาะที่มีได้ปรุงแต่งเป็นอาหารหรือปรุงสุก และยังคงสภาพของซากสัตว์อยู่ โดยควบคุม คุณภาพของเนื้อสัตว์ปีก ตั้งแต่การฆ่าต้องฆ่าในโรงฆ่าสัตว์ปีกที่ได้รับอนุญาต ซึ่งต้องผ่านการตรวจ โรคทั้งก่อนฆ่าและหลังฆ่า และมีการตรวจเนื้อสัตว์และประทับตรารับรองให้จำหน่ายเนื้อสัตว์ได้

ข. พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ได้เข้ามาควบคุมคุณภาพของเนื้อสัตว์ปีกและ ผลิตภัณฑ์สัตว์ปีก ทั้งที่ยังมิได้แปรรูปปรุงสุกและที่ได้แปรรูปปรุงสุกแล้ว ตามคำนิยามของคำว่า “อาหาร” ตามมาตรา 4 (2) “วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้หรือใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหาร รวมถึง วัตถุเจือปนอาหาร สี และเครื่องปรุงแต่งกลิ่นรส”

ดังนั้น การควบคุมคุณภาพเนื้อสัตว์ปีกและผลิตภัณฑ์ จึงมีกฎหมายเข้ามาคุมถึง 2 ฉบับ คือ ประการแรก พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ควบคุม คุณภาพของเนื้อสัตว์ปีกที่ยังมิได้แปรรูปปรุงสุก หรือเนื้อสัตว์ปีกที่ยังคงสภาพของซากสัตว์อยู่ ในขณะที่พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ควบคุมคุณภาพของเนื้อสัตว์ปีกทั้งที่ได้และมิได้แปรรูปปรุงสุก

5.2.1.4 มาตรฐานการรับรองคุณภาพเนื้อสัตว์ปีกและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีก

เมื่อเนื้อสัตว์ปีกที่ยังมีชีวิตแปรรูปปรุงสุกอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 เนื้อสัตว์ปีกที่ยังมีชีวิตแปรรูปปรุงสุกและที่ได้แปรรูปปรุงสุกแล้วอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ขึ้นตอนต่อไป จะต้องทำอะไรให้ผู้บริโภคทราบว่าเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์ปีกมีความปลอดภัยจริง ฉะนั้น สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้ยกร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร มาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และมาตรฐานระบบสำหรับสินค้าเกษตรและอาหารให้มีมาตรฐานที่ชัดเจนและเหมาะสม เพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตรและอาหารให้ได้มาตรฐานความปลอดภัย สร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในตลาดโลก ทั้งนี้ ร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ได้กำหนดเครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรและมาตรฐานระบบสำหรับแสดงสินค้าเกษตรหรือระบบไว้ ซึ่งเครื่องหมายดังกล่าวย่อมสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคได้ว่าอาหารดังกล่าวมีความปลอดภัยอย่างแท้จริง แต่เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ยังไม่มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมาย สาเหตุจากการไปทับซ้อนกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานต่างๆ ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เอง นอกจากนี้ ร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ยังทับซ้อนกับอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานอื่นๆ เช่น กระทรวงอุตสาหกรรม (สำนักงานปลัดกระทรวง และสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.)) กระทรวงพาณิชย์ (กรมการค้าต่างประเทศ) และกระทรวงสาธารณสุข (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา) การก่อตั้งสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ รวมทั้งความพยายามในการออกร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. จึงเป็นการรวมอำนาจหน่วยงานผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับสินค้าเกษตรจากหลายหน่วยงาน มาอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติเพียงหน่วยงานเดียว (Single Agency) หากได้มีการแก้ไขความทับซ้อนของหน่วยงานต่างๆ ได้แล้ว ร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. จึงมีโอกาที่จะมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายได้ ทั้งนี้ ย่อมเป็นการปฏิบัติและยกระดับความปลอดภัยอาหารในสินค้าเกษตรครั้งใหญ่ของไทย

5.2.1.5 ตลาดและสถานที่จำหน่ายสัตว์ปีก

ตลาดและสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ปีกในประเทศไทยแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

(1) ห้างสรรพสินค้า (supermarket)

การวางจำหน่ายเนื้อสัตว์ปีกทำโดยบรรจุในกล่องโฟมและหุ้มด้วยพลาสติกใสวางจำหน่ายในชั้นแช่เย็นตลอดเวลา และการวางจำหน่ายเป็นชิ้นส่วนต่างๆ ผู้ซื้อสามารถเลือกโดยใช้

คิมคิบบิ้นส่วนของเนื้อไก่ที่แช่เย็นไว้ เพื่อนำมาใส่ในถุงและนำไปแช่เพื่อชำระราคาต่อไป การวางจำหน่ายเนื้อสัตว์ปีกในห้างสรรพสินค้าเป็นระดับที่ได้มาตรฐาน มีการแช่เย็นเนื้อสัตว์ปีกตลอดเวลา มีโอกาสปนเปื้อนของเชื้อโรคจากสิ่งแวดล้อมไปยังเนื้อสัตว์ปีกน้อย และโอกาสปนเปื้อนของเชื้อโรคจากเนื้อสัตว์ปีกมายังผู้บริโภคเกิดขึ้นได้น้อย เนื่องจากผู้บริโภคแทบจะไม่สัมผัสกับเนื้อสัตว์ปีกในขณะที่เลือกซื้อเลย

(2) ตลาดสด

การวางจำหน่ายเนื้อสัตว์ปีกไม่มีการบรรจุในกล่องโฟมและปิดด้วยพลาสติกใส อย่างไรก็ตามการวางจำหน่ายในห้างสรรพสินค้า แต่วางขายโดยวางชิ้นส่วนต่างๆของสัตว์ปีก บนน้ำแข็งบดอัดแน่น ผู้บริโภคเลือกซื้อโดยใช้มือสัมผัสกับเนื้อสัตว์ปีกโดยตรง การวางจำหน่ายในตลาดสดมีโอกาสนปนเปื้อนของเชื้อโรคต่างๆ มายังเนื้อสัตว์ปีกสูง เนื่องจากเนื้อสัตว์ปีกวางอยู่บนน้ำแข็ง ซึ่งอุณหภูมิไม่สม่ำเสมอ อาจเกิดการเจริญเติบโตของเชื้อโรคและมีโอกาสได้รับเชื้อโรคจากสิ่งแวดล้อมในตลาดสด และผู้บริโภคมีโอกาสปนเปื้อนเชื้อโรคจากเนื้อสัตว์ปีกสูงเนื่องจากสัมผัสกับเนื้อสัตว์ปีกโดยตรง

ทั้งนี้ การควบคุมคุณภาพของซากสัตว์ปีกในสถานที่จำหน่ายโดยเฉพาะในตลาดสด กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 กำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ โดยผู้ประกอบการค้าสัตว์และซากสัตว์ต้องได้รับใบอนุญาตให้ทำการค้าสัตว์หรือซากสัตว์ (แบบ ร.10) แต่ทั้งนี้ ต้องรอให้มีการออกร่างกฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ พ.ศ. กำหนดให้การค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ จะกระทำได้อต่อเมื่อได้รับใบอนุญาต

2. พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ควบคุมคุณภาพของเนื้อสัตว์ปีก ครอบคลุมตั้งแต่การแปรรูปปรุงสุก ย่อมอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัตินี้

3. พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เนื้อสัตว์ปีกที่ยังมิได้แปรรูปปรุงสุกและที่ได้แปรรูปปรุงสุกแล้ว เป็น “อาหาร” ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

4. พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ครอบคลุมสุขอนามัยในตลาดสด ฉะนั้น การจำหน่ายเนื้อสัตว์ปีกโดยเฉพาะในตลาดสด จึงเกี่ยวข้องกับกฎหมายถึง 4 ฉบับด้วยกัน และเกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ 2 กระทรวง คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ซึ่งควบคุมการออกใบอนุญาตให้ทำการค้าสัตว์หรือซากสัตว์ (แบบ ร. 10) และพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ซึ่งควบคุมตรวจสอบเนื้อสัตว์ที่ยังคงสภาพของซากสัตว์อยู่ ยังมีได้แปรรูปปรุงสุก ส่วนกระทรวงสาธารณสุข เป็นผู้รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ซึ่ง

ควบคุมตรวจสอบคุณภาพของเนื้อสัตว์ทั้งที่ยังคงสภาพซากสัตว์และที่ได้แปรรูปปรุงสุกแล้ว และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งควบคุมดูแลสุขอนามัยในตลาดสด อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติแล้วหากการดำเนินการใดๆ มีหน่วยงานเข้าไปรับผิดชอบมากกว่า 1 หน่วยงานขึ้นไป แต่ละหน่วยงานมักถกเถียงกันว่าส่วนใดบ้างที่หน่วยงานตนรับผิดชอบ และคำตอบที่ได้ คือ ทั้ง 2 หน่วยงานต่างรับผิดชอบด้วยกัน ซึ่งเป็นการทับซ้อนของกฎหมาย แต่การที่กฎหมายทับซ้อนกัน นั้น ผลที่ได้มิใช่ทั้ง 2 หน่วยงานต่างแย่งกันทำงาน แต่ผลที่ได้คือไม่มีใครทำงานในส่วนที่ทับซ้อน นั้น เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ยังลังเลอยู่ว่าตนมีอำนาจที่จะดำเนินการตามกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบในหน่วยงานของตนหรือไม่ กลายเป็นว่าไม่มีเจ้าหน้าที่ลงไปควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายในส่วนที่มีกฎหมายทับซ้อนส่วนนั้น

จากที่ได้กล่าวมาในมุมมองของภาคการตลาดในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการบริโภคภายในประเทศ ยังคงมีช่องว่างของกฎหมายในหลายประการ ประการแรก การบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ยังเป็นเรื่องใหม่อยู่มากในการบังคับใช้กับสัตว์ปีก และมีปัญหาในส่วนของเนื้อหาของกฎหมายบางประการในการบังคับใช้กับสัตว์ปีก ประการที่สอง ตลาดและสถานที่จำหน่ายสัตว์ปีก โดยเฉพาะการควบคุมคุณภาพเนื้อสัตว์ปีกในตลาดสด ยังมีการทับซ้อนของกฎหมาย และหน่วยงานผู้รับผิดชอบ ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายในระดับพื้นที่ ยังลังเลเกี่ยวกับอำนาจตามกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานตน ทำให้การควบคุมตรวจสอบคุณภาพเนื้อสัตว์ปีกในตลาดสด จึงยังไม่เป็นผลเท่าที่ควร ประการสุดท้าย การรับรองคุณภาพของซากสัตว์ปีกยังไม่มียกกฎหมายมาใช้บังคับโดยตรง ยังคงเป็นร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ซึ่งยังไม่มียกบังคับใช้เป็นกฎหมาย แม้ปัจจุบันได้มีการรณรงค์ให้ใช้เครื่องหมายรับรองมาตรฐาน (Q Mark) แล้วก็ตาม แต่ยังเป็นมาตรการสมัครใจของผู้ประกอบการ และการใช้เครื่องหมายดังกล่าวยังไม่แพร่หลายมากนัก

5.2.2 อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก

ตลาดส่งออกสินค้าไก่เนื้อที่สำคัญของไทย ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น และสหภาพยุโรปตามลำดับ อย่างไรก็ตาม จากเหตุการณ์วิกฤตโรคไข้หวัดนกตั้งแต่ วันที่ 23 มกราคม 2547 ส่งผลให้ประเทศไทยไม่สามารถส่งออกไก่สดแช่แข็งไปยังตลาดหลักทั้ง 2 แห่งได้ ดังนี้

ก. ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดห้ามนำเข้าสินค้าไก่สดแช่แข็งจากไทย แต่อนุญาตให้นำเข้าไก่ปรุงสุกได้โดยต้องปฏิบัติตามข้อกำหนด Animal Health Requirement for heat-processed poultry meat and its products to be exported to Japan ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวประเทศญี่ปุ่นได้

ออกมาบังคับใช้กับไก่ปรุงสุกที่ส่งออกจากประเทศไทยโดยเฉพาะ ตามคำนิยามในข้อ 2 (7) ซึ่งให้คำนิยามของประเทศผู้ส่งออกว่า หมายถึง ประเทศไทย (The Exporting country is the Kingdom of Thailand)

ข. สหภาพยุโรป

นับแต่วันที่ 23 มกราคม 2547 ซึ่งเป็นวันที่รัฐบาลไทยประกาศยืนยันอย่างเป็นทางการของการพบการระบาดของเชื้อไข้หวัดนกชนิดรุนแรง (Highly Pathogenic Avian Influenza : HPAI) ชนิด H5N1 สหภาพยุโรปซึ่งเป็นประเทศคู่ค้าสำคัญได้กำหนดห้ามนำเข้าไก่สดแช่แข็งจากไทย ดังนี้

1. คำวินิจฉัยที่ 2004/84/EC ลงวันที่ 23 มกราคม 2547 (Commission Decision 2004/84/EC of 23 January 2004 concerning protection measures relating to avian influenza in Thailand) โดยมีผลห้ามนำเข้าไก่สดแช่แข็งจากประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 23 มกราคม 2547 – วันที่ 30 กันยายน 2548

2. คำวินิจฉัยที่ 2005/692/EC ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2548 (Commission Decision 2005/692/EC of 6 October 2005 concerning certain protection measures in relation to avian influenza in several third countries) กำหนดห้ามนำเข้าไก่สดแช่แข็งจากประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2548 – 30 กันยายน 2549

3. คำวินิจฉัยที่ 2006/521/EC ลงวันที่ 25 กรกฎาคม 2549 (Commission Decision 2006/521/EC of 25 July 2006 amending Commission Decision 2005/692/EC, 2005/733/EC and 2007/7/EC as regards certain protection measures in relation to highly pathogenic avian influenza) กำหนดห้ามนำเข้าไก่สดแช่แข็งจากประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2549 – 31 ธันวาคม 2550

ทั้งนี้ หากประเทศไทยยังไม่มีมาตรการในการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกที่ดีพอ หลังจากวันที่ 31 ธันวาคม 2550 อาจมีการออกคำวินิจฉัยฉบับใหม่เพื่อขยายระยะเวลาห้ามนำเข้าไก่สดแช่แข็งจากประเทศไทยต่อไปอีกก็ได้

จากวิกฤตการณ์โรคไข้หวัดนกดังกล่าวทำให้อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก ไม่สามารถส่งออกไก่สดแช่แข็งไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้เลยแม้แต่ประเทศเดียว สามารถส่งออกได้เฉพาะไก่ปรุงสุกเท่านั้น ทำให้ประเทศไทยต้องสูญเสียรายได้และส่วนแบ่งการตลาดดังกล่าวไป ผู้ประกอบการจึงได้ปรับตัวและสร้างศักยภาพในตลาดไก่ปรุงสุกแทน ฉะนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประเทศคู่ค้า โดยเฉพาะมาตรการในการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก และมาตรการที่สร้างความเชื่อมั่นได้สูงสุดไม่มีมาตรการใดดีไปกว่ามาตรการ

ทางด้านกฎหมาย ซึ่งนอกจากส่งผลดีในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคภายในประเทศแล้ว ยังสร้างความเชื่อมั่นให้กับการค้าสินค้าปศุสัตว์ในระดับระหว่างประเทศได้อีกด้วย

กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารในการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกของไทยตามที่ได้กล่าวในบทที่ 3 และปัญหาของกฎหมายดังกล่าวที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ สหภาพยุโรป และประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย รวมถึงหลักเกณฑ์ขององค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประมวลว่าด้วยสุขภาพสัตว์บก ค.ศ. 2006 (Terrestrial Animal Health Code 2006) ขององค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (Office International des Epizooties : OIE) ที่ได้กล่าวถึงในบทที่ 4 แล้วได้ผลการเปรียบเทียบ ดังนี้

1. กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกของสหภาพยุโรปเปรียบเทียบกับของประเทศไทย

- กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร

จากวิกฤตการณ์ด้านความปลอดภัยอาหารที่สร้างความเดือดร้อนและมีความรุนแรงที่สุดในรอบ 10 ปีของสหภาพยุโรป เริ่มจากการระบาดของโรควัวบ้า (Bovine Spongiform Encephalopathy : BSE) ในปี 2539 ตามมาด้วยการปนเปื้อนของสารไดออกซิน (Dioxin) ในอาหารสัตว์ ในปี 2540 รวมทั้งกระแสความวิตกกังวลในเรื่องการตัดแปลงทางพันธุกรรม (Genetically Modified Organisms : GMOs) ของส่วนประกอบอาหารซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค หรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สหภาพยุโรปได้ดำเนินการแก้ไขกฎหมาย โดยคณะกรรมการแห่งสหภาพยุโรปได้เสนอสมุดปกขาวว่าด้วยความปลอดภัยอาหารสหภาพยุโรป (European White Paper on Food Safety) เมื่อเดือนมกราคม 2543 และในปี 2545 ได้มีการออกระเบียบแห่งรัฐสภาและคณะมนตรีและสหภาพยุโรปที่ 178/2002 ลงวันที่ 28 มกราคม 2545 ว่าด้วยหลักการทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายอาหาร การก่อตั้งหน่วยงานความปลอดภัยอาหารแห่งสหภาพยุโรป และกำหนดกระบวนการเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร (Regulation (EC) No 178/2002 of the European Parliament and of Council of 28 January 2002 laying down the general principles and requirements of food law, establishing the European Food Safety Authority and laying down procedure in matter of food safety) จากระเบียบที่ 178/2002 ดังกล่าว ได้มีการออกกฎระเบียบเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารในปี 2548 ตามมาอีกหลายฉบับ เพื่อให้ครอบคลุมทุกห่วงโซ่การผลิตอาหาร และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด มีประสิทธิภาพ เรียกความเชื่อมั่นจากผู้บริโภคกลับมา

สำหรับประเทศไทยในส่วนของกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารของเนื้อสัตว์หรือผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์ โดยเฉพาะสัตว์ปีกอย่างไก่เนื้อในห่วงโซ่การผลิตอาหารตั้งแต่ฟาร์มเลี้ยงไก่ อาหารและยาสัตว์ โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก และการขนส่ง ในบางห่วงโซ่การผลิตยังไม่มีกฎหมายควบคุมเลย อย่างกรณีของฟาร์มเลี้ยงสัตว์ยังไม่มีกฎหมายกำหนดทำเลที่ตั้งของฟาร์ม และการกำหนดมาตรฐานฟาร์ม ยังไม่มีกฎหมายควบคุมการขนส่งทั้งสัตว์มีชีวิตซึ่งต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพสัตว์ และการขนส่งซากสัตว์ซึ่งต้องคำนึงถึงสุขอนามัย รวมทั้งกฎหมายที่มีอยู่ยังล้าสมัยและไม่สอดคล้องกับระบบอุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์ปีก จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายใหม่ รวมทั้งแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่เดิมให้ครอบคลุมทุกห่วงโซ่การผลิต และเมื่อมีกฎหมายควบคุมทุกห่วงโซ่การผลิตแล้ว ต้องมีการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดและมีประสิทธิภาพด้วย และท้ายที่สุดย่อมเรียกความเชื่อมั่นจากผู้บริโภคได้อย่างกรณีของสหภาพยุโรป

- กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก

กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกของสหภาพยุโรปฉบับเดิมคือ กฎเกณฑ์กลางที่ 92/40/EC ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2535 ว่าด้วยมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกในสหภาพยุโรป (Council Directive 92/40/EC of 19 May 1992 introducing Community measures for the control of avian influenza) ซึ่งถูกยกเลิกโดยกฎเกณฑ์กลางที่ 2005/94/EC ลงวันที่ 20 ธันวาคม 2548 ว่าด้วยมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกในสหภาพยุโรปและยกเลิกกฎเกณฑ์กลางที่ 92/40/EEC (Council Directive 2005/94/EC of 20 December 2005 on Community measures for the control of avian influenza and repealing Directive 92/40/EEC) ประกาศในรัฐกิจจานุเบกษาแห่งสหภาพยุโรปแล้ว เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2549

ทั้งนี้ กฎเกณฑ์กลางที่ 2005/94/EC ได้กำหนดในรายละเอียดให้ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศนำไปอนุวัติการ ออกเป็นกฎหมายภายในบังคับใช้ภายในประเทศสมาชิกเอง ดังนี้

- คำนิยามของโรคไข้หวัดนก
- ข้อกำหนดโดยทั่วไปที่ประเทศสมาชิกต้องถือปฏิบัติ
- วิธีปฏิบัติกรณีที่มีการระบาดที่ต้องสงสัย (suspected outbreak) ในประเทศสมาชิก
- วิธีปฏิบัติกรณีที่มีการฆ่าและทำลายสัตว์ปีก
- วิธีปฏิบัติกรณีมีการระบาดในสวนสัตว์ โรงละครสัตว์ ศูนย์วิจัยเพาะเลี้ยงสัตว์หรือสถานที่ที่มีได้เลี้ยงสัตว์เพื่อการค้า (non-commercial holding)
- วิธีปฏิบัติกรณีมีการระบาดของโรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรงในโรงเลี้ยงซึ่งประกอบด้วยโรงเลี้ยงย่อย (production unit) จำนวน 2 โรง หรือมากกว่านั้น

- วิธีปฏิบัติในกรณีที่มีการระบาดของโรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรงในโรงเลี้ยงสัตว์ปีก
- การใช้วัคซีนไข้หวัดนก
- วิธีปฏิบัติในการใช้วัคซีนฉุกเฉิน (emergency vaccination)
- วิธีปฏิบัติในการใช้วัคซีนเพื่อป้องกันโรค (preventive vaccination)
- คลังวัคซีนประจำสหภาพยุโรป
- คลังวัคซีนแห่งชาติ
- การปรับใช้กฎหมาย
- เงื่อนไขของช่วงเวลาเปลี่ยนผ่าน (บทเฉพาะกาล)

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกของไทย ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 แล้ว เห็นได้ว่าพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 กำหนดเพียงหลักการกว้างๆ ในการป้องกันและควบคุมโรค โดยกฎหมายให้อำนาจออกเป็นกฎกระทรวง ประกาศ และระเบียบ กำหนดเนื้อหาในรายละเอียด มิได้กำหนดเนื้อหารายละเอียดในตัวพระราชบัญญัติอย่างกรณีกฎเกณฑ์กลางที่ 2005/94/EC ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 และกฎหมายลำดับรอง รวมทั้งประกาศและระเบียบต่างๆ ที่ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แล้ว เห็นได้ว่าได้กำหนดเนื้อหาละเอียดในการป้องกันและควบคุมโรคในระดับหนึ่งแล้ว แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ได้มีการประกาศใช้มาตั้งแต่ปี 2499 และมีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงบางมาตราเมื่อปี 2542 เห็นได้ว่ากฎหมายดังกล่าวบังคับใช้มานาน สมควรทบทวนพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวทั้งฉบับ เช่นเดียวกับกฎเกณฑ์กลางที่ 2005/94/EC ที่ได้ยกเลิกกฎเกณฑ์กลางที่ 92/40/EC ทั้งนี้รายละเอียดการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 จะได้กล่าวในบทที่ 6

2. กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกของประเทศญี่ปุ่นเปรียบเทียบกับประเทศไทย

- กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร

ประเทศญี่ปุ่นได้ผ่านประสบการณ์เลวร้ายเกี่ยวกับอาหารปนเปื้อนมาแล้วหลายครั้ง โดยเมื่อปี 2543 เกิดวิกฤตการณ์ปนเปื้อนของสารพิษในผลิตภัณฑ์นมที่ผลิตจากโรงงานบริษัทแห่งหนึ่ง ที่เมืองโอซากา ทำให้ประชาชนจำนวน 14,780 คน ต้องเผชิญกับอาการเจ็บป่วยจากเหตุการณ์ครั้งนั้นนับเป็นการปนเปื้อนอาหารครั้งใหญ่ที่สุดในญี่ปุ่น ต่อมาในปี 2544 เกิดการระบาดของโรควัวบ้า (Bovine Spongiform Encephalopathy : BSE) จากวิกฤตการณ์ดังกล่าวประเทศ

ญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยอาหารขั้นพื้นฐาน (The Food Safety Basic Law) ซึ่งนำเอาหลักการประเมินความเสี่ยงมาบังคับใช้ ส่วนการบริหารความเสี่ยงอยู่ภายใต้บังคับตามกฎหมายว่าด้วยสุขอนามัยอาหาร (The Food Sanitation Law) และกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายว่าด้วยโรงฆ่าสัตว์ (The Abattoir Law) กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการประกอบธุรกิจฆ่าสัตว์ปีกและการตรวจโรคสัตว์ปีก (Poultry Slaughtering Business Control and Poultry Inspection Law) เป็นต้น การดำเนินการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย โดยเฉพาะการนำหลักวิเคราะห์ความเสี่ยงมาใช้ดำเนินงานตามกฎหมาย โดยเฉพาะการประเมินความเสี่ยงตามกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยอาหารขั้นพื้นฐาน และการบริหารความเสี่ยงตามกฎหมายว่าด้วยสุขอนามัยอาหารและกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้เรียกความเชื่อมั่นจากผู้บริโภคกลับมา

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารของไทยแล้ว เห็นได้ว่าจากวิกฤตการณ์ระบาดของโรคไข้หวัดนก เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2547 ซึ่งประเทศไทยประกาศยืนยันอย่างเป็นทางการพบการระบาดของโรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรงในประเทศไทย ทำให้ผู้บริโภคขาดความเชื่อมั่นในความปลอดภัยอาหารของเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์ จึงจำเป็นต้องเรียกความเชื่อมั่นจากผู้บริโภคกลับมา ซึ่งมาตรการที่สำคัญคือ การแก้ไขกฎหมายให้ครอบคลุมทุกห่วงโซ่การผลิตอย่างกรณีการแก้ไขกฎหมายของสหภาพยุโรป หรือการนำเอาหลักวิเคราะห์ความเสี่ยงมาใช้ในการดำเนินงานตามกฎหมายและบัญญัติไว้ในเนื้อหาของกฎหมายอย่างกรณีการแก้ไขกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น นอกจากนี้แล้ว ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าประเทศญี่ปุ่นได้แยกกฎหมายว่าด้วยโรงฆ่าสัตว์ (The Abattoir Law) ซึ่งบังคับใช้กับสัตว์ใหญ่ แยกต่างหากจากกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการประกอบธุรกิจฆ่าสัตว์ปีกและการตรวจโรคสัตว์ปีก (Poultry Slaughtering Business Control and Poultry Inspection Law) ซึ่งบังคับใช้กับสัตว์ปีก หากพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 มีการแก้ไขเพิ่มเติมกำหนดเนื้อหาแบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก คือ บังคับใช้กับสัตว์ใหญ่ โคน กระบือ แพะ แกะ สุกร ส่วนหนึ่งและบังคับใช้กับสัตว์ปีก ไก่ เป็ด ห่าน อีกส่วนหนึ่งแยกต่างหากจากกันให้ชัดเจน ย่อมง่ายต่อการทำความเข้าใจและการนำไปบังคับใช้ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

- กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก

กฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ (The Domestic Animal Infectious Disease Control Law) ของประเทศญี่ปุ่น ได้กำหนดการป้องกันโรคระบาดที่อาจเกิดขึ้นกับสัตว์ภายในประเทศ (Domestic Animal) โดยกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันการระบาดของโรคที่อาจเกิดขึ้นกับสัตว์ภายในประเทศ รวมทั้งกำหนดการตรวจสอบการส่งออกและนำเข้าสัตว์และผลิตภัณฑ์ เนื่องจากกรณีเคลื่อนย้าย การขนส่งสัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ในระดับระหว่างประเทศ อาจทำให้เกิดการติดต่อหรือแพร่กระจายของโรคระบาดมายังสัตว์ภายในประเทศได้

เมื่อเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ของไทยแล้ว เห็นได้ว่าพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ได้กำหนดการป้องกันและควบคุมโรคในการเคลื่อนย้ายสัตว์ทั้งระดับภายในประเทศ และโดยเฉพาะการเคลื่อนย้ายสัตว์ระดับระหว่างประเทศ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคมายังสัตว์ภายในประเทศได้ในระดับเดียวกับกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ของประเทศญี่ปุ่นแล้ว

3. กฎเกณฑ์ขององค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศกับพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499

ประมวลว่าด้วยสุขภาพสัตว์บก ค.ศ. 2006 (Terrestrial Animal Health Code 2006) ได้กำหนดมาตรการต่างๆ ในรูปแบบของมาตรฐาน (standards) แนวทาง (guidelines) และข้อเสนอแนะ (recommendations) ซึ่งได้มีการปรับปรุงโดยคณะกรรมการองค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ และที่ประชุมสามัญคณะผู้แทนจากประเทศสมาชิก โดยมีการจัดการประชุมสามัญประจำปี ในเดือนพฤษภาคม ของทุกปี ทั้งนี้ กฎเกณฑ์ขององค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศตามที่ปรากฏในประมวลว่าด้วยสุขภาพสัตว์บก ค.ศ. 2006 ได้กำหนดมาตรการต่างๆ มากมาย มาตรการที่น่าสนใจที่ควรนำมาบัญญัติไว้เป็นส่วนหนึ่งของพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 คือ มาตรการเฝ้าระวังโรค (surveillance) ซึ่งเป็นมาตรการเสริมการป้องกันและควบคุมโรคระบาด ที่มีอยู่ในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ซึ่งถือว่าในส่วนนี้กฎหมายของไทยคืออยู่แล้ว แต่การกำหนดมาตรการเฝ้าระวังโรคเพิ่มเติมเข้ามาข้อมเป็นมาตรการเสริมให้การป้องกันและควบคุมโรคได้ผลมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การนำระบบการแบ่งเขตพื้นที่การเลี้ยง (zoning) และโดยเฉพาะการผลิตแบบแยกส่วน (compartment) มาริเริ่มใช้ในประเทศไทย โดยที่ยังมีต้องบัญญัติเป็นกฎหมาย แต่เป็นการเชิญชวนโดยสมัครใจ โดยเฉพาะการผลิตแบบแยกส่วน (compartment) ที่อาจถือได้ว่าเป็นทางออกสำหรับอุตสาหกรรมเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออกของไทย

จากปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารในการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกของไทย และการเปรียบเทียบกฎหมายดังกล่าวของไทย กับกฎหมายของต่างประเทศ และกฎเกณฑ์ขององค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นได้ว่ากฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารในการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกของไทย จำเป็นต้องริเริ่มดำเนินการออกกฎหมายใหม่และแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่มีอยู่ให้ครอบคลุมทุกห่วงโซ่การผลิตเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์ และบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลที่ได้้นอกจากสามารถป้องกันและควบคุมโรค หรืออาจถึงขนาดกำจัดโรคได้หายขาดแล้ว ยังเรียกความเชื่อมั่นจากผู้บริโภคกลับคืนมาอีกด้วย

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัยและวิธีดำเนินการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลักและข้อมูลเชิงปริมาณประกอบสรุปได้ว่านโยบายความปลอดภัยอาหาร (Food Safety) ของรัฐบาล จะดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ มาตรการหลักที่จำเป็นต้องใช้ในการขับเคลื่อน คือ มาตรการทางกฎหมาย ฉะนั้นนโยบายของรัฐเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหาร โดยเฉพาะการป้องกันและควบคุมโรคใช้หวัคนกในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อ มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องจะต้องครอบคลุมในทุกห่วงโซ่การผลิตตามหลักจากไร่นาสู่โต๊ะอาหาร (From Farm to Table)

การศึกษานี้ได้ศึกษาถึงระบบอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย โดยพิจารณาใน 2 มุมมอง คือ ภาคการผลิต และภาคการตลาด **ประการแรกภาคการผลิต** พิจารณาตั้งแต่ฟาร์มเลี้ยงไก่ อาหารสัตว์และยาสัตว์ โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก และการขนส่ง ครอบคลุมทุกห่วงโซ่การผลิต **ประการที่สองภาคการตลาด** พิจารณาโดยแบ่งแยกเป็นอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการบริโภคภายในประเทศ และอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก ทั้งนี้ จากการศึกษาระบบอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย ทำให้ทราบว่าอุตสาหกรรมดังกล่าวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก เมื่ออุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคใช้หวัคนก ส่งผลให้ผู้บริโภคขาดความเชื่อมั่น ทั้งกรณีผู้บริโภคภายในประเทศและผู้บริโภคในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศคู่ค้า การขาดความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์ดังกล่าว ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย จึงต้องมีมาตรการในการป้องกันและควบคุมโรคใช้หวัคนกที่มีประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคได้ ซึ่งมาตรการที่เหมาะสมที่สุด คือ มาตรการทางกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารในการป้องกันและควบคุมโรคใช้หวัคนก ซึ่งกฎหมายดังกล่าวต้องครอบคลุมทุกห่วงโซ่การผลิตตั้งแต่ฟาร์มเลี้ยงไก่จนถึงผู้บริโภค ทั้งภาคการผลิตและภาคการตลาด

นอกจากนี้แล้วยังได้ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารในส่วนของ การป้องกันและควบคุมโรคใช้หวัคนกในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อของไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายของสหภาพยุโรป และประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นตลาดส่งออก

เนื้อไก่ที่สำคัญของไทย และยังศึกษาเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ขององค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (Office International des Epizooties : OIE) องค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) และองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations : FAO) ทำให้ทราบถึงจุดดีและจุดบกพร่องของกฎหมายไทย ซึ่งเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ดังจะกล่าวต่อไปในส่วนของคุณเสนอแนะ

6.2 ผลการวิจัย

ผลการวิจัยอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย ในส่วนของกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารในการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ภาคการผลิต แบ่งการพิจารณาเป็น

1.1 ฟาร์มเลี้ยงไก่

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542

ประการแรก การป้องกันโรค

ตามมาตรา 8 กำหนดให้ในท้องที่ที่ยังมิได้ประกาศเป็น

- เขตปลอดโรคระบาด
- เขตโรคระบาด
- เขตสงสัยว่ามีโรคระบาด
- เขตโรคระบาดชั่วคราว

เจ้าของสัตว์มีหน้าที่แจ้งกรณีสัตว์ป่วยหรือตาย ในกรณีดังต่อไปนี้

- รู้ว่าเป็นโรคระบาด
- ไม่ทราบสาเหตุการตายหรือ
- ในหมู่บ้านเดียวกัน หรือในบริเวณใกล้เคียงกันมีสัตว์ตั้งแต่สองตัวขึ้นไปป่วยหรือตาย มีอาการคล้ายคลึงกันในระยะเวลาห่างกันไม่เกินเจ็ดวัน

เจ้าของสัตว์ต้องแจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่ สारวัตรกรมปศุสัตว์ หรือสัตว์แพทย์ท้องที่ ภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่สัตว์ป่วยหรือตาย และเจ้าของมีหน้าที่ควบคุมสัตว์ป่วยหรือซากสัตว์ไว้ในบริเวณที่สัตว์อยู่หรือในบริเวณที่สัตว์ตาย ห้ามเคลื่อนย้าย ห้ามชำแหละซากสัตว์ หากได้แจ้งกรณีสัตว์ป่วยหรือตายแล้ว แต่พนักงานเจ้าหน้าที่ สारวัตรกรมปศุสัตว์ หรือสัตว์แพทย์ ไม่มาตรวจ

ซากสัตว์ภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่สัตว์ตาย เจ้าของมีหน้าที่ฝังซากสัตว์นั้นไว้ระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร กรณีซากสัตว์ใหญ่ ให้พูนกลบหลุมเหนือระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร

นอกจากนี้ เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศท้องที่ใดเป็นเขตปลอดโรคระบาดตามมาตรา 11 แล้ว ตามมาตรา 12 กำหนดห้ามมิให้เคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์เข้าใน หรือผ่านเขตนั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมปศุสัตว์หรือสัตวแพทย์ผู้ซึ่งอธิบดีกรมปศุสัตว์มอบหมาย และมาตรา 13 ยังกำหนดให้เจ้าของสัตว์ภายในเขตปลอดโรคระบาดยังมีหน้าที่แจ้งกรณีสัตว์ป่วยหรือตาย ตามมาตรา 8 อีกด้วย

ทั้งนี้ การแจ้งกรณีสัตว์ป่วยหรือตายตามมาตรา 8 และมาตรา 13 และการห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์เข้าในหรือผ่านเขตปลอดโรคระบาด ตามมาตรา 12 มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้เกิดโรคระบาดและให้คงสภาพเขตปลอดโรคระบาดไว้

ประการที่สอง การควบคุมโรค

เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้ประกาศท้องที่จังหวัดใดเป็นเขตโรคระบาด หรือเขตสงสัยว่ามีโรคระบาด ตามมาตรา 15 หรือในกรณีสัตวแพทย์ประกาศกำหนดเขตโรคระบาดชั่วคราวในท้องที่ของตนตามมาตรา 16 แล้ว ในมาตรา 17 ได้กำหนดห้ามมิให้เคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายใน เข้าในหรือออกนอกเขตโรคระบาดหรือเขตสงสัยว่ามีโรคระบาด และเขตโรคระบาดชั่วคราว เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากสัตวแพทย์ นอกจากนี้ ตามมาตรา 19 กำหนดให้ภายในเขตโรคระบาดหรือเขตสงสัยว่ามีโรคระบาด และเขตโรคระบาดชั่วคราว เจ้าของสัตว์ยังมีหน้าที่แจ้งกรณีสัตว์ป่วยหรือตาย ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ สार्वตรกรมปศุสัตว์ หรือสัตวแพทย์ภายใน 12 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่สัตว์ป่วยหรือตาย และให้เจ้าของมีหน้าที่ควบคุมสัตว์ป่วยทั้งหมดไว้ในบริเวณที่สัตว์อยู่ ห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์ป่วยหรือซากสัตว์ที่ป่วยตาย ห้ามฆ่าแหละ หรือกระทำการใดกับซากสัตว์นั้น และหากเจ้าหน้าที่ สार्वตรกรมปศุสัตว์ หรือสัตวแพทย์ ไม่มาตรวจซากสัตว์ภายในเวลา 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่สัตว์ตาย ให้เจ้าของฝังซากสัตว์นั้นไว้ระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร สำหรับซากสัตว์ใหญ่ให้พูนกลบหลุมเหนือระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร ตามที่กำหนดในมาตรา 8 วรรคสองอีกด้วย ทั้งนี้ การห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ ตามมาตรา 17 และหน้าที่ในการแจ้งกรณีสัตว์ป่วยหรือตายตามมาตรา 19 ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการระบาดของโรคมิให้แพร่กระจายมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของฟาร์มเลี้ยงไก่ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 กำหนดการป้องกันและควบคุมโรค โดยกำหนดให้เจ้าของสัตว์มีหน้าที่แจ้งกรณีสัตว์ป่วยหรือตายและห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์ทั้งในท้องที่ที่ยังมิได้ประกาศเป็น เขตปลอดโรคระบาด

เขตโรคระบาด เขตสงสัยว่ามีโรคระบาด เขตโรคระบาดชั่วคราว และในท้องที่ที่ได้ประกาศเป็นเขตปลอดโรคระบาด เขตโรคระบาด เขตสงสัยว่ามีโรคระบาด และเขตโรคระบาดชั่วคราวแล้ว แต่ยังไม่ครอบคลุมถึงการกำหนดที่ตั้งของฟาร์มและการกำหนดมาตรฐานการเลี้ยงไก่ในฟาร์ม ซึ่งเป็นมาตรการสำคัญในการป้องกันและควบคุมโรค แม้การเลี้ยงไก่ เป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ตามข้อ 1 (1) ของประกาศกระทรวงสาธารณสุข ที่ 5/2538 เรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ลงวันที่ 27 มิถุนายน 2538 ซึ่งออกตามความในมาตรา 5 และมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ผู้ประกอบการเลี้ยงไก่ต้องขอใบอนุญาตประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ (แบบ อภ. 2) จากราชการส่วนท้องถิ่นตามข้อกำหนดท้องถิ่นนั้น ซึ่งเป็นการควบคุมในส่วนของคุณภาพของสุขอนามัยสิ่งแวดล้อมเท่านั้น จึงมีเพียงประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง มาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อของประเทศไทย พ.ศ. 2542 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2542 และมีการออกระเบียบมาตรฐานการเลี้ยงไก่เนื้อของประเทศไทย พ.ศ. 2542 มาใช้บังคับกับฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อ กำหนดที่ตั้งของฟาร์มและมาตรฐานการจัดการฟาร์ม แต่อาศัยความสมัครใจของผู้ประกอบการ และไม่มีสภาพบังคับอย่างกฎหมาย

1.2 อาหารสัตว์และยาสัตว์

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 จากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารในการป้องกันและควบคุมโรค ใช้หวัดนก ในส่วนของอาหารสัตว์และยาสัตว์ สรุปได้ดังนี้

ประการแรก ในส่วนของอาหารสัตว์ ได้มีมาตรการทางกฎหมายกำหนดไว้ดีเพียงพอในระดับหนึ่งแล้ว และเป็นที่ทราบว่าจะไม่เคยเกิดการระบาดของโรคอันเนื่องมาจากการปนเปื้อนของเชื้อโรคมากับอาหารที่ใช้เลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยเลย

ประการที่สอง ในส่วนของยาสัตว์ในการป้องกันและควบคุมโรคใช้หวัดนก ประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือ การใช้วัคซีนใช้หวัดนกในสัตว์ปีก ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยได้ประกาศห้ามใช้วัคซีนใช้หวัดนกในสัตว์ปีกทุกชนิด ทั้งนี้ รายละเอียดจะได้กล่าวต่อไปในส่วนของข้อเสนอแนะ

นอกจากนี้ในส่วนของน้ำยามาเชื้อใช้หวัดนก ซึ่งเป็นวัตถุอันตราย ได้มีพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เข้ามาควบคุมในระดับที่ดีเพียงพอแล้ว

1.3 โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก

กฎหมายที่เกี่ยวข้องได้แก่ พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 แต่เดิมกฎหมายฉบับนี้อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย ต่อมาได้โอนอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติดังกล่าวมายังกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2545 ตามพระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 พ.ศ. 2545 โดยกรมปศุสัตว์ผู้ปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ นอกจากนี้แล้ว พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 เพิ่งบังคับใช้กับสัตว์ปีกจำพวกไก่ เป็ด และห่าน เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2549 ตามพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บังคับพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับแก่ไก่ เป็ด และห่าน ในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2549 การบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 กับสัตว์ปีกจำพวกไก่ เป็ด ห่าน จึงยังเป็นเรื่องใหม่ ฉะนั้น ในทางปฏิบัติแล้ว การบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้กับสัตว์ปีก โดยเฉพาะไก่เนื้อ ยังคงมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่ ซึ่งเกิดจากตัวเนื้อหาของพระราชบัญญัติเอง ในส่วนนี้จึงต้องแก้ไขพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ให้สอดคล้องกับการนำไปบังคับใช้กับชนิดสัตว์ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติ ซึ่งแต่เดิมพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับใช้กับสัตว์ใหญ่อย่างโค กระบือ แพะ แกะ สุกร เมื่อนำมาบังคับใช้กับสัตว์เล็กอย่างสัตว์ปีกทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ จึงเห็นสมควรแก้ไขเนื้อหาของพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 และกฎหมายที่ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ต่อไป ทั้งนี้ รายละเอียดจะได้กล่าวต่อไปในส่วนของการข้อเสนอแนะ

1.4 การขนส่ง

กฎหมายที่เกี่ยวข้องได้แก่ พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ครอบคลุมการเคลื่อนย้ายสัตว์และซากสัตว์ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ซึ่งในส่วนของ การควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกภายในประเทศ ตามมาตรา 35 การนำสัตว์ผ่านด่านกักสัตว์ ต้องปฏิบัติตามที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ยังมีได้ออกกฎกระทรวงกำหนดวิธีการนำสัตว์ปีกผ่านด่านกักสัตว์ ฉะนั้น ในส่วนนี้จึงต้องรอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงดังกล่าว ต่อไป

2. ภาคการตลาด แบ่งการพิจารณาเป็น

2.1 อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการบริโภคภายในประเทศ

ก. การค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีก

การค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกอยู่ภายใต้บังคับของหมวด 4 การควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ตามพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติหมวด 1 หมวด 2 หมวด 3 หมวด 4 และหมวด 5 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 บังคับแก่สัตว์ปีก จำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไขสำหรับใช้ทำพันธุ์ พ.ศ. 2549 ซึ่งการควบคุมการค้าสัตว์หรือซากสัตว์ดังกล่าว ครอบคลุมเฉพาะการค้าในลักษณะคนกลาง (ซื้อมาขายไป) ไม่รวมถึงกรณีเกษตรกรหรือผู้เลี้ยงสัตว์เป็นผู้ซื้อขายสัตว์ด้วยตนเอง ทั้งนี้ การควบคุมการค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีก เป็นวิธีการหนึ่งในการป้องกันและควบคุมโรคระบาดในสัตว์ปีก โดยเฉพาะโรคไข้หวัดนกได้ แต่อย่างไรก็ตาม ตามมาตรา 21 หมวด 4 การควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 กำหนดไว้ว่า “ห้ามมิให้บุคคลใดทำการค้าซ้างม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร หรือสัตว์ชนิดอื่น ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือทำการค้าซากสัตว์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน” ซึ่งกฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ พ.ศ. 2546 ยังไม่ครอบคลุมถึงการค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีก ฉะนั้น จึงต้องแก้ไขกฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ พ.ศ. 2546 ให้สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว โดยเพิ่มเติมให้การค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไขสำหรับใช้ทำพันธุ์จะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาต หากเมื่อร่างกฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ พ.ศ. มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายแล้ว การควบคุมการค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกจะได้ดำเนินการได้อย่างแท้จริง ผู้ค้าสัตว์ปีกหรือซากสัตว์ปีก จะต้องได้รับใบอนุญาตให้ทำการค้าสัตว์หรือซากสัตว์ (แบบ ร.10) จึงจะดำเนินการค้าสัตว์ปีกหรือซากสัตว์ปีกได้

ข. การควบคุมการฆ่าสัตว์ปีกและจำหน่ายเนื้อสัตว์ปีก

การควบคุมการฆ่าสัตว์ปีกและจำหน่ายเนื้อสัตว์ปีกอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ตามพระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับกับไก่ เป็ด และห่านในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2549 การฆ่าสัตว์ปีกจึงต้องดำเนินการฆ่าในโรงฆ่าสัตว์ที่ได้รับอนุญาต มีการตรวจโรคสัตว์ปีกทั้งก่อนฆ่าและหลังฆ่า หากเมื่อพนักงานตรวจโรคสัตว์พิจารณาแล้วเห็นว่าเนื้อสัตว์นั้นเหมาะสมที่จะใช้เป็นอาหารได้ พนักงานเจ้าหน้าที่ก็จะประทับตรารับรองให้จำหน่ายได้ ทั้งนี้ การควบคุมการฆ่าสัตว์ปีกและจำหน่ายเนื้อสัตว์ปีก ทำให้เชื่อมั่นได้ว่า เนื้อสัตว์ปีกปลอดโรค ปลอดภัย ตกค้าง และโดยรวมปลอดภัยต่อการบริโภค

ค. การควบคุมคุณภาพเนื้อสัตว์ปีกและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีก

การควบคุมคุณภาพเนื้อสัตว์ปีก อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ตามคำนิยามที่ว่า “เนื้อสัตว์ หมายความว่า เนื้อหรือส่วนอื่นของสัตว์ที่ตายแล้ว ซึ่งยังมีได้ปรุงแต่งให้เป็นอาหารหรือมิได้ปรุงแต่งเพื่อให้คงอยู่ไม่เน่าเปื่อย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะอยู่ในร่างแห่งสัตว์นั้นหรือชำแหละแล้ว” จากคำนิยามดังกล่าวตราบใดที่เนื้อสัตว์ยังมีได้แปรรูปปรุงสุกหรือยังคงสภาพของซากสัตว์อยู่ ย่อมอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ขณะเดียวกันเนื้อสัตว์ที่ยังคงสภาพของซากสัตว์และที่ได้แปรรูปปรุงสุกแล้ว เป็นอาหาร ตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ดังนั้น การควบคุมคุณภาพของเนื้อสัตว์ปีกทั้งที่มีได้แปรรูปปรุงสุกและที่ได้แปรรูปปรุงสุกแล้ว ต่างอยู่ภายใต้กฎหมายทั้ง 2 ฉบับ

ง. มาตรฐานการรับรองคุณภาพเนื้อสัตว์ปีกและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีก

ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายกำหนดมาตรฐานการรับรองคุณภาพเนื้อสัตว์ปีกและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีก จนกระทั่งได้มีการจัดตั้งสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2545 ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2545 โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 จ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543 กำหนดให้สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ มีภารกิจเป็นหน่วยงานกลางเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารของประเทศ โดยการกำหนดมาตรฐานและการรับรองมาตรฐาน ตั้งแต่ระดับไร่นาจนถึงผู้บริโภค การเจรจาเพื่อแก้ปัญหาทางการค้าเชิงเทคนิค เพื่อปรับปรุงและยกระดับคุณภาพสินค้าเกษตรและอาหารของไทยให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน สามารถแข่งขันในเวทีโลกได้¹ ทั้งนี้ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติได้ยกร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ซึ่งได้กำหนดเครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าและมาตรฐานระบบ สำหรับแสดงกับสินค้าเกษตร อาหาร และระบบ ทั้งมาตรฐานบังคับและมาตรฐานสมัครใจ ทั้งนี้ หากร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายแล้ว ย่อมสร้างความเชื่อมั่นและยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารได้เป็นอย่างดี

¹สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, เครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร “Q Mark”. แหล่งที่มา : www.acfs.go.th2/introduce.index.php

จ. ตลาดและสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ปีก

ตลาดและสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ปีกในประเทศไทยแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ห้างสรรพสินค้าและตลาดสด โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ 2 หน่วยงานคือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงสาธารณสุข และมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 4 ฉบับ ได้แก่

(1) พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 กำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ โดยผู้ประกอบการค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกต้องได้รับใบอนุญาตให้ทำการค้าสัตว์หรือซากสัตว์ (แบบ ร.10) แต่ทั้งนี้ ต้องรอให้มีการออกร่างกฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ พ.ศ. กำหนดให้การค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ จะกระทำได้อต่อเมื่อได้รับใบอนุญาต

(2) พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ควบคุมคุณภาพของเนื้อสัตว์ปีก ทรายไคที่ยังมิได้แปรรูปปรุงสุก ย่อมอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัตินี้

(3) พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เนื้อสัตว์ปีกที่ยังมิได้แปรรูปปรุงสุกและที่ได้แปรรูปปรุงสุกแล้ว เป็น “อาหาร” ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

(4) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ควบคุมสุขอนามัยในตลาดสด

2.2 อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก

อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก นอกจากผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารในภาคการผลิตตั้งแต่ ฟาร์มเลี้ยงไก่ อาหารสัตว์และยาสัตว์ โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก และการขนส่ง รวมถึงกฎหมายที่ควบคุมในส่วนภาคการตลาดสำหรับอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการบริโภคภายในประเทศด้วยแล้ว ผู้เลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออกยังคงต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ขององค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (Office International des Epizooties : OIE) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักเกณฑ์การนำเข้าของประเทศคู่ค้า ทั้งนี้ ตลาดส่งออกไก่เนื้อที่สำคัญของไทย ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น และสหภาพยุโรป ตามลำดับ จากเหตุการณ์วิกฤตการณ์การระบาดของโรคไข้หวัดนกตั้งแต่วันที่ 23 มกราคม 2547 เป็นต้นมา ประเทศไทยไม่สามารถส่งออกไก่สดแช่แข็งไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้เลย ยังคงส่งออกได้เฉพาะไก่ปรุงสุก เนื่องมาจากการขาดความเชื่อมั่นในความไม่ปลอดภัยของไก่สดแช่แข็งซึ่งอาจปนเปื้อนเชื้อไข้หวัดนกและอาจทำให้เกิดการแพร่ระบาดมายังประเทศผู้นำเข้าได้ ดังนั้น จึงเห็นควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารให้ครอบคลุมทุกห่วงโซ่การผลิตอาหาร เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศคู่ค้า โดยรายละเอียดการแก้ไขกฎหมายที่ควบคุมในภาคการ

ผลิตในแต่ละห่วงโซ่การผลิตเนื้อไก่ และกฎหมายที่ควบคุมในส่วนของภาคการตลาด จะได้กล่าวต่อไปในข้อเสนอแนะ

ทั้งนี้ การเลี้ยงไก่เนื้อแบบอุตสาหกรรม ผู้ประกอบการรายใหญ่ทั้ง 5 ราย ได้แก่ เครือเจริญโภคภัณฑ์ เครือสหฟาร์ม เครือเบทาโกร บริษัท ชันแวลลีย์ (ประเทศไทย) จำกัด และบริษัท จีเอฟพีที (มหาชน) จำกัด ตามลำดับ ที่ได้กล่าวมาในบทที่ 2 ได้ดำเนินการในแต่ละห่วงโซ่การผลิต เพื่อให้ปลอดภัยจากโรคไข้หวัดนก และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค ดังนี้

ภาคการผลิต

1. ฟาร์มเลี้ยงไก่

ฟาร์มเลี้ยงไก่ของผู้ประกอบการรายใหญ่เป็นฟาร์มระบบปิด แบบอีแวป (Evaporative Cooling System : Evap) และได้รับการรับรองเป็นฟาร์มมาตรฐานตามระเบียบมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อของประเทศไทย พ.ศ. 2542 ทั้งหมด เนื่องจากกรมปศุสัตว์หน่วยงานผู้มีอำนาจในการออกใบรับรองสุขภาพสัตว์ (Health Certificate) ได้กำหนดในเชิงบังคับให้เนื้อไก่และผลิตภัณฑ์ที่จะส่งออกต้องมาจากฟาร์มมาตรฐานที่กรมปศุสัตว์รับรองเท่านั้น

2. อาหารสัตว์และยาสัตว์

ในส่วนของอาหารสัตว์และยาสัตว์เกี่ยวข้องค่อนข้างน้อยมากในประเด็นของโรคไข้หวัดนก เว้นแต่กรณีของน้ำยามาเชื้อไข้หวัดนก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้วัคซีนในโรคไข้หวัดนกที่จะได้กล่าวถึงต่อไป

3. โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก

โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีกของบริษัทขนาดใหญ่ โดยเฉพาะโรงฆ่าสัตว์ปีกเพื่อการส่งออกเป็นโรงฆ่าที่ได้มาตรฐาน ได้รับการรับรอง HACCP จากกรมปศุสัตว์ตามระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการบังคับใช้ระบบวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม (ระบบ HACCP) สำหรับโรงฆ่าสัตว์และโรงงานผลิตผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์เพื่อการส่งออก พ.ศ. 2547 และได้รับการรับรอง GMP (Good Manufacturing Practice)

4. การขนส่ง

การขนส่งสัตว์ปีกมีชีวิตผู้ประกอบการรายใหญ่ได้รับอนุญาตเคลื่อนย้ายตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 และในขณะที่ขนส่งยังต้องคำนึงถึงหลักสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare) ตามระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วย การคุ้มครองและดูแลสวัสดิภาพสัตว์ปีกระหว่างขนส่ง พ.ศ. 2542 โดยสัตว์ต้องไม่ทนทุกข์ทรมานในระหว่างขนส่ง

การขนส่งซากสัตว์ การเคลื่อนย้ายซากสัตว์จากโรงฆ่าสัตว์ไปยังผู้บริโภค ขนส่งโดยรถห้องเย็น ปิดมิดชิด นอกจากนี้ ปัจจุบันผู้ประกอบการรายใหญ่ส่วนมากมักบรรจุซากสัตว์ปีกและผลิตภัณฑ์ใส่บรรจุภัณฑ์มาจากโรงฆ่าชำแหละ อย่างกรณีไก่ของแดงของซีพี ซึ่งเป็นมาตรการหนึ่งในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคได้

ภาคการตลาด

1. อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการบริโภคภายในประเทศ

ผู้ประกอบการรายใหญ่ได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

2. อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก

ผู้ประกอบการรายใหญ่ได้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายภายในประเทศกำหนด หลักเกณฑ์ระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักเกณฑ์การนำเข้าของประเทศคู่ค้า เพื่อให้ส่งออกเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์ไปขายยังต่างประเทศได้

ส่วนกรณีการเลี้ยงไก่แบบกึ่งอุตสาหกรรมและการเลี้ยงไก่แบบพื้นบ้าน ยังจำเป็นต้องปรับปรุงทั้งภาคการผลิตและการตลาด ดังที่จะได้กล่าวต่อไปในข้อเสนอแนะ

6.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารในการป้องกันและควบคุมโรคใช้หวัดนกในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย มีดังนี้

6.3.1 ภาคการผลิต

6.3.1.1 ฟาร์มเลี้ยงไก่

ก. กฎหมายกำหนดการจัดตั้งฟาร์ม

ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายกำหนดการจัดตั้งฟาร์ม ส่งผลให้ฟาร์มเลี้ยงไก่ตั้งอยู่กระจัดกระจาย และมีทำเลที่ตั้งไม่เหมาะสม ทำให้ระบบการป้องกันและควบคุมโรคทำได้ยาก ดังนั้น หากมีกฎหมายกำหนดการจัดตั้งฟาร์มโดยเฉพาะ ย่อมส่งผลดีต่อระบบการป้องกันและควบคุมโรค

ข. กฎหมายกำหนดมาตรฐานการเลี้ยง

ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายกำหนดมาตรฐานการเลี้ยงสัตว์ปีก และเนื่องจากระบบการเลี้ยงสัตว์ปีกในประเทศไทยมีความหลากหลาย โดยแต่ละระบบการเลี้ยงมีระดับมาตรฐานการเลี้ยง โดยเฉพาะความปลอดภัยทางชีวภาพ (biosecurity) แตกต่างกันไป มีขีดความสามารถในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันไป ทั้งนี้ แบ่งระบบการเลี้ยงสัตว์ปีกในประเทศไทยตามระดับความปลอดภัยทางชีวภาพได้ 7 ระบบ ดังนี้²

1. ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ปีกระบบอุตสาหกรรม
2. ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ปีกระดับกลาง รวมทั้งไก่ไข่และเป็ดไข่ ที่ส่งสัตว์ปีกหรือผลิตภัณฑ์เข้าโรงฆ่าและชำแหละภายในประเทศ
3. ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ปีกระดับกลาง รวมทั้งไก่ไข่และเป็ดไข่ ที่ส่งสัตว์ปีกหรือผลิตภัณฑ์สู่ตลาดสัตว์ปีกมีชีวิตเพื่อชำแหละเอง เช่น ยาวราช คลองเตย
4. ไก่เลี้ยงหลังบ้าน
5. เป็ดหรือห่านเลี้ยงแบบไล่ทุ่ง
6. นกสวยงาม
7. ไก่ชน

จากการระบาดของโรคไข้หวัดนกพบว่าปัจจัยเสี่ยงในการนำและแพร่ระบาดของโรคเกิดจากการนำเชื้อเข้าสู่แหล่งเลี้ยงโดยการปนเปื้อนของวัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะ บุคลากร โดยเฉพาะโอกาสที่นกรธรรมชาติจะเข้าไปสัมผัสกับสัตว์ปีกที่เลี้ยงไว้ ดังนั้น ระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ จึงจัดว่าเป็นหัวใจสำคัญในการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก ทั้งนี้ ระดับความปลอดภัยทางชีวภาพและความเป็นไปได้ในการปรับปรุงระบบให้ดีขึ้นจะแตกต่างกันไปตามระบบการเลี้ยงสัตว์ปีก ดังนั้น จึงควรมีกฎหมายเข้ามาควบคุมมาตรฐานการเลี้ยง โดยเฉพาะความปลอดภัยทางชีวภาพให้มีความเหมาะสมตามระบบการเลี้ยงสัตว์แต่ละประเภท

ค. การนำระบบการควบคุมการผลิตแบบแยกส่วน (compartment) มาใช้ในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เพื่อการส่งออก

จากผลการประชุม OIE General Session ครั้งที่ 72 เมื่อเดือนพฤษภาคม 2547 ณ สำนักงานใหญ่ OIE กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ที่ประชุมได้รับรายงานแนวคิดในการควบคุมโรค

²คณะกรรมการด้านวิชาการเพื่อกำหนดแนวทางการศึกษาวิจัยโรคไข้หวัดนก, “แนวทางการควบคุมโรคและการใช้วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดนกในประเทศไทย”, ม.ป.ท., ม.ป.ป., หน้า 4. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

โดยการใช้ระบบ zoning และ compartment เพื่อหลีกเลี่ยงการฆ่าทำลายสัตว์ ที่นอกจากมีผลทางจิตใจแล้ว ยังเป็นการป้องกันการสูญเสียสัตว์พันธุ์ดีที่กว่าจะผลิตคัดค้นสายพันธุ์ที่ดีขึ้นมาได้ ต้องใช้เวลานานนับสิบปีไปด้วย และต่อมาแนวคิดนี้ได้รับการรับรองจากสมาชิกในที่ประชุม OIE General Session ครั้งที่ 73³ ทั้งนี้ แนวคิดระบบ Compartment มีประโยชน์ต่อการส่งออกเนื้อไก่สดแช่แข็งของไทยมาก เนื่องจากระบบนี้ไม่คำนึงถึงหลักภูมิศาสตร์ แต่จะเน้นหนักด้านมาตรฐานความปลอดภัยทางชีวภาพ (Bio-Security Standard) และมาตรฐานการควบคุมและเฝ้าระวัง เพื่อป้องกันความเสี่ยงต่อการนำเชื้อไวรัสไข้หวัดนกเข้าไปแพร่ระบาดภายในฟาร์มที่อยู่ใน compartment ข้อดีของ compartment คือตราบไคที่ฟาร์มที่อยู่ใน compartment ไม่มีการติดเชื้อไข้หวัดนก เนื้อไก่ที่ได้จาก compartment นั้น สามารถส่งออกในรูปของเนื้อไก่สดแช่แข็งได้ แม้ว่าจะยังคงมีการระบาดของโรคในพื้นที่อื่นของประเทศก็ตาม นอกจากนี้หากพบการติดเชื้อไข้หวัดนกใน compartment เฉพาะเนื้อไก่จาก compartment นั้นเท่านั้น ที่ไม่สามารถส่งออกไปจำหน่ายในรูปเนื้อไก่สดแช่แข็งได้ ในขณะที่เนื้อไก่สดจาก compartment อื่นๆ ยังคงส่งออกได้ตามปกติ

ทั้งนี้ สำหรับการดำเนินการระบบ compartment นั้น กรมปศุสัตว์ได้เจรจากับสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นตลาดเนื้อไกรายใหญ่ของไทย เพื่อขอความร่วมมือในการควบคุมโรคไข้หวัดนกโดยใช้แนวคิดระบบ compartment ขึ้นในประเทศไทยซึ่งนับเป็นแห่งแรกของโลก ไม่เคยมีประเทศใดทำมาก่อน สหภาพยุโรปจึงได้ส่งผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 คน มาให้คำปรึกษาและร่วมงานอย่างใกล้ชิดกับกรมปศุสัตว์ ในช่วงแรกระหว่างวันที่ 13-17 มิถุนายน 2548 และ 24 กรกฎาคม-16 สิงหาคม 2548⁴

ต่อมาเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2549 ได้มีการประชุมระดมความคิดเห็น เรื่อง ระบบคอมพาร์ตเมนต์ในอุตสาหกรรมสัตว์ปีกไทย ณ โรงแรมเอเชีย ราชเทวี กรุงเทพมหานคร เพื่อพิจารณา “ระบบคอมพาร์ตเมนต์ในอุตสาหกรรมสัตว์ปีกไทย” (Compartmentalisation in Poultry Industry in Thailand) ผลสรุปจากการประชุมผู้ประกอบการเลี้ยงสัตว์ปีกเพื่อการส่งออกได้เห็นชอบกับระบบคอมพาร์ตเมนต์ในอุตสาหกรรมสัตว์ปีกไทย และเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2549 กรมปศุสัตว์ได้ออกประกาศ เรื่อง ระบบคอมพาร์ตเมนต์ในอุตสาหกรรมสัตว์ปีกไทย พ.ศ. 2549 และในวันเดียวกันกรมปศุสัตว์ได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ เรื่อง การจัดทำระบบ

³DLD/EU Workshop on Poultry Farming Compartmentalisation Project in Thailand, August 15, 2005 Siam City Hotel Bangkok THAILAND.p.2

⁴Ibid.

คอมพาร์ตเมนต์ในอุตสาหกรรมสัตว์ปีกไทย (Compartmentalisation in Poultry Industry in Thailand) กับผู้ประกอบการเลี้ยงสัตว์ปีกเพื่อการส่งออก จำนวน 24 บริษัท รวมทั้งสิ้น 78 คอมพาร์ตเมนต์

ฉะนั้น ระบบคอมพาร์ตเมนต์จึงเป็นทางเลือกที่น่าสนใจอย่างยิ่งสำหรับอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก แต่อย่างไรก็ตาม จะต้องมีการเจรจากับประเทศคู่ค้า เพื่อพิจารณาระบบคอมพาร์ตเมนต์ ต่อไป ทั้งนี้ หากเมื่อประเทศคู่ค้าพิจารณาระบบคอมพาร์ตเมนต์ของไทยแล้ว ไม่ว่าจะยอมให้นำเข้าไก่สดแช่แข็งจากไทยได้หรือไม่ก็ตาม ก็ถือได้ว่าประเทศไทยไม่นิ่งเฉยและกระตือรือร้นในการดำเนินการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกแล้ว

นอกจากข้อเสนอแนะในส่วนของการเลี้ยงไก่คังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ปรากฏตามร่างพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ.* ซึ่งมีจุดเด่นดังนี้

1. นิยามของโรคระบาด

ร่างพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ได้กำหนดคำนิยามของโรคระบาดไว้ว่า “โรคระบาด” หมายความว่า กาฬโรคเป็ด โรคไข้หวัดนก โรคแซลมโมเนลลา โรคทริคิเนลลา โรคนิวคาสเซิล โรคบรูเซลลา โรคปากและเท้าเปื่อย โรคพิษสุนัขบ้า โรครินเดอร์เพสต์ โรคเลปโทสไปรา โรคโลหิตจางติดเชื้อในม้า โรควัวบ้า โรคสมองอักเสบนิปาห์ โรคอหิวาต์สุกร โรคแอนแทรกซ์ โรคเฮโมรายิกเซพติซีเมีย วัณโรค และโรคอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

หากเกิดการระบาดของโรคชนิดใหม่ขึ้นมา ซึ่งไม่ปรากฏในคำนิยามของ “โรคระบาด” รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะต้องดำเนินการออกเป็นประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อกำหนดให้โรคชนิดใหม่นั้นเป็นโรคระบาดตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ การออกเป็นประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนดโรคชนิดใหม่เป็นโรคระบาด เพื่อให้การดำเนินการป้องกันและควบคุมโรคตามร่างพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. มีความรวดเร็วกว่าการดำเนินการตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 เดิม ซึ่งกำหนดคำนิยามของโรคระบาดไว้ว่า

“โรคระบาด” หมายความว่า โรครินเดอร์เพสต์ โรคเฮโมรายิกเซพติซีเมีย โรคแอนแทรกซ์ โรคเซอรา โรคสารติก โรคมกคล่อพิษ โรคปากและเท้าเปื่อย โรคอหิวาต์สุกร และโรคอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

* ดูเพิ่มเติมที่ภาคผนวก ข, หน้า 256.

การกำหนดโรคชนิดใหม่เป็นโรคระบาดจะต้องดำเนินการออกเป็นกฎกระทรวง ซึ่งต้องผ่านขั้นตอนและใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ อาจไม่ทันต่อสถานการณ์การระบาดของโรค ดังนั้น ร่างพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ที่กำหนดให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้ออกประกาศกำหนดโรคระบาดชนิดใหม่นั้น เป็นกลไกสำคัญทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วขึ้นในการดำเนินการป้องกันและควบคุมโรคที่เกิดขึ้นใหม่

2. การกำหนดเขตพื้นที่ในการป้องกันและควบคุมโรคระบาด

ร่างพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ได้กำหนดเขตพื้นที่ในการป้องกันและควบคุมโรคไว้ 6 เขต ดังนี้

- (1) เขตปลอดโรคระบาด
- (2) เขตควบคุมโรคระบาด
- (3) เขตกั้นชนโรคระบาด
- (4) เขตโรคระบาด
- (5) เขตเฝ้าระวังโรคระบาด
- (6) เขตโรคระบาดชั่วคราว

โดยร่างพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ได้ให้คำนิยามไว้ดังนี้

“เขตปลอดโรคระบาด” หมายความว่า เขตควบคุมโรคระบาดที่สามารถควบคุมมิให้มีโรคระบาดหรือเชื้อโรคระบาดชนิดหนึ่งหรือหลายชนิดในสัตว์หรือซากสัตว์

“เขตควบคุมโรคระบาด” หมายความว่า ท้องที่ที่ดำเนินการป้องกันและควบคุมมิให้มีโรคระบาดชนิดหนึ่งหรือหลายชนิด เพื่อกำหนดเป็นเขตปลอดโรคระบาด

“เขตกั้นชนโรคระบาด” หมายความว่า ท้องที่ที่ดำเนินการป้องกันและควบคุมมิให้มีโรคระบาดชนิดหนึ่งหรือหลายชนิดแพร่กระจายเข้าเขตปลอดโรคระบาดหรือเข้าในราชอาณาจักร

ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 กำหนดเขตพื้นที่ในการป้องกันและควบคุมโรคไว้เพียง 4 เขต ดังนี้

- (1) เขตปลอดโรคระบาด
- (2) เขตโรคระบาด
- (3) เขตสงสัยว่ามีโรคระบาด
- (4) เขตโรคระบาดชั่วคราว

ทั้งนี้ การเพิ่มเติมเขตพื้นที่ในการป้องกันและควบคุมโรคระบาดดังกล่าว น่าเชื่อได้ว่าสามารถดำเนินการป้องกันและควบคุมโรคได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ระบบการป้องกันและควบคุมโรคระบาด

ร่างพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. มาตรา 7 กำหนดว่า

“เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและควบคุมโรคระบาด ให้เจ้าของสัตว์ดังต่อไปนี้ ปฏิบัติตามระบบการป้องกันและควบคุมโรคระบาด

- (1) ช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร
- (2) สุนัข แมว
- (3) นก ไก่ เป็ด ห่าน
- (4) สัตว์ชนิดอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

ระบบการป้องกันและควบคุมโรคตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ ในกฎกระทรวงดังกล่าวให้คำนึงถึงความเหมาะสม เกี่ยวกับสภาพของสัตว์และวัตถุประสงค์ของการเลี้ยงสัตว์แต่ละชนิด”

ทั้งนี้ ระบบการป้องกันและควบคุมโรคระบาดได้กำหนดขึ้นใหม่ในร่างพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ซึ่งไม่ปรากฏในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 โดยกฎกระทรวงกำหนดระบบการป้องกันและควบคุมโรคระบาดต้องคำนึงถึงความเหมาะสม เกี่ยวกับสภาพของสัตว์และวัตถุประสงค์ของการเลี้ยงสัตว์แต่ละชนิด จึงคาดหมายได้ว่าจะส่งผลให้การป้องกันและควบคุมโรคมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. การทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์

ร่างพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. มาตรา 4 ได้กำหนดคำนิยาม เครื่องหมายประจำตัวสัตว์ไว้ว่า

“เครื่องหมายประจำตัวสัตว์” หมายความว่า เครื่องหมายซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ สารวัตร หรือสัตวแพทย์ทำหรือสั่งให้เจ้าของทำไว้ที่ตัวสัตว์ ชากสัตว์ ยานพาหนะ อาคารสถานที่ ภาชนะหรือสิ่งห่อหุ้มชากสัตว์ เพื่อประโยชน์ในการจำแนกหรือตรวจสอบสัตว์หรือชากสัตว์

และในมาตรา 9 ได้กำหนดว่า

“ในท้องที่ใดเมื่ออธิบดีเห็นสมควรให้มีการป้องกันการเกิดโรคระบาดในสัตว์ ชนิดใด ให้อธิบดีประกาศกำหนดให้สัตว์ชนิดนั้นในท้องที่นั้นทั้งหมดหรือบางส่วนของท้องที่ต้อง มีเครื่องหมายประจำตัวสัตว์

การทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ ลักษณะ ราคา และการยกเว้นราคาเครื่องหมาย ประจำตัวสัตว์ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

ให้เจ้าของสัตว์เป็นผู้รับผิดชอบชำระราคาเครื่องหมายประจำตัวสัตว์”

ทั้งนี้ การทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ ได้กำหนดขึ้นใหม่ในร่างพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. และไม่ปรากฏในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 วัตถุประสงค์ของการทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์เพื่อป้องกันและควบคุมโรคระบาดที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นในสัตว์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การกำหนดเครื่องหมายประจำตัว สอดคล้องกับภาคผนวก (Appendices) 3.5.1 แห่งประมวลว่าด้วยสุขภาพสัตว์บก ค.ศ. 2006 (Terrestrial Animal Health Code 2006) ขององค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (Office International des Epizooties : OIE) ซึ่งเน้นการบ่งชี้ตัวสัตว์ (Animal Identification) และการทวนสอบผลิตภัณฑ์ที่มาจากสัตว์ (Animal Traceability) และปัจจุบันประเทศไทยอยู่ระหว่างศึกษาแนวทางการกำหนดรหัสประจำตัวสัตว์ (Animal Identification System) โดยนำ RFID (Radio Frequency Identification) ซึ่งระบุลักษณะของวัตถุด้วยคลื่นความถี่วิทยุมาใช้ในการระบุตัวสัตว์ เพื่อทราบข้อมูลสุขภาพสัตว์ ตรวจสอบติดตามและควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ได้อย่างสะดวกรวดเร็วและแม่นยำ นอกจากนี้ทำให้สามารถป้องกันการระบาดของโรคได้อย่างทันท่วงทีเมื่อทราบรายงานสัตว์ป่วยแล้ว ยังสามารถเชื่อมโยงกับระบบตรวจสอบย้อนกลับผลิตภัณฑ์อาหารซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคได้อีกด้วย

5. อธิปไตยกรรมปศุสัตว์มีอำนาจในการออกประกาศและระเบียบมากยิ่งขึ้น

ร่างพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. มาตรา 6 กำหนดว่า

“ให้อธิบดีมีอำนาจออกประกาศและระเบียบเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ประกาศและระเบียบนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

ทั้งนี้ ร่างพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ได้กำหนดให้อำนาจอธิบดีกรรมปศุสัตว์ในการออกประกาศและระเบียบต่างๆ มากยิ่งขึ้นกว่าที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ดังนี้

(1) อำนาจในการออกประกาศกำหนดให้อาหารสุก หรือปรุงจากสัตว์ หรือสิ่งประดิษฐ์สำเร็จรูปที่ทำจากสัตว์เป็น “ซากสัตว์” ตามที่กำหนดในมาตรา 4

(2) อำนาจในการออกประกาศกำหนดจำนวนสัตว์หรือซากสัตว์ ลักษณะของยานพาหนะและอุปกรณ์ในการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ ตามมาตรา 8

(3) อำนาจในการออกประกาศกำหนดให้สัตว์ในท้องถิ่นต่างๆ ทั้งหมดหรือบางส่วนของท้องถิ่นต้องมีเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ ตามมาตรา 9

(4) อำนาจในการออกประกาศกำหนดการแจ้งกรณีสัตว์ป่วยหรือตาย การดำเนินการกับสัตว์ป่วย การกำหนดชนิด จำนวน และลักษณะการป่วยหรือตายของสัตว์ ตามมาตรา 11

(5) อำนาจในการออกประกาศกำหนดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการกับสัตว์หรือซากสัตว์ที่ไม่ปรากฏเจ้าของตามมาตรา 14 และมาตรา 15

(6) อำนาจในการออกประกาศหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเพื่อให้มีการประกาศเป็นเขตปลอดโรคระบาดตามมาตรา 17

(7) อำนาจในการออกประกาศกำหนดการขออนุญาตและออกใบอนุญาตให้ทำการค้าสัตว์หรือซากสัตว์ ตามมาตรา 24 รวมถึงการขอต่อใบอนุญาต ตามมาตรา 26 การโอนใบอนุญาต ตามมาตรา 27 การแสดงความจำนงขอประกอบกิจการต่อจากผู้ตายตามมาตรา 28 การออกใบแทนใบอนุญาตตามมาตรา 29 และการเปลี่ยนแปลงแก้ไขรายการในใบอนุญาตตามมาตรา 30

(8) อำนาจในการออกประกาศกำหนดการออกใบอนุญาตนำเข้า นำออกหรือนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ตามมาตรา 31

(9) อำนาจในการออกประกาศกำหนดการนำสัตว์หรือซากสัตว์ผ่านด่านกักกันสัตว์ตามมาตรา 34

(10) อำนาจในการออกประกาศกำหนดการจ่ายค่าป่วยการ ค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นต้องจ่าย เนื่องในการปฏิบัติงานให้แก่ผู้ปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัตินี้ในต่างประเทศ หรือนอกสถานที่ทำการโดยปกติในวันหยุดราชการหรือนอกเวลาราชการ ตามมาตรา 35

(11) อำนาจในการออกระเบียบโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังในการหักค่าธรรมเนียมไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการตรวจหรือควบคุมการนำสัตว์หรือซากสัตว์ เข้า ออก หรือนำผ่านราชอาณาจักร เป็นจำนวนไม่เกินร้อยละ 50 ของเงินค่าธรรมเนียม ตามมาตรา 36

(12) อำนาจในการออกระเบียบกำหนดวิธีการให้สารวัตรกรมปศุสัตว์เข้าไปในสำนักงานหรือสถานประกอบการของผู้รับใบอนุญาตให้ทำการค้าสัตว์หรือซากสัตว์ตามมาตรา 24 หรือผู้รับใบอนุญาตให้ทำการค้าเอ็มบริโอหรือน้ำเชื้อสำหรับผสมพันธุ์ของสัตว์ตามมาตรา 25 ตามมาตรา 40 วรรคสี่

(13) อำนาจในการออกระเบียบกำหนดให้สัตวแพทย์ทำลายสัตว์หรือซากสัตว์ หรือจัดการโดยวิธีอื่นกับสัตว์หรือซากสัตว์ที่ยึดหรืออายัดไว้ ตามมาตรา 41

(14) อำนาจในการออกประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการให้สัตว์หรือซากสัตว์ที่นำเข้า หรือนำผ่านราชอาณาจักร โดยไม่ได้รับอนุญาต ตกเป็นของกรมปศุสัตว์ตามมาตรา 42 (1)

(15) อำนาจในการออกประกาศกำหนดให้สิ่งที่ยึดหรืออายัดตกเป็นทรัพย์สินของกรมปศุสัตว์ตามมาตรา 45 (1)

6. กำหนดให้สารวัตรกรมปลัดสัตว์มีอำนาจมากยิ่งขึ้น

ร่างพระราชบัญญัติโรกระบาดสัตว์ พ.ศ. ได้กำหนดให้อำนาจสารวัตรกรมปลัดสัตว์ตามมาตรา 40 ซึ่งมีลักษณะทำนองเดียวกับอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งไม่ปรากฏมีในพระราชบัญญัติโรกระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ดังนี้

(1) เข้าไปในสำนักงานหรือสถานประกอบการของผู้รับใบอนุญาตให้ทำการค้าสัตว์หรือซากสัตว์ตามมาตรา 24 หรือผู้รับใบอนุญาตให้ทำการค้าเอมบริโอหรือน้ำเชื้อสำหรับผสมพันธุ์ของสัตว์ตามมาตรา 25

(2) เข้าไปในอาคารหรือสถานที่อื่นใด ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อตรวจค้นและยึดหรืออายัดสัตว์หรือซากสัตว์ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือจับกุมผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้โดยไม่ต้องมีหมายค้น ตามเงื่อนไขที่กำหนด ซึ่งมีลักษณะทำนองเดียวกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92 (2), (3), (4) และ (5)

(3) สั่งเจ้าของหรือผู้ควบคุมยานพาหนะให้หยุดหรือจอด เพื่อตรวจหรือควบคุมให้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติ

(4) จับกุมผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติ โดยไม่ต้องมีหมายจับเมื่อปรากฏว่ามีการกระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุอื่นที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนด ทั้งนี้ เพื่อส่งตัวผู้กระทำความผิดให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป

(5) ตรวจสัตว์หรือซากสัตว์ เอกสารหรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การ เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ หรือในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(6) ยึดหรืออายัดสัตว์หรือซากสัตว์ ยานพาหนะ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นที่ เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

นอกจากนี้ สารวัตรยังมีอำนาจสอบถามข้อเท็จจริง หรือเรียกเอกสารหรือ พยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องจากเจ้าของอาคารหรือสถานที่ หรือเจ้าของหรือผู้ควบคุมยานพาหนะได้

ทั้งนี้ การเพิ่มอำนาจให้สารวัตรกรมปลัดสัตว์มีอำนาจดังกล่าว ซึ่งไม่ปรากฏในพระราชบัญญัติโรกระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 นั้น ย่อมอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของสารวัตร กรมปลัดสัตว์ในการป้องกันและควบคุมโรคได้มากยิ่งขึ้น

7. การจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัล

ร่างพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. มาตรา 46 มาตรา 47 มาตรา 49 และ มาตรา 50 กำหนดหลักเกณฑ์การจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัล ซึ่งไม่ปรากฏมีในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 วัตถุประสงค์ของการจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลเพื่อเป็นการจูงใจพนักงานเจ้าหน้าที่และบุคคลทั่วไปในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติ โดยมีหลักเกณฑ์ในการจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลพอสังเขป ดังนี้

ประการแรก กรณีสิ่งที่ยึดหรืออายัดไว้ตกเป็นของกรมปศุสัตว์ตามเงื่อนไขที่กำหนด ตามมาตรา 46

สารวัตรกรมปศุสัตว์ที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดีกรมปศุสัตว์มีอำนาจขายทอดตลาด และหักเงินที่ขายได้เป็นค่าใช้จ่ายตามที่จ่ายจริง เหลือเท่าใดหักไว้ไม่เกินกึ่งหนึ่งเพื่อจ่ายเป็นเงินสินบนและเงินรางวัล ส่วนที่เหลือให้นำส่งเป็นเงินรายได้แผ่นดิน โดยการจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

ประการที่สอง กรณีมีการจับกุมผู้กระทำความผิด ตามมาตรา 47

เมื่อพนักงานอัยการร้องขอ ให้ศาลสั่งจ่ายเงินสินบนแก่ผู้นำจับร้อยละ 25 และเงินรางวัลแก่ผู้จับร้อยละ 30 ของจำนวนเงินสุทธิจากการขายทอดตลาดของกลางที่ศาลสั่งให้ริบ ส่วนที่เหลือให้นำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน

ประการที่สาม กรณีมีของกลางตามมาตรา 46 หรือมาตรา 47 แต่ขายทอดตลาดไม่ได้ หรือไม่มีของกลาง ตามมาตรา 49

ให้จ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลจากเงินค่าปรับที่ได้ชำระต่อศาลหรือค่าปรับจากการเปรียบเทียบปรับไม่เกินกึ่งหนึ่งของจำนวนเงินค่าปรับดังกล่าว โดยการจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

นอกจากนี้ กรณีไม่มีผู้มารับเงินสินบนและเงินรางวัลตามมาตรา 46 มาตรา 47 หรือมาตรา 49 ภายใน 5 ปีให้นำส่งเงินดังกล่าวเป็นรายได้แผ่นดินตามมาตรา 50

8. การกำหนดค่าปรับเป็นรายวัน

ร่างพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. มาตรา 54 กำหนดให้เจ้าของสัตว์ที่ไม่ปฏิบัติตามระบบการป้องกันและควบคุมโรคระบาดตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ตามที่กำหนดในมาตรา 7 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับเป็นรายวันอีกวันละไม่เกิน 1,000 บาท จนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง

วัตถุประสงค์ของการปรับเป็นรายวันดังกล่าวเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อให้ยุติการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย ซึ่งวิธีการปรับในเชิงลงโทษดังกล่าวไม่ปรากฏในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ทั้งนี้ คาดหมายได้ว่าการปรับในเชิงลงโทษตามมาตรา 54 ย่อมทำให้ผู้ฝ่าฝืนกฎหมายเข็ดหลาบหรือผู้คิดที่จะฝ่าฝืนกฎหมายเกรงกลัวที่จะกระทำความผิด

จากที่กล่าวมาเป็นข้อเสนอแนะในส่วนของฟาร์มเลี้ยงสัตว์ และร่างพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ซึ่งมีเนื้อหาที่โดดเด่นและไม่ปรากฏในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ถือได้ว่าเป็นการอุดช่องว่างที่มีอยู่ในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ยังกำหนดไม่ครอบคลุมถึงทำเลที่ตั้งของฟาร์ม และมาตรฐานการเลี้ยงไก่ภายในฟาร์ม ซึ่งเป็นมาตรการสำคัญในการป้องกันและควบคุมโรค ทั้งนี้ ในส่วนของฟาร์มเลี้ยงไก่จะเห็นได้ว่ามีลักษณะการเลี้ยงที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ฟาร์มเลี้ยงไก่แบบอุตสาหกรรม แบบกึ่งอุตสาหกรรม และแบบพื้นบ้าน ซึ่งในแต่ละระบบการเลี้ยงต่างมีมาตรการในการป้องกันและควบคุมโรคที่แตกต่างกัน โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในส่วนของการจัดตั้งฟาร์มและกำหนดมาตรฐานการเลี้ยงในแต่ละระบบ ดังนี้

1. การเลี้ยงไก่แบบอุตสาหกรรม ควรมีกฎหมายกำหนดที่ตั้งฟาร์ม และมาตรฐานการเลี้ยงไก่ภายในฟาร์ม โดยกำหนดไว้ในมาตราใดมาตราหนึ่งในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. และให้อำนาจกำหนดรายละเอียดทำเลที่ตั้งของฟาร์มและมาตรฐานการเลี้ยงไก่ภายในฟาร์มไว้ในกฎกระทรวง ในลักษณะทำนองเดียวกับการจัดตั้งโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ ซึ่งตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์ พ.ศ. 2535 กำหนดทำเลที่ตั้งและมาตรฐานของโรงฆ่าสัตว์ไว้ในมาตรา 11 โดยมาตราดังกล่าวให้อำนาจกำหนดรายละเอียดไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2539) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535

2. การเลี้ยงไก่แบบกึ่งอุตสาหกรรม ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีกฎหมายกำหนดที่ตั้งฟาร์ม และมาตรฐานการจัดการฟาร์ม โดยกำหนดไว้ในมาตราใดมาตราหนึ่งในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. และให้อำนาจกำหนดรายละเอียดทำเลที่ตั้งของฟาร์มและมาตรฐานการจัดการฟาร์มไว้ในกฎกระทรวง เช่นเดียวกับการเลี้ยงไก่แบบอุตสาหกรรมที่กล่าวมาในข้อ 1.

3. การเลี้ยงไก่แบบพื้นบ้าน ผู้วิจัยเห็นว่าควรกำหนดมาตรการขึ้นทะเบียนการเลี้ยงสัตว์ปีกทั่วประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงไก่หลังบ้าน การเลี้ยงไก่เพื่อความสวยงาม การเลี้ยงไว้เพื่อเกมกีฬา หรือแม้กระทั่งการเลี้ยงสัตว์ปีกอื่นที่มีความเสี่ยงสูงอย่างกรณีของเป็ดไล่ทุ่ง เพื่อให้ทราบระบบการเลี้ยงสัตว์ปีกแบบพื้นบ้าน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการปูพื้นฐานในการพัฒนาเข้าสู่ระบบความปลอดภัยทางชีวภาพที่เหมาะสมต่อไป ซึ่งมาตรการขึ้นทะเบียนสัตว์ปีกทั่วประเทศนี้ ควรกำหนด

ผลประโยชน์ที่ผู้ขึ้นทะเบียนสัตว์ปีกจะได้รับจากการดำเนินการขึ้นทะเบียนสัตว์ปีก ทั้งนี้ เพื่อจูงใจให้ผู้เลี้ยงสัตว์ปีกเข้าสู่ระบบโดยสมัครใจ

6.3.1.2 อาหารสัตว์และยาสัตว์

ประเด็นข้อเสนอนี้ในส่วนของการอาหารสัตว์และยาสัตว์ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรคใช้หัวคอก แบ่งการพิจารณาได้ดังนี้

ก. อาหารสัตว์

พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ได้กำหนดมาตรการในการป้องกันและควบคุมโรคที่อาจปนเปื้อนมากับอาหารสัตว์ได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับหนึ่งแล้ว ดังที่ทราบกันว่าในประเทศไทยไม่เคยเกิดการระบาดของโรค อันเนื่องมาจากการปนเปื้อนของเชื้อโรคที่ติดมากับอาหารสัตว์ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เห็นควรให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 ในประเด็นที่เกี่ยวกับโรคใช้หัวคอก ดังนี้

1. แก้ไขคำนิยาม คำว่า “อาหารสัตว์” ซึ่งแต่เดิมพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “อาหารสัตว์ หมายความว่า วัตถุที่มุ่งหมายเพื่อใช้เลี้ยงสัตว์ที่รัฐมนตรี โดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ ประกาศเป็นอาหารสัตว์ในราชกิจจานุเบกษา” ซึ่งจากคำนิยามดังกล่าว วัตถุใดๆ จะเป็นอาหารสัตว์ได้ต่อเมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (โดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์) ได้ประกาศให้เป็นอาหารสัตว์เท่านั้น ซึ่งทำให้คำว่าอาหารสัตว์มีความหมายแคบ และไม่ครอบคลุมถึงวัตถุใดๆ ที่สัตว์กิน ดื่มน้ำ หรือวิธีการใดที่นำเข้าสู่ตัวสัตว์ได้ ดังนั้น จึงเห็นควรแก้ไขคำนิยามคำว่า “อาหารสัตว์” ดังนี้

“อาหารสัตว์” หมายความว่า

- (1) วัตถุที่มุ่งหมายเพื่อใช้เลี้ยงสัตว์ โดยการกิน ดื่มน้ำ หรือเลีย หรือ
- (2) วัตถุที่มุ่งหมายเพื่อใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหารสัตว์”

2. เพิ่มคำนิยามของคำว่า “อาหารสัตว์ควบคุมเฉพาะ” โดยกำหนดว่า

“อาหารสัตว์ควบคุมเฉพาะ” หมายความว่า อาหารสัตว์ที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม หรืออาจเป็นอันตรายต่อตัวสัตว์ หรือส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคเนื้อสัตว์โดยรวม ซึ่งผู้ได้รับใบอนุญาตผลิตอาหารสัตว์เพื่อขายหรือนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์เพื่อขายต้องขึ้นทะเบียน โดยรัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นอาหารสัตว์ควบคุมเฉพาะ ตามคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์

ทั้งนี้ การกำหนดค่านิยามเพิ่มเติมในส่วนของการควบคุมเฉพาะ มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการผลิต หรือนำเข้าเพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์ควบคุมเฉพาะ และเพื่อควบคุมสูตรอาหารสัตว์ควบคุมเฉพาะ รายละเอียดปรากฏตามร่างพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ.*

ข. ยาสัตว์

ประเด็นของยาสัตว์ที่เกี่ยวข้องกับโรคไข้หวัดนกโดยตรง คือ การใช้วัคซีนไข้หวัดนก

1. ข้อบ่งใช้ของวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดนกโดยทั่วไป⁵

วัคซีนไข้หวัดนกโดยทั่วไปมีข้อบ่งใช้ 2 ลักษณะ คือ

(1) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคแบบวงแหวน (Ring Vaccination) เป็นการใช้วัคซีนในลักษณะฉุกเฉิน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการระบาดของโรคไม่ให้แพร่กระจายออกไปในวงกว้าง

(2) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันในสัตว์ปีกทดแทน (Suppressor Vaccination) เป็นการใช้วัคซีนในสัตว์ปีกที่นำเข้าทดแทนในพื้นที่ที่มีการทำลายสัตว์ไปเนื่องจากโรคไข้หวัดนกก่อนหน้านี้ แต่ไม่แน่ใจว่าได้มีการทำลายเชื้อโรคได้หมดไปจากพื้นที่ได้จริง ดังนั้น จึงเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสัตว์ปีกที่นำมาเลี้ยงทดแทนในพื้นที่ดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม การใช้วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดนกในลักษณะที่แตกต่างกันข้างต้น จำเป็นต้องใช้ควบคู่กับมาตรการควบคุมโรคอื่นๆ และใช้ได้เพียงระยะเวลาหนึ่ง โดยไม่สามารถใช้ติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน หรือใช้ในพื้นที่ทั่วไปได้เช่นเดียวกับวัคซีนป้องกันโรคอื่นๆ ในสัตว์ปีก แต่จำเป็นต้องมีกลยุทธ์ในการพิจารณาถึงพื้นที่เฉพาะที่จำเป็นต้องใช้วัคซีน และระหว่างที่มีการใช้วัคซีนต้องมีระบบการติดตามประสิทธิภาพของการใช้วัคซีนในพื้นที่และเชื้อไวรัสที่อาจหลงเหลืออยู่ในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งการติดตามได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องอาศัยระบบการขึ้นทะเบียนกลุ่มหรือพื้นที่ที่ใช้วัคซีนรวมทั้งตัวสัตว์ปีกด้วย

2. ข้อดีและข้อเสียของการใช้วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดนก⁶

* ดูเพิ่มเติมที่ภาคผนวก ข, หน้า 282.

⁵ คณะอนุกรรมการด้านวิชาการเพื่อกำหนดแนวทางการศึกษาวิจัยโรคไข้หวัดนก, “แนวทางการควบคุมโรคและการใช้วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดนกในประเทศไทย”, ม.ป.ท., ม.ป.ป. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่).

⁶ สัมภาษณ์ นิรันดร เอื้องตระกูลสุข, ผู้อำนวยการสำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์, 19 มิถุนายน 2549.

การที่จะพิจารณาข้อดีข้อเสียของการใช้วัคซีนไขหวัดนกนั้น ต้องตอบสมมุติฐานก่อนว่า วัคซีนที่ใช้ได้คุณภาพ ได้มาตรฐานตามหลักเกณฑ์ขององค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (Office International des Epizooties : OIE) หรือไม่ หากเมื่อวัคซีนดังกล่าวได้คุณภาพและมีมาตรฐานดังกล่าวแล้ว จึงมาพิจารณาถึงข้อดีและข้อเสียของการใช้วัคซีน

2.1 ข้อดี

1) การใช้วัคซีนช่วยลดการขับออกของเชื้อไวรัสไขหวัดนกจากสัตว์ที่ได้รับเชื้อหรือสัตว์ป่วยได้จำนวนหนึ่ง ทำให้ลดโอกาสการแพร่กระจายของโรคทั้งระหว่างสัตว์ปีกด้วยกัน และจากสัตว์ปีกสู่คนได้ระดับหนึ่ง

2) วัคซีนที่ผลิตจากเชื้อไวรัสที่มีสัดส่วนของพันธุกรรมที่เหมือนกับเชื้อที่เป็นสาเหตุของการระบาดของโรคสูง สามารถป้องกันการเกิดโรคและการป่วยตายของสัตว์ปีกจากโรคไขหวัดนกได้ระดับหนึ่ง สัตว์ปีกไม่ป่วยตาย ไม่แสดงอาการป่วยตาย

2.2 ข้อเสีย

1) ระบบการตรวจสอบสัตว์ปีกทำได้ยาก

- การตรวจพิสูจน์ว่าสัตว์ปีกได้รับเชื้อจากวัคซีน หรือได้รับเชื้อจากสิ่งแวดล้อม พิสูจน์ได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีวัคซีนที่ใช้เป็นชนิดหรือตัวเดียวกับเชื้อที่กำลังระบาดอยู่ ตัวอย่างเช่น เชื้อไขหวัดนกที่ระบาดอยู่ คือ H5N1 วัคซีนที่ใช้ก็ H5N1 เหมือนกัน การที่จะพิสูจน์ว่าสัตว์ปีกได้รับเชื้อจากวัคซีนหรือจากสิ่งแวดล้อม และได้รับเชื้อในช่วงใด ทำได้ยากมาก หากใช้วัคซีนคนละตัวกับเชื้อไขหวัดนกก็อาจช่วยให้การตรวจพิสูจน์ได้ง่ายขึ้น แต่ประสิทธิภาพจะไม่ดีเท่ากับการใช้วัคซีนตัวเดียวกับเชื้อที่กำลังระบาดอยู่ ทั้งนี้ วิธีการตรวจพิสูจน์สัตว์ปีกว่าได้รับเชื้อจากวัคซีนหรือจากสิ่งแวดล้อมทำโดยการตรวจเลือด ซึ่งแบ่งแยกได้ยากมาก นอกจากนี้การตรวจพิสูจน์ดังกล่าวต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมาก ไม่คุ้มค่า เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการอื่นๆ

- ต้องมีการขึ้นทะเบียนสัตว์ปีกที่ทำวัคซีน เพื่อตรวจติดตาม ทั้งนี้ การทำวัคซีนจะต้องทำในสัตว์ปีกที่มีความเสี่ยงสูง เช่น ไก่พื้นเมือง ทั้งไก่ชนและไก่เลี้ยงหลังบ้าน ซึ่งในแทบทุกครัวเรือนในชนบทต่างก็เลี้ยงไก่พื้นเมือง ทำให้จัดระบบเพื่อควบคุมและขึ้นทะเบียนสัตว์ปีกได้ยาก นอกจากนี้ ยังมีประเด็นของเป็ดไล่ทุ่ง ซึ่งจะต้องมีการขึ้นทะเบียนควบคุม เพื่อดำเนินการต่อไป อย่างไรก็ตาม ไก่เนื้อในโรงเรือน และไก่ไข่ สามารถวางระบบในการควบคุมได้ดีกว่าไก่พื้นเมือง และเป็ดไล่ทุ่ง

- หากทำวัคซีนแล้ว ผู้ประกอบการหรือเจ้าของสัตว์ปีกอาจมองว่าโรคไขหวัดนกไม่ใช่โรคที่น่ากลัวอีกต่อไป เนื่องจากสัตว์ปีกของตนทำวัคซีนแล้วมันคงไม่ตาย และอาจทำให้เจ้าของประมาทและไม่ระมัดระวัง แต่ทั้งนี้ ในความเป็นจริงแม้สัตว์ปีกได้รับวัคซีนแล้วก็ตาม ยังมี

โอกาสได้รับเชื้อจากสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปล่อยเชื้อออกสู่สิ่งแวดล้อมได้อีก คนอาจติดโรคใช้หัดคนได้ง่ายขึ้น เนื่องจากไก่ไม่แสดงอาการ ไม่ป่วยตาย และยังคงปล่อยเชื้อออกสู่สิ่งแวดล้อม

2) การกำจัดโรคทำได้ยาก

สัตว์ปีกที่ได้รับวัคซีนแล้วไม่แสดงอาการ ไม่ป่วยตาย นอกจากนี้ การสุ่มตัวอย่างสัตว์ปีกที่ไม่ได้ทำวัคซีน (sentinel birds) ซึ่งถูกส่งไปอยู่ในฟาร์มสัตว์ปีกที่มีการทำวัคซีน เพื่อพิสูจน์ว่าสัตว์ปีกที่ไม่ได้ทำวัคซีนได้รับเชื้อใช้หัดคนหรือไม่ ซึ่งหากสัตว์ปีกที่ไม่ได้ทำวัคซีนได้รับเชื้อ เจ้าของฟาร์มอาจไม่รายงานการเกิดโรค เนื่องจากหากรายงานการเกิดโรคแล้ว สัตว์ปีกในฟาร์มของตนก็จะต้องถูกทำลาย ฉะนั้น การกำจัดโรคใช้หัดคนจึงทำได้ยากขึ้น

3) การกลายพันธุ์ของโรคใช้หัดคน

สัตว์ปีกที่มีการทำวัคซีนแล้ว ได้รับเชื้อใช้หัดคนทั้งจากวัคซีนและอาจได้รับเชื้อจากสิ่งแวดล้อมอีก จึงอาจมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปร่างเพื่อการอยู่รอด ซึ่งเชื้อไวรัสใช้หัดคนเป็นเชื้อไวรัสที่สามารถปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อการอยู่รอดได้ดีที่สุดในโลก

4) การส่งออก

ประเด็นการส่งออก ถือเป็นประเด็นย่อยในการพิจารณาว่าจะใช้หรือไม่ใช้วัคซีน ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกเนื้อสัตว์ปีกและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีก การใช้วัคซีนในสัตว์ปีก จะต้องแจ้งประเทศคู่ค้า ซึ่งเขาจะถามเราว่ามีวิธีการจัดการอย่างไร ซึ่งในขณะนี้ประเทศไทยต้องอธิบายให้ได้ หากประเทศคู่ค้ายอมรับแล้ว ผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้ซื้อสินค้า มีความเชื่อมั่นหรือไม่ เนื่องจากหากให้เลือกซื้อระหว่างเนื้อสัตว์ปีกที่ทำวัคซีน กับเนื้อสัตว์ปีกที่ไม่ทำวัคซีน แน่แน่นอนว่าผู้บริโภคย่อมเลือกซื้อเนื้อสัตว์ปีกที่ไม่ทำวัคซีน

จากข้อดีและข้อเสียของการใช้วัคซีนดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าประเทศไทยไม่ควรใช้วัคซีนในการป้องกันและควบคุมโรคใช้หัดคน เนื่องมาจากเหตุผลดังนี้

1. การใช้วัคซีนต้องใช้ร่วมกับมาตรการอื่นในการป้องกันและควบคุมโรคร่วมด้วย เช่น การทำลายสัตว์ทั้งทั้งหมด (stamping out policy) มาตรการป้องกันโรคเข้าฟาร์มหรือระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ (biosecurity) นอกจากนี้ ยังมีความจำเป็นต้องให้ความรู้กับเกษตรกร การกำกับดูแลการใช้วัคซีน โดยหน่วยงานภาครัฐ ความจำเป็นต้องมีกลุ่มสัตว์ที่ใช้ติดตามการติดเชื้อที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ (sentinel birds)

2. ไม่มีวัคซีนใดสามารถหยุดการแพร่เชื้อได้ทันที สัตว์ปีกที่ได้รับวัคซีนแล้วยังคงปล่อยเชื้อไวรัสออกสู่สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้เชื้อไวรัสที่หลงเหลืออยู่จากสัตว์ปีกที่ได้รับวัคซีนแล้ว ได้รับเชื้อในเวลาต่อมา ย่อมเกิดการกลายพันธุ์ของเชื้อไวรัสดังกล่าวได้

3. วัคซีนที่ผลิตจากแหล่งการผลิตต่างๆ อาจไม่ให้ผลประสิทธิภาพในการป้องกันโรคได้ในระดับเดียวกันในพื้นที่อื่นๆ เสมอไป

4. เชื้อไวรัสไข้หวัดนกมีคุณสมบัติพิเศษในการกลายพันธุ์ หากเกิดการพัฒนากลายเป็นไวรัสสายพันธุ์ใหม่ อาจพัฒนาการติดต่อจากสัตว์ปีกมายังคน รวมทั้งติดต่อจากคนสู่คนได้

5. การใช้วัคซีนในสัตว์ปีกเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก อาจไม่เป็นที่ยอมรับของประเทศคู่ค้า และอาจไม่เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค

ฉะนั้น การใช้วัคซีนไข้หวัดนกในสัตว์ปีก ถือเป็นทางเลือกหนึ่งในการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก และอาจถือได้ว่าเป็นทางเลือกสุดท้าย หากมาตรการในการป้องกันและควบคุมโรคด้วยวิธีการอื่นๆ ไม่ได้ผลแล้ว จึงจะพิจารณาทางเลือกนี้

6.3.1.3 โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก

ประเด็นข้อเสนอแนะในส่วน of โรงฆ่าและชำแหละสัตว์ปีกที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก ที่สำคัญ คือ การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับนี้ แต่เดิมใช้บังคับกับสัตว์ใหญ่อย่างโค กระบือ แพะ แกะ สุกร ดังนั้น เมื่อนำมาใช้บังคับกับสัตว์เล็กอย่างสัตว์ปีก จึงทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ จึงเห็นสมควรแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ดังนี้

1. อายุใบอนุญาตโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์

ควรกำหนดอายุใบอนุญาตตั้งโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ ตามมาตรา 11 เพื่ออย่างน้อยให้รัฐเข้าไปตรวจสอบการดำเนินการตามมาตรฐานตามกฎหมายทุกครั้งที่มีการต่อใบอนุญาต

2. การประทับตราที่เนื้อสัตว์ปีก

การบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 กับสัตว์ปีกจำพวกไก่ เป็ด และห่าน ได้มีการออกพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บังคับพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับแก่ไก่ เป็ด และห่าน ในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2549 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2549 แต่ทั้งนี้ พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 แต่เดิมบังคับใช้กับสัตว์ใหญ่อย่างโค กระบือ แพะ แกะ สุกร เมื่อนำมาบังคับใช้กับสัตว์เล็กอย่างสัตว์ปีกจึงทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น กรณีการประทับตราที่เนื้อสัตว์ตามมาตรา 24 วรรคหนึ่ง ซึ่งกำหนดให้การประทับตรารับรองให้จำหน่ายเนื้อสัตว์ต้องประทับที่เนื้อสัตว์ แต่เมื่อมาบังคับใช้กับสัตว์ปีก ซึ่งมีขนาดเล็กและมีการแบ่งแยกเป็นชิ้นส่วนต่างๆ จึงไม่สามารถประทับตราที่เนื้อสัตว์ได้ แต่หากพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 แล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า การที่กฎหมายกำหนดให้ประทับตรารับรองให้จำหน่ายที่เนื้อสัตว์ เพื่อแสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่า

เนื้อสัตว์ดังกล่าวได้ผ่านการตรวจรับรองจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว แต่เมื่อพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับใช้กับสัตว์ปีก (ไก่ เป็ด และห่าน) เมื่อไม่สามารถประทับตราที่เนื้อสัตว์อย่างสัตว์ใหญ่ (โค กระบือ แพะ แกะ สุกร) ได้ การประทับตราที่บรรจุภัณฑ์หรือกระทำการใดๆ ให้ปรากฏเครื่องหมายที่บรรจุภัณฑ์ได้ชัดเจนว่าเนื้อสัตว์ปีกดังกล่าวได้ผ่านการตรวจรับรองโดยพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว ย่อมไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย ทั้งนี้ ในส่วนของการประทับตราเนื้อสัตว์นั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรออกเป็นประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อาศัยอำนาจตามมาตรา 24 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 กำหนดวิธีการประทับตรารับรองให้จำหน่ายเนื้อสัตว์ โดยอาจแยกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดังกล่าวเป็น 2 ฉบับ กล่าวคือ กำหนดการประทับตรารับรองให้จำหน่ายเนื้อสัตว์ประเภทสัตว์ใหญ่ อย่างโค กระบือ แพะ แกะ สุกร ฉบับหนึ่ง และ การประทับตรารับรองให้จำหน่ายเนื้อสัตว์ปีก ไก่ เป็ด และห่าน อีกฉบับหนึ่งแยกต่างหากจากกัน

3. การเก็บอากรการฆ่าสัตว์ ค่าธรรมเนียมโรงฆ่าสัตว์ และค่าธรรมเนียมโรงพักสัตว์

ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ในข้อ 4 กำหนดว่า “ให้ยกเว้นอากรการฆ่าสัตว์สำหรับการฆ่าสุกร ไก่ เป็ด หรือห่าน เพื่อส่งออกจำหน่ายยังต่างประเทศ” แต่การฆ่าสุกร ไก่ เป็ด หรือห่านเพื่อการบริโภคภายในประเทศต้องเสียอากรการฆ่าสัตว์ ค่าธรรมเนียมโรงฆ่าสัตว์ และค่าธรรมเนียมโรงพักสัตว์ แต่หากฆ่าสัตว์ดังกล่าวเพื่อส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ได้รับยกเว้นอากรการฆ่าสัตว์ ผู้วิจัยเห็นว่า การเก็บอากรการฆ่าสุกร ไก่ เป็ด หรือห่าน เพื่อการบริโภคภายในประเทศดังกล่าว โดยเฉพาะการฆ่าไก่ เป็ด หรือห่าน ไม่เป็นการจงใจให้ผู้ประกอบการนำสัตว์ปีกเข้าสู่โรงฆ่าสัตว์ อีกทั้ง การกำหนดยกเว้นอากรการฆ่าสัตว์เฉพาะเพื่อการส่งออกดังกล่าวเป็นมาตรการอุดหนุนการส่งออก ขัดต่อหลักการค้าเสรีขององค์การการค้าโลก จึงเห็นควรแก้ไขกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 โดยระบุให้ยกเลิกทั้งอากรการฆ่าสัตว์ ค่าธรรมเนียมโรงฆ่าสัตว์ และค่าธรรมเนียมโรงพักสัตว์ สำหรับการฆ่าสัตว์ปีก ไก่ เป็ด หรือห่าน ทั้งการฆ่าเพื่อการบริโภคภายในประเทศและเพื่อการส่งออก ทั้งนี้ เพื่อจงใจให้การฆ่าสัตว์ปีกเข้าสู่ระบบโรงฆ่าสัตว์ และยังเป็นมาตรการในการส่งเสริมการส่งออกอีกด้วย

นอกจากนี้แล้ว โดยภาพรวมของพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 เห็นควรมีการจัดทำรายงานวิจัยเพื่อศึกษาสภาพการณ์ของโรงฆ่าสัตว์ทั่วประเทศ ทั้งโรงฆ่าโค กระบือ แพะ แกะ สุกร และโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงฆ่าสัตว์ปีก เพื่อพิจารณาปัญหาในทางปฏิบัติที่เกิดขึ้น เพื่อนำรายงานวิจัยดังกล่าวมาพิจารณาแก้ไขพระราชบัญญัติควบคุม

การฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ให้มีเนื้อหาที่ดี และเพื่อให้การบังคับใช้ มีประสิทธิภาพ และปฏิบัติได้จริง

6.3.1.4 การขนส่ง

ตามที่ได้กล่าวมา พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ได้กำหนดมาตรการป้องกันและควบคุมโรคระบาดโดยควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศไว้ดีในระดับหนึ่งแล้ว ฉะนั้น ประเด็นข้อเสนอแนะในส่วนของ การขนส่งสัตว์ปีก ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรคใช้หัวคอก ที่สำคัญ คือ การกำหนดหลักเกณฑ์การขนส่งสัตว์มีชีวิตจากฟาร์มไปยังโรงฆ่าสัตว์ ซึ่งต้องคำนึงถึงหลักสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare) และการกำหนดหลักเกณฑ์สุขอนามัยในขณะขนส่งซากสัตว์จากโรงฆ่าสัตว์ไปยังผู้บริโภค เนื่องจากการขนส่งซากสัตว์โดยไม่ถูกสุขลักษณะอาจทำให้เกิดการปนเปื้อนของเชื้อโรคมายังซากสัตว์ที่ขนส่ง หรือในขณะเดียวกัน ซากสัตว์ที่ขนส่งอาจเป็นตัวแพร่เชื้อโรคในขณะทำการขนส่ง

ทั้งนี้ ในส่วนของ การขนส่งสัตว์ปีกจากฟาร์มไปยังโรงฆ่า ได้มีระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการคุ้มครองและดูแลสวัสดิภาพสัตว์ปีกระหว่างขนส่ง พ.ศ. 2542 ส่วนสุขอนามัยการขนส่งซากสัตว์นั้น ปัจจุบันกรมปศุสัตว์ได้ดำเนินการยกร่าง ร่างระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยมาตรฐานรถขนส่งสัตว์ปีกมีชีวิต ซากสัตว์ปีก และผลิตภัณฑ์ พ.ศ. ซึ่งระเบียบและร่างระเบียบดังกล่าว มิใช่กฎหมาย เป็นเพียงระเบียบซึ่งยังเป็นมาตรการสมัครใจของผู้ประกอบการ หากมีกฎหมายควบคุมทั้งสวัสดิภาพสัตว์ในขณะขนส่งสัตว์จากฟาร์มมายังโรงฆ่าสัตว์ และกำหนดสุขอนามัยการขนส่งซากสัตว์จากโรงฆ่าสัตว์ไปยังผู้บริโภคแล้ว นอกจากเป็นวิธีการหนึ่งในการป้องกันและควบคุมโรคแล้ว ยังเป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันสินค้าปศุสัตว์ระดับระหว่างประเทศ รวมทั้งเป็นข้อต่อรองรับในการจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Agreement) ที่อาจเกิดขึ้นในสินค้าปศุสัตว์อีกด้วย ฉะนั้น จึงเห็นควรเพิ่มเติม สวัสดิภาพสัตว์ในขณะขนส่งสัตว์มีชีวิตจากฟาร์มไปยังโรงฆ่า และสุขอนามัยการขนส่งซากสัตว์จากโรงฆ่าไปยังผู้บริโภค โดยในส่วนของสวัสดิภาพสัตว์ควรมีกฎหมายกำหนดโดยเฉพาะ โดยออกเป็นร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. ส่วนสุขอนามัยการขนส่งซากสัตว์จากโรงฆ่าสัตว์ไปยังผู้บริโภคนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรแก้ไขพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ให้ครอบคลุมถึงการขนส่งซากสัตว์จากโรงฆ่าสัตว์ไปยังผู้บริโภคด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากการขนส่งซากสัตว์เป็นปัจจัยสำคัญ หากมีการฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์ที่ได้มาตรฐาน ผ่านการตรวจโรคทั้งก่อนฆ่าและหลังฆ่า และมีการรับรองให้จำหน่ายเนื้อสัตว์ดังกล่าวแล้ว หากมีการขนส่งเนื้อสัตว์ไม่ถูก

สุขภาพขณะอันอาจทำให้เกิดการปนเปื้อนในระหว่างขนส่งแล้ว ย่อมไม่มีประโยชน์อันใดเลยที่จะต้องฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์

6.3.2 ภาคการตลาด

6.3.2.1 อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการบริโภคภายในประเทศ

ข้อเสนอแนะของอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการบริโภคภายในประเทศ มีดังนี้

ก. การควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์

การควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดว่า “ห้ามมิให้บุคคลใดทำการค้า ซ้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร หรือสัตว์ชนิดอื่นๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือทำการค้าซากสัตว์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน” และได้มีกฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการค้าสัตว์หรือซากสัตว์ พ.ศ. 2546 ซึ่งในข้อ 2 ได้กำหนดให้การค้าซ้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร กวาง นากหญ้า สุนัข และแมว หรือซากสัตว์ดังกล่าว และซากไก่ เป็ด และห่านที่จะส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ จะต้องยื่นคำขอรับใบอนุญาตให้ทำการค้าสัตว์หรือซากสัตว์ (แบบ ร.10) ซึ่งตามกฎกระทรวงดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมถึงการค้าสัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไขสำหรับใช้ทำพันธุ์ ภายในประเทศ จึงต้องแก้ไขกฎกระทรวงเพื่อเพิ่มเติมให้การค้าสัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไขสำหรับใช้ทำพันธุ์ จะกระทำได้อต่อเมื่อได้รับอนุญาต หากเมื่อร่างกฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ พ.ศ. * มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายแล้ว การค้าสัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไขสำหรับใช้ทำพันธุ์ จะกระทำได้อต่อเมื่อได้รับใบอนุญาตให้ทำการค้าสัตว์หรือซากสัตว์ (แบบ ร.10)

ข. การควบคุมการฆ่าสัตว์ปีกและจำหน่ายเนื้อสัตว์ปีก

ตามที่แต่เดิมพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ไม่ใช่บังคับกับสัตว์ปีก จนกระทั่งได้มีการออกพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บังคับพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับแก้ไข ไก่ เป็ด และห่าน ในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2549 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2549 แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ณ วันที่พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับใช้ ไม่มีโรงฆ่าสัตว์

* ดูเพิ่มเติมที่ภาคผนวก ข, หน้า 292.

ปีกัดที่ได้รับอนุญาตตั้งโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ ตามพระราชบัญญัตินี้ หรืออาจกล่าวได้ว่าเมื่อพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับกับสัตว์ปีก จำพวกไก่ เป็ด และห่าน เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2549 โรงฆ่าสัตว์ปีกทั่วประเทศเป็นโรงฆ่าที่ผิดกฎหมายทั้งหมด ฉะนั้น จึงต้องมีทางออกสำหรับผู้ประกอบการ เนื่องจากพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บังคับพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับแก่ไก่ เป็ด และห่าน ในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2549 ไม่มีบทเฉพาะกาลกำหนดระยะเวลาให้ผู้ประกอบการได้ปรับตัว จึงต้องมีการขึ้นทะเบียนโรงฆ่าสัตว์ปีก และกำหนดระยะเวลาให้ผู้ประกอบการมาดำเนินการขออนุญาตตั้งโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ (แบบ จกส. 2) ภายในระยะเวลาที่กำหนด เพื่ออธิบดีกรมปศุสัตว์ (กรณีขออนุญาตตั้งโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ ในเขตกรุงเทพมหานคร) หรือผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งเป็นผู้รับมอบอำนาจจากอธิบดีกรมปศุสัตว์ ตามคำสั่งกรมปศุสัตว์ ที่ 453/2547 ลงวันที่ 14 กรกฎาคม 2547 (กรณีขออนุญาตตั้งโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ ในต่างจังหวัด) พิจารณาอนุญาตให้ตั้งโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ ต่อไป หากผู้ประกอบการใดไม่มาดำเนินการขออนุญาตภายในระยะเวลาดังกล่าว จะต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ต่อไป

ค. มาตรฐานการรับรองคุณภาพเนื้อสัตว์ปีกและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีก

ตามเนื้อสัตว์ปีกที่มีได้แปรรูปปรุงสุก อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีกที่ยังมีได้แปรรูปปรุงสุกและที่ได้มีการแปรรูปปรุงสุกแล้ว อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 จะทำอย่างไรให้ผู้บริโภคทราบว่าเนื้อสัตว์ปีกมีความปลอดภัย ดังนั้น จึงต้องมีเครื่องหมายรับรองมาตรฐานความปลอดภัยของเนื้อสัตว์ปีกดังกล่าว ซึ่งเครื่องหมายรับรองมาตรฐานความปลอดภัยเนื้อสัตว์ปีกต้องกำหนดโดยกฎหมายเพื่อให้มีผลบังคับใช้เป็นการทั่วไป ฉะนั้น ร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. หากมีการแก้ไขความทับซ้อนของหน่วยงานต่างๆ แล้ว และหากเมื่อมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายแล้ว ย่อมเป็นการยกมาตรฐานความปลอดภัยอาหารของสินค้าเกษตรได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ แม้ในปัจจุบันกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้รณรงค์การใช้เครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร ที่รู้จักกันในชื่อของ “Q Mark” เพื่อแสดงถึงคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้าเกษตรและอาหาร แต่การใช้เครื่องหมายดังกล่าวอาศัยความสมัครใจของผู้ประกอบการ ไม่มีกฎหมายรองรับ และการใช้เครื่องหมายดังกล่าวยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก อย่างไรก็ตาม เครื่องหมายรับรองมาตรฐาน Q ถือว่าเป็นการวางแนวทางมาตรฐานการรับรองมาตรฐานคุณภาพของสินค้าเกษตรและอาหาร เพื่อพัฒนาออกเป็นกฎหมายบังคับใช้ต่อไป

ง. ตลาดและสถานที่จำหน่าย

ตลาดและสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ปีก มีทั้งการวางจำหน่ายในห้างสรรพสินค้า (supermarket) และตลาดสด โดยเฉพาะการวางจำหน่ายเนื้อสัตว์ปีกในตลาดสด ซึ่งไม่ถูกสุขอนามัย ทั้งนี้ ตลาดสดอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และเนื้อสัตว์ปีกที่จำหน่ายเป็นอาหาร ตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 หากร่างกฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ พ.ศ. ตามข้อ ก. มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายแล้ว ผู้ประกอบการค้าสัตว์ปีกหรือซากสัตว์ปีกต้องมีใบอนุญาตให้ทำการค้าสัตว์หรือซากสัตว์ (แบบ ร.10) ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 และเนื้อสัตว์ปีกที่จำหน่ายต้องได้มาตรฐานตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ฉะนั้น การจำหน่ายเนื้อสัตว์ปีกในตลาดสดจึงเกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ 2 กระทรวง ดังนี้

(1) กระทรวงสาธารณสุข เป็นผู้รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ควบคุมตลาดสดและสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ และพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ควบคุมคุณภาพเนื้อสัตว์ปีกทั้งที่ได้แปรรูปปรุงสุกและที่ได้แปรรูปปรุงสุกแล้ว

(2) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นผู้รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ควบคุมการออกใบอนุญาตให้ทำการค้าสัตว์หรือซากสัตว์ (แบบ ร.10) และควบคุมคุณภาพของซากสัตว์ ตรายใดที่เนื้อสัตว์ยังคงสภาพของซากสัตว์อยู่ ยังไม่มีการแปรรูป ย่อมอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535

ดังนั้น ทั้ง 2 หน่วยงาน จะต้องประสานงานร่วมกัน โดยในส่วนของกฎหมายที่มีการทับซ้อนกัน โดยเฉพาะการจำหน่ายเนื้อสัตว์ในตลาดสด ควรมีการทำบันทึกข้อตกลงหรือบันทึกความเข้าใจระหว่างหน่วยงาน กำหนดแบ่งหน้าที่ให้ชัดเจนว่าหน่วยงานใดเป็นผู้ดำเนินการในเรื่องใดบ้าง ซึ่งจะทำให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้บริโภค

6.3.2.2 อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก

จากที่ได้กล่าวมาในส่วนภาคการผลิต ซึ่งทุกห่วงโซ่การผลิตตั้งแต่ฟาร์มเลี้ยงไก่อาหารและยาสัตว์ โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก และการขนส่ง ในแต่ละห่วงโซ่การผลิตต่างมีกฎหมายเข้าไปควบคุม สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคได้ว่าเนื้อไก่ปลอดภัยต่อการบริโภค ไม่มีการปนเปื้อนโรคใช้หวัดนก นอกจากนี้ มาตรการทางกฎหมายในทุกห่วงโซ่การผลิตดังกล่าว ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้กับประเทศคู่ค้าได้เป็นอย่างดี ฉะนั้น ในทุกห่วงโซ่การผลิตเนื้อไก่ หากขั้นตอนการผลิตใดยังคงมีช่องว่างของกฎหมาย อันเนื่องมาจากตัวเนื้อหาของกฎหมาย หรือการบังคับใช้

กฎหมายก็ตาม จะต้องรีบดำเนินการแก้ไขปรับปรุงเนื้อหากฎหมาย หรือวิธีการในการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้บริโภคได้บริโภคเนื้อสัตว์ปีกที่มีความปลอดภัย และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในมาตรฐานของเนื้อสัตว์ปีกให้กับผู้บริโภคทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม นับแต่วันที่ 23 มกราคม 2547 ซึ่งประเทศไทยได้ประกาศยืนยันอย่างเป็นทางการพบการระบาดของโรคไข้หวัดนกชนิดรุนแรงในประเทศไทย ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถส่งออกไก่สดแช่แข็งไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้ แต่ยังคงส่งไก่ปรุงสุกไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้ซึ่งเป็นการปรับตัวของผู้ประกอบการ แต่ยังคงเสียโอกาสในการส่งออกไก่สดแช่แข็งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ทั้งนี้ หากประเทศไทยได้ปรับปรุงกฎหมายในทุกห่วงโซ่การผลิตเนื้อไก่ดังกล่าว และบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้กับประเทศคู่ค้า และต่อไปประเทศไทยอาจได้รับการพิจารณาอนุญาตให้นำเข้าเนื้อไก่สดแช่แข็งไปจำหน่ายในต่างประเทศได้ดังที่เคยเป็นมา นอกจากนี้แล้วมาตรการทางกฎหมายที่ครอบคลุมทุกห่วงโซ่การผลิตเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์ ยังใช้เป็นข้อต่อรองในการเจรจาข้อตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Agreement) ที่อาจเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตอีกด้วย

โดยสรุป จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการวิจัย และข้อเสนอแนะของกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยอาหารในการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะต้องมีการแก้ไขข้อบกพร่องของกฎหมายในแต่ละห่วงโซ่การผลิต ทั้งภาคการผลิต ตั้งแต่ฟาร์มเลี้ยงไก่ อาหารและยาสัตว์ โรงฆ่าชำแหละสัตว์ปีก และการขนส่ง รวมถึงภาคการตลาด ทั้งอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการบริโภคในประเทศและเพื่อการส่งออก ซึ่งจุดบกพร่องของกฎหมายแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ประการแรก เนื้อหาของกฎหมาย

ประการที่สอง การบังคับใช้กฎหมาย

ทั้งนี้ หากได้มีการแก้ไขในตัวเนื้อหาของกฎหมาย ตามข้อเสนอแนะที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จะทำอย่างไรให้การบังคับใช้กฎหมายเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการผลักดันให้การบังคับใช้กฎหมายเกิดขึ้นได้จริง จะต้องมีการบริหารจัดการกฎหมาย คือ อัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายฉบับนั้นๆ ฉะนั้นหากเนื้อหาของกฎหมายดีแล้วยังไม่เพียงพอ แต่จะต้องมีการเพิ่มงบประมาณ เพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ ต้องประสานงานร่วมกับเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ รวมถึงหน่วยงานผู้รับผิดชอบอื่นที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการอบรมความรู้โดยเฉพาะด้านกฎหมายให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย นอกจากนี้ยังต้องประชาสัมพันธ์ให้ความรู้

ความเข้าใจกับประชาชนในการป้องกันและควบคุมโรค และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ
ทั้งนี้ ปัจจัยภาครัฐและความร่วมมือของประชาชนดังกล่าว ย่อมผลักดันให้กฎหมายมีผลบังคับใช้
ได้จริง การบังคับใช้กฎหมายเกิดประสิทธิภาพ สามารถป้องกันและควบคุมโรค และในท้ายที่สุด
ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคได้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ พ.ศ. 2546. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 120 ตอนที่ 14 ก. (วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2546).

กฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการนำสัตว์หรือซากสัตว์ไปยังท้องที่ต่างจังหวัด พ.ศ. 2548. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 122 ตอนที่ 116 ก. (วันที่ 9 ธันวาคม 2548).

กฎกระทรวงกำหนดสัตว์ชนิดอื่นตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2546. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 120 ตอนที่ 49 ก. (วันที่ 2 มิถุนายน 2546).

กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2499) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 18 ตอนที่ 1. (วันที่ 1 มกราคม 2500).

กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 110 ตอนที่ 90 (ฉบับพิเศษ). (วันที่ 9 กรกฎาคม 2536).

กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2539) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 113 ตอนที่ 71 ก. (วันที่ 28 พฤศจิกายน 2539).

กฎกระทรวง ฉบับที่ 29 (พ.ศ. 2534) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 108 ตอนที่ 244. (วันที่ 31 ธันวาคม 2534).

กฎกระทรวง ฉบับที่ 41 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 121 ก. (วันที่ 2 ธันวาคม 2542).

กฎกระทรวง ฉบับที่ 42 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 121 ก. (วันที่ 2 ธันวาคม 2542).

กฎกระทรวงว่าด้วยการขออนุญาตและออกใบอนุญาตนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ พ.ศ. 2545. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 119 ตอนที่ 56 ก. (วันที่ 17 มิถุนายน 2545).

กฎกระทรวงว่าด้วยการนำเข้า นำออก หรือนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ พ.ศ. 2544. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 118 ตอนที่ 30 ก. (วันที่ 17 พฤษภาคม 2544).

กฎกระทรวงว่าด้วยข้อกำหนดโรคระบาด โรคหรือลักษณะของสัตว์หรือเนื้อสัตว์ที่ไม่เหมาะสมที่จะใช้เนื้อสัตว์นั้นเป็นอาหาร พ.ศ. 2546. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 120 ตอนที่ 103 ก. (วันที่ 15 ตุลาคม 2546).

กฎกระทรวงว่าด้วยโรคระบาดสัตว์เพิ่มเติม พ.ศ. 2547. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 122 ตอนที่ 7 ก. (วันที่ 19 มกราคม 2548).

กันตา จิตตั้งสมบุรณ์. ภาวะการส่งออกไก่สดแช่แข็งและแปรรูปของไทย. วารสารผู้ส่งออก 14, 314 (ปีกษัแรก กันยายน 2543) : 10-16.

กาญจนา นพพันธ์ และศัลยา อักษรมดี. อุตสาหกรรมอาหารไทย ต้องเตรียมพร้อมอย่างไรใน ตลาดโลก. วารสารส่งเสริมการลงทุน 12, 8 (สิงหาคม 2544) : 64-68.

การปกครองท้องถิ่นของประเทศญี่ปุ่น (ตอนที่ 1). วารสารเทศภิบาล 93 (ตุลาคม 2541) : 27-32.

เกษตรและสหกรณ์, กระทรวง. กรมปศุสัตว์. การควบคุมโรคไข้หวัดนกในประเทศไทย.

พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2549.

เกษตรและสหกรณ์, กระทรวง. กรมปศุสัตว์. คู่มือเนื้อสัตว์อนามัย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2548.

เกษตรและสหกรณ์, กระทรวง. กรมปศุสัตว์. เอกสารประกอบการประชุมคณะทำงานจัดทำ แผนปฏิบัติงาน Road Map ไก่เนื้อ ครั้งที่ 1/2548 วันพฤหัสบดีที่ 16 มิถุนายน 2548 เวลา 9.00-12.00 น. ณ ห้องประชุม 2 ดิกชัยอัสวรักษ์ กรมปศุสัตว์. (เอกสารไม่ตีพิมพ์).

เกษตรและสหกรณ์, กระทรวง. กรมปศุสัตว์. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา “ซักซ้อมและ ติดตามมาตรการในการควบคุมโรคไข้หวัดนก” วันศุกร์ที่ 14 ตุลาคม 2548 เวลา 14.00 น. ณ ห้องกิ่งทอง โรงแรมเอเชีย ราชเทวี กรุงเทพมหานคร. (เอกสารไม่ตีพิมพ์).

แก้ปัญหาหวัดนก สอดคล้ององค์การระหว่างประเทศอย่างไร?. วารสารสารันไก่ไข่และปศุสัตว์ 2, 19 (ธันวาคมธันวาคม 2547) : 12-14.

คณะอนุกรรมการด้านวิชาการเพื่อกำหนดแนวทางการศึกษาวิจัยโรคไข้หวัดนก. แนวทางการ ควบคุมโรคและการใช้วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดนกในประเทศไทย. ม.ป.ท., ม.ป.ป. (เอกสาร ไม่ตีพิมพ์).

คณารัตน์ หรินทรานนท์. ผู้อำนวยการส่วนมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสัตว์ สำนักพัฒนาระบบและรับรอง มาตรฐานสินค้าปศุสัตว์. สัมภาษณ์, 21 สิงหาคม 2549.

คณิงนิจ ก่อธรรมฤทธิ์. ผู้อำนวยการส่วนยาสัตว์และวัตถุอันตราย สำนักพัฒนาระบบและรับรอง มาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์. สัมภาษณ์, 16 ตุลาคม 2549.

จุฑารัตน์ เศรษฐกุล. การจัดการโรงฆ่าสัตว์. พิมพ์ครั้งที่ 2. ม.ป.ท., 2542.

ณัฐชนก อมรเทวภัทร, รวิพิมพ์ ฌวีสุข, ชุตินา ไวศรายุทธ์ และวิเชียร ชมชัย. รายงานการวิจัย สถานภาพอุตสาหกรรมการผลิตอาหารสัตว์ในประเทศไทย. ม.ป.ท., 2546.

ธวัชชัย รอดสม. ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาและควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ สำนักพัฒนาระบบและ รับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์. สัมภาษณ์, 29 สิงหาคม 2549.

- ธานี ภาคอุทัย และวิภาวรรณ ปาณะพล. การผลิตและการตลาดไก่เนื้อ : สถานภาพและ
แนวโน้มนโยบาย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2539.
- นิรันดร เอื้องตระกูลสุข. ผู้อำนวยการสำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์.
สัมภาษณ์, 19 มิถุนายน 2549.
- บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย จำกัด. ความปลอดภัยอาหาร : ปัจจัยผลักดัน “ครัวไทย...เป็นครัวโลก”.
กระแสทรรศน์ 9,145 (23 กรกฎาคม 2546) อ้างถึงใน แหล่งที่มา :
[http:// www.fostat.biotec.or.th/viewarticle.asp?id=00099](http://www.fostat.biotec.or.th/viewarticle.asp?id=00099) [11 ตุลาคม 2548]
- ปฐม เลหาเกษตร. การเลี้ยงสัตว์ปีก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหมิตรออฟเซต, 2540.
- ประกาศกรมปศุสัตว์ เรื่อง อนุญาตให้นำเข้าอาหารสัตว์ ประเภทที่มีส่วนผสมของสัตว์ปีกจาก
ประเทศที่มีรายงานการเกิดโรคนิวคาสเซิล. ลงวันที่ 17 ธันวาคม 2545.
- ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดชื่อ ประเภท ชนิดหรือลักษณะของอาหารสัตว์ที่
อนุญาตให้นำเข้าเพื่อขาย จากแหล่งกำเนิดที่มีรายงานหรือสงสัยว่ามีโรคที่ต้องห้ามเข้ามาใน
ราชอาณาจักร พ.ศ. 2547. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 12 ตอนที่ 37 ง (ฉบับพิเศษ).
(วันที่ 31 มีนาคม 2547).
- ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดเขตปลอดโรคระบาดตามพระราชบัญญัติ
โรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 121 ตอนที่ 105 ง (ฉบับพิเศษ).
(วันที่ 6 กันยายน 2547).
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ที่ 5/2538 เรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ. ราชกิจจานุเบกษา.
เล่ม 112 ตอนที่ 58 ง. (วันที่ 20 กรกฎาคม 2538).
- พรศรี เหล่ารุจิสวัสดิ์. ผู้จัดการสมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทย. สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2549.
- พระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตาม
พระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 พ.ศ. 2545. ราชกิจจานุเบกษา.
เล่ม 119 ตอนที่ 102 ก. (วันที่ 8 ตุลาคม 2545).
- พระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติหมวด 1 หมวด 2 หมวด 3 หมวด 4 และหมวด 5
แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 บังคับแก่สัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และ
ไข่สำหรับไข่ทำพันธุ์ พ.ศ. 2549. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 123 ตอนที่ 29 ก. (วันที่ 22 มีนาคม
2549)
- พระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับ
กับไก่ เป็ด และห่าน ในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2549. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 123
ตอนที่ 29 ก. (วันที่ 22 มีนาคม 2549).

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 109 ตอนที่ 38 ก. (วันที่ 5 เมษายน 2535).

พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 109 ตอนที่ 45. (วันที่ 9 เมษายน 2535).

พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 99 ตอนที่ 25 (ฉบับพิเศษ). (วันที่ 11 สิงหาคม 2525).

พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 20 ก. (วันที่ 25 มีนาคม 2542).

พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 96 ตอนที่ 79 (ฉบับพิเศษ). (วันที่ 13 ตุลาคม 2522).

พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 109 ตอนที่ 38 ก. (วันที่ 5 เมษายน 2499).

พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 30 ก. (วันที่ 23 เมษายน 2542).

พลกฤษณ์ อู่ยตา. นายสัตวแพทย์ 7 ขวบ ส่วนตรวจสอบและรับรองสินค้าปศุสัตว์ สำนักพัฒนาระบบ และรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์. สัมภาษณ์, 18 สิงหาคม 2549.

พุทธกาล รัชช. โครงสร้างการผูกขาดของอุตสาหกรรมไก่เนื้อในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

มรกต ต้นเจริญ และนำชัย ชิววิวรรณ, บรรณาธิการ. "ไข่หวัดนก" โรคอุบัติใหม่บนโลกใบเก่า. ม.ป.ท., 2548.

มัชฌิมาพร ฉันทวุฒิ. หลักเกณฑ์สุขอนามัยอาหารตามแนวทางของสมุดปกขาวฯ (Farm to Table) ในเอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง สมุดปกขาวความปลอดภัยอาหารอยู่กับการปรับตัวของผู้ประกอบการไทย (ม.ป.ท., 2544). (เอกสารไม่ตีพิมพ์).

มานิตย์ เทวรักษ์พิทักษ์. การจัดการฟาร์มสัตว์ปีก. พิมพ์ครั้งที่ 4. เชียงใหม่ : ดาวคอมพิวกราฟิก, 2536.

ยวรรณ อรรถราภรณ์ และทินภา อภัยวงศ์. มาทำความรู้จักกับสมุดปกขาวของสหภาพยุโรป กันเถอะ.... วารสารส่งเสริมการลงทุน 12, 8 (สิงหาคม 2544) : 61-63.

ยุคด ลิ่มแหลมทอง. อธิบดีกรมปศุสัตว์. สัมภาษณ์, 5 ตุลาคม 2549.

ยุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์. จากไถ่บ้าน...สู่การส่งออก. วารสารส่งเสริมการลงทุน 12, 8 (สิงหาคม 2544) : 23-26.

ยุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์. ไทย...ผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์ไก่อันดับ 3 ของโลก. วารสารส่งเสริมการลงทุน 12, 8 (สิงหาคม 2544) : 35-38.

ยุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์. ธุรกิจอาหารสัตว์ของไทย. วารสารส่งเสริมการลงทุน 12, 8 (สิงหาคม 2544) : 41-44.

ยุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์. เปิดตำนานเลี้ยงไก่โลก. วารสารส่งเสริมการลงทุน 12, 8 (สิงหาคม 2544) : 19-22.

ยุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์. โรงงานชำแหละไก่ของไทยเทียบชั้นมาตรฐานโลก. วารสารส่งเสริมการลงทุน 12, 8 (สิงหาคม 2544) : 27-30.

ยุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์. อุตสาหกรรมเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย. วารสารส่งเสริมการลงทุน 12, 8 (สิงหาคม 2544) : 30-34.

รักไทย งามภักดิ์. นายสัตวแพทย์ 7 วช ศูนย์ควบคุมโรคใช้หวัดนก สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์. สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2549.

ระเบียบกรมปศุสัตว์ ว่าด้วยการดำเนินการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2547. ลงวันที่ 25 กันยายน 2547.

ระเบียบกรมปศุสัตว์ ว่าด้วยการทำลายสัตว์ที่เป็นโรคระบาด และการทำลายสัตว์หรือซากสัตว์ที่เป็นพาหะของโรคระบาด พ.ศ. 2547. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 121 ตอนที่ 114 ง (ฉบับพิเศษ). (วันที่ 11 ตุลาคม 2547).

ระเบียบกรมปศุสัตว์ ว่าด้วยการบังคับใช้ระบบวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม (ระบบ HACCP) สำหรับโรงงานฆ่าสัตว์และโรงงานผลิตผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์เพื่อการส่งออก พ.ศ. 2547. ลงวันที่ 31 มกราคม 2547.

ระเบียบกรมปศุสัตว์ ว่าด้วย การอนุญาต การตรวจโรคและทำลายเชื้อโรคในการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2546. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 120 ตอนที่ 53 ง (ฉบับพิเศษ). (วันที่ 6 พฤษภาคม 2546).

ศูนย์วิทยบริการ Digital Library, คลังข้อมูล ออย. Food Safety แคนซาถูระ.

แหล่งที่มา : www.elib.fda.moph.go.th/library [15 มีนาคม 2549]

สถาบันอาหาร. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษากฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร, เล่มที่ 2. ม.ป.ท., 2547.

สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ ประจำกรุงบรัสเซลส์. การเสนอการแก้ไขกฎหมาย
ทางด้านสุขอนามัยอาหารใน E.U. (ม.ป.ท., 2543). (เอกสารไม่ตีพิมพ์).

สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ ประจำสหภาพยุโรป. กฎระเบียบควบคุมมาตรการ
ใช้หัวตันกลบับใหม่ของสหภาพยุโรป.

อ้างอิงใน แหล่งที่มา : <http://www.news.thaieurop.net/content/view/858/62> [24 กุมภาพันธ์ 2549]

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. เครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรและ
อาหาร “Q Mark”. แหล่งที่มา : <http://www.acfs.go.th/qmark/index.html> [15 เมษายน 2549]

ภาษาอังกฤษ

Adminstration of Food Safety 2004, Introduction [online]. Available from :

http://www.ffcr.or.jp/zaidan/FFCRHOME.nsf/pages/e_AFS04 [2006, March 16]

Adminstration of Food Safety 2004, Structure and responsibilities of the Department of Food
Safety [online]. Available from :

http://www.ffcr.or.jp/zaidan/FFCRHOME.nsf/pages/e_AFS03-C [2006, March 16]

COMMISSION DECISION 2004/84/EC of 23 January 2004 concerning protection measures
relating to avian influenza in Thailand. Official Journal of the European Union L17/57,
24.1.2004.

COMMISSION DECISION 2005/692/EC of 6 October 2005 concerning certain protection
measures in relation to avian influenza in several third countries. Official Journal of the
European Union L263/20, 8.10.2005.

COMMISSION DECISION 2006/521/EC of 25 July 2006 amending Commission Decision
2005/692/EC, 2005/733/EC and 2007/7/EC as regards certain protection measures in relation
to highly pathogenic avian influenza. Official Journal of the European Union L205/26,
27.7.2006.

COUNCIL DIRECTIVE of 19 May 1992 introducing Community measures for the control of
avian influenza 92/40/EC. Official Journal of the European Union L122, 16.05.2003.

COUNCIL DIRECTIVE 2005/94/EC of 20 December 2005 on Community measures for the
control of avian influenza and repealing Directive 92/40/EEC. Official Journal of the
European Union L10/16, 14.01.2006.

DLD/EU Workshop on Poultry Farming Compartmentalisation Project in Thailand. August 15, 2005 Siam City Hotel Bangkok THAILAND.

Domestic Animal Infectious Diseases Control Law [online]. Available from :

http://www5.cao.go.jp/otodb/english/houseido/hou/lh_0130.html [2006, March 15]

Food and Agriculture Organization of the United Nations, Agriculture Department, Animal Production and Health Division-AGA. ANIMAL HEALTH AVIAN INFLUENZA [online].

Available from : http://www.fao.org/ag/aginfo/subjects/en/health/diseases-cards/special_avian.htm [2006, March 27]

Food and Agriculture Organization of the United Nations. FAO AT WORK [online]. Available from : http://www.fao.org/UNFAO/about/index_en.html [2006, April 4]

Food Safety Commission. Welcome to the Food Safety Commission [online]. Available from : <http://www.fsc.go.jp/english/index.html> [2006, March 15]

Food Sanitation Law [online]. Available from :

http://www5.cao.go.jp/otodb/english/houseido.hou/lh_02010.html [2006, March 15]

Her Majesty the Queen Honored with the First Food Safety Award [online]. Available from :

http://www.thailand.prd.go.th/the_royalty_view.php?id=17 [2005, August 11]

Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries : MAFF. The Organization [online]. Available from : www.maff.go.jp/org/organization.pdf [2006, March 16]

Office International des Epizooties. A short history of the Office International des Epizooties [online]. Available from : http://www.oie.int/eng/OIE/en_histoire.htm [2006, March 27]

Office International des Epizooties. Objective of the OIE [online]. Available from :

http://www.oie.int/eng/OIE/en_objectifs.htm [2006, March 30]

Office International des Epizooties. Terrestrial Animal Health Code 2006 [online]. Available from : http://www.oie.int/eng/publicat.en_code.htm [2006, October 9]

Office International des Epizooties. Terrestrial Animal Health Code 2006, APPENDIX 3.8.9 GUIDELINES FOR THE SURVEILLANCE OF AVIAN INFLUENZA [online]. Available from : http://www.oie.int/eng/normes/mcode/en_chapitre_3.8.9.htm [2006, October 9]

Office International des Epizooties. Terrestrial Animal Health Code 2006, CHAPTER 2.7.12 AVIAN INFLUENZA [online]. Available from :

http://www.oie.int/eng/mcode/en_chapitre_2.7.12.htm [2006, October 9]

Office International des Epizooties. Terrestrial Animal Health Code 2006 Contents [online].

Available from : www.oie.int/eng/normes/mcode/A_summry.htm [2006, October 9]

School of Food Biosciences, The University of Reading, UK. EU Papers [online].

Available from : www.foodlaw.rdg.ac.uk/eu/eu-docs.htm [2005, June 20]

The Food Safety Basic Law (Tentative Translation) [online]. Available from :

http://www.fsc.go.jp/sonota/fsb_law160330.pdf [2007, March 7]

World Health Organization. About WHO [online]. Available from :

<http://www.who.int/about/en/> [2006, March 27]

World Health Organization. Epidemic and Pandemic Alert and Response (EPR), Avian Influenza

[online]. Available from : http://www.who.int/csr/disease/avian_influenza/en/

[2006, April 3]

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

1. ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง มาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อของประเทศไทย พ.ศ. 2542
2. พระราชกฤษฎีกาให้ใช้หมวด 1 หมวด 2 หมวด 3 หมวด 4 และหมวด 5 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 บังคับแก่สัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด น่าน และไขสำหรับใช้ทำพันธุ์ พ.ศ. 2549
3. กฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการนำสัตว์หรือซากสัตว์ไปยังท้องที่ต่างจังหวัด พ.ศ. 2548
4. พระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์สัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับกับไก่ เป็ด และน่าน ในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2549

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เรื่อง มาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อของประเทศไทย
พ.ศ. 2542

.....

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อของประเทศไทยเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงคุณภาพ การอำนวยความสะดวกของการค้าและการคุ้มครองผู้บริโภคตลอดถึงการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงออกประกาศ กำหนดมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อของประเทศไทยไว้ดังมีรายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้

ประกาศ ณ วันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542

(นายปองพล อติเรกสาร)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อ

1. คำนำ

มาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อนี้กำหนดขึ้นเป็นมาตรฐานเพื่อให้ฟาร์มที่ต้องการขึ้นทะเบียนเป็นฟาร์มที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ ได้ยึดถือปฏิบัติเพื่อให้ได้รับการรับรองจากกรมปศุสัตว์ ซึ่งมาตรฐานนี้เป็นเกณฑ์มาตรฐานขั้นพื้นฐานสำหรับฟาร์มที่จะได้รับการรับรอง

2. วัตถุประสงค์

มาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อนี้กำหนดวิธีปฏิบัติ การจัดการฟาร์ม การจัดการด้านสุขภาพสัตว์และการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ได้ไก่เนื้อที่ถูกสุขลักษณะและเหมาะสมแก่ผู้บริโภค

3. คำนิยาม

ฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อ หมายถึง ฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการค้า (Broiler) ที่มีจำนวนตั้งแต่ 3,000 ตัวขึ้นไป

4. องค์ประกอบของฟาร์ม

4.1 ทำเลที่ตั้งของฟาร์ม

- 4.1.1 อยู่ในบริเวณที่มีการคมนาคมสะดวก
- 4.1.2 สามารถป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคจากภายนอกเข้าสู่ฟาร์มได้
- 4.1.3 อยู่ห่างจากแหล่งชุมชน โรคฆ่าสัตว์ปีก ตลาดนัดค้าสัตว์ปีก และเส้นทางที่มีการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกและ ชากสัตว์ปีก
- 4.1.4 อยู่ในทำเลที่มีแหล่งน้ำสะอาด ตามมาตรฐานคุณภาพน้ำใช้ เพื่อการบริโภคอย่างเพียงพอตลอดปี
- 4.1.5 ควรได้รับความยินยอมจากองค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น
- 4.1.6 เป็นบริเวณที่ไม่มีน้ำท่วมขัง
- 4.1.7 เป็นบริเวณที่โปร่ง อากาศสามารถถ่ายเทได้ดี มีต้นไม้ให้ร่มเงาภายในฟาร์ม

4.2 ลักษณะของฟาร์ม

4.2.1 เนื้อที่ของฟาร์ม

ต้องมีเนื้อที่ที่เหมาะสมกับขนาดของฟาร์ม โรงเรือน

4.2.2 การจัดแบ่งพื้นที่

ต้องมีเนื้อที่กว้างขวางเพียงพอ สำหรับการจัดแบ่งการก่อสร้างอาคารโรงเรือนอย่างเป็นระเบียบ สอดคล้องกับการปฏิบัติงานและไม่หนาแน่นจนไม่สามารถจัดการด้านการผลิตสัตว์ การควบคุมโรคสัตว์ สุขอนามัยของผู้ปฏิบัติงาน และการรักษาสิ่งแวดล้อมได้ตามหลักวิชาการ ฟาร์มจะต้องมีการจัดแบ่งพื้นที่ ฟาร์มเป็นสัดส่วนโดยมีผังแสดงการจัดวางที่แน่นอน

4.2.3 ถนนภายในฟาร์ม

ต้องใช้วัสดุคงทน มีสภาพและความกว้างเหมาะสม สะดวกในการขนส่งลำเลียงอุปกรณ์ อาหาร สัตว์ รวมทั้งผลผลิตเข้า-ออกจากภายในและภายนอกฟาร์ม

4.2.4 บ้านพักอาศัยและอาคารสำนักงาน

อยู่ในบริเวณอาศัยโดยเฉพาะ ไม่มีการเข้าอยู่อาศัยในบริเวณโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ บ้านพักต้องอยู่ในสภาพแข็งแรงสะอาด เป็นระเบียบไม่สกปรกรกรุงรัง มีปริมาณเพียงพอกับจำนวนเจ้าหน้าที่ ต้องแยกห่างจากบริเวณเลี้ยงสัตว์พอสมควร สะอาด ร่มรื่น มีรั้วกั้นแบ่งแยกจากบริเวณเลี้ยงสัตว์ตามที่กำหนด อย่างชัดเจน

4.3 ลักษณะของโรงเรือน

โรงเรือนที่จะใช้เลี้ยงไก่ควรมีขนาดที่เหมาะสมกับจำนวนไก่ที่เลี้ยง ถูกสุขลักษณะ สัตว์อยู่สบาย

5. การจัดการฟาร์ม

5.1 การจัดการโรงเรือน

5.1.1 โรงเรือนและที่ให้อาหาร ต้องสะอาดและแห้ง

5.1.2 โรงเรือนต้องสะดวกในการปฏิบัติงาน

5.1.3 ต้องดูแลซ่อมแซมโรงเรือนให้มีความปลอดภัยต่อไก่และผู้ปฏิบัติงาน

5.1.4 มีการทำความสะอาดโรงเรือนและอุปกรณ์ ด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ตามความเหมาะสม

5.1.5 มีการจัดการโรงเรือน เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนนำไก่เข้าเลี้ยง

5.2 การจัดการด้านบุคลากร

5.2.1 ต้องมีจำนวนแรงงานอย่างเพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนสัตว์ที่เลี้ยง มีการจัดการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบในแต่ละตำแหน่งอย่างชัดเจน นอกจากนี้บุคลากรภายในฟาร์มทุกคนควรได้รับการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี

5.2.2 ให้มีสัตวแพทย์ ควบคุมกำกับดูแลด้านสุขภาพสัตว์และสุขอนามัยภายในฟาร์ม โดยสัตวแพทย์ต้องมีใบอนุญาตประกอบการบำบัดโรคสัตว์ชั้นหนึ่งและได้รับใบอนุญาตควบคุมฟาร์มจากกรมปศุสัตว์

5.3 คู่มือการจัดการฟาร์ม

ผู้ประกอบการฟาร์มต้องมีคู่มือการจัดการฟาร์ม แสดงให้เห็นระบบการเลี้ยง การจัดการฟาร์มระบบบันทึกข้อมูล การป้องกันและควบคุมโรค การดูแลสุขภาพสัตว์และสุขอนามัยในฟาร์ม

5.4 ระบบการบันทึกข้อมูล

ฟาร์มจะต้องมีระบบการบันทึกข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย

5.4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารฟาร์ม ได้แก่ บุคลากร แรงงาน

5.4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการด้านการผลิต ได้แก่ ข้อมูลตัวสัตว์ ข้อมูลสุขภาพสัตว์ ข้อมูลการผลิต และข้อมูลผลผลิต

5.5 การจัดการด้านอาหารสัตว์

5.5.1 คุณภาพอาหารสัตว์

- แหล่งที่มาของอาหารสัตว์

ก. ในกรณีซื้ออาหารสัตว์ ต้องซื้อจากผู้ที่ได้รับใบอนุญาตตาม พรบ. ควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525

ข. ในกรณีผสมอาหารสัตว์ ต้องมีคุณภาพอาหารสัตว์เป็นไปตามที่กำหนดตาม พรบ. ควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525

- ภาชนะบรรจุและการขนส่ง

ภาชนะบรรจุอาหารสัตว์ควรสะอาด ไม่เคยใช้บรรจุวัตถุที่มีพิษ ปุ๋ย หรือวัตถุอื่นใดที่อาจเป็นอันตรายต่อสัตว์ สะอาด แข็ง กั้นความชื้นได้ ไม่มีสารที่จะปนเปื้อนกับอาหารสัตว์ ถ้าถูกเคลือบด้วยสารอื่น สารดังกล่าวต้องไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์

- การตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์

ควรมีการตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์อย่างง่าย นอกจากนี้ต้องสุ่มตัวอย่างอาหารสัตว์ส่งห้องปฏิบัติการที่เชื่อถือได้ เพื่อตรวจสอบวิเคราะห์คุณภาพและสารตกค้างเป็นประจำ และเก็บบันทึกผลการตรวจวิเคราะห์ไว้ให้ตรวจสอบได้

5.5.2 การเก็บรักษาอาหารสัตว์

ควรมีสถานที่เก็บอาหารสัตว์แยกต่างหาก กรณีมีวัตถุดิบเป็นวิตามินควรเก็บไว้ในห้องปรับอากาศ ห้องเก็บอาหารสัตว์ต้องสามารถรักษาสภาพของอาหารสัตว์ไม่ให้เปลี่ยนแปลง สะอาด แห้ง ปลอดภัยจากแมลงและสัตว์ต่าง ๆ ควรมีแผงไม้รองด้านล่างของภาชนะบรรจุอาหารสัตว์

6. การจัดการด้านสุขภาพสัตว์

6.1 ฟาร์มจะต้องมีระบบเฝ้าระวัง ควบคุมและป้องกันโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้รวมถึงการมีโปรแกรมทำลายเชื้อโรคก่อนเข้าและออกจากฟาร์ม การป้องกันการสะสมของเชื้อโรคในฟาร์ม การควบคุมโรคให้สงบโดยเร็วและไม่ให้แพร่ระบาดจากฟาร์ม

6.2 การบำบัดโรค

6.2.1 การบำบัดโรคสัตว์ ต้องปฏิบัติตาม พรบ. ควบคุมการประกอบกรบำบัดโรคสัตว์ พ.ศ. 2505

6.2.2 การไ้ยาสำหรับสัตว์ ต้องปฏิบัติตาม ข้อกำหนดการไ้ยาสำหรับสัตว์ (มอก. 7001-2540)

7. การจัดการสิ่งแวดล้อม

วิธีการกำจัดของเสีย

สิ่งปฏิภูลต่าง ๆ รวมถึงขยะต้องผ่านการกำจัดอย่างเหมาะสม

ภาคผนวก

1. ข้อกำหนดการไ้ยาสำหรับสัตว์ (มอก. 7001-2540)
2. พรบ. ควบคุมการประกอบกรบำบัดโรคสัตว์ พ.ศ. 2505
3. พรบ. ควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525
4. มาตรฐานคุณภาพน้ำไ้

ระเบียบมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อ ของประเทศไทย พ.ศ. 2542

นโยบายสำคัญของรัฐบาลคือให้ความสำคัญในด้านการส่งออก เพราะมีผลต่อศักยภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งสินค้าเกษตรเป็นหลักในการส่งออก ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการใช้มาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี อารมณ์มากขึ้น โดยเฉพาะมาตรการสุขภาพอนามัยจะต้องมีการตรวจสอบและรับรองให้เป็นไปตามมาตรฐานสุขอนามัย ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาสินค้าเกษตร และยกระดับฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อให้ได้มาตรฐาน จึงได้จัดทำคู่มือปฏิบัติงาน ตามมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง มาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อของ ประเทศไทย พ.ศ. 2542 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2542 เพื่อการจดทะเบียนและรับรองฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อและฟาร์ม เลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออกของกรมปศุสัตว์ต่อไป

คำนิยาม

โรงเรือนระบบเปิด	หมายถึง	โรงเรือนที่ควบคุมสภาวะแวดล้อมตามธรรมชาติ และอุณหภูมิ จะแปรไปตามสภาพของอากาศรอบโรงเรือน
โรงเรือนระบบปิด	หมายถึง	โรงเรือนที่สามารถควบคุมสิ่งแวดล้อม ได้แก่ อุณหภูมิ ความชื้น การระบายอากาศ และแสงสว่างให้เหมาะสมกับความเป็นอยู่ของ สัตว์ปีก และสามารถป้องกันนกและแมลงได้

1. องค์ประกอบของฟาร์ม

1.1 ทำเลที่ตั้งของฟาร์ม

สถานที่ตั้งฟาร์ม ควรห่างจากโรงงานฆ่าสัตว์ปีกและตลาดนัดค้าสัตว์ปีกอย่างน้อย 5 กิโลเมตร

1.2 ลักษณะของฟาร์ม

ฟาร์มจะต้องจัดแบ่งพื้นที่ฟาร์มเป็นสัดส่วน โดยมีผังแสดงการจัดวางที่แน่นอน ดังนี้

- ก. พื้นที่เลี้ยงสัตว์
 - ข. โรงเก็บอาหารสัตว์ โรงผสมอาหารสัตว์
 - ค. พื้นที่ทำลายซากสัตว์
 - ง. พื้นที่อาคารสำนักงาน ที่พักอาศัย ที่จอดรถ
 - จ. พื้นที่รวบรวมขยะ และสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ
- และต้องมีรั้ว เพื่อป้องกันสัตว์ชนิดอื่นเข้า-ออกได้

1.3 ลักษณะของโรงเรือน

โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงไก่จะต้องมีลักษณะและขนาดที่เหมาะสมกับจำนวนไก่ ระยะห่างระหว่าง โรงเรือนต้องเหมาะสม และบริเวณหน้าประตูของโรงเรือนต้องมีบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อโรค สำหรับจุ่มเท้าเวลาเข้าและ ออกโรงเรือน

- 1.3.1 พื้นที่ในการเลี้ยงจะต้องมีเพียงพอ เพื่อให้สัตว์อยู่อย่างสบาย มีอิสระในการเคลื่อนไหว และไม่ได้รับบาดเจ็บโดยไม่จำเป็น

พื้นที่ของการเลี้ยงไก่เนื้อ

โรงเรือนระบบเปิด น้ำหนักไก่เป็น รวมไม่เกิน 20 กิโลกรัม ต่อพื้นที่ 1 ตารางเมตร

โรงเรือนระบบปิด น้ำหนักไก่เป็น รวมไม่เกิน 34 กิโลกรัม ต่อพื้นที่ 1 ตารางเมตร

1.3.2 วัสดุที่ใช้ในการสร้างโรงเรือนจะต้องไม่มีส่วนยื่นที่แหลมคมซึ่งจะทำให้สัตว์ได้รับอันตราย และวัสดุนี้ต้องสามารถทำความสะอาดและฆ่าเชื้อโรคได้

1.3.3 การหมุนเวียนอากาศ ฝุ่นละออง อุณหภูมิ ความชื้น และแก๊สต่างๆ ของโรงเรือนระบบปิดจะต้องไม่เกินกำหนด ซึ่งจะทำอันตรายต่อสัตว์ได้

๕ การหมุนเวียนอากาศ

อัตราการแลกเปลี่ยนอากาศภายในโรงเรือนได้ทั้งหมด

อากาศหนาว 5-8 นาที

อากาศปกติ 45 วินาที - 1 นาที 15 วินาที

๕ ฝุ่นละออง

ไม่เกิน 15 มิลลิกรัม/ปริมาตร 1 ลูกบาศก์เมตร

๕ อุณหภูมิ

ไก่เล็ก อยู่ในช่วง 32-33 องศาเซลเซียส

ไก่ใหญ่ อยู่ในช่วง 20-30 องศาเซลเซียส

๕ ความชื้นสัมพัทธ์

อยู่ในช่วง 50-80%

๕ ปริมาณแก๊ส

แอมโมเนีย ไม่เกิน 20 พี พี เอ็ม

คาร์บอนมอนอกไซด์ ไม่เกิน 50 พี พี เอ็ม

คาร์บอนไดออกไซด์ ไม่เกิน 5,000 พี พี เอ็ม

1.3.4 แสงสว่าง (โรงเรือนระบบเปิด และโรงเรือนระบบปิด)

๕ ความเข้มของแสงค่าเฉลี่ย ไม่น้อยกว่า 10 ลักซ์ (Lux) ที่ระดับตัวไก่

๕ มีระยะมืดให้ไก่ได้พักผ่อนอย่างน้อยวันละ 1 ชั่วโมง

2. การจัดการฟาร์ม

2.1 การจัดการโรงเรือน

การพักโรงเรือน หลังจากย้ายไก่รุ่นเก่าออกต้องทำความสะอาดโรงเรือน และพ่นด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ควรพักโรงเรือนไม่น้อยกว่า 7 วัน ก่อนนำไก่ชุดใหม่เข้ามาเลี้ยง

2.2 การจัดการด้านเครื่องมือและอุปกรณ์

เครื่องมือและอุปกรณ์ ต้องมีการตรวจสอบสภาพการทำงานของเครื่องมือต่าง ๆ วันละ 1 ครั้ง

2.2.1 อุปกรณ์การเลี้ยงแบบอัตโนมัติที่จำเป็นต่อสวัสดิภาพของสัตว์ ต้องมีการตรวจสอบสภาพการทำงานทุกวัน ถ้าพบว่าชำรุดต้องดำเนินการแก้ไขทันที หรือต้องมีขั้นตอนที่เหมาะสมในการปกป้องสุขภาพสัตว์ และต้องมีระบบระบายอากาศที่ดี เพื่อให้สัตว์ได้รับอากาศอย่างเพียงพอ มีอุปกรณ์สำรองเมื่อเกิดความเสียหาย และมีระบบสัญญาณเตือนกรณีขัดข้อง โดยจะต้องมีการตรวจสอบระบบสัญญาณเตือนอย่างสม่ำเสมอ

2.2.2 อุปกรณ์ให้แสงสว่าง อาจเป็นชนิดติดตั้งถาวร หรือชนิดเคลื่อนที่ได้ เพื่อให้สัตว์ได้รับแสงสว่างอย่างเพียงพอ

2.3 การจัดการด้านบุคลากร

ผู้ที่ดูแลเลี้ยงสัตว์ จะต้องมีความรู้ความชำนาญ ในการดูแลสัตว์เป็นอย่างดี และต้องมีผู้ดูแลสัตว์อย่างเพียงพอ เหมาะสมกับจำนวนสัตว์ ประกอบด้วย

2.3.1 ผู้เลี้ยงไก่ คือผู้ดูแลเลี้ยงไก่เนื้อ ที่ได้รับการฝึกอบรมด้านการเลี้ยงไก่

- โรงเรือนระบบเปิด ผู้เลี้ยงไก่ 1 คน ดูแลไม่เกิน 10,000 ตัว
- โรงเรือนระบบปิด ผู้เลี้ยงไก่ 1 คน ดูแลไม่เกิน 40,000 ตัว

2.3.2 สัตวบาล คือผู้ที่ควบคุมดูแลการเลี้ยงไก่เนื้อซึ่งจบการศึกษาทางสัตวบาล หรือเป็นผู้มีประสบการณ์ในด้านการเลี้ยงไก่อย่างน้อย 3 ปี

- สัตวบาล 1 คน ดูแลไก่ไม่เกิน 400,000 ตัว

2.3.3 สัตวแพทย์ คือ ผู้ควบคุมกำกับดูแลด้านสุขภาพสัตว์ และสุขอนามัยภายในฟาร์ม ตลอดจนรับผิดชอบดูแลด้านสวัสดิภาพของไก่เนื้อ ซึ่งจบการศึกษาทางสัตวแพทย์ และมีใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ชั้นหนึ่ง

- สัตวแพทย์ 1 คน รับผิดชอบในการดูแลไก่ไม่เกิน 10,000,000 ตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นที่ตั้งของฟาร์มไก่เนื้อที่รับผิดชอบ ต้องอยู่ในพื้นที่เดียวกัน

2.4 คู่มือการจัดการฟาร์ม

ประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้

- การเตรียมโรงเรือน
- การกกลูกไก่
- การจัดการเกี่ยวกับการให้อาหารและน้ำ
- การจัดการด้านสุขภาพสัตว์
 - โปรแกรมการให้วัคซีนป้องกันโรค
 - การให้ยา
 - การจัดการไก่ป่วย-ตาย
- การจัดการด้านสุขาภิบาล และสิ่งแวดล้อม
 - แสงสว่าง
 - อุณหภูมิ
 - ความชื้น
 - การระบายอากาศ
 - การกำจัดของเสีย
- การคุ้มครองและดูแลสุขภาพของสัตว์วัยถัดไป

2.5 ระบบการบันทึกข้อมูล

ฟาร์มจะต้องมีระบบการบันทึกข้อมูลอย่างน้อยให้ครอบคลุมตามแบบ 1 แบบ 2 โดยเก็บรักษาไว้อย่างน้อย 2 ปี เพื่อสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้

2.6 การจัดการด้านอาหารสัตว์และน้ำ

- ◆ อาหารสัตว์ ให้มีคุณภาพที่กำหนดตาม พ.ร.บ. ควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ สำหรับการใช้สารเร่งการเจริญเติบโตผสมอาหารไก่เนื้อเพื่อการส่งออก กรมปศุสัตว์อนุญาตให้ใช้ตามประกาศกรมปศุสัตว์ เรื่องการใช้สารเร่งการเจริญเติบโตผสมอาหารสำหรับปศุสัตว์เพื่อการส่งออก
- ◆ ภาชนะบรรจุและการขนส่งอาหารสัตว์
 - เป็นภาชนะบรรจุที่ใหม่ แข็ง สะอาด และกันความชื้น
 - ผิวภายในภาชนะบรรจุที่ทำด้วยโลหะต้องไม่เป็นสนิม และถ้าเคลือบต้องเคลือบด้วยสารที่ไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์
 - รถบรรทุกคูเฉพาะกิจที่ใช้ในการขนส่ง ต้องทำให้ส่วนที่บรรจุแห้งและสะอาดไม่มีการตกค้างของสิ่งหนึ่งสิ่งใดในส่วนที่บรรจุ
- ◆ การให้อาหาร

1. อาหารที่ใช้เลี้ยงไก่เนื้อ ต้องเหมาะสมกับอายุและพันธุ์ในปริมาณที่เพียงพอ สำหรับยาที่ใช้ผสมอาหาร เพื่อป้องกันและรักษาโรคต้องอยู่ภายใต้การดูแลรับผิดชอบของสัตวแพทย์
2. การให้อาหาร จะต้องใช้ภาชนะที่มีรูปร่างเหมาะสมและวางไว้อย่างเพียงพอ ในตำแหน่งที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการปนเปื้อนและการแย่งกันกิน ซึ่งอาจเป็นอันตรายได้

2.1 ภาชนะให้อาหาร

- รวงอาหาร 2-6 นิ้ว ต่อไก่ 1 ตัว
- ถาดอาหารไก่เล็ก 1 ถาด ต่อไก่ 100 ตัว
- ถาดอาหารไก่ใหญ่ แบบอัตโนมัติ 18-20 ถาด ต่อไก่ 1,000 ตัว
- ถังอาหารไก่ใหญ่ 30 ถัง ต่อไก่ 1,000 ตัว (โรงเรือนระบบเปิด)

2.2 เวลาให้อาหาร

■ โรงเรือนระบบเปิด

ไก่เล็ก (0-3 สัปดาห์) ให้อาหารวันละไม่น้อยกว่า 3 ครั้ง
 ไก่ใหญ่ ให้อาหารวันละไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง

■ โรงเรือนระบบปิด

ให้ไก่กินอาหารตลอดเวลา (ไก่จะหยุดกินช่วงปิดแสง)

◆ การให้น้ำ

1. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ใช้ในฟาร์มต้องอยู่ในบริเวณที่สามารถป้องกันการปนเปื้อนมูลสัตว์หรือน้ำเสียจากโรงเรือน รวมทั้งบ้านพักคน ในกรณีที่เป็นลำธารหรือแม่น้ำลำคลอง บริเวณต้นน้ำไม่ควรมีการเลี้ยงสัตว์หนาแน่น หรือมีการใช้ยาฆ่าแมลงในปริมาณที่เป็นอันตรายต่อสัตว์ นอกจากนี้แหล่งน้ำควรห่างจากโรงฆ่าสัตว์ หรือโรงงานอุตสาหกรรมด้วย หากเป็นบ่อบาดาลต้องมีฝาปิดมิดชิด

2. ความสะอาดและคุณภาพน้ำ มีการส่งตัวอย่างน้ำ ตรวจสอบปริมาณเชื้อโรค แร่ธาตุและสารพิษเป็นประจำกับห้องปฏิบัติการ

3. ไก่เนื้อต้องมีน้ำหนักอย่างเพียงพอ และสะอาดปราศจากสิ่งเจือปนที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพได้

4. การให้น้ำจะต้องใช้ภาชนะที่มีรูปร่างเหมาะสม และวางไว้อย่างเพียงพอในตำแหน่งที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการปนเปื้อนและการแย่งกันกิน ซึ่งอาจเป็นอันตรายได้

ภาชนะให้น้ำ

☒	รางน้ำ	2	เซนติเมตร	ต่อไก่	1	ตัว
☒	นipple	1	หัว	ต่อไก่	10-15	ตัว
☒	กระตักน้ำ	14-20	กระตัก	ต่อไก่	1,000	ตัว

3. การจัดการด้านสุขภาพสัตว์

3.1 การป้องกันและการควบคุมโรค

ฟาร์มจะต้องมีระบบที่ป้องกันและควบคุมโรคได้ ซึ่งรวมถึงระบบการฆ่าเชื้อก่อนเข้า และออกจากฟาร์ม การป้องกันและควบคุมโรคให้สงบ และไม่ให้แพร่ระบาดออกจากฟาร์ม

3.1.1 การทำลายเชื้อโรคก่อนเข้า-ออกฟาร์ม

- (1) บ่อน้ำฆ่าเชื้อโรค ลักษณะบ่อต้องกว้าง และยาวเพียงพอ สำหรับยานพาหนะทุกชนิดที่แล่นเข้า-ออกฟาร์ม มีความลึกและลาดชันเหมาะสมที่ยานพาหนะแล่นลงไปโดยสะดวก วัสดุที่สร้างเป็นบ่อต้องแข็งแรง โดยบ่อน้ำฆ่าเชื้อโรคอาจจัดสร้างต่างหาก หรือประกอบอยู่กับโรงพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคก็ได้ ในบ่อต้องใส่น้ำยาฆ่าเชื้อโรคที่ผสมน้ำในอัตราส่วนตามที่ระบุในเอกสารกำกับ อีกทั้งมีการเปลี่ยนน้ำยาฆ่าเชื้อโรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรักษาคุณสมบัติในการฆ่าเชื้อโรค ยานพาหนะที่จะเข้า-ออก ต้องแล่นผ่านบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อโรคทุกครั้ง
- (2) โรงพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ยานพาหนะและบุคคลภายนอกที่ผ่านเข้า-ออกฟาร์ม ต้องผ่านโรงพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ซึ่งควรอยู่บริเวณหน้าประตูทางเข้าฟาร์ม อุปกรณ์สำหรับฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรค จะต้องสามารถพ่นเป็นละอองให้ครอบคลุมทั่ว ยานพาหนะที่แล่นผ่านภายในฟาร์ม ด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรคที่มีความเข้มข้นเหมาะสม ไม่กัดกร่อน
- (3) ห้องอาบน้ำและฆ่าเชื้อโรค ประกอบด้วย
 - ☒ ห้องเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย ก่อนเข้าห้องอาบน้ำยาฆ่าเชื้อโรค
 - ☒ ห้องอาบน้ำยาฆ่าเชื้อโรค มีความยาวห้องพอประมาณ พื้นต้องไม่ลื่น น้ำยาฆ่าเชื้อโรคที่ใช้ต้องไม่ระคายเคือง
 - ☒ ห้องอาบน้ำ หลังผ่านน้ำยาฆ่าเชื้อโรค
 - ☒ ห้องเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย ก่อนเข้าโรงเรือน

ทั้งนี้ทุกห้องต้องมีประตูปิด แฉกแยกสัดส่วนชัดเจน อุปกรณ์ทุกอย่างต้องใช้การได้ดี มีการรักษาความสะอาดตลอดเวลา เสื้อผ้าและรองเท้าที่ใช้ในฟาร์มต้องซักล้างให้สะอาดทุกครั้งหลังใช้งาน

3.1.2 การป้องกันการสะสมของเชื้อโรคในฟาร์ม มีระบบการดำเนินการ ดังนี้

- (1) เครื่องพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคเคลื่อนที่ ภายในฟาร์มต้องมีเครื่องพ่นยาฆ่าเชื้อโรคและอุปกรณ์ที่สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก เพื่อใช้งานในจุดต่างๆ ภายในฟาร์ม จำนวนเครื่องที่มีต้องมีความเหมาะสมกับขนาดของฟาร์ม และต้องใช้งานได้เป็นอย่างดี
- (2) ความเข้มงวดในการทำลายเชื้อโรค

☒ ขานพาหนะเข้า-ออก

บริเวณประตูเข้า-ออก โรงเรือนต้องเข้มงวด โดยขานพาหนะจะต้องแล่นผ่านโรงพ่นและบ่อน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ประตูต้องปิดตลอดเวลา จะเปิดให้เข้าได้ก็ต่อเมื่อทราบจุดประสงค์และได้รับอนุญาตการเข้าจากผู้รับผิดชอบ และต้องบันทึกรายละเอียดการเข้า-ออก และเวลาที่เข้า-ออกให้เป็นที่ยอมรับ ขานพาหนะที่ใช้ในฟาร์มไม่ควรใช้ร่วมกัน ไม่ควรอนุญาตให้พาหนะภายนอกเข้าฟาร์มโดยเด็ดขาด ต้องมีสมุดบันทึกแสดงให้ตรวจสอบได้ตลอดเวลา

☒ บุคคลเข้า-ออก

บุคคลที่จะเข้าฟาร์มจะต้องผ่านห้องอาบน้ำฆ่าเชื้อโรค เปลี่ยนชุดที่ฟาร์ม จัดเตรียมไว้ให้ และต้องมีการจดบันทึกการผ่านเข้า-ออก ในสมุดให้ตรวจสอบได้ตลอดเวลา

3.1.3 การสร้างภูมิคุ้มกันโรค

การทำวัคซีนไก่ทุกตัวในฟาร์มต้องได้รับวัคซีนป้องกันโรคตามคำแนะนำของสัตวแพทย์

ประจำฟาร์ม

3.1.4 การควบคุมโรค

☒ การจัดการไก่ป่วย

แยกไก่ป่วยออกจากฝูงเพื่อทำการรักษา ฟาร์มต้องมีบริเวณสำหรับไก่ป่วย เพื่อแยกไก่ป่วยออกจากไก่ปกติไม่ให้เกิดการติดต่อของโรค ให้สังเกตอาการป่วย และรักษาจนกว่าอาการของโรคที่พบจะหมดไป และแน่ใจว่าไม่มีอาการแพร่ของโรคไปยังไก่ตัวอื่น หากไก่เป็นโรครุนแรงควรทำลาย เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค

☒ การจัดการไก่ตาย

ไก่ที่ตายในฟาร์ม ถ้าพบมีอัตราการตายสูงผิดปกติ ต้องทำการผ่าซากโดยสัตวแพทย์ เพื่อตรวจวินิจฉัยโรคเบื้องต้น และกรณีสงสัยว่าไก่เป็นโรครุนแรงให้ส่งตรวจห้องปฏิบัติการ

☒ การทำลายซากไก่

ต้องมีบริเวณเฉพาะสำหรับซากไก่ตาย พื้นที่ต้องห่างจากบริเวณโรงเรือนอื่น และไม่ใช่ทางผ่านประจำของเจ้าหน้าที่ในฟาร์ม การทำลายซากมี 2 วิธี ดังนี้

- การทำลายโดยการฝัง ต้องมีพื้นที่เพียงพอ และอยู่ในบริเวณน้ำท่วมไม่ถึง ฝังซากได้ระดับผิวดิน ไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร ใช้น้ำยาฆ่าเชื้อโรคที่เหมาะสม ทำการราดหรือโรยบนส่วนต่าง ๆ ของซากไก่จนทั่ว กลบหลุมเหนือระดับผิวดิน และราดหรือโรยด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรคซ้ำ

- การทำลายโดยการเผา มีสถานที่เผา หรือเตาเผา อยู่ในบริเวณที่เหมาะสมใช้ไฟเผาซากจนหมด

3.2 การบำบัดโรค

สัตว์แพทย์ที่ได้รับการอนุญาตประกอบการบำบัดโรคสัตว์ชั้นหนึ่ง และต้องปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ควบคุมการบำบัดโรคสัตว์ พ.ศ. 2505 และตามข้อกำหนดควบคุมการใช้ยาสำหรับสัตว์ (มอก. 7001-2540)

4. การจัดการสิ่งแวดล้อม

- 4.1 เก็บซากไก่ออกจากเล้าทันทีทุกครั้งที่มีการตรวจพบ โดยใช้ถุงพลาสติกกันน้ำ และปิดปากถุงให้มิดชิด เพื่อป้องกันแมลงวัน มด หรือสัตว์อื่น ๆ
- 4.2 การทำลายซากไก่ ซากหมู และสัตว์อื่น ๆ ให้ทำลายโดยการฝังหรือเผา
- 4.3 วัสดุรองพื้นที่ย่อย หรือจับเป็นก้อน ให้คัดออกจากโรงเรือนทันที และทำลายโดยการฝังหรือเผา
- 4.4 กรณีปลดไก่ ให้เคลื่อนย้ายวัสดุรองพื้นเก่าออกนอกโรงเรือนทันที รถที่บรรทุกต้องมีผ้าใบคลุมป้องกันการตกหล่น
- 4.5 น้ำที่ใช้ในการสร้างโรงเรือนและอุปกรณ์ในช่วงเตรียมโรงเรือน จะต้องมีการบำบัดก่อนที่จะปล่อยลงในแหล่งน้ำสาธารณะ
- 4.6 พื้นที่รอบโรงเรือนรัศมีอย่างน้อย 3 เมตร ควรสะอาด
- 4.7 ต้องมีวิธีการกำจัดหนู แมลงสาบ และแมลงวัน อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

พระราชกฤษฎีกา

ให้ใช้บทบัญญัติหมวด ๑ หมวด ๒ หมวด ๓
หมวด ๔ และหมวด ๕ แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์
พ.ศ. ๒๔๕๕ บังคับแก่สัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน
และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์
พ.ศ. ๒๕๔๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๕
เป็นปีที่ ๖๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ
ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรให้ใช้บทบัญญัติหมวด ๑ หมวด ๒ หมวด ๓ หมวด ๔ และหมวด ๕
แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๔๕๕ บังคับแก่สัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไข่
สำหรับใช้ทำพันธุ์

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๒๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และมาตรา ๖
แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๔๕๕ อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับ
การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๕ ประกอบกับมาตรา ๓๑ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖
มาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัย

อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกาขึ้นไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชกฤษฎีกานี้เรียกว่า “พระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติหมวด ๑ หมวด ๒ หมวด ๓ หมวด ๔ และหมวด ๕ แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๔๘๘ บังคับแก่สัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ พ.ศ. ๒๕๔๕”

มาตรา ๒ พระราชกฤษฎีกานี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติหมวด ๑ หมวด ๒ หมวด ๓ และหมวด ๕ แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๔๘๘ บังคับแก่สัตว์ปีกจำพวกไก่ พ.ศ. ๒๕๓๗

(๒) พระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติหมวด ๑ หมวด ๒ หมวด ๓ และหมวด ๕ แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๔๘๘ บังคับแก่สัตว์ปีกจำพวกเป็ดและห่าน พ.ศ. ๒๕๓๘

(๓) พระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติหมวด ๑ หมวด ๒ หมวด ๓ และหมวด ๕ แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๔๘๘ บังคับแก่สัตว์ปีกจำพวกนกและไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ พ.ศ. ๒๕๔๗

มาตรา ๔ ให้ใช้บทบัญญัติหมวด ๑ หมวด ๒ หมวด ๓ หมวด ๔ และหมวด ๕ แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๔๘๘ บังคับแก่สัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รักษาการตามพระราชกฤษฎีกานี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ เนื่องจากมีพระราชกฤษฎีกาให้ใช้ บัญญัติหมวด ๑ หมวด ๒ หมวด ๓ และหมวด ๕ แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๔๕๕ บังคับแก่สัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ อยู่หลายฉบับ โดยมีได้กำหนดให้นำ หมวด ๔ แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๔๕๕ มาใช้บังคับด้วย แต่ในปัจจุบันได้เกิดโรค ระบาดชนิดโรคไข้หวัดนก (bird flu หรือ avian influenza) และโรคระบาดอื่นๆ เช่น โรคแซลมอนเนลลา (Salmonella) โรคนิวคาสเซิล (Newcastle disease) ระบาดในสัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไข่ สำหรับใช้ทำพันธุ์ ทำให้มีผลกระทบต่อธุรกิจการเลี้ยงสัตว์ปีก การค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกภายในประเทศ และธุรกิจการส่งออกสัตว์ปีกไปต่างประเทศ สมควรกำหนดให้นำบัญญัติหมวด ๔ แห่งพระราชบัญญัติ โรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๔๕๕ มาใช้บังคับเพิ่มเติมแก่สัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ เพื่อควบคุมโรคระบาดดังกล่าว ประกอบกับได้มีพระราชกฤษฎีกาที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้อยู่หลายฉบับ สมควรปรับปรุง และนำมารวมเป็นฉบับเดียวเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและอ้างอิงของพนักงานเจ้าหน้าที่และประชาชนทั่วไป จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

กฎกระทรวง

กำหนดการควบคุมการนำสัตว์หรือซากสัตว์ไปยังท้องที่ต่างจังหวัด

พ.ศ. ๒๕๔๘

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๔๕๕ และ มาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๔๕๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒ อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๕ ประกอบกับมาตรา ๓๑ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้ยกเลิก

(๑) กฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๑ (พ.ศ. ๒๕๔๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๔๕๕

(๒) กฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๖ (พ.ศ. ๒๕๔๔) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๔๕๕

ข้อ ๒ ผู้ใดประสงค์จะนำสัตว์หรือซากสัตว์ดังต่อไปนี้ไปยังท้องที่ต่างจังหวัด ให้ยื่นคำขอต่อสัตวแพทย์ประจำท้องที่

(๑) ช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร หรือน้ำเชื้อสำหรับผสมพันธุ์หรือเอ็มบริโอของสัตว์เหล่านี้

(๒) กวาง นากหญ้า หมูป่า

(๓) นก ไก่ เป็ด ห่าน รวมถึงไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์

ข้อ ๓ เมื่อได้รับคำขอตามข้อ ๒ แล้ว ให้สัตวแพทย์ประจำห้องที่พิจารณาอนุญาต หลังจากได้มีการตรวจและทำลายเชื้อโรคระบาดตามระเบียบของกรมปศุสัตว์แล้ว

ข้อ ๔ คำขอรับใบอนุญาตและใบอนุญาตตามกฎหมายนี้ให้เป็นไปตามแบบที่กรมปศุสัตว์ กำหนด

ข้อ ๕ บรรดาใบอนุญาตที่ออกให้ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๑ (พ.ศ. ๒๕๔๒) ออกตาม ความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๔๙๙ และกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๖ (พ.ศ. ๒๕๔๔) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๔๙๙ ให้ใช้ได้ต่อไปจนกว่าจะสิ้นอายุ

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๘

อดิศร เพียงเกษ

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ เนื่องจากในสถานการณ์ปัจจุบันโรคไข้หวัดนก (bird flu หรือ avian influenza) เป็นโรคระบาดที่ทำให้สัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน ตายเป็นจำนวนมากและสามารถติดต่อมาสู่คนได้ นอกจากนี้ยังมีโรคระบาดที่เกิดกับสัตว์ปีก ได้แก่ กาฬโรคเป็ด (duck plague หรือ duck virus enteritis) โรคแซลมอนเนลลา (salmonellosis) และโรคนิวคาสเซิล (Newcastle disease) ซึ่งโรคระบาดดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจของประเทศและมีผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้บริโภค เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรค สมควรควบคุมการนำสัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน รวมถึงไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ หรือซากสัตว์ดังกล่าวไปยังท้องที่ต่างจังหวัด ประกอบกับได้มีการกำหนดการควบคุมการนำสัตว์หรือซากสัตว์ไปยังท้องที่ต่างจังหวัดไว้ในกฎกระทรวงหลายฉบับ สมควรปรับปรุงเป็นฉบับเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและอ้างอิงของพนักงานเจ้าหน้าที่และประชาชนทั่วไป จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้

พระราชกฤษฎีกา

ให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. ๒๕๓๕
บังคับกับไก่ เป็ด และห่านในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร
พ.ศ. ๒๕๔๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๕
เป็นปีที่ ๖๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ
ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. ๒๕๓๕
บังคับกับไก่ เป็ด และห่านในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๒๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และมาตรา ๒
วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. ๒๕๓๕ อันเป็นกฎหมาย
ที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๕ ประกอบกับ
มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดย
อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกาขึ้นไว้
ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชกฤษฎีกานี้เรียกว่า “พระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. ๒๕๓๕ บังคับกับไก่ เป็ด และห่านในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๔๕”

มาตรา ๒ พระราชกฤษฎีกานี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. ๒๕๓๕ บังคับกับการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์จำพวกไก่ เป็ด และห่านในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รักษาการตามพระราชกฤษฎีกานี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ เนื่องจากปัจจุบันในท้องที่ต่าง ๆ มีการฆ่าสัตว์ปีกจำพวกไก่ เป็ด และห่านเพื่อจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคเป็นจำนวนมาก สมควรมีมาตรการตรวจสอบควบคุม หรือป้องกันมิให้โรคระบาดที่เกิดกับสัตว์ดังกล่าวติดต่อมาสู่คน รวมถึงตรวจสอบสารตกค้างในเนื้อสัตว์ดังกล่าว เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคในการบริโภคเนื้อสัตว์ที่ปราศจากเชื้อโรคและสารตกค้าง สมควรให้นำพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาใช้บังคับกับสัตว์ปีกจำพวกไก่ เป็ด และห่าน ในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร และโดยที่มาตรา ๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. ๒๕๓๕ บัญญัติให้การจะบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. ๒๕๓๕ ในท้องที่ใดเกี่ยวกับสัตว์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงต้องตราเป็นพระราชกฤษฎีกา จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

ภาคผนวก ข

1. ร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ.
2. ร่างพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ.
3. ร่างพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ.
4. ร่างกฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ พ.ศ.

ร่างฯ ของ มกอช. ที่ฝ่ายเลขานุการฯ ปรับปรุงตามความเห็นของผู้แทนที่เกี่ยวข้อง
ครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๗

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร
พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานสินค้าเกษตร

เหตุผล

เนื่องจากประเทศไทยกำลังเร่งรัดพัฒนาสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน และโดยที่ในปัจจุบันสินค้าเกษตรหลายชนิดทั้งที่ผลิตขึ้นในประเทศและนำเข้าจากต่างประเทศ ยังมีได้มีการกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร มาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และมาตรฐานระบบสำหรับสินค้าเกษตร ให้มีมาตรฐานที่ชัดเจนและเหมาะสม อันอาจเป็นเหตุให้ สินค้าเกษตรด้อยคุณภาพ และไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค ประชาชนขาดความนิยมเชื่อถือ และอาจส่งผลกระทบต่อ การประกอบกิจการค้าสินค้าเกษตรของไทย ทำให้ไม่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ อันอาจเป็นผลเสียหายแก่เศรษฐกิจของประเทศโดยรวม สมควรมีกฎเกณฑ์ในการกำหนดมาตรฐาน การตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบขึ้น เพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน เพื่อความปลอดภัยหรือเพื่อป้องกันความเสียหายอันอาจจะเกิดแก่ประชาชนหรือแก่กิจการสินค้าเกษตรหรือเศรษฐกิจของประเทศ และเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
มาตรฐานสินค้าเกษตร
พ.ศ.

.....
.....
.....
.....

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานสินค้าเกษตร
พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของ
บุคคล ซึ่งมาตรา ๒๕ ประกอบกับมาตรา ๓๕ มาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

.....
.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“มาตรฐาน” หมายความว่า มาตรฐานสินค้าเกษตร มาตรฐานระบบ มาตรฐานบังคับ หรือมาตรฐานสมัครใจ ตามพระราชบัญญัตินี้

“การมาตรฐาน” หมายความว่า กระบวนการหรือการดำเนินงานทั้งปวงเกี่ยวกับการศึกษา กำหนด ประกาศใช้ ตรวจสอบ รับรอง กำกับดูแลการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ

“สินค้าเกษตร” หมายความว่า ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร อันเกิดจากการกลั่นกรอง การประมง การปศุสัตว์ หรือการป่าไม้ และให้หมายความรวมถึงสินค้าเกษตรอินทรีย์ อาหารและผลพลอยได้ของผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ดังกล่าว แต่ไม่รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้หรือจำหน่ายในราชอาณาจักรและมีการควบคุมซึ่งผลิตภัณฑ์ดังกล่าวตามกฎหมายอื่น

“สินค้าเกษตรอินทรีย์” หมายความว่า สินค้าเกษตรที่ผลิตจากระบบการจัดการผลิต ด้านเกษตรแบบองค์รวมที่เกื้อหนุนต่อระบบนิเวศวิทยา รวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพ วงจร ชีวภาพ โดยเน้นการใช้วัสดุธรรมชาติ หลีกเลี่ยงการใช้วัตถุอันตรายจากการสังเคราะห์ และไม่ใช้พืช สัตว์ หรือจุลินทรีย์ที่ได้มาจากเทคนิคการดัดแปรพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรม มีการจัดการกับ ผลิตภัณฑ์โดยเน้นการแปรรูปด้วยความระมัดระวังเพื่อรักษาสภาพการเป็นอินทรีย์และคุณภาพที่ สำคัญทุกขั้นตอน

“อาหาร” หมายความว่า อาหารตามกฎหมายว่าด้วยอาหาร ดังต่อไปนี้

(๑) อาหารทุกประเภทที่ผลิตเพื่อการส่งออกไปนอกราชอาณาจักร

(๒) วัตถุดิบในการผลิตอาหารที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรเฉพาะกุ้ง เนื้อสัตว์ ปลาทูน่า หรือวัตถุดิบอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

“มาตรฐานสินค้าเกษตร” หมายความว่า ข้อกำหนดอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้เกี่ยวกับสินค้าเกษตร

(๑) วิธีการหรือกรรมวิธีผลิตที่เกี่ยวกับคุณภาพ ส่วนประกอบ โครงสร้าง มิติ ขนาด แบบ รูปร่าง น้ำหนัก ประสิทธิภาพ สมรรถนะ ความทนทาน ความบริสุทธิ์ ความปลอดภัย สุขอนามัยหรือสุขอนามัยพืช หรือลักษณะอื่นที่เกี่ยวข้อง

(๒) หีบห่อ การบรรจุหีบห่อ การทำเครื่องหมายหรือฉลากที่เกี่ยวกับสินค้าเกษตร

(๓) การตรวจสอบ การประเมิน การทดสอบ การทดลอง การวิเคราะห์ หรือการวิจัย ที่เกี่ยวกับข้อกำหนดตาม (๑) หรือ (๒)

ข้อกำหนดตาม (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) ไม่รวมถึงข้อกำหนดที่เป็นมาตรฐานสินค้าเพื่อการค้าหรือการตลาดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานสินค้าขาออก ทั้งนี้ ในกรณีที่มีปัญหาว่า ข้อกำหนดใดเป็นมาตรฐานสินค้าเกษตรตามพระราชบัญญัตินี้หรือเป็นมาตรฐานสินค้าเพื่อการค้า หรือการตลาดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานสินค้าขาออก ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีและ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์กำหนด

“ระบบ” หมายความว่า ระบบการผลิต ระบบการจัดการคุณภาพ ระบบการจัดการ สิ่งแวดล้อม หรือระบบอื่นใดที่เกี่ยวกับสินค้าเกษตร

“มาตรฐานระบบ” หมายความว่า มาตรฐานที่เกี่ยวกับระบบการผลิต ระบบการจัดการคุณภาพ ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมหรือระบบอื่นใด ที่เกี่ยวกับสินค้าเกษตร

“มาตรฐานบังคับ” หมายความว่า มาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบที่ คณะกรรมการกำหนดโดยบังคับให้ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานนั้น

“มาตรฐานสมัครใจ” หมายความว่า มาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบที่ คณะกรรมการกำหนด โดยไม่ได้บังคับให้ปฏิบัติตามมาตรฐานนั้น

“ผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐาน” หมายความว่า ผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐาน หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบที่ดำเนินการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบมอบหมายให้ตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรและมาตรฐานระบบ

“ผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐาน” หมายความว่า ผู้ประกอบธุรกิจภาคเอกชนซึ่งได้รับใบอนุญาตหรือได้รับยกเว้นไม่ต้องขอรับใบอนุญาตให้ตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบตามพระราชบัญญัตินี้

“หน่วยงานที่รับผิดชอบ” หมายความว่า ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรอื่นของรัฐทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่คณะกรรมการกำหนดให้รับผิดชอบหรือให้การยอมรับการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ หรือกำกับดูแลการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ หรือกำกับดูแลการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ

“ผู้ผลิต” หมายความว่า

(๑) ผู้ซึ่งทำการกิจกรรม การประมง การปศุสัตว์ หรือการป่าไม้

(๒) ผู้ประกอบการขนส่งสินค้าเกษตร คลังสินค้าเกษตร สะพานปลา ห้องเย็น โรงฆ่าสัตว์ หรือกิจการต่อเนื่องที่เกี่ยวกับสินค้าเกษตรตามที่คณะกรรมการกำหนด

(๓) ผู้ซึ่งนำสินค้าเกษตรมาบรรจุหีบห่อ แปรรูป หรือกระทำด้วยวิธีการใดๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งออกไปนอกราชอาณาจักรซึ่งสินค้านั้น

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎกระทรวง กำหนดอัตราค่าธรรมเนียม อัตราค่าบริการ ยกเว้นค่าธรรมเนียม ค่าบริการ และกำหนดกิจการอื่นกับออกประกาศ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

มาตรา 5 ให้มี คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ เรียกโดยย่อว่า กมอช. ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์หรือรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ผู้ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มอบหมาย เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นรองประธานกรรมการ อธิบดีกรมประมง อธิบดีกรมปศุสัตว์ อธิบดีกรมวิชาการเกษตร อธิบดีกรมศุลกากร เลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ผู้แทนกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์ ผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม ประธานกลุ่มเกษตรกรกลางแห่งประเทศไทยหรือผู้แทน ประธานชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยหรือผู้แทน ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยหรือผู้แทน ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยหรือผู้แทน และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจาก ผู้มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิทยาศาสตร์ เกษตรศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ หรือนิติศาสตร์ อีกไม่เกินสามคน เป็นกรรมการ และให้เลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา ๖ ให้คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) กำหนดนโยบายและแผนงานเกี่ยวกับการพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตรและมาตรฐานระบบ
- (๒) กำหนดมาตรการส่งเสริม และสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรและมาตรฐานระบบ
- (๓) กำหนด แก้ไข และยกเลิกมาตรฐานสินค้าเกษตรและมาตรฐานระบบตามพระราชบัญญัตินี้
- (๔) กำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบในการตรวจสอบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ กำกับดูแลการตรวจสอบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ
- (๕) พิจารณา เสนอแนะต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงและประกาศตามพระราชบัญญัตินี้
- (๖) กำหนดระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งอื่นใดเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๗) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับฟังความคิดเห็นตามมาตรา ๑๕ และจัดให้มีการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานตามมาตรา ๑๘

(๘) กำหนดประเภทและจำนวนของค่าธรรมเนียม ค่าบริการ และรายรับอื่นใดตามพระราชบัญญัตินี้

(๙) แต่งตั้งหรือถอดถอนคณะกรรมการวิชาการหรือคณะอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๑๐) พิจารณาข้อมูลทางวิชาการด้านวิทยาศาสตร์หรือเทคโนโลยี และข้อมูลอื่นเพื่อใช้ในการพิจารณา

(๑๒) ปฏิบัติการอื่นใดตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

มาตรา ๗ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสามปี

ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในระหว่างที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งเพิ่มขึ้นหรือแต่งตั้งซ่อม ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วนั้น

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิดำรงตำแหน่งครบวาระแล้ว แต่ยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิใหม่

เมื่อกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิดำรงตำแหน่งครบวาระแล้ว ให้ดำเนินการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ครบวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา ๘ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๗ แล้ว กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๔) เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๕) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๘ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้ารองประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๐ ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการวิชาการหรือคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดแทนคณะกรรมการหรือตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้

ให้นำความในมาตรา ๘ มาใช้บังคับกับการประชุมของคณะกรรมการวิชาการและคณะกรรมการโดยอนุโลม

หมวด ๒

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตร

มาตรา ๑๑ ให้จัดตั้งสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติขึ้นในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรียกโดยย่อว่า “มกอช.”

มาตรา ๑๒ ให้ มกอช. มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) วิเคราะห์นโยบายและแผนงานเกี่ยวกับการพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตรและมาตรฐานระบบ

(๒) กำกับ ดูแล การตรวจสอบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรและมาตรฐานระบบ

(๓) เป็นศูนย์กลางติดต่อประสานงานเกี่ยวกับการมาตรฐานระหว่างประเทศ เสร็จจากการค้าและการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการมาตรฐาน รวมทั้งเข้ามีส่วนร่วมในองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการมาตรฐาน

(๔) ดำเนินการให้มีการรับรองร่วมกันซึ่งมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ และผลการตรวจสอบมาตรฐานของต่างประเทศและให้ความร่วมมือในการดำเนินงานด้านการมาตรฐานกับหน่วยงานหรือองค์การที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

(๕) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลทางวิชาการ ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและข้อมูลอื่น ที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการมาตรฐาน เพื่อเสนอคณะกรรมการ

(๖) เป็นศูนย์กลางบริการข้อมูล ข้อเสนอแนะ และกฎระเบียบด้านการมาตรฐาน

(๗) ส่งเสริมและพัฒนาการมาตรฐาน

(๘) ติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ผู้ประกอบธุรกิจ ตรวจสอบมาตรฐาน และหน่วยงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย ตามมาตรา 30 เพื่อรายงานให้ คณะกรรมการทราบ

(๙) รับข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานของผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐานและ ข้อร้องเรียนจากผู้ซื้อหรือผู้บริโภค

(๑๐) รับผิดชอบในงานธุรการของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการวิชาการ และ คณะอนุกรรมการอื่น

(๑๑) ปฏิบัติการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ ของสำนักงานหรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา ๑๓ ให้มีเลขาธิการมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่วไปและรับผิดชอบใน การปฏิบัติราชการของสำนักงาน และให้มีรองเลขาธิการเป็นผู้ช่วยปฏิบัติราชการด้วย

หมวด ๓

การกำหนดมาตรฐาน

มาตรา ๑๔ ในการกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ ให้คณะกรรมการ แต่งตั้งคณะกรรมการวิชาการเพื่อเสนอเรื่องให้คณะกรรมการพิจารณา

คณะกรรมการวิชาการมีหน้าที่จัดทำร่างมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ หรือ เสนอแนะคณะกรรมการในการแก้ไขหรือยกเลิกมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ รวมทั้ง ปฏิบัติงานทางวิชาการอื่นที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบตามที่คณะกรรมการ มอบหมาย

เมื่อคณะกรรมการวิชาการเสนอมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบใดให้ คณะกรรมการพิจารณา หากคณะกรรมการเห็นด้วยกับรายละเอียดของมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือ มาตรฐานระบบนั้น และเห็นสมควรกำหนดเป็นมาตรฐานบังคับหรือสมัครใจตามที่เสนอ ให้ รัฐมนตรีประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบนั้น ตามข้อเสนอของ คณะกรรมการ

ในการเสนอมาตรฐานตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการวิชาการอาจนำมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบระหว่างประเทศมาใช้ตามความเหมาะสมของประเทศ

เมื่อได้กำหนดมาตรฐานตามมาตรานี้ ให้คณะกรรมการกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบด้วย

มาตรา ๑๕ ในการจัดทำมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบใด หากคณะกรรมการวิชาการประสงค์จะเสนอให้คณะกรรมการพิจารณากำหนดให้เป็นมาตรฐานบังคับ ให้สำนักงานจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของตัวแทนของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

เมื่อได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้สำนักงานนำผลการแสดงความคิดเห็นนั้นเสนอคณะกรรมการเพื่อประกอบการพิจารณากำหนดให้เป็นมาตรฐานบังคับต่อไป

มาตรา ๑๖ ประกาศของรัฐมนตริตามมาตรา ๑๔ วรรคสาม ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยระบุวันเริ่มใช้บังคับ ในกรณีเป็นมาตรฐานบังคับวันเริ่มใช้บังคับจะต้องไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศ

มาตรา ๑๗ ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อสวัสดิภาพของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ หรือเพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ให้คณะกรรมการเสนอคณะรัฐมนตรีอนุมัติให้มีการประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบใดเป็นมาตรฐานบังคับได้ โดยไม่ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นตามมาตรา ๑๕ หรือ ไม่ต้องระบุวันเริ่มใช้บังคับไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศตามมาตรา ๑๖

หมวด ๔

การตรวจสอบและรับรอง

มาตรา ๑๘ เมื่อได้กำหนดให้มาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบใดเป็นมาตรฐานบังคับแล้ว ผู้ผลิต ผู้ส่งออก หรือผู้นำเข้า แล้วแต่กรณี ซึ่งสินค้านั้น ต้องจัดให้มีการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานจากผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐาน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๕ ให้ผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบรายงานผลการตรวจสอบให้ผู้ขอตรวจสอบทราบเป็นลายลักษณ์อักษรและออกใบรับรองตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

ในกรณีส่งออกหรือนำเข้าซึ่งสินค้าเกษตร ให้ผู้ส่งออกหรือผู้นำเข้าแสดงใบรับรองต่อพนักงานศุลกากร

มาตรา ๒๐ รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการอาจประกาศกำหนดให้สินค้าเกษตรใดที่นำเข้าจากประเทศใดเป็นสินค้าเกษตรที่ไม่ต้องตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบก็ได้ หากปรากฏว่าสินค้าเกษตรหรือระบบนั้นได้รับการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบจากประเทศนั้นแล้ว และมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบของประเทศนั้นเป็นมาตรฐานที่ทัดเทียมกับมาตรฐานบังคับที่คณะกรรมการกำหนด ในกรณีนี้ ให้ผู้นำเข้าแสดงหลักฐานการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบของประเทศผู้ตรวจสอบและรับรอง พร้อมทั้งแสดงเครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบตามพระราชบัญญัตินี้ ต่อพนักงานศุลกากร ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

กรณีสินค้าเกษตรใดที่นำเข้าจากประเทศที่มีได้ประกาศยกเว้นการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบตามวรรคหนึ่ง หากผู้นำเข้าประสงค์จะตรวจสอบและรับรองจากผู้ตรวจสอบและรับรองต่างประเทศ ผู้ตรวจสอบและรับรองต่างประเทศนั้น ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ

ในการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรและมาตรฐานระบบจากต่างประเทศจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๑ ในกรณีที่ปรากฏว่าสินค้าเกษตรหรือระบบที่ตรวจสอบไม่เป็นไปตามมาตรฐานบังคับ ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบมีอำนาจสั่งให้ผู้ผลิต ผู้ส่งออก หรือผู้นำเข้าแล้วแต่กรณีดำเนินการแก้ไขหรือปรับปรุงสินค้าเกษตรหรือระบบให้เป็นไปตามมาตรฐานบังคับ หรือสั่งทำให้สินค้าเกษตรนั้นสิ้นสภาพภายในระยะเวลาที่กำหนด หรืออาจให้ส่งกลับคืนก็ได้ ในกรณีที่เห็นสมควรหน่วยงานที่รับผิดชอบจะสั่งให้ดำเนินการอย่างอื่นเพื่อประโยชน์สาธารณะก็ได้

เมื่อใดปรากฏว่าสินค้าเกษตรหรือระบบซึ่งผ่านการตรวจสอบรับรองตามมาตรฐานบังคับแล้ว ต่อมาในภายหลังผู้ผลิต ผู้ส่งออกหรือผู้นำเข้าละเลยไม่จัดให้สินค้าเกษตรหรือระบบนั้นมีมาตรฐานถูกต้องตามที่กำหนด ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

การสั่งตามมาตรา ๒๑ ไม่เป็นเหตุให้ผู้ผลิต ผู้ส่งออก หรือผู้นำเข้าพ้นจากความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญา และผู้อำนวยการจะสั่งพักใช้ใบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบและเครื่องหมายรับรองมาตรฐานตามพระราชบัญญัตินี้ ระหว่างเวลาที่ทำการแก้ไขปรับปรุงก็ได้ และถ้าไม่สามารถแก้ไขปรับปรุงหรือไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่ง ให้เลขาธิการ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสั่งเพิกถอนใบรับรองและเครื่องหมายรับรองมาตรฐานนั้นเสีย

มาตรา ๒๒ เมื่อได้กำหนดให้มาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบใดเป็นมาตรฐานสมัครใจ ถ้าผู้ผลิต ผู้ส่งออก หรือผู้นำเข้าประสงค์จะให้มีการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรของตนตามมาตรฐานสมัครใจ ผู้ผลิต ผู้ส่งออก หรือผู้นำเข้าอาจจัดให้มีการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานจากผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐานตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด และให้นำ มาตรา ๒๐ และมาตรา ๒๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๓ ในกรณีสินค้าเกษตรใดที่มีได้มีการกำหนดมาตรฐานไว้ แต่คณะกรรมการเห็นสมควรให้ตรวจสอบและรับรองว่าสินค้านั้น มีความปลอดภัยต่อสุขภาพอนามัยของคน สัตว์ พืช และสิ่งแวดล้อมหรือมีคุณสมบัติพิเศษอย่างอื่น คณะกรรมการอาจกำหนดให้หน่วยงานใดหรือผู้ประกอบการธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานทำหน้าที่ตรวจสอบและรับรองสินค้านั้นก็ได้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

เมื่อคณะกรรมการกำหนดให้สินค้าเกษตรใดต้องจัดให้มีการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานตามวรรคหนึ่งแล้ว ผู้ผลิต ผู้ส่งออก หรือผู้นำเข้าต้องจัดให้มีการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานจากผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐานตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๔ ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงผู้ผลิตหรือสถานที่ผลิตสินค้าเกษตรภายหลังที่ได้การรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ ให้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการแจ้งให้คณะกรรมการทราบตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลตามหมวด ๖

หมวด ๕

การประกอบการตรวจสอบมาตรฐาน

มาตรา ๒๕ ห้ามมิให้ผู้ใดเป็นผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐาน เว้นแต่จะเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตจากสำนักงานตามพระราชบัญญัตินี้

หลักเกณฑ์และวิธีการของการรับใบอนุญาตให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด ทั้งนี้ ในกรณีที่มีหน่วยงานอื่นกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานในเรื่องนั้น ให้คณะกรรมการคำนึงถึงความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์และวิธีการที่หน่วยงานอื่นกำหนดนั้นด้วย

เมื่อผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตมีคุณสมบัติตามมาตรา ๒๖ และได้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตตามหลักเกณฑ์และวิธีการในวรรคสองโดยถูกต้องแล้ว ให้เลขาธิการออกใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานแก่ผู้ยื่นคำขอ ทั้งนี้ ตามประเภทหรือตามกลุ่มของสินค้าเกษตรหรือระบบก็ได้

คณะกรรมการจะประกาศกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานที่ได้รับ การรับรองจากหน่วยงานตามที่คณะกรรมการกำหนด ได้รับยกเว้นไม่ต้องขอรับใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขใดๆ ให้ผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานดังกล่าวต้องปฏิบัติตาม

มาตรา ๒๖ ผู้ประสงค์จะขอรับอนุญาตเป็นผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐาน ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(๑) เป็นนิติบุคคลที่จดทะเบียนตามกฎหมายไทยโดยมีทุนจดทะเบียนซึ่งชำระแล้ว ไม่น้อยกว่าจำนวนที่คณะกรรมการกำหนด

(๒) มีหลักประกันตามมาตรา ๒๗

(๓) มีห้องปฏิบัติการ เครื่องมือและอุปกรณ์ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

(๔) ไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจตรวจสอบรับรองมาตรฐาน หรือเคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานแต่เวลาได้วางฟื้น มาแล้วไม่น้อยกว่าสองปี ทั้งนี้ ผู้แทนของนิติบุคคลนั้นต้องไม่เคยเป็นผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลที่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานด้วย

(๕) มีคุณสมบัติอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๗ ในการยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐาน ผู้ยื่นคำขอต้องวางหลักประกันตามที่คณะกรรมการกำหนดต่อสำนักงานเพื่อเป็นหลักประกันความเสียหายอันเกิดจากการประกอบธุรกิจตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าหรือมาตรฐานระบบ

การประเมินหลักประกัน การวางหลักประกัน การเพิ่มหลักประกัน การเก็บรักษาหลักประกันและการคืนหลักประกันให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

หลักประกันที่ผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานวางไว้ตามวรรคหนึ่ง ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีตราบเท่าที่ผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานยังมีได้เลิกกิจการหรือเลิกกิจการแล้วแต่ยังไม่พ้นความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานเลิกกิจการ ผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานนั้นจะขอรับคืนหลักประกันที่วางไว้ตามวรรคหนึ่ง ได้ก็ต่อเมื่อได้ชำระหนี้ที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้เสร็จสิ้นแล้ว แต่ถ้าหนี้ที่เหลือมีจำนวนน้อยกว่าหลักประกันที่วางไว้ ให้สำนักงานมีอำนาจสั่งให้ลดหลักประกันลงเหลือเท่ากับหนี้ที่จะพึงรับผิดชอบได้

ในกรณีผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานไม่ขอรับหลักประกันคืนภายในห้าปีนับแต่วันที่เลิกกิจการ ให้หลักประกันดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดิน

มาตรา ๒๘ ใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานให้มีอายุสามปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต

ในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานประสงค์จะขอต่ออายุใบอนุญาต ให้ยื่นคำขอก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุไม่น้อยกว่าหกสิบวัน เมื่อได้ยื่นคำขอดังกล่าวแล้ว ให้ประกอบธุรกิจตรวจสอบและรับรองมาตรฐานต่อไปได้จนกว่าจะมีคำสั่งถึงที่สุดไม่ต่อใบอนุญาตนั้น

การต่ออายุใบอนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๙ ให้ผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานแสดงใบอนุญาตไว้ ณ ที่เปิดเผยและเห็นได้ชัดเจนในสถานที่ทำการที่ระบุไว้ในใบอนุญาต

เมื่อใบอนุญาตสูญหายหรือถูกทำลายในสาระสำคัญ ให้ผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานยื่นคำขอรับใบแทนใบอนุญาตจากสำนักงานภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่สูญหายหรือถูกทำลายตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๓๐ ในการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบมีอำนาจมอบหมายให้หน่วยงานอื่นเป็นผู้ดำเนินการก็ได้ ทั้งนี้ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๓๑ ในกรณีที่หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้ตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ หรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่นเป็นผู้ดำเนินการตามมาตรา ๓๐ ให้หน่วยงานที่ตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบมีอำนาจเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบและการออกไปรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบได้

มาตรา ๓๒ ในการออกไปรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐานต้องออกไปรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบในนามของตนเอง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๓๓ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ ผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐานอาจขอให้ผู้ขอตรวจสอบมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบเปิดเผยข้อมูลเฉพาะที่จำเป็นเพื่อการประเมินมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ

ผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐาน หรือผู้ดำเนินการของผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐาน ต้องไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงที่ได้มาหรือล่วงรู้มาจากการปฏิบัติการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ โดยประการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อการค้าของผู้ขอตรวจสอบมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ

หมวด ๖

การกำกับดูแล

มาตรา ๓๔ ให้สำนักงานจัดทำทะเบียนผู้ประกอบการธุรกิจตรวจสอบมาตรฐาน เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องขอตรวจสอบและคัดสำเนาได้

การขอตรวจสอบและคัดสำเนา รวมทั้งค่าธรรมเนียมในการคัดและรับรองสำเนา ให้เป็นไปตามที่หลักเกณฑ์และอัตราที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๓๕ ให้ผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานจัดทำรายงานการดำเนินงาน ตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ เพื่อส่งให้สำนักงานตามแบบ ระยะเวลาที่สำนักงานกำหนด

มาตรา ๓๖ ให้ผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานเก็บรักษาผลการตรวจสอบมาตรฐาน สินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ และเอกสารที่เกี่ยวข้องไว้เป็นระยะเวลาสามปี ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๓๗ ในกรณีที่ปรากฏว่าผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานขาดคุณสมบัติตาม มาตรา ๒๖ หรือกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ เลขานุการโดยความ เห็นชอบของคณะกรรมการ มีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาตตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง

มาตรา ๓๘ ในกรณีที่ปรากฏว่าผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานรายใด กระทำการ ทุจริตในการดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ ให้เลขานุการ สั่งเพิกถอนใบอนุญาตของผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานรายนั้นเสีย และให้รับหลักประกัน โดยพลัน

มาตรา ๓๙ เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือ มาตรฐานระบบ หรือเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบตาม พระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) สุ่มตัวอย่างสินค้าเกษตรที่ผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐาน หรือสั่งให้ผู้ผลิต ผู้ส่งออก หรือผู้นำเข้าจัดส่งตัวอย่างของสินค้าเกษตรในปริมาณที่สมควร เพื่อนำมาตรวจสอบ โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือส่วนราชการที่หน่วยงานที่รับผิดชอบมอบหมาย

(๒) เข้าไปในสถานที่ทำการหรือห้องปฏิบัติการของผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบ มาตรฐาน เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อตรวจสอบการ ดำเนินงานตลอดจนเครื่องมือ อุปกรณ์ หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าเกษตร หรือมาตรฐานระบบ

(๓) เข้าไปในสถานที่ทำการ สถานที่เก็บสินค้าเกษตร หรือยานพาหนะของผู้ผลิต ผู้ ส่งออก ผู้นำเข้า ผู้จำหน่าย หรือผู้มีสินค้าเกษตรไว้เพื่อจำหน่าย เมื่อมีเหตุอันสมควรสงสัยว่ามี การฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎกระทรวงหรือประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อ

ตรวจสอบว่าสินค้าเกษตรหรือระบบเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ หรือมีมาตรฐานตรงตามรายงานผลการตรวจสอบมาตรฐานหรือใบรับรองมาตรฐานที่ผู้ประกอบการธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานออกให้หรือไม่ หรือเพื่อตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ

(๔) ยึดหรืออายัดสินค้าเกษตร เอกสาร วัตถุ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(๕) สั่งให้ผู้ผลิต ผู้ส่งออก ผู้นำเข้า หรือผู้ที่เกี่ยวข้องมาชี้แจง ให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสาร หรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องตามที่เห็นสมควร

ในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวแก่บุคคลซึ่งเกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

หลักเกณฑ์และวิธีการยึดหรืออายัดตาม (๔) ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด ทั้งนี้ ให้นำหลักเกณฑ์และวิธีการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๔๐ ในกรณีที่พบว่าสินค้าเกษตรใดอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน พิษหรือสัตว์ ให้เลขาธิการโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจสั่งเรียกเก็บหรือสั่งจัดเก็บสินค้าเกษตรนั้น เพื่อทำลายหรือดำเนินการตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควรก็ได้

บรรดาค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้ส่งออก แล้วแต่กรณี ซึ่งสินค้าเกษตรนั้นเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นทั้งหมด

มาตรา ๔๑ ให้ผู้ผลิต ผู้ส่งออก ผู้นำเข้า หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามมาตรา ๓๕ อำนาจความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามควรแก่กรณี

มาตรา ๔๒ บรรดาสิ่งที่ยึดหรืออายัดตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีหรือเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วแต่ไม่ได้มีคำสั่งให้รับ หาก ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองมิได้ร้องขอรับคืนสิ่งดังกล่าวภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่อัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีหรือวันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด หรือหากไม่ปรากฏว่ามีเจ้าของ ให้ตกเป็นของแผ่นดิน และให้หน่วยงานที่รับผิดชอบมีอำนาจจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งได้ตามที่เห็นสมควร

ถ้าสิ่งที่ยึดหรืออายัดนั้นเป็นของเสียหายหรือเป็นของที่หากเก็บไว้จะเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหายหรือจะเสียค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาเกินราคาของสิ่งนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบจะนำสิ่งดังกล่าวออกขายทอดตลาดเสียก่อนกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งก็ได้ ในการนี้ ให้ยึดเงินจำนวนสุทธิที่ได้มาจากขายทอดตลาดไว้แทนสิ่งที่ยึดหรืออายัด

มาตรา ๔๓ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๓

เครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรและเครื่องหมายประกอบ

มาตรา ๔๔ ให้คณะกรรมการกำหนดเครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรและมาตรฐานระบบสำหรับแสดงกับสินค้าเกษตรหรือระบบ

ลักษณะของเครื่องหมายตามวรรคหนึ่ง ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบกำหนดเครื่องหมายประกอบเครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ โดยจะกำหนดเครื่องหมายให้แตกต่างกันในรูปอักษร ตัวเลข หรือเลขรหัสตามประเภทของสินค้าเกษตรหรือระบบที่อยู่ในความรับผิดชอบก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๔๕ เมื่อสินค้าเกษตรหรือระบบใดได้รับการรับรองว่ามีมาตรฐานถูกต้องตามมาตรฐานบังคับที่กำหนดตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว ให้ผู้ผลิต ผู้ส่งออก หรือผู้นำเข้าแสดงเครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบและเครื่องหมายประกอบตามมาตรา ๔๔

การแสดงเครื่องหมายตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๔๖ ในกรณีที่ เป็นมาตรฐานสมัครใจ ถ้าผู้ผลิต ผู้ส่งออก หรือผู้นำเข้าจัดให้มีการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานตามพระราชบัญญัตินี้ และสินค้าเกษตรหรือระบบที่ขอให้ตรวจสอบมาตรฐานได้รับการรับรองว่ามีมาตรฐานถูกต้องตามมาตรฐานสมัครใจนั้น ให้นำความในมาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๔๗ เมื่อผู้ผลิต ผู้ส่งออกหรือผู้นำเข้าสินค้าเกษตรได้จัดให้มีการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสมัครใจและได้ดำเนินการแสดงเครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรและเครื่องหมายรหัสตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว หากเลิกประกอบกิจการ หรือไม่ประสงค์ที่จะถือประโยชน์จากการได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรอีกต่อไป ให้แจ้งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบทราบเพื่อรายงานต่อคณะกรรมการ ในกรณีนี้ ให้คณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อแจ้งให้ประชาชนทราบ

หมวด ๘

การอุทธรณ์และการร้องเรียน

มาตรา ๔๘ ผู้ผลิต ผู้ส่งออก หรือผู้นำเข้าสินค้าเกษตรมีสิทธิอุทธรณ์ต่อสำนักงานตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐานตามพระราชบัญญัตินี้ไม่รับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบให้ เนื่องจากเห็นว่าสินค้าเกษตรหรือระบบไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

(๒) เมื่อมีคำสั่งตามมาตรา ๒๑ เกี่ยวกับการกำกับการดำเนินการแก้ไขหรือปรับปรุงหรือดำเนินการอื่นใดเกี่ยวกับสินค้าเกษตรหรือระบบที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน

มาตรา ๔๙ ผู้ขออนุญาตประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานหรือผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐาน มีสิทธิอุทธรณ์ต่อสำนักงานตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อเลขานุการไม่ออกใบอนุญาตตามมาตรา ๒๕ หรือไม่ต่อใบอนุญาตให้มาตรา ๒๘

(๒) เมื่อถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบตาม มาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘

มาตรา ๕๐ การอุทธรณ์ตามมาตรา ๔๘ และมาตรา ๔๙ ให้ทำเป็นหนังสือ โดยยื่นต่อสำนักงานภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งการไม่รับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ หรือวันที่ทราบคำสั่ง แล้วแต่กรณี และให้คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวัน

การอุทธรณ์ตามมาตรา ๔๕ (๒) ย่อมไม่เป็นการทูลเกล้าฯ ถวายคำร้องคัดค้านคำสั่ง
เพิกถอนใบอนุญาต

เพื่อประโยชน์ในการนับระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง ในกรณีที่ไม่สามารถแจ้งหรือส่งคำสั่ง
โดยวิธีอื่นใดได้ เมื่อได้ปิดหนังสือแจ้งหรือคำสั่งไว้ในที่ซึ่งเห็นได้ง่าย ณ สถานที่ทำการของ
ผู้ผลิต ผู้ส่งออก ผู้นำเข้า ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐาน หรือผู้ประกอบการ
ตรวจสอบมาตรฐาน แล้วแต่กรณี ต่อหน้าเจ้าพนักงานตามที่กำหนดในกฎกระทรวงก็ให้ถือว่าได้รับ
แจ้งหรือรับทราบคำสั่งนั้นตั้งแต่วันที่ปิดหนังสือแจ้งหรือคำสั่ง

มาตรา ๕๑ ในกรณีที่ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคนำสินค้าเกษตรพบว่าสินค้าเกษตรนั้นไม่เป็นไป
ตามมาตรฐานตามพระราชบัญญัตินี้ ให้มีสิทธิร้องเรียนต่อสำนักงานตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่
คณะกรรมการกำหนด

หมวด ๕

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๕๒ ผู้ผลิต ผู้ส่งออก หรือผู้นำเข้าผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๒๑
วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๓ ผู้ผลิต ผู้ส่งออก หรือผู้นำเข้าผู้ใดผลิต ส่งออก หรือนำเข้าสินค้าเกษตรที่มี
ประกาศกำหนดให้สินค้าเกษตรนั้นต้องเป็นไปตามมาตรฐานบังคับโดยสินค้าเกษตรนั้นไม่เป็นไป
ตามมาตรฐานบังคับ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำ
ทั้งปรับ

มาตรา ๕๔ ผู้ผลิต ผู้ส่งออก หรือผู้นำเข้าผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งตามมาตรา ๒๑ ต้องระวาง
โทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท และปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังมีได้ปฏิบัติให้
ถูกต้องตามคำสั่ง

มาตรา ๕๕ ผู้ใดโฆษณา มีไว้เพื่อจำหน่าย หรือจำหน่าย โดยรู้หรือมีเหตุอันควรรู้ว่าสินค้า
เกษตรนั้นมิได้ผ่านการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่
เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๖ ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๔ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๕๗ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๘ ผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐานผู้ใดกระทำการให้ผลการตรวจสอบและรับรองไม่ตรงตามที่ได้แสดงในรายงานผลการตรวจสอบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำโดยประมาท ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๙ ผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐานผู้ใดเรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เพื่อให้รับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบให้ผิดไปจากความเป็นจริง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๐ ผู้ใดให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่ผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐาน เพื่อให้รับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบให้ผิดไปจากความเป็นจริง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๑ ผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๖๒ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๓ วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๓ ผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๔ ผู้ใดไม่จัดส่งตัวอย่างสินค้าเกษตรเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งตามมาตรา ๓๕ (๑) หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๓๕ (๕) หรือไม่ดำเนินการจัดเก็บสินค้าเกษตรตามคำสั่งของคณะกรรมการตามมาตรา ๔๐ หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๑ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๖๕ ผู้ผลิต ผู้ส่งออก หรือผู้นำเข้าผู้ใดไม่แสดงหรือแสดงไม่ถูกต้องซึ่งเครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ หรือเครื่องหมายประกอบตามพระราชบัญญัตินี้หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๗ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๖๖ ผู้ใดใช้เครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบหรือเครื่องหมายประกอบตามพระราชบัญญัตินี้ โดยรู้หรือมีเหตุอันควรรู้ว่าสินค้าเกษตรหรือระบบที่ได้รับการรับรองมาตรฐานมิได้มีมาตรฐานถูกต้องตามที่กำหนด หรือใช้ใบรับรองมาตรฐานหรือรายงานการตรวจสอบมาตรฐานที่ออกให้ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยรู้หรือมีเหตุอันควรรู้ว่าสินค้าเกษตรหรือระบบที่ได้รับการรับรองมาตรฐานมิได้มีมาตรฐานถูกต้องตามที่ระบุในใบรับรองหรือรายงานดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๗ ผู้ใดปลอมใบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ หรือรายงานการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบขึ้นทั้งฉบับหรือแต่ส่วนหนึ่งส่วนใด เติมหรือตัดทอนข้อความหรือแก้ไขด้วยประการใดในใบรับรองหรือรายงานดังกล่าวอันเป็นเท็จ เพื่อให้ผู้หนึ่งผู้ใดหลงเชื่อว่าเป็นใบรับรองหรือรายงานอันแท้จริง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำของผู้ที่ดำเนินการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๘ ผู้ใดปลอมเครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบหรือเครื่องหมายประกอบของผู้อื่น เพื่อให้ผู้หนึ่งผู้ใดหลงเชื่อว่าเป็นเครื่องหมายที่กำหนดตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๙ ผู้ใดเลียนเครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรหรือมาตรฐานระบบ หรือเครื่องหมายประกอบของผู้อื่น เพื่อให้ผู้หนึ่งผู้ใดหลงเชื่อว่าเป็นเครื่องหมายที่กำหนดตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๗๐ ผู้ใดจำหน่าย หรือมีไว้เพื่อจำหน่ายสินค้าเกษตรที่ถูกเพิกถอนการรับรองมาตรฐานแล้ว และยังคงใช้เครื่องหมายรับรองมาตรฐานหรือเครื่องหมายประกอบโดยรู้หรือมีเหตุอันควรรู้ว่าสินค้าเกษตรนั้นถูกเพิกถอนการรับรองมาตรฐานตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๗๑ ผู้ใดเปลี่ยนแปลง ถอน ทำให้เสียหาย ทำลาย หรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งตราประทับ เครื่องหมาย ฉลาก หรือวัตถุใดๆ ที่ประทับ หมายไว้ ผูกติด หรือผูกมัดไว้ในการปฏิบัติการตรวจสอบสินค้าเกษตรตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกระทำโดยประการใดๆ เพื่อให้ผลการตรวจสอบผิดพลาดหรือเปลี่ยนแปลงไป ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๗๒ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๗๓ บรรดามาตรฐานสินค้าเกษตรที่คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติได้ประกาศกำหนดหรือใช้บังคับอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าเป็นมาตรฐานสินค้าเกษตรตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๗๔ ให้ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติและผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเป็นเลขาธิการและรองเลขาธิการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี

ร่างฯ ที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๐) ในวาระที่ ๒

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“สัตว์” หมายความว่า

(๑) ช้าง ม้า โค กระบือ ลา ล่อ แพะ แกะ กวาง สุกร หมูป่า สุนัข แมว กระต่าย ลิง ชะนี และให้หมายความรวมถึงน้ำเชื้อสำหรับผสมพันธุ์และเอ็มบริโอของสัตว์เหล่านี้ด้วย

(๒) สัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และให้หมายความรวมถึงน้ำเชื้อสำหรับผสมพันธุ์และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ด้วย

(๓) สัตว์ชนิดอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด และให้หมายความรวมถึงน้ำเชื้อสำหรับผสมพันธุ์ เอ็มบริโอ และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ของสัตว์ชนิดนั้นด้วย

“เอ็มบริโอ” หมายความว่า ตัวอ่อนของสัตว์ที่ยังไม่เจริญเติบโตจนถึงขั้นที่มีอวัยวะ และยังไม่ฝังตัวที่ผนังมดลูกของสัตว์นั้น

“ซากสัตว์” หมายความว่า ร่างกายหรือส่วนของร่างกายสัตว์ที่ตายแล้ว สิ่งใด ๆ ที่ได้จากสัตว์ที่มีชีวิตหรือสัตว์ที่ตายแล้ว และให้หมายความรวมถึงอาหารสุกที่ทำ ประกอบ หรือปรุงจาก ซากสัตว์หรือสิ่งประดิษฐ์สำเร็จรูปที่ทำจากซากสัตว์ตามที่อธิบดีประกาศกำหนด

“โรคระบาด” หมายความว่า กาฬโรคเป็ด โรคไขหวัดนก โรคแชลโมเนลลา โรคทริคิเนลลา โรคนิวคาสเซิล โรคบรูเซลลา โรคปากและเท้าเปื่อย โรคพิษสุนัขบ้า โรครินเดอร์เปสต์ โรคเลปโทสไปรา โรคโลหิตจางติดเชื้อในม้า โรควัวบ้า โรคสมองอักเสบนิปาห์ โรคคหิวาต์สุกร โรคแอนแทรกซ์ โรคเฮโมรายิกเซปติซีเมีย วัณโรค และโรคอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

“พาหะของโรคระบาด” หมายความว่า

(๑) สัตว์ซึ่งไม่ปรากฏอาการของโรคระบาดแต่มีเชื้อโรคระบาด หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้รับเชื้อโรคระบาด ซึ่งอาจติดต่อคนหรือสัตว์อื่นได้

(๒) ซากสัตว์ของสัตว์ที่เป็นโรคระบาดหรือของสัตว์ตาม (๑)

(๓) ซากสัตว์ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีเชื้อโรคระบาด

“เขตปลอดโรคระบาด” หมายความว่า เขตควบคุมโรคระบาดที่สามารถควบคุมมิให้มีโรคระบาดหรือเชื้อโรคระบาดชนิดหนึ่งหรือหลายชนิดในสัตว์หรือซากสัตว์

“เขตควบคุมโรคระบาด” หมายความว่า ท้องที่ที่ดำเนินการป้องกันและควบคุมมิให้มีโรคระบาดชนิดหนึ่งหรือหลายชนิด เพื่อกำหนดเป็นเขตปลอดโรคระบาด

“เขตกั้นชนโรคระบาด” หมายความว่า ท้องที่ที่ดำเนินการป้องกันและควบคุมมิให้โรคระบาดชนิดหนึ่งหรือหลายชนิดแพร่กระจายเข้าเขตปลอดโรคระบาด หรือเข้าในราชอาณาจักร

“เครื่องหมายประจำตัวสัตว์” หมายความว่า เครื่องหมายซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ สारวัตร์ หรือสัตวแพทย์ทำหรือสั่งให้เจ้าของทำไว้ที่ตัวสัตว์ ชากสัตว์ ยานพาหนะ อาคารสถานที่ ภาชนะหรือสิ่งห่อหุ้มชากสัตว์ เพื่อประโยชน์ในการจำแนกหรือตรวจสอบสัตว์หรือชากสัตว์

“เจ้าของ” หมายความว่า เจ้าของกรรมสิทธิ์และให้หมายความรวมถึงผู้ครอบครอง ในกรณีสัตว์ที่ไม่ปรากฏเจ้าของหรือไม่สามารถหาเจ้าของได้ให้หมายความรวมถึงผู้เลี้ยงและผู้ควบคุม สัตว์ด้วย

“ด่านกักกันสัตว์” หมายความว่า ที่สำหรับกักสัตว์หรือชากสัตว์เพื่อตรวจโรคระบาด ตามที่อธิบดีประกาศกำหนด

“อายัด” หมายความว่า ห้ามจำหน่าย จ่าย โอนหรือเคลื่อนย้าย

“สัตวแพทย์” หมายความว่า

(๑) นายสัตวแพทย์และสัตวแพทย์ของกรมปศุสัตว์

(๒) ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้เป็นสัตวแพทย์เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ และต้องมีคุณสมบัติตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

“สารวัตร์” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้เป็นสารวัตร์เพื่อปฏิบัติการ ตามพระราชบัญญัตินี้ และต้องมีคุณสมบัติตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

“นายทะเบียน” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้เป็นนายทะเบียน

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเพื่อปฏิบัติการตาม พระราชบัญญัตินี้

“ผู้ว่าราชการจังหวัด” หมายความว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมปศุสัตว์

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ นายทะเบียน สารวัตร และสัตวแพทย์ ออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ ยกเว้นค่าธรรมเนียม และกำหนดกิจการอื่นกับออกประกาศและระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง ประกาศและระเบียบนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๖ ให้อธิบดีมีอำนาจออกประกาศและระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ประกาศและระเบียบนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

การป้องกันและควบคุมโรคระบาด

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๗ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและควบคุมโรคระบาด ให้เจ้าของสัตว์ดังต่อไปนี้ ปฏิบัติตามระบบการป้องกันและควบคุมโรคระบาด

- (๑) ช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร
- (๒) สุนัข แมว
- (๓) นก ไก่ เป็ด ห่าน
- (๔) สัตว์ชนิดอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

ระบบการป้องกันและควบคุมโรคระบาดตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ ในกฎกระทรวงดังกล่าวให้คำนึงถึงความเหมาะสมเกี่ยวกับสภาพของสัตว์และวัตถุประสงค์ของการเลี้ยงสัตว์แต่ละชนิด

มาตรา ๘ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและควบคุมโรคระบาด ให้เจ้าของสัตว์หรือซากสัตว์ดังต่อไปนี้ ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนดจำนวนสัตว์หรือซากสัตว์ ลักษณะของยานพาหนะและอุปกรณ์ในการเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์

- (๑) ช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ กวาง สุกร หมูป่า
- (๒) นก ไก่ เป็ด ห่าน รวมถึงไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์
- (๓) ซากสัตว์ของสัตว์ตาม (๑) หรือ (๒)
- (๔) สัตว์หรือซากสัตว์ชนิดอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๙ ในท้องที่ใดเมื่ออธิบดีเห็นสมควรให้มีการป้องกันการเกิดโรคระบาดในสัตว์ชนิดใด ให้อธิบดีประกาศกำหนดให้สัตว์ชนิดนั้นในท้องที่นั้นทั้งหมดหรือบางส่วนของท้องที่ต้องมีเครื่องหมายประจำตัวสัตว์

การทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ ลักษณะ ราคา และการยกเว้นราคาเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ และการกำหนดหน้าที่ที่เจ้าของสัตว์จะต้องดำเนินการก่อนหรือหลังการทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

ให้เจ้าของสัตว์เป็นผู้รับผิดชอบชำระราคาเครื่องหมายประจำตัวสัตว์

มาตรา ๑๐ ห้ามมิให้ผู้ใด

- (๑) ทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ปลอม หรือแปลงหรือแก้ไขเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ที่แท้จริง เพื่อให้เข้าใจว่าเป็นเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ตามพระราชบัญญัตินี้
- (๒) ใช้เครื่องหมายประจำตัวสัตว์ปลอม หรือเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ที่มีการแปลงหรือแก้ไข
- (๓) ทำลายเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ ใช้หรือยินยอมให้ผู้อื่นใช้เครื่องหมายประจำตัวสัตว์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจผิดในการจำแนกหรือตรวจสอบสัตว์หรือซากสัตว์

มาตรา ๑๑ ให้เจ้าของสัตว์แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ สารวัตร หรือสัตวแพทย์ ภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ทราบว่ามีสัตว์ป่วยหรือตาย หรือภายในเวลาสิบสองชั่วโมงนับแต่เวลาที่ทราบว่ามีสัตว์ป่วยหรือตายในท้องที่ที่มีการประกาศเป็นเขตโรคระบาดชั่วคราวตามมาตรา ๒๐ เขตโรคระบาดหรือเขตเฝ้าระวังโรคระบาดตามมาตรา ๒๑ เมื่อมีกรณี ดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัตว์ป่วยหรือตายโดยรู้ว่าเป็นโรคระบาด
- (๒) มีสัตว์ป่วยหรือตายโดยไม่รู้สาเหตุ
- (๓) ในหมู่บ้านเดียวกัน หรือบริเวณใกล้เคียงกัน มีสัตว์ป่วยหรือตายมีอาการคล้ายคลึงกันในระยะเวลาห่างกันไม่เกินเจ็ดวัน

การแจ้งและการดำเนินการกับสัตว์ป่วยหรือตายตามวรรคหนึ่ง และการกำหนดชนิดจำนวน และลักษณะการป่วยหรือตายของสัตว์ตามวรรคหนึ่ง (๒) และ (๓) ให้เป็นไปตามที่อธิบดีประกาศกำหนด

ในกรณีที่สัตว์ป่วยตามวรรคหนึ่ง ให้เจ้าของสัตว์ควบคุมสัตว์ป่วยทั้งหมดไว้ภายในบริเวณที่สัตว์อยู่ และห้ามมิให้เจ้าของสัตว์หรือบุคคลอื่นใดเคลื่อนย้ายสัตว์ป่วยไปจากบริเวณนั้น ในกรณีที่สัตว์ตายตามวรรคหนึ่ง ให้เจ้าของสัตว์ควบคุมซากสัตว์นั้นให้คงอยู่ ณ ที่ที่สัตว์นั้นตาย และห้ามมิให้เจ้าของสัตว์หรือบุคคลอื่นใด เคลื่อนย้าย ซ้ำแหละ หรือกระทำการอื่นใดแก่ซากสัตว์นั้น เว้นแต่มีการดำเนินการกับสัตว์ป่วยหรือตายตามที่อธิบดีประกาศกำหนดตามวรรคสอง หรือสัตวแพทย์ได้ตรวจพิสูจน์แล้วว่าสัตว์นั้นมีได้ป่วยหรือตายโดยโรคระบาด

มาตรา ๑๒ เมื่อได้มีการแจ้งตามมาตรา ๑๑ หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีสัตว์ป่วยหรือตายโดยโรคระบาด พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือสารวัตรมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของสัตว์จัดการ ดังต่อไปนี้

- (๑) กักขัง แยก หรือย้ายสัตว์ป่วยหรือสงสัยว่าป่วยไว้ภายในเขตตามวิธีการที่กำหนด
- (๒) ฝัง หรือเผาซากสัตว์นั้น ณ ที่ที่กำหนด ถ้าการฝังหรือเผาไม่อาจทำได้ ให้ทำลายโดยวิธีอื่นตามที่เห็นสมควร
- (๓) กักขัง แยก หรือย้ายสัตว์ที่อยู่ร่วมฝูงหรือเคยอยู่ร่วมฝูงกับสัตว์ที่ป่วยหรือสงสัยว่าป่วยหรือตายไว้ภายในเขตตามวิธีการที่กำหนด

มาตรา ๑๓ เมื่อได้มีการแจ้งตามมาตรา ๑๑ หรือตรวจพบ หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีสัตว์ป่วยหรือตายโดยโรคระบาด นอกจากสัตวแพทย์มีอำนาจตามมาตรา ๓๙ แล้ว ให้มีอำนาจตรวจสัตว์หรือซากสัตว์นั้น รวมทั้งออกคำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของสัตว์หรือซากสัตว์จัดการ ดังต่อไปนี้

- (๑) กักขัง แยก หรือย้ายสัตว์ป่วยหรือสงสัยว่าป่วยไว้ภายในเขตตามวิธีการที่กำหนด หรือให้ได้รับการรักษาตามที่เห็นสมควร
- (๒) กักขัง แยก หรือย้ายสัตว์ที่อยู่ร่วมฝูง หรือเคยอยู่ร่วมฝูงกับสัตว์ที่ป่วย หรือสงสัยว่าป่วยหรือตายไว้ภายในเขตตามวิธีการที่สัตวแพทย์กำหนดหรือให้ได้รับการป้องกันโรคระบาดตามที่เห็นสมควร
- (๓) ฝัง หรือเผาซากสัตว์นั้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ณ ที่ที่กำหนดให้ ถ้าการฝังหรือเผาไม่อาจทำได้ ให้ทำลายโดยวิธีอื่นตามที่เห็นสมควร
- (๔) ทำลายสัตว์ที่เป็นโรคระบาดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นโรคระบาด หรือสัตว์หรือซากสัตว์ที่เป็นพาหะของโรคระบาด ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีประกาศกำหนด ทั้งนี้ ให้ชดใช้ราคาแก่เจ้าของสัตว์หรือซากสัตว์ไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของราคาสัตว์หรือซากสัตว์ซึ่งอาจ

ขายได้ในตลาดท้องที่ก่อนเกิดโรคระบาด ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่กรณีที่เจ้าของสัตว์หรือซากสัตว์ได้แจ้งใจกระทำความผิดต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

(๕) กำจัดเชื้อโรคที่อาหารสัตว์หรือซากสัตว์ที่เป็นพาหะของโรคระบาด ตามวิธีการที่กำหนด

(๖) ทำความสะอาดและทำลายเชื้อโรคระบาดหรือพาหะของโรคระบาดในที่มีเชื้อโรคระบาดหรือสงสัยว่ามีเชื้อโรคระบาดตามวิธีการที่กำหนด

มาตรา ๑๔ เมื่อปรากฏว่ามีสัตว์ที่ไม่ปรากฏเจ้าของป่วยหรือตายในที่ดินของบุคคลใด โดยรู้ว่าเป็นโรคระบาดหรือโดยไม่รู้สาเหตุ ให้เจ้าของที่ดินนั้นมีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ สารวัตร หรือสัตวแพทย์ภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ทราบว่ามีสัตว์ป่วยหรือตาย หรือภายใน เวลาสิบสองชั่วโมงนับแต่เวลาที่ทราบว่ามีสัตว์ป่วยหรือตายในท้องที่ที่มีการประกาศเป็นเขตโรคระบาด ชั่วคราวตามมาตรา ๒๐ เขตโรคระบาดหรือเขตเฝ้าระวังโรคระบาดตามมาตรา ๒๑ และให้นำความใน มาตรา ๑๑ วรรคสองมาใช้บังคับกับเจ้าของที่ดินด้วยโดยอนุโลม

ห้ามมิให้บุคคลใดเคลื่อนย้าย ซ้ำแหละ หรือกระทำการอื่นใดแก่สัตว์หรือซากสัตว์ ตามวรรคหนึ่ง เว้นแต่มีการดำเนินการกับสัตว์ป่วยหรือตายตามที่อธิบดีประกาศกำหนดตามมาตรา ๑๑ วรรคสอง หรือจนกว่าสัตวแพทย์ได้ตรวจพิสูจน์แล้วว่าสัตว์นั้นมีได้ป่วยหรือตายโดยโรคระบาด หรือสัตวแพทย์จะได้อสั่งเป็นอย่างอื่น

ในกรณีที่สัตว์หรือซากสัตว์ตามวรรคหนึ่งเป็นโรคระบาดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่า เป็นโรคระบาด ให้สัตวแพทย์ทำลายสัตว์หรือซากสัตว์นั้น และสัตว์หรือซากสัตว์อื่นที่เป็นพาหะของ โรคระบาด หรือจัดการโดยวิธีอื่นตามที่เห็นสมควรเพื่อป้องกันมิให้โรคระบาดแพร่กระจายต่อไป

เมื่อปรากฏเจ้าของสัตว์ในภายหลัง ให้กรมปศุสัตว์หรือเจ้าของที่ดินมีสิทธิเรียกร้อง ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นเท่าที่จ่ายจริงจากเจ้าของสัตว์ได้ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา ๑๕ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ สารวัตร หรือสัตวแพทย์ได้รับแจ้งหรือตรวจ พบว่ามีสัตว์ป่วยหรือตายโดยรู้ว่าเป็นโรคระบาดหรือโดยไม่รู้สาเหตุในที่สาธารณะ หรือในที่ดินที่ ไม่ปรากฏเจ้าของ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ สารวัตร หรือสัตวแพทย์มีอำนาจกักสัตว์ที่ป่วยหรือตายนั้น ไว้ตามที่เห็นสมควรภายในบริเวณนั้น

ห้ามมิให้บุคคลใดเคลื่อนย้าย ซ้ำแหละ หรือกระทำการอื่นใดแก่สัตว์หรือซากสัตว์ตาม วรรคหนึ่งจนกว่าสัตวแพทย์ได้ตรวจพิสูจน์แล้วว่าสัตว์นั้นมีได้ป่วยหรือตายโดยโรคระบาด หรือสัตว แพทย์จะได้อสั่งเป็นอย่างอื่น

ในกรณีที่สัตว์หรือซากสัตว์ตามวรรคหนึ่งเป็นโรคระบาดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่า เป็นโรคระบาด ให้สัตวแพทย์ทำลายสัตว์หรือซากสัตว์นั้น และสัตว์หรือซากสัตว์อื่นที่เป็นพาหะของ โรคระบาด หรือจัดการโดยวิธีอื่นตามที่เห็นสมควรเพื่อป้องกันมิให้โรคระบาดแพร่กระจายต่อไป

เมื่อปรากฏเจ้าของสัตว์ในภายหลัง ให้กรมปศุสัตว์มีสิทธิเรียกร้องค่าใช้จ่ายที่จำเป็นเท่าที่จ่ายจริงจากเจ้าของสัตว์ได้ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา ๑๖ ห้ามมิให้บุคคลใดขูดซากสัตว์ที่ฝังไว้แล้วตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากสัตวแพทย์ หรือเป็นการดำเนินการโดยสัตวแพทย์

ส่วนที่ ๒

เขตปลอดโรคระบาด

มาตรา ๑๗ ในท้องที่ใดเมื่อรัฐมนตรีเห็นสมควรให้มีการป้องกันการเกิดโรคระบาด โรคใดในสัตว์ชนิดใด ให้รัฐมนตรีประกาศกำหนดท้องที่นั้นทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นเขตปลอดโรคระบาด หรือเขตกั้นชนโรคระบาดสำหรับโรคนั้นในสัตว์ชนิดนั้น และให้ระบุชนิดของสัตว์และซากสัตว์ที่ห้ามเคลื่อนย้ายไว้ในประกาศด้วย

ก่อนการประกาศกำหนดให้ท้องที่ใดเป็นเขตปลอดโรคระบาดตามวรรคหนึ่ง ให้รัฐมนตรีประกาศกำหนดท้องที่นั้นเป็นเขตควบคุมโรคระบาด และให้ระบุชนิดของสัตว์และโรคระบาด รวมทั้งชนิดของสัตว์และซากสัตว์ที่ห้ามเคลื่อนย้ายไว้ในประกาศด้วย

เมื่อได้ประกาศเป็นเขตควบคุมโรคระบาดตามวรรคสองแล้ว ให้อธิบดีประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเพื่อให้มีการประกาศเป็นเขตปลอดโรคระบาด

มาตรา ๑๘ เมื่อได้ประกาศเขตควบคุมโรคระบาด เขตปลอดโรคระบาด หรือเขตกั้นชนโรคระบาดตามมาตรา ๑๗ แล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดเคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ตามที่ระบุในประกาศดังกล่าวเข้าไปในหรือผ่านเขตนั้น เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีหรือสัตวแพทย์ ซึ่งอธิบดีมอบหมาย

มาตรา ๑๙ ภายในเขตควบคุมโรคระบาด เขตปลอดโรคระบาดหรือเขตกั้นชนโรคระบาด ถ้าปรากฏว่ามีโรคระบาด หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีโรคระบาด สัตวแพทย์จะประกาศเขตโรคระบาดชั่วคราวตามมาตรา ๒๐ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดจะประกาศเขตโรคระบาดหรือเขตเฝ้าระวังโรคระบาดตามมาตรา ๒๑ แล้วแต่กรณี ก็ได้

เมื่อสามารถควบคุมโรคระบาดนั้นในเขตโรคระบาดได้ หรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีโรคระบาดนั้นในเขตเฝ้าระวังโรคระบาด แล้วแต่กรณี ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจสั่งยกเลิกประกาศเขตโรคระบาดหรือเขตเฝ้าระวังโรคระบาดตามวรรคหนึ่ง และปิดประกาศให้ประชาชน

ในท้องที่นั้นทราบ ในกรณีที่เขตดังกล่าวเคยเป็นเขตปลอดโรคระบาดตามมาตรา ๑๗ วรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเขตนั้นเป็นเขตควบคุมโรคระบาดตามมาตรา ๑๗ วรรคสอง

ส่วนที่ ๓ เขตโรคระบาด

มาตรา ๒๐ ในกรณีที่สัตวแพทย์เห็นว่า โรคระบาดที่ตรวจพบในท้องที่ที่รับผิดชอบ จะระบาดออกไป หรือท้องที่อื่นที่ติดต่อกับท้องที่นั้นจะระบาดเข้ามา และท้องที่ที่รับผิดชอบนั้นยังไม่มี การประกาศให้เป็นเขตโรคระบาด หรือเขตเฝ้าระวังโรคระบาดตามมาตรา ๒๑ ให้สัตวแพทย์มีอำนาจ ประกาศกำหนดเขตโรคระบาดชั่วคราวในท้องที่ที่รับผิดชอบมีรัศมีไม่เกินห้ากิโลเมตรจากที่ที่ตรวจพบ โรคระบาดนั้น และให้ระบุนิตของสัตว์และโรคระบาด รวมทั้งสัตว์และซากสัตว์ที่ห้ามเคลื่อนย้ายไว้ใน ประกาศด้วย

ประกาศตามวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับได้สามสิบวันนับแต่วันประกาศและให้ปิดไว้ ณ สำนักงานเขต ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานเทศบาล ที่ทำการกำนัน ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และที่ชุมนุมชนภายในท้องที่นั้น

มาตรา ๒๑ ในท้องที่จังหวัดใดมีหรือสงสัยว่ามีโรคระบาด ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดนั้น มีอำนาจประกาศกำหนดท้องที่จังหวัดนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นเขตโรคระบาด หรือเขตเฝ้าระวัง โรคระบาด แล้วแต่กรณี และให้ระบุนิตของสัตว์และโรคระบาด รวมทั้งสัตว์และซากสัตว์ที่ห้าม เคลื่อนย้ายไว้ในประกาศด้วย

ประกาศตามวรรคหนึ่งให้ปิดไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร ศาลาว่าการเมืองพัทยา ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานเขต ที่ทำการองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่ทำการ องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานเทศบาล ที่ทำการกำนัน ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และที่ชุมนุมชน ภายในท้องที่นั้น

มาตรา ๒๒ เมื่อได้ประกาศกำหนดเขตโรคระบาดชั่วคราวตามมาตรา ๒๐ หรือ ประกาศกำหนดเขตโรคระบาดหรือเขตเฝ้าระวังโรคระบาดตามมาตรา ๒๑ ห้ามมิให้ผู้ใดเคลื่อนย้าย สัตว์หรือซากสัตว์ตามที่กำหนดในประกาศดังกล่าว เข้า ออก ผ่าน หรือภายในเขตนั้น เว้นแต่ได้รับ อนุญาตเป็นหนังสือจากสัตวแพทย์ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบประจำเขตนั้นทุกครั้งที่มีการเคลื่อนย้าย

มาตรา ๒๓ ภายในเขตโรคระบาด หรือเขตเฝ้าระวังโรคระบาดตามมาตรา ๒๑ เมื่อ สามารถควบคุมโรคระบาดนั้นในเขตโรคระบาดได้ หรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีโรคระบาดนั้นในเขต

เฝ้าระวังโรคระบาด แล้วแต่กรณี ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจสั่งยกเลิกประกาศเขตโรคระบาดหรือเขตเฝ้าระวังโรคระบาด และปิดประกาศให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นทราบ

หมวด ๒

การขออนุญาต การออกใบอนุญาต และหน้าที่ของผู้รับใบอนุญาต

มาตรา ๒๔ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและควบคุมโรคระบาดอันเกิดจากการค้าสัตว์หรือซากสัตว์ ผู้ใดทำการค้าในลักษณะคนกลางซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ ดังต่อไปนี้ ต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน

- (๑) ช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ กวาง สุกร หมูป่า สุนัข หรือแมว
- (๒) นก ไก่ เป็ด ห่าน รวมถึงไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์
- (๓) ซากสัตว์ของสัตว์ตาม (๑) หรือ (๒)
- (๔) สัตว์หรือซากสัตว์ชนิดอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

การขออนุญาตและการออกใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา ๒๕ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและควบคุมโรคระบาดอันเกิดจากเอ็มบริโอหรือน้ำเชื้อสำหรับผสมพันธุ์ของสัตว์ ผู้ใดขาย จำหน่าย จ่าย แจก แลกเปลี่ยน หรือมีไว้เพื่อขายซึ่งเอ็มบริโอหรือน้ำเชื้อสำหรับผสมพันธุ์ของช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร หรือสัตว์ชนิดอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด หรือมีพ่อพันธุ์ของสัตว์ดังกล่าวเพื่อให้บริการผสมพันธุ์แก่สัตว์ของบุคคลอื่นโดยวิธีธรรมชาติ ต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน

การขออนุญาตและการออกใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา ๒๖ ใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ และมาตรา ๒๕ ให้มีอายุหนึ่งปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต ถ้าผู้รับใบอนุญาตประสงค์จะขอต่ออายุใบอนุญาตให้ยื่นคำขอก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุเมื่อได้ยื่นคำขอแล้ว ให้ประกอบกิจการต่อไปได้จนกว่านายทะเบียนจะสั่งไม่อนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาตนั้น

การขอต่ออายุใบอนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา ๒๗ ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตประสงค์จะโอนใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ หรือมาตรา ๒๕ ให้ยื่นคำขอต่อนายทะเบียน และให้การโอนมีผลเมื่อได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน การขอและการโอนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา ๒๘ ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ หรือมาตรา ๒๕ ตาย และมีทายาทหรือผู้ได้รับความยินยอมจากทายาทยื่นคำขอแสดงความจำนงต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้รับใบอนุญาตตาย เพื่อขอประกอบกิจการที่ผู้ตายได้รับอนุญาตนั้นต่อไป เมื่อได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนแล้ว ให้ผู้แสดงความจำนงนั้นประกอบกิจการต่อไปได้จนกว่าใบอนุญาตนั้นสิ้นอายุ ในกรณีเช่นว่านี้ให้ถือว่า ผู้แสดงความจำนงเป็นผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ หรือมาตรา ๒๕ แล้วแต่กรณี ตั้งแต่วันที่ผู้รับใบอนุญาตตาย

การขอแสดงความจำนงและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา ๒๙ ในกรณีที่ใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ หรือมาตรา ๒๕ สูญหาย ชำรุดหรือถูกทำลายในสาระสำคัญ ให้ผู้รับใบอนุญาตแจ้งต่อนายทะเบียนและยื่นคำขอรับใบแทนใบอนุญาตภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้ทราบการสูญหาย ชำรุดหรือถูกทำลายดังกล่าว

การขอและการออกใบแทนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา ๓๐ ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตประสงค์จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขรายการในใบอนุญาต ให้ยื่นคำขอต่อนายทะเบียน

การขอและการอนุญาตแก้ไขรายการในใบอนุญาต และรายละเอียดของรายการที่ขอเปลี่ยนแปลงแก้ไข ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา ๓๑ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและควบคุมโรคระบาด ผู้ใดประสงค์จะนำเข้า นำออกหรือนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ ต้องได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายทุกครั้งที่จะนำเข้า นำออกหรือนำผ่านราชอาณาจักร

การขอและการออกใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา ๓๒ ให้ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๓๑ นำสัตว์หรือซากสัตว์นั้นเข้า ออกหรือผ่านท่าเข้าท่าออกตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด และให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

เมื่อปรากฏว่าท้องที่ใดภายนอกราชอาณาจักรมีหรือสงสัยว่ามีโรคระบาด ให้อธิบดีมีอำนาจประกาศเพื่อชะลอการนำเข้าหรือนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์จากท้องที่นั้นได้ ครั้งละไม่เกินเก้าสิบวัน หากรัฐมนตรีเห็นสมควรอาจประกาศกำหนดห้ามการนำเข้า หรือนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์จากท้องที่นั้นได้

มาตรา ๓๓ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๘ และมาตรา ๒๒ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและควบคุมโรคระบาด ผู้ใดประสงค์จะนำสัตว์หรือซากสัตว์ดังต่อไปนี้ไปยังท้องที่จังหวัดอื่น ต้องได้รับใบอนุญาตจากสัตวแพทย์ประจำท้องที่ต้นทางทุกครั้งที่มีการนำสัตว์หรือซากสัตว์ไปยังท้องที่จังหวัดอื่น

(๑) ช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ กวาง สุนัข หมูป่า หรือเอมบริโอหรือน้ำเชื้อ สำหรับผสมพันธุ์ของสัตว์ดังกล่าว

(๒) นก ไก่ เป็ด ห่าน รวมถึงน้ำเชื้อสำหรับผสมพันธุ์และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์

(๓) ซากสัตว์ของสัตว์ตาม (๑) หรือ (๒)

(๔) สัตว์หรือซากสัตว์ชนิดอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

การขอและการออกใบอนุญาต การตรวจโรคและทำลายเชื้อโรคจากสัตว์หรือซากสัตว์ตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

ให้ผู้รับใบอนุญาตรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการตรวจโรคและทำลายเชื้อโรคจากสัตว์หรือซากสัตว์ตามวรรคหนึ่ง

การออกใบอนุญาตตามวรรคสอง สัตวแพทย์จะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับยานพาหนะและการใช้เส้นทาง หรือเงื่อนไขอื่นตามที่จำเป็นไว้ในใบอนุญาตก็ได้

มาตรา ๓๔ ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๓๓ ต้องนำสัตว์หรือซากสัตว์ผ่านด่านกักกันสัตว์ ทั้งนี้ ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา ๓๕ ผู้ใดประสงค์จะให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับการขออนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ในต่างประเทศ หรือนอกสถานที่ทำการโดยปกติในวันหยุดราชการหรือนอกเวลาราชการ ให้ผู้นั้นจัดหาพาหนะและรับผิดชอบชำระค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นต้องจ่ายเนื่องในการปฏิบัติงานดังกล่าวตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

การจ่ายค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นต้องจ่ายเนื่องในการปฏิบัติงานให้แก่ผู้ปฏิบัติงานตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา ๓๖ ค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บจากใบอนุญาตนำสัตว์หรือซากสัตว์เข้าออก หรือผ่านราชอาณาจักร และค่าที่פקสัตว์หรือซากสัตว์ที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรหรือส่งไปต่างประเทศ ให้หักไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการตรวจหรือควบคุมการนำสัตว์หรือซากสัตว์เข้าออก หรือผ่านราชอาณาจักรเป็นจำนวนไม่เกินร้อยละห้าสิบของเงินค่าธรรมเนียมดังกล่าว ส่วนที่เหลือให้นำส่งเป็นรายได้ของแผ่นดิน ทั้งนี้ ตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

หมวด ๓

การפקใช้และการเพิกถอนใบอนุญาต

มาตรา ๓๗ เมื่อปรากฏว่าผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ หรือมาตรา ๒๕ ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนดตามมาตรา ๒๔ หรือมาตรา ๒๕ แล้วแต่กรณี หากสัตวแพทย์เห็นสมควร ให้เสนอความเห็นต่อนายทะเบียนเพื่อพิจารณาสั่งפקใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต และนายทะเบียนมีอำนาจสั่งפקใช้ใบอนุญาตได้ครั้งละไม่เกินเก้าสิบวัน ทั้งนี้ ในคำสั่งดังกล่าวจะกำหนดเงื่อนไขเท่าที่จำเป็นให้ผู้ถูกפקใช้ใบอนุญาตต้องปฏิบัติตามไว้ด้วยก็ได้

ในกรณีที่มีการฟ้องผู้รับใบอนุญาตดังกล่าวต่อศาลว่าฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดตามมาตรา ๒๔ หรือมาตรา ๒๕ แล้วแต่กรณี นายทะเบียนจะสั่งפקใช้ใบอนุญาตนั้นไว้จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดก็ได้

ห้ามมิให้ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ หรือมาตรา ๒๕ ซึ่งถูกสั่งפקใช้ใบอนุญาตประกอบกิจการตามที่ถูกสั่งפקใช้นั้น

ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตฝ่าฝืนคำสั่งפקใช้ใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง หรือกรณีที่จะก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงตามที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา ๓๘ นายทะเบียนมีอำนาจสั่งเพิกถอนคำสั่งפקใช้ใบอนุญาตก่อนกำหนดเวลาได้เมื่อปรากฏว่าผู้รับใบอนุญาตได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดตามมาตรา ๒๔ หรือมาตรา ๒๕ และได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง แล้ว

หมวด ๔

อำนาจหน้าที่ของสัตวแพทย์และสัตวภัณฑกร

มาตรา ๓๙ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันหรือควบคุมโรคระบาด เมื่อปรากฏว่ามีหรือสงสัยว่ามีเชื้อโรคระบาด หรือพาหะของโรคระบาด ให้สัตวแพทย์มีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) ออกประกาศหรือสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของสัตว์หรือซากสัตว์แจ้งจำนวนสัตว์หรือซากสัตว์ และถ้าเห็นสมควรจะให้นำสัตว์หรือซากสัตว์นั้นมาเพื่อให้สัตวแพทย์ทำการตรวจโรค เก็บตัวอย่าง ป้องกันโรคระบาด หรือทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ ก็ได้

(๒) สั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของสัตว์หรือซากสัตว์กักสัตว์หรือซากสัตว์ไว้ ณ ที่ที่เห็นสมควรตามความจำเป็นเพื่อตรวจโรค ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการดังกล่าว ให้เจ้าของสัตว์หรือซากสัตว์เป็นผู้รับผิดชอบ

(๓) เรียกตรวจยานพาหนะ หรือเข้าไปในอาคาร หรือสถานที่อื่นใดเพื่อตรวจโรค เก็บตัวอย่าง ป้องกันโรคระบาด หรือทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ ในการนี้ให้สัตวแพทย์มีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของยานพาหนะ อาคารหรือสถานที่อื่นใด ทำความสะอาดและทำลายเชื้อโรคระบาด หรือพาหะของโรคระบาดในที่ที่มีเชื้อโรคระบาดหรือสงสัยว่ามีเชื้อโรคระบาดตามวิธีการที่กำหนด ทั้งนี้ การเข้าไปในอาคาร หรือสถานที่ดังกล่าว ให้กระทำได้ระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและตก หรือในเวลาทำการของอาคารหรือสถานที่นั้น และหากยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จ จะดำเนินการต่อไปจนแล้วเสร็จก็ได้

(๔) ตรวจสัตว์หรือซากสัตว์ หรือสิ่งของใด ๆ ที่เป็นของกลางและถูกยึดหรืออายัดไว้ตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายอื่น ในกรณีที่สัตว์หรือซากสัตว์ดังกล่าวเป็นโรคระบาดหรือเป็นพาหะของโรคระบาด ให้มีอำนาจดำเนินการกับสัตว์หรือซากสัตว์นั้นตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการดังกล่าวให้เจ้าของสัตว์หรือซากสัตว์เป็นผู้รับผิดชอบ

(๕) ทำลายสิ่งของใด ๆ ที่มีเชื้อโรคระบาดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีเชื้อโรคระบาดตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีประกาศกำหนด ทั้งนี้ ให้ชดใช้ราคาสิ่งของแก่เจ้าของตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่กรณีที่เจ้าของได้จงใจกระทำความผิดต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

การดำเนินการของสัตวแพทย์ตามวรรคหนึ่งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สัตวแพทย์เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๔๐ ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สารวัตรมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในสำนักงานหรือสถานประกอบการของผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ หรือมาตรา ๒๕ เพื่อตรวจหรือควบคุมให้การเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) เข้าไปในอาคาร หรือสถานที่อื่นใด ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อตรวจค้นและยึดหรืออายัดสัตว์หรือซากสัตว์ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือจับกุมผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ โดยไม่ต้องมีหมายค้น ในกรณีดังต่อไปนี้

(ก) เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำในอาคารหรือสถานที่นั้น

(ข) เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไป หรือมีเหตุอันแน่นแฟ้นควรสงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในอาคารหรือสถานที่นั้น

(ค) เมื่อมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าสัตว์หรือซากสัตว์ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้ซ่อนหรืออยู่ในอาคารหรือสถานที่นั้น ประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าเนื่องจากการเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้สัตว์หรือซากสัตว์ หรือพยานหลักฐานนั้นจะถูกโยกย้าย ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

(ง) เมื่อผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าของอาคารหรือสถานที่ และการจับนั้นมีหมายจับหรือจับได้โดยไม่ต้องมีหมายตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้

(๓) สั่งเจ้าของหรือผู้ควบคุมยานพาหนะให้หยุดหรือจอด เพื่อตรวจหรือควบคุมให้การเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ หรือเพื่อตรวจค้นยานพาหนะในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(๔) จับกุมผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้โดยไม่ต้องมีหมายจับเมื่อปรากฏว่ามีการกระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุอันที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้ เพื่อดำเนินการตามมาตรา ๗๗ หรือเพื่อส่งพนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(๕) ตรวจสัตว์หรือซากสัตว์ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ หรือในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(๖) ยึดหรืออายัดสัตว์หรือซากสัตว์ ยานพาหนะ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ไม่รวมถึงสัตว์หรือซากสัตว์ตามมาตรา ๔๑ วรรคสาม

ในการนี้ให้สารวัตรมีอำนาจสอบถามข้อเท็จจริง หรือเรียกเอกสารหรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องจากเจ้าของอาคารหรือสถานที่ หรือเจ้าของหรือผู้ควบคุมยานพาหนะนั้นได้

การดำเนินการตาม (๑) หรือ (๒) ให้กระทำได้ระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและตก หรือในเวลาทำการของสำนักงานและสถานประกอบการของผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ หรือ

มาตรา ๒๕ หรือของอาคารหรือสถานที่นั้น ทั้งนี้ หากยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จ จะดำเนินการต่อไปจนแล้วเสร็จก็ได้

การดำเนินการตาม (๑) ให้ปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด ระเบียบดังกล่าวอย่างน้อยต้องกำหนดถึงการแสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าไป การมอบบันทึกเหตุผลในการเข้าไปให้แก่เจ้าของสำนักงานหรือสถานประกอบการ และการรายงานผลการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้บังคับบัญชา การค้นและการจับตามาตรานี้ให้สารวัตรปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การดำเนินการของสารวัตรตามมาตรา นี้ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

มาตรา ๔๑ ให้สารวัตรมีอำนาจยึดหรืออายัดสัตว์หรือซากสัตว์ที่นำเข้า หรือนำผ่านราชอาณาจักร เมื่อสัตว์หรือซากสัตว์ดังกล่าวมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นโรคระบาดหรือเป็นพาหะของโรคระบาด

ในกรณีที่สัตว์หรือซากสัตว์ตามวรรคหนึ่งเป็นโรคระบาด หรือเป็นพาหะของโรคระบาด ให้สัตวแพทย์ทำลายสัตว์หรือซากสัตว์นั้น หรือจัดการโดยวิธีอื่นตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

ในกรณีที่สัตว์หรือซากสัตว์ตามวรรคหนึ่งได้นำเข้า หรือนำผ่านราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๓๑ หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๒ ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) กรณีที่สัตว์หรือซากสัตว์ดังกล่าวมิได้เป็นโรคระบาดหรือมิได้เป็นพาหะของโรคระบาด ให้สารวัตรมีอำนาจสั่งให้เจ้าของ ผู้นำเข้าหรือนำผ่านส่งกลับสัตว์หรือซากสัตว์นั้นไปยังประเทศต้นทาง ทั้งนี้ การดำเนินการส่งกลับให้เป็นไปตามที่อธิบดีประกาศกำหนด

(๒) กรณีที่วิธีการตรวจพิสูจน์ไม่อาจกระทำได้โดยง่ายหรือไม่คุ้มค่าในอันที่จะพิสูจน์ว่าสัตว์หรือซากสัตว์ดังกล่าวเป็นโรคระบาดหรือเป็นพาหะของโรคระบาด ให้สัตวแพทย์ทำลายสัตว์หรือซากสัตว์นั้น หรือจัดการโดยวิธีอื่นตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการยึด อายัดหรือทำลาย ให้เจ้าของ ผู้นำเข้าหรือนำผ่านสัตว์หรือซากสัตว์เป็นผู้รับผิดชอบ

มาตรา ๔๒ สัตว์หรือซากสัตว์ตามมาตรา ๔๑ วรรคสาม (๑) ให้ตกเป็นของกรมปศุสัตว์ ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ไม่ปรากฏเจ้าของ ผู้นำเข้าหรือนำผ่าน หรือไม่มีผู้มาแสดงตัวเป็นเจ้าของ ผู้นำเข้าหรือนำผ่านภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ได้มีการประกาศหาตัวบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้ การออกประกาศให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีประกาศกำหนด

(๒) เจ้าของ ผู้นำเข้าหรือนำผ่านไม่ส่งกลับหรือไม่สามารถส่งกลับไปยังประเทศต้นทางภายในเวลาสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งให้ส่งกลับ

สัตว์หรือซากสัตว์ตามมาตรา ๔๑ วรรคสาม (๑) เป็นของเสียง่าย หรือถ้าเก็บไว้ จะเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหาย หรือจะเสียค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาเกินค่าของสิ่งนั้น สารวัตร ที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดีจะจัดการขายทอดตลาดเสียก่อนที่สิ่งนั้นจะตกเป็นของกรมปศุสัตว์ก็ได้ ทั้งนี้ ให้นำความในมาตรา ๔๕ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เมื่อพ้นกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้สารวัตรที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดีมีอำนาจ ดำเนินการขายทอดตลาดสัตว์หรือซากสัตว์ตามวรรคหนึ่ง ทั้งนี้ ให้นำความในมาตรา ๔๖ มาใช้บังคับโดย อนุโลม

มาตรา ๔๓ ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สารวัตรเป็นพนักงาน ฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๔๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของสัตวแพทย์หรือสารวัตรตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ แสดงบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามแบบที่อธิบดีประกาศกำหนด

หมวด ๕

การขายทอดตลาด การจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัล

มาตรา ๔๕ สิ่งที่ยึดหรืออายัดไว้ตามมาตรา ๔๐ (๖) ให้ตกเป็นของกรมปศุสัตว์ ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ไม่ปรากฏเจ้าของ หรือไม่มีผู้มาแสดงตัวเป็นเจ้าของภายในสี่สิบห้าวันนับแต่ วันที่ได้มีการประกาศหาตัวเจ้าของ ทั้งนี้ การออกประกาศดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และ วิธีการที่อธิบดีประกาศกำหนด

(๒) ไม่มีการดำเนินคดีและผู้เป็นเจ้าของมิได้ร้องขอคืนภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ ได้รับแจ้งคำสั่งว่าไม่มีการดำเนินคดี

(๓) มีการดำเนินคดีและพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีหรือศาลไม่ได้ พิพากษาให้รับ และผู้เป็นเจ้าของมิได้ร้องขอคืนภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งเด็ดขาด ไม่ฟ้องคดี หรือวันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด แล้วแต่กรณี

สิ่งที่ยึดหรืออายัดไว้ตามมาตรา ๔๐ (๖) เป็นของเสียง่าย หรือถ้าเก็บไว้จะเป็นการ เสี่ยงต่อความเสียหาย หรือจะเสียค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาเกินค่าของสิ่งนั้น สารวัตรที่ได้รับมอบหมาย จากอธิบดีจะจัดการขายทอดตลาดเสียก่อนคดีถึงที่สุด หรือก่อนที่สิ่งนั้นจะตกเป็นของกรมปศุสัตว์ก็ได้

เงินค่าของสิ่งนั้นเมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้ว เหลือเงินจำนวนสุทธิเท่าใดให้ยึดไว้แทนสิ่งนั้นโดยฝากไว้กับธนาคารของรัฐ หรือธนาคารพาณิชย์ตามที่ตกลงกับกระทรวงการคลัง

มาตรา ๔๖ สิ่งที่ยึดหรืออายัดไว้ตามมาตรา ๔๐ (๖) เฉพาะในส่วนที่ตกเป็นของกรมปศุสัตว์ตามมาตรา ๔๕ วรรคหนึ่ง สารวัตรที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดีมีอำนาจดำเนินการขายทอดตลาด และให้หักเงินที่ขายได้เป็นค่าใช้จ่ายตามที่จ่ายจริงในการดำเนินการใด ๆ เพื่อให้สัตว์หรือซากสัตว์ของกลางปลอดภัยจากโรคระบาด เหลือเท่าใดให้หักไว้ไม่เกินกึ่งหนึ่งเพื่อจ่ายเป็นเงินสินบนและเงินรางวัล ส่วนที่เหลือให้นำส่งเป็นเงินรายได้แผ่นดิน การจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

มาตรา ๔๗ ในกรณีที่มีการจับกุมผู้กระทำความผิด เมื่อพนักงานอัยการร้องขอให้ศาลสั่งจ่ายเงินสินบนแก่ผู้นำจับ ร้อยละยี่สิบห้าและเงินรางวัลแก่ผู้จับ ร้อยละสามสิบของจำนวนเงินสุทธิจากการขายทอดตลาดของกลางที่ศาลสั่งให้ริบ ส่วนที่เหลือให้นำส่งเป็นเงินรายได้แผ่นดิน

มาตรา ๔๘ การขายทอดตลาดตามมาตรา ๔๕ วรรคสอง มาตรา ๔๖ หรือมาตรา ๔๗ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๔๙ ในกรณีที่มีของกลางตามมาตรา ๔๖ หรือมาตรา ๔๗ แต่ขายทอดตลาดของกลางไม่ได้ หรือในกรณีที่ไม่มีของกลาง ให้จ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลจากเงินค่าปรับที่ได้ชำระต่อศาลหรือค่าปรับจากการเปรียบเทียบไม่เกินกึ่งหนึ่งของจำนวนเงินค่าปรับดังกล่าว การจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

มาตรา ๕๐ ในกรณีที่ไม่มีผู้มารับเงินสินบนและเงินรางวัลตามมาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ หรือมาตรา ๔๙ ภายในห้าปี ให้นำส่งเป็นเงินรายได้แผ่นดิน

หมวด ๖

การอุทธรณ์

มาตรา ๕๑ ในกรณีที่นายทะเบียนไม่ออกใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ หรือมาตรา ๒๕ ไม่ต่ออายุใบอนุญาตตามมาตรา ๒๖ หรือไม่ออกใบแทนใบอนุญาตตามมาตรา ๒๙ ผู้ยื่นคำขอมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวเป็นหนังสือต่อรัฐมนตรีภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งนั้น

คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

ในกรณีที่นายทะเบียนไม่อนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาต ก่อนที่รัฐมนตรีจะมีคำวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคสอง รัฐมนตรีอาจพิจารณาอนุญาตให้ประกอบกิจการไปพลางก่อนได้ เมื่อมีคำขอของผู้อุทธรณ์

มาตรา ๕๒ ในกรณีที่นายทะเบียนมีคำสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตตามมาตรา ๓๗ ผู้รับใบอนุญาตซึ่งถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต มีสิทธิอุทธรณ์เป็นหนังสือต่อรัฐมนตรี ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่ง

การอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่ง ย่อมไม่เป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่งพักใช้หรือคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาต

คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

มาตรา ๕๓ การพิจารณาอุทธรณ์ตามมาตรา ๕๑ และมาตรา ๕๒ ให้รัฐมนตรีพิจารณาอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำอุทธรณ์ ถ้ามีเหตุจำเป็นไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้มีหนังสือแจ้งให้ผู้อุทธรณ์ทราบก่อนครบกำหนดระยะเวลานั้น ในการนี้ให้ขยายระยะเวลาพิจารณาอุทธรณ์ออกไปได้อีกไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าว

หมวด ๗

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๕๔ เจ้าของสัตว์ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๗ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับเป็นรายวันอีกวันละไม่เกินหนึ่งพันบาทจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา ๕๕ เจ้าของสัตว์หรือซากสัตว์ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๖ เจ้าของสัตว์ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๙ วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๕๗ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๘ เจ้าของสัตว์ผู้ใดไม่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ สารวัตร หรือสัตวแพทย์ ภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ทราบว่ามีสัตว์ป่วยหรือตายตามมาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

เจ้าของสัตว์ผู้ใดไม่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ สารวัตร หรือสัตวแพทย์ภายในเวลา สิบสองชั่วโมงนับแต่เวลาที่ทราบว่ามีสัตว์ป่วยหรือตายในท้องที่ที่มีการประกาศเขตโรคระบาดชั่วคราว เขตโรคระบาดหรือเขตเฝ้าระวังโรคระบาดตามมาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่ง เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๙ เจ้าของสัตว์ผู้ใดไม่ดำเนินการตามมาตรา ๑๑ วรรคสอง หรือไม่ปฏิบัติตาม มาตรา ๑๑ วรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๐ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๑ วรรคสาม มาตรา ๑๔ วรรคสอง หรือมาตรา ๑๕ วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๑ เจ้าของสัตว์ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือสารวัตร ตามมาตรา ๑๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้ง ปรับ

มาตรา ๖๒ เจ้าของสัตว์หรือซากสัตว์ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของสัตวแพทย์ตาม มาตรา ๑๓ หรือมาตรา ๓๙ (๑) หรือ (๒) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกิน สองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๓ เจ้าของที่ดินผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่ เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๖๔ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับ ไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๕ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๒๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๖ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๔ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ หรือมาตรา ๒๕ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนดตามมาตรา ๒๔ วรรคสอง หรือมาตรา ๒๕ วรรคสอง แล้วแต่กรณี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๗ ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ หรือมาตรา ๒๕ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๖๘ ผู้ใดนำเข้า นำออกหรือนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์โดย ไม่ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๓๑ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกิน สองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๙ ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๓๑ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๒ วรรคหนึ่ง หรือฝ่าฝืนประกาศของอธิบดีที่ออกตามมาตรา ๓๒ วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือ ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๗๐ ผู้ใดฝ่าฝืนประกาศของรัฐมนตรีที่ออกตามมาตรา ๓๒ วรรคสอง ต้อง ระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๗๑ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๓ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน หนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๓๓ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่สัตวแพทย์ กำหนดในใบอนุญาตตามมาตรา ๓๓ วรรคสี่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกิน หนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๗๒ ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๓๓ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๔ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๗๓ ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ หรือมาตรา ๒๕ ผู้ใดฝ่าฝืน มาตรา ๓๗ วรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ

มาตรา ๗๔ เจ้าของยานพาหนะ อาคารหรือสถานที่ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของสัตวแพทย์ตามมาตรา ๓๙ (๓) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๗๕ ผู้ใดต่อสู้หรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ สารวัตรหรือสัตวแพทย์ตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกตามสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ของสัตวแพทย์ตามมาตรา ๓๙ วรรคสอง หรือสารวัตรตามมาตรา ๔๐ วรรคหก หรือไม่ให้อ้อยคำ ไม่ส่งเอกสารหรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องตามมาตรา ๔๐ วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๗๖ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล ให้กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนร่วมรู้เห็นหรือยินยอมในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น

มาตรา ๗๗ บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษปรับสถานเดียวหรือโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีไม่ว่าจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ ให้อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบได้ และเมื่อผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในระยะเวลาที่กำหนดแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การเปรียบเทียบตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

มาตรา ๗๘ เมื่อศาลได้พิพากษาลงโทษผู้ใดเนื่องจากได้กระทำความผิดตามมาตรา ๑๐ มาตรา ๑๘ มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๔ มาตรา ๒๕ มาตรา ๓๑ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ หรือมาตรา ๓๔ ให้ศาลมีอำนาจสั่งริบบรรดาสัตว์ ชากสัตว์ ยานพาหนะ เครื่องหมายประจำตัวสัตว์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ภาชนะบรรจุ หรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเสียทั้งสิ้น เว้นแต่ทรัพย์สินดังกล่าวเป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด

ในกรณีที่ศาลสั่งให้ริบทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งแล้ว หากปรากฏในภายหลังโดยคำร้องของเจ้าของแท้จริงว่าผู้เป็นเจ้าของแท้จริงมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ให้ศาลสั่งให้คืนทรัพย์สินดังกล่าว แต่คำร้องของเจ้าของแท้จริงนั้นจะต้องกระทำต่อศาลภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด

บรรดาสั่งที่ศาลสั่งริบตามวรรคหนึ่งให้ตกเป็นของกรมปศุสัตว์และให้สารวัตรที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดีมีอำนาจดำเนินการขายทอดตลาดหรือจัดการอย่างอื่นตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๗๙ บรรดาใบอนุญาตที่ได้ออกให้ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๙ และพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๒ ให้ใช้ได้ต่อไปจนกว่าจะสิ้นอายุ และถ้าจะต่ออายุใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ยื่นคำขอก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุ

มาตรา ๘๐ คำขออนุญาตใด ๆ ที่ได้ยื่นไว้ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๙ และพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๒ และยังอยู่ในระหว่างการพิจารณา ให้ถือว่าเป็นคำขออนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม และถ้าคำขออนุญาตดังกล่าวมีข้อความแตกต่างไปจากคำขออนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้แก้ไขเพิ่มเติมคำขออนุญาตเพื่อให้การเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ได้

มาตรา ๘๑ บรรดากฎกระทรวง ประกาศ หรือระเบียบ ที่ออกตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๙ และพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๒ คงใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ จนกว่าจะมีกฎกระทรวง ประกาศ หรือระเบียบ ที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

การดำเนินการออกกฎกระทรวง ประกาศ หรือระเบียบตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หากไม่สามารถดำเนินการได้ ให้รัฐมนตรีรายงานเหตุผลที่ไม่อาจดำเนินการได้ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ

อัตราค่าธรรมเนียม

(๑)	คำขออนุญาต หรือคำขอต่ออายุใบอนุญาตตาม มาตรา ๒๔ หรือมาตรา ๒๕	ฉบับละ	๑๐๐ บาท
(๒)	ใบอนุญาตทำการค้าในลักษณะคนกลางซึ่งสัตว์ตาม มาตรา ๒๔ ในกรณีต่อไปนี้		
	(ก) นำเข้าในราชอาณาจักร	ฉบับละ	๒๐,๐๐๐ บาท
	(ข) ส่งออกนอกราชอาณาจักร	ฉบับละ	๒๐,๐๐๐ บาท
	(ค) นำเข้าในและส่งออกนอกราชอาณาจักร	ฉบับละ	๓๐,๐๐๐ บาท
	(ง) ภายในราชอาณาจักร	ฉบับละ	๔,๐๐๐ บาท
	(จ) ภายในจังหวัด	ฉบับละ	๑,๐๐๐ บาท
(๓)	ใบอนุญาตทำการค้าในลักษณะคนกลางซึ่งซากสัตว์ ตามมาตรา ๒๔ ในกรณีต่อไปนี้		
	(ก) นำเข้าในราชอาณาจักร	ฉบับละ	๔,๐๐๐ บาท
	(ข) ส่งออกนอกราชอาณาจักร	ฉบับละ	๔,๐๐๐ บาท
	(ค) นำเข้าในและส่งออกนอกราชอาณาจักร	ฉบับละ	๕,๐๐๐ บาท
	(ง) ภายในราชอาณาจักร	ฉบับละ	๑,๐๐๐ บาท
	(จ) ภายในจังหวัด	ฉบับละ	๒๐๐ บาท
(๔)	ใบอนุญาตขาย จำหน่าย จ่าย แจก แลก เปลี่ยน หรือ มีไว้เพื่อขายซึ่งเอ็มบริโอ น้ำเชื้อสำหรับผสมพันธุ์ หรือ พ่อพันธุ์ของสัตว์ตามมาตรา ๒๕ ในกรณีต่อไปนี้		
	(ก) ส่งออกนอกราชอาณาจักร	ฉบับละ	๘,๐๐๐ บาท
	(ข) ภายในราชอาณาจักร	ฉบับละ	๒,๐๐๐ บาท
(๕)	ใบอนุญาตนำสัตว์เข้ามาในราชอาณาจักร		
	(ก) ช้าง	เชือกละ	๒,๕๐๐ บาท
	(ข) ม้า โค กระบือ ลา ล่อ แพะ แกะ สุกร	ตัวละ	๑,๐๐๐ บาท
	(ค) สุนัข แมว กระต่าย ลิง ชะนี	ตัวละ	๕๐๐ บาท
	(ง) นกกระเจอกเทศ นกอีมู	ตัวละ	๒,๐๐๐ บาท

(จ) ไก่ เป็ด ห่าน และสัตว์ปีกชนิดอื่น	ตัวละ	๕๐ บาท
(ฉ) สัตว์ชนิดอื่น	ตัวละ	๑,๐๐๐ บาท
		ในกรณีที่ไม่สะดวก
		ในการนับจำนวนให้คิด
		เป็นกิโลกรัมละ ๑,๐๐๐
		บาท
(ช) น้ำเชื้อสำหรับผสมพันธุ์	โดสละ	๑๐๐ บาท
(ซ) เอ็มบริโอ	ตัวละ	๑,๐๐๐ บาท
(ฌ) ไข่นกกระทา นกกระทา ไข่นกอีมู สำหรับใช้ทำพันธุ์	ฟองละ	๕๐๐ บาท
(ญ) ไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์	ฟองละ	๕๐ บาท
(๖) ใบอนุญาตนำสัตว์ออกนอกราชอาณาจักร		
(ก) ช้าง	เชือกละ	๕๐๐,๐๐๐ บาท
(ข) ม้า โค กระบือ ลา ล่อ แพะ แกะ สุกร	ตัวละ	๕๐๐ บาท
(ค) สุนัข แมว กระต่าย ลิง ชะนี	ตัวละ	๒๕๐ บาท
(ง) นกกระทา นกอีมู	ตัวละ	๕๐๐ บาท
(จ) ไก่ เป็ด ห่าน และสัตว์ปีกชนิดอื่น	ตัวละ	๒๕ บาท
(ฉ) สัตว์ชนิดอื่น	ตัวละ	๕๐๐ บาท
		ในกรณีที่ไม่สะดวก
		ในการนับจำนวนให้คิด
		เป็นกิโลกรัมละ ๕๐๐
		บาท
(ช) น้ำเชื้อสำหรับผสมพันธุ์	โดสละ	๕๐ บาท
(ซ) เอ็มบริโอ	ตัวละ	๕๐๐ บาท
(ฌ) ไข่นกกระทา นกกระทา ไข่นกอีมู สำหรับใช้ทำพันธุ์	ฟองละ	๕๐ บาท
(ญ) ไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์	ฟองละ	๒๕ บาท
(๗) ใบอนุญาตนำสัตว์ผ่านราชอาณาจักร		
(ก) ช้าง	เชือกละ	๒๐๐,๐๐๐ บาท
(ข) ม้า โค กระบือ ลา ล่อ แพะ แกะ สุกร	ตัวละ	๑,๐๐๐ บาท
(ค) สุนัข แมว กระต่าย ลิง ชะนี	ตัวละ	๕๐๐ บาท
(ง) นกกระทา นกอีมู	ตัวละ	๒๕๐ บาท
(จ) ไก่ เป็ด ห่าน และสัตว์ปีกชนิดอื่น	ตัวละ	๕๐ บาท

(ฉ) สัตว์ชนิดอื่น	ตัวละ	๕๐๐ บาท ในกรณีที่ไม้สะดวก ในการนับจำนวนให้คิด เป็นกิโลกรัมละ ๕๐๐ บาท
(ช) น้ำเชื้อสำหรับผสมพันธุ์	โดสละ	๕๐ บาท
(ซ) เอ็มบริโอ	ตัวละ	๒๐๐ บาท
(ฌ) ไข่นกกระทาออกเทศ ไข่นกอีมู สำหรับใช้ทำพันธุ์	ฟองละ	๕๐ บาท
(ญ) ไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์	ฟองละ	๕ บาท
(๘) ใบอนุญาตนำซากสัตว์เข้ามาในราชอาณาจักร	กิโลกรัมละ	๑๐๐ บาท
(๙) ใบอนุญาตนำซากสัตว์ออกนอกราชอาณาจักร	กิโลกรัมละ	๕ บาท
(๑๐) ใบอนุญาตนำซากสัตว์ผ่านราชอาณาจักร	กิโลกรัมละ	๕ บาท
(๑๑) ใบแทนใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ หรือมาตรา ๒๕	ฉบับละ	๑๐๐ บาท
(๑๒) การต่ออายุใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ หรือ มาตรา ๒๕	ครั้งละ	เท่ากับค่าธรรมเนียม สำหรับใบอนุญาตนั้น
(๑๓) การโอนใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ หรือ มาตรา ๒๕	ครั้งละ	๑๐๐ บาท
(๑๔) การเปลี่ยนแปลงแก้ไขรายการในใบอนุญาตตาม มาตรา ๒๔ หรือมาตรา ๒๕	ครั้งละ	๑๐๐ บาท
(๑๕) ค่าทำลายเชื้อโรคผ่านด่านกักกันสัตว์ (ก) สัตว์	ตัวละ	๕๐ บาท ในกรณีที่ไม้สะดวก ในการนับจำนวนให้คิด เป็นกิโลกรัมละ ๕๐ บาท

(ข) ชากสัตว์	กิโลกรัมละ	๑ บาท
(๑๖) ค่าที่พักสัตว์ที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรหรือส่งไปต่างประเทศ		
(ก) ช้าง	เชือกละ	๕,๐๐๐ บาท
(ข) ม้า โค กระบือ	ตัวละ	๕๐๐ บาท
(ค) สุกร	ตัวละ	๓๐๐ บาท
(ง) สุนัข แมว	ตัวละ	๑,๐๐๐ บาท
(จ) แพะ แกะ	ตัวละ	๒๐๐ บาท
(ฉ) ไก่ เป็ด ห่าน และสัตว์ปีกชนิดอื่น	ตัวละ	๕๐ บาท
(ช) สัตว์ชนิดอื่น	ตัวละ	๕๐๐ บาท
ในกรณีที่ไม้สะดวก ในการนับจำนวนให้คิด เป็นกิโลกรัมละ ๕๐๐ บาท		
(๑๗) ค่าที่พักซากสัตว์ที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรหรือส่งไปต่างประเทศ		
(ก) โค กระบือ สุกร	กิโลกรัมละ	๑๐ บาท
(ข) แพะ แกะ	กิโลกรัมละ	๕ บาท
(ค) ไก่ เป็ด ห่าน และสัตว์ปีกชนิดอื่น	กิโลกรัมละ	๕ บาท
(ง) สัตว์ชนิดอื่น	กิโลกรัมละ	๑๐ บาท
(๑๘) ค่าขออื่นๆ	ฉบับละ	๕๐ บาท

ในการคำนวณน้ำหนัก ถ้ามีเศษของกิโลกรัม ตั้งแต่ ๕๐๐ กรัมขึ้นไป ให้คิดเป็น ๑ กิโลกรัม ถ้าไม่ถึง ๕๐๐ กรัม ให้ปัดทิ้ง

ร่างบันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่..)

พ.ศ.

หลักการ

แก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ และพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒

เหตุผล

เนื่องจากบทบัญญัติบางมาตราของพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ และพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายไม่ครอบคลุมถึงสภาพที่แท้จริง และไม่ทันต่อความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมอาหารสัตว์และการเลี้ยงสัตว์ในปัจจุบัน ทำให้การกำกับดูแลเกี่ยวกับคุณภาพอาหารสัตว์อยู่ในวงจำกัด เป็นสาเหตุให้มีสารไม่พึงประสงค์ตกค้างในเนื้อสัตว์หรือผลิตภัณฑ์สัตว์ ซึ่งจะมีผลเสียต่อสุขภาพอนามัยของผู้บริโภคได้ และเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวก รวดเร็ว และลดภาระของประชาชน โดยการปรับเปลี่ยนบทกำหนดโทษบางมาตราเพิ่มเติมจากโทษจำคุกให้มาเป็นโทษปรับแทน และกำหนดให้อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายที่มีอำนาจเปรียบเทียบปรับสำหรับคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว หรือมีโทษปรับและจำคุกไม่เกินหนึ่งปี จึงจำเป็นต้องตราเป็นพระราชบัญญัตินี้

ร่าง

พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่...)

พ.ศ.

.....

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลซึ่ง มาตรา ๒๙ ประกอบมาตรา ๓๕ มาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติ ให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของ รัฐสภาดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่...) พ.ศ."

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกนิยามคำว่า "อาหารสัตว์" ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ และให้ใช้นิยามต่อไปนี้แทน

"อาหารสัตว์" หมายความว่า

(๑) วัตถุประสงค์มุ่งหมายเพื่อใช้หรือใช้เลี้ยงสัตว์ โดยการให้กิน ต้ม หรือเลีย หรือ

(๒) วัตถุประสงค์มุ่งหมายเพื่อใช้หรือใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหารสัตว์"

มาตรา ๔ ให้เพิ่มนิยามในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ ดังต่อไปนี้

"อาหารสัตว์ควบคุมเฉพาะ" หมายความว่า อาหารสัตว์ที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและ สังคม หรืออาจเป็นอันตรายต่อสัตว์ หรือส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคเนื้อสัตว์โดยรวม ซึ่งผู้ได้รับใบอนุญาตผลิตอาหารสัตว์ เพื่อขายหรือนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์เพื่อขายต้องขึ้นทะเบียน โดยรัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นอาหารสัตว์ควบคุมเฉพาะ ตามคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์

“ด้านนำเข้า” หมายความว่า ท่า หรือที่แห่งใดในราชอาณาจักร ที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นการตรวจสอบอาหารสัตว์ที่นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความใน (๑) (๒) (๓) และ (๔) ของมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ และให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๒/๑) และ (๘) ของมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ โดยให้ใช้ความต่อไปนี้เป็น

“ มาตรา ๖ เพื่อประโยชน์ในการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนด

(๑) ชื่อ ประเภท ชนิด หรือลักษณะของอาหารสัตว์ควบคุมเฉพาะ

(๒) คุณภาพหรือมาตรฐานของอาหารสัตว์ควบคุมเฉพาะ ตามชื่อ ประเภท ชนิดของอาหารสัตว์ และสำหรับสัตว์ ตามชนิด อายุ หรือ ขนาดหรือน้ำหนักของสัตว์ ตลอดจน หลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการผลิตเพื่อขาย หรือนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์เพื่อขาย หรือขายอาหารสัตว์นั้น

(๒/๑) คุณภาพหรือมาตรฐานของอาหารสัตว์นอกจากอาหารสัตว์ ตาม (๑) ตลอดจน หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการผลิตเพื่อขาย หรือนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์เพื่อขาย หรือ การขายอาหารสัตว์นั้น โดยจะประกาศกำหนดด้วยหรือไม่ก็ได้

(๓) ชื่อ ประเภท ชนิดหรือลักษณะของอาหารสัตว์ที่ห้ามมิให้ผลิต นำเข้า หรือขาย ตลอดจน หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ห้ามไว้

(๔) ชื่อ ประเภท ชนิดหรือลักษณะของวัตถุที่เติมในอาหารสัตว์ที่ใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหารสัตว์เพื่อขาย ตลอดจนหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการให้ใช้เป็นส่วนผสมนั้น

----- ๙ ล ๙ -----

(๘) หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการทำลาย หรือการส่งกลับไปนอกราชอาณาจักร ซึ่งอาหารสัตว์ที่ผลิต หรือนำเข้า หรือขายโดยไม่มีค่าخذใช้ให้แก่ผู้ที่ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือผู้ที่ปฏิบัติถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ แต่อาหารสัตว์นั้นเป็นพาหนะของโรคระบาดสัตว์ในขณะนั้น หรือภายหลังจากนำเข้ามาแล้ว”

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้เป็น

“มาตรา ๗ ให้มีคณะกรรมการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์คณะหนึ่ง ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธานกรรมการ อธิบดีกรมปศุสัตว์ เป็นรองประธาน กับกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งอีกไม่เกินสิบสองคน ในจำนวนนี้จะต้องแต่งตั้งจากเกษตรกรสี่คน เป็นกรรมการ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ เป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้กรมปศุสัตว์ ทำหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินงานตามมติของคณะกรรมการ”

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๘ ให้กรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้ แต่ต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไป จนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการใหม่ขึ้นมาแทน แต่ต้องไม่เกินหกสิบวัน นับแต่วันที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ

ให้กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งขึ้นใหม่ตามวรรคสอง ดำรงตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งนั้น”

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔ ห้ามมิให้ผู้ใดผลิตเพื่อขาย หรือนำเข้าเพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์ควบคุมเฉพาะ เว้นแต่ ได้รับใบอนุญาตผลิตอาหารสัตว์หรือใบอนุญาตนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์จากผู้อนุญาต

การขออนุญาตและการออกใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และเวลาที่กำหนดในกฎกระทรวง”

มาตรา ๙ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๕ ห้ามมิให้ผู้ใด ขายอาหารสัตว์ควบคุมเฉพาะตาม มาตรา ๖ (๑) เว้นแต่ ได้รับอนุญาตขายอาหารสัตว์จากผู้อนุญาต

การขออนุญาตและการออกใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และเวลาที่กำหนดในกฎกระทรวง”

มาตรา ๑๐ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๓ (๓) แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(3) จัดให้มีฉลากขนาดพอสมควรปิดหรือติดไว้ที่ภาชนะบรรจุอาหารสัตว์ให้เห็นได้ชัดเจน ข้อความในฉลากต้องเป็นภาษาไทยหรือจะมีภาษาต่างประเทศที่มีข้อความอย่างเดียวกันกำกับไว้ด้วยก็ได้ และอย่างน้อยต้องมีข้อความดังต่อไปนี้

(ก) ชื่อ ประเภท ชนิด หรือลักษณะของอาหารสัตว์ และสำหรับสัตว์ตามชนิด อายุ หรือขนาดหรือน้ำหนักของสัตว์

(ข) ชื่ออาหารสัตว์ ทางการค้า หรือเครื่องหมายการค้า หรือเครื่องหมายอื่นใด ซึ่งแสดงที่ภาชนะบรรจุอาหารสัตว์และเลขทะเบียนอาหารสัตว์ควบคุมเฉพาะ ตามใบสำคัญการขึ้นทะเบียนอาหารสัตว์

(ค) ชื่อผู้ผลิตและสถานที่ผลิต

- (ง) น้ำหนักสุทธิตามระบบเมตริกของอาหารสัตว์ที่บรรจุในภาชนะบรรจุนั้น
- (จ) ชื่อของวัตถุดิบที่สำคัญซึ่งใช้เป็นส่วนผสม
- (ฉ) คุณภาพของอาหารสัตว์ ตามที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว
- (ช) วัน เดือน ปี ที่ผลิตอาหารสัตว์ และวัน เดือน ปี ที่อาหารสัตว์ล่วงอายุ
- (ซ) วิธีการใช้ หรือเงื่อนไขในการใช้อาหารสัตว์”

มาตรา ๑๑ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๒๔/๑ มาตรา ๒๔/๒ และมาตรา ๒๔/๓ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕

“มาตรา ๒๔/๑ เพื่อเป็นการส่งเสริมการส่งออก หรือการจัดการผลิตอาหารสัตว์ที่ดี มีระบบประกันคุณภาพอาหารสัตว์ ทำให้ปลอดภัยต่อสัตว์และผู้บริโภคผลิตภัณฑ์สัตว์ ผู้อนุญาตจะออกใบรับรองให้ โดยผู้ร้องขอจะต้องเสียค่าธรรมเนียม

การกำหนดชื่อ ประเภท หรือชนิดของระบบการประกันคุณภาพอาหารสัตว์หรืออื่นใดที่เกี่ยวข้องกับอาหารสัตว์ ตลอดจนการขอใบรับรองและการออกใบรับรองให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๒๔/๒ ใบรับรองตามมาตรา ๒๔/๑ ให้ใช้ได้ในระยะเวลาดังนี้

- (๑) ใบรับรองระบบการประกันคุณภาพอาหารสัตว์ให้ใช้ได้สามปี นับแต่วันออกใบรับรอง
- (๒) ใบรับรองอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับอาหารสัตว์เพื่อการส่งออกนอกราชอาณาจักรให้ใช้ได้เฉพาะครั้งเท่านั้น

มาตรา ๒๔/๓ ถ้าผู้ขอรับใบรับรองตามมาตรา ๒๔/๑ ประสงค์จะขอต่ออายุใบรับรองให้ยื่นคำขอก่อนใบรับรองสิ้นอายุ การออกใบรับรองหรือไม่ออกใบรับรองจะต้องกระทำแล้วเสร็จภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับคำขอซึ่งมีรายละเอียดถูกต้องครบถ้วน

การขอต่ออายุใบรับรองและการออกใบรับรองให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด”

มาตรา ๑๒ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๕ ให้ผู้รับใบอนุญาตนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์เพื่อขายปฏิบัติ ดังนี้

(๑) จัดให้มีป้ายไว้ในที่เปิดเผยซึ่งเห็นได้ง่ายจากภายนอกอาคาร แสดงว่าเป็นสถานที่นำเข้าซึ่งอาหารสัตว์เพื่อขาย และ/หรือเป็นสถานที่เก็บอาหารสัตว์ซึ่งนำเข้าเพื่อขาย ลักษณะขนาดของป้าย และข้อความที่แสดงในป้ายให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๒) จัดให้มีใบรับรองของผู้ผลิตอาหารสัตว์ แสดงรายละเอียดการวิเคราะห์อาหารสัตว์ ทุกครั้งที่น่าเข้า

(๓) ในเวลานำเข้าต้องแสดงหนังสือรับรองจากหน่วยงานราชการของประเทศผู้ผลิต การกำหนดหนังสือรับรองนี้ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

(๔) จัดให้มีฉลากที่ภาชนะบรรจุอาหารสัตว์ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๓ (๓) เว้นแต่ความใน (ค) ให้ระบุชื่อผู้ที่ได้รับอนุญาตนำเข้าและสถานที่นำเข้าเพิ่มเติมไว้ด้วย”

มาตรา ๑๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๒๕/๑ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕

“มาตรา ๒๕/๑ อาหารสัตว์ที่นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร จะต้องผ่านการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ด่านนำเข้า

การตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ”

มาตรา ๑๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๓๒ อาหารสัตว์ปลอมปน ได้แก่

(๑) อาหารสัตว์ที่ใช้วัตถุดิบเป็นส่วนผสมไม่ตรงกับที่ขึ้นทะเบียนไว้ ยกเว้น วัตถุดิบซึ่งอาจมิได้โดยธรรมชาติตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด หรือ

(๒) อาหารสัตว์ที่สับเปลี่ยนใช้วัตถุดิบแทนบางส่วน หรือคัดแยกวัตถุดิบที่มีคุณค่าออกเสียบางส่วนและขายเป็นอาหารสัตว์แท้อย่างนั้น”

มาตรา ๑๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๓๓ อาหารสัตว์ผิดมาตรฐาน ได้แก่ อาหารสัตว์ที่มีคุณภาพไม่ถูกต้องตามมาตรฐานที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามมาตรา ๖ (๒) หรือมาตรา ๖(๒/๑) แล้วแต่กรณี”

มาตรา ๑๖ ให้ยกเลิกความใน (๒) ของมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๒) อาหารสัตว์ที่เป็นรา บุด เน่า หรือมีสิ่งใด ๆ ที่อาจเป็นพิษ หรืออาจเป็นอันตรายต่อสัตว์ ตามลักษณะ ชนิด หรือปริมาณที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด”

มาตรา ๑๗ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๓๔/๑ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕

“มาตรา ๓๔/๑ อาหารสัตว์ที่มีได้ขึ้นทะเบียน ได้แก่ อาหารสัตว์ควบคุมเฉพาะที่มีได้ขึ้นทะเบียนไว้ตามมาตรา ๓๗”

มาตรา ๑๘ ให้ยกเลิกความใน (๒) ของมาตรา ๓๖ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๒) ออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ผลิต หรือผู้นำเข้า หรือผู้ขายซึ่งอาหารสัตว์งดการผลิตหรือนำเข้า หรือขายอาหารสัตว์ที่ผลิตหรือนำเข้าโดยไม่ได้ขึ้นทะเบียนอาหารสัตว์ หรืออาหารสัตว์ ที่ปรากฏ

จากผลการตรวจพิสูจน์ว่าเป็นอาหารสัตว์ที่ไม่สมควรใช้เลี้ยงสัตว์ หรืออาหารสัตว์ที่อยู่ระหว่างการออกประกาศกระทรวงกำหนดอาหารสัตว์ที่ห้ามมิให้ผลิต นำเข้า หรือขาย ตามมาตรา ๖(๓)"

มาตรา ๑๙ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๓๗ ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๑๔ ผู้ใดประสงค์จะผลิตเพื่อขาย หรือนำเข้าเพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์ควบคุมเฉพาะ ต้องนำอาหารสัตว์ชนิดนั้นมาขอขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เสียก่อน และเมื่อได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนอาหารสัตว์แล้ว จึงจะผลิตอาหารสัตว์เพื่อขายหรือนำเข้าเพื่อขายซึ่งอาหารสัตว์นั้นได้

การขอขึ้นทะเบียนและการออกใบสำคัญการขึ้นทะเบียนอาหารสัตว์ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง"

มาตรา ๒๐ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๓๗/๑ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕

"มาตรา ๓๗/๑ บทบัญญัติแห่งมาตรา ๓๗ ไม่ให้ใช้บังคับแก่ผู้รับใบอนุญาตผลิตอาหารสัตว์ควบคุมเฉพาะที่ผลิตอาหารสัตว์เพื่อนำไปใช้เลี้ยงสัตว์ของตนเอง ทั้งนี้ ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด"

มาตรา ๒๑ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔๐ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๔๐ ผู้รับใบอนุญาตผลิต หรือนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ควบคุมเฉพาะ ต้องผลิตหรือนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ควบคุมเฉพาะให้ตรงตามที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้"

มาตรา ๒๒ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔๖ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๔๖ ผู้ใดประสงค์จะโฆษณาคุณภาพหรือสรรพคุณของอาหารสัตว์ทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ทางฉายภาพ ภาพยนตร์ หรือทางหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์อื่น หรือด้วยวิธีอื่นใด เพื่อประโยชน์ทางการค้า ให้นำเสียง ภาพ ภาพยนตร์หรือข้อความที่จะโฆษณาดังกล่าวนั้น ให้ผู้อนุญาตตรวจพิจารณาก่อนก็ได้

การพิจารณาของผู้อนุญาตตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในประกาศกระทรวง"

มาตรา ๒๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕๐ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๕๐ อาหารสัตว์ ภาชนะบรรจุ เอกสาร หรือสิ่งใด ๆ ที่ยึดหรืออายุได้ตามมาตรา ๔๘ (๓) ถ้าเป็นของเสียหรือค้างหรือชำร่วยจะเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหาย หรือจะเสีย ค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาเกินราคาตลาดของอาหารสัตว์ พนักงานเจ้าหน้าที่จะจัดการขายทอดตลาดอาหารสัตว์นั้น รวมทั้ง

ภาชนะบรรจุและเอกสารเสียก่อนกำหนดก็ได้ เมื่อหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินการแล้วเหลือเงินจำนวนสุทธิเท่าใดให้ยึดเงินนั้นไว้แทน หรือถ้าเก็บไว้จะเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหายหรืออันตรายที่จะเกิดจากสิ่งของ นั้นให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนทำลายหรือส่งกลับไปนอกราชอาณาจักรโดยไม่มีค่าชดใช้ให้ และถ้าหน่วยงานราชการต้องดำเนินการเองให้ผู้ฝ่าฝืนชำระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นให้แก่ทางราชการด้วย ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

สิ่งที่ยึดหรืออายัดในวรรคก่อนนี้ ถ้าไม่ปรากฏเจ้าของหรือผู้ครอง หรือพนักงานสอบสวนมีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องหรือพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดไม่ให้ริบ และผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองมิได้ร้องขอรับคืนภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันที่ยึดหรืออายัดหรือวันที่ทราบคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือวันที่ศาลพิพากษาถึงที่สุดไม่ให้ริบแล้วแต่กรณี ให้ตกเป็นของกรมปศุสัตว์เพื่อจัดการตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด"

มาตรา ๒๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๕๗ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามประกาศที่ออกตามความในมาตรา ๖ (๒) , (๒/๑) , (๔) , (๖) หรือ (๗) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

มาตรา ๒๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๕๗/๑ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕

"มาตรา ๕๗/๑ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามประกาศที่ออกตามความในมาตรา ๖ (๓) หรือ (๕) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

มาตรา ๒๖ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๕๘/๑ และมาตรา ๕๙/๑ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕

"มาตรา ๕๘/๑ ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดยังคงผลิต หรือนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ภายหลังที่ใบอนุญาตสิ้นอายุแล้ว โดยมีได้ยื่นคำขอต่อใบอนุญาต ต้องระวางโทษปรับวันละไม่เกินหนึ่งพันบาท ตลอดเวลาที่ใบอนุญาตขาดอายุ

มาตรา ๕๙/๑ ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดยังคงขายอาหารสัตว์ภายหลังที่ใบอนุญาตสิ้นอายุแล้ว โดยมีได้ยื่นคำขอต่อใบอนุญาต ต้องระวางโทษปรับวันละไม่เกินสองร้อยบาท ตลอดเวลาที่ใบอนุญาตขาดอายุ"

มาตรา ๒๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๖๔ ผู้ใดผลิตเพื่อขาย หรือนำเข้าซึ่งอาหารสัตว์เพื่อขายผิดมาตรฐานอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๓๑ (๒) หรือไม่ตรงตามที่ได้ขึ้นทะเบียนอาหารสัตว์ไว้ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๔๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

มาตรา ๒๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๖๘ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๖๘/๑ ผู้ใดผลิต นำเข้า หรือขายอาหารสัตว์ โดยฝ่าฝืนมาตรา ๓๖ (๒) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา ๒๙ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๖๙ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๖๙ ผู้ใดโฆษณาคุณภาพของอาหารสัตว์อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๔๕ หรือมาตรา ๔๗ หรือขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติตามมาตรา ๔๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา ๓๐ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๗๑/๑ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕

“มาตรา ๗๑/๑ บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษปรับสถานเดียว หรือที่มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ให้อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายเปรียบเทียบได้ ถ้าเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ควรถูกฟ้องหรือไม่ควรต้องรับโทษถึงจำคุก ทั้งนี้การเปรียบเทียบคดีให้เป็นไป ตามระเบียบที่อธิบดีประกาศกำหนด

เมื่อผู้กระทำผิดได้เสียค่าปรับตามที่เปรียบเทียบภายในระยะเวลาสิบห้าวัน ให้ถือว่าคดีเลิกกัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ถ้าผู้กระทำผิดไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบ หรือยินยอมแล้วแต่ไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดเวลาดังกล่าวให้ร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน เพื่อดำเนินคดีต่อไป

มาตรา ๓๑ ให้ยกเลิกอัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. ๒๕๒๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

อัตราค่าธรรมเนียม

- (๑) ใบอนุญาตผลิตอาหารสัตว์ หรือใบรับรองระบบการประกันคุณภาพอาหารสัตว์
- (ก) ประสิทธิภาพในการผลิตของเครื่องจักร
ไม่เกิน ๑๐ ตัน ต่อชั่วโมง ฉบับละ ๓,๐๐๐ บาท
- (ข) ประสิทธิภาพในการผลิตของเครื่องจักร
ส่วนที่เกิน ๑๐ ตัน ต่อชั่วโมง คิดเพิ่มจาก (ก)
เศษของหนึ่งตันให้คิดเป็นหนึ่งตัน
- (๒) ใบรับรองอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับอาหารสัตว์
เพื่อการส่งออกนอกราชอาณาจักร ฉบับละ ๒,๐๐๐ บาท
- (๓) ใบอนุญาตให้นำเข้าซึ่งอาหารสัตว์ ฉบับละ ๒๐,๐๐๐ บาท
- (๔) ใบอนุญาตขายอาหารสัตว์
- (ก) ขายส่งและขายปลีก ฉบับละ ๕๐๐ บาท
- (ข) ขายปลีก ฉบับละ ๒๐๐ บาท
- (๕) ใบสำคัญการขึ้นทะเบียนอาหารสัตว์ ฉบับละ ๑,๕๐๐ บาท
- (๖) การขอแก้ไขรายการในใบสำคัญการขึ้นทะเบียนอาหารสัตว์
- (ก) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสูตรอาหารสัตว์ ครั้งละ ๑,๐๐๐ บาท
- (ข) ในส่วนอื่นๆ ครั้งละ ๕๐๐ บาท
- (๗) ใบแทนอนุญาตหรือใบแทนใบสำคัญ
การขึ้นทะเบียนอาหารสัตว์ ฉบับละ ๑๐๐ บาท
- (๘) การต่ออายุใบอนุญาตครั้งละเท่ากับค่าธรรมเนียมสำหรับใบอนุญาตแต่ละฉบับ"

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายกรัฐมนตรี

ร่าง
ร่างบันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างกฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์
พ.ศ.

หลักการ
ปรับปรุงกฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์

เหตุผล

เนื่องจากปัจจุบัน ได้เกิดโรคระบาดในสัตว์ปีกจำพวก นก ไก่ เป็ด และห่าน และไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์ ทำให้สัตว์ปีกดังกล่าวป่วยและล้มตายเป็นจำนวนมาก และบางโรคสามารถติดต่อมาสู่คนได้ เช่น โรคไขหวัดนก (Avian Influenza) โรคนิวคาสเซิล (Newcastle Disease) จึงสมควรควบคุมการค้าสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีกดังกล่าว เพื่อเป็นการควบคุมดูแล และป้องกันโรคระบาดจากสัตว์ดังกล่าว จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้

ร่าง

กฎกระทรวง

กำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์

พ.ศ.

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๗ และมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. ๒๔๕๕ อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๕ ประกอบกับมาตรา ๓๑ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้ยกเลิก "กฎกระทรวงกำหนดการควบคุมการค้าสัตว์และซากสัตว์ พ.ศ. ๒๕๔๖

ข้อ ๒ ผู้ใดประสงค์จะทำการค้าสัตว์หรือซากสัตว์ดังต่อไปนี้

(๑) ช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร กวาง นากหญา สุนัข แมว หรือน้ำเชื้อ สำหรับผสมพันธุ์หรือเอ็มบริโอของสัตว์เหล่านี้

(๒) นก ไก่ เป็ด ห่าน รวมถึงไข่สำหรับใช้ทำพันธุ์

ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตตามข้อ ๑ ถ้าผู้ยื่นคำขอเป็นนิติบุคคลต้องยื่นเอกสารหลักฐาน แสดงการเป็นนิติบุคคลหรือสำเนาเอกสารหลักฐานดังกล่าวพร้อมกับคำขอด้วย

ผู้รับใบอนุญาตตามวรรคสองต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กรมปศุสัตว์ กำหนด

ข้อ ๓ การยื่นคำขอรับใบอนุญาตให้ทำการค้าสัตว์ หรือใบอนุญาตให้ทำการค้าซากสัตว์ให้ ปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

(๑) การค้าส่งต่างประเทศและการค้าทั่วราชอาณาจักร ให้ยื่นต่อนายทะเบียนแห่งท้องที่ที่ยื่น คำขอรับใบอนุญาต

(๒) การค้าภายในจังหวัด ให้ยื่นต่อนายทะเบียนแห่งท้องที่ที่ทำการค้า

ข้อ ๔ ผู้ใดรับใบอนุญาตให้ทำการค้าสัตว์หรือใบอนุญาตให้ทำการค้าซากสัตว์ ผู้ใดประสงค์จะ ขอรับใบแทนใบอนุญาตที่สูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดในสาระสำคัญ ให้ยื่นคำขอต่อนายทะเบียนท้องที่ที่ออก ใบอนุญาตนั้นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ใบอนุญาตนั้นสูญหาย ถูกทำลายหรือชำรุด พร้อมด้วยหลักฐานการ รับแจ้งความของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือใบอนุญาตที่ชำรุดในสาระสำคัญนั้น

ข้อ ๕ คำขอรับใบอนุญาต คำขอรับใบแทนใบอนุญาต ใบอนุญาต และใบแทนใบอนุญาต ตาม
กฎกระทรวงนี้ให้ทำตามแบบที่กรมปลัดสัตว์กำหนด

ใบแทนใบอนุญาตให้ระบุคำว่า "ใบแทน" ไว้ที่ด้านหน้ามุมบนด้านขวาด้วย

ให้ไว้ ณ วันที่..... พ.ศ.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวสุมาลี จำเจริญ เกิดเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2522 ที่จังหวัดพัทลุง สำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ) จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อปี พ.ศ. 2545 ผ่านการฝึกอบรมวิชา ว่าความ รุ่นที่ ๑๕ จากสำนักฝึกอบรมวิชาว่าความ สภานายความ เมื่อปี พ.ศ. 2546 เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 56 เมื่อปี พ.ศ. 2547 เข้าศึกษาในปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต เมื่อปี พ.ศ. 2546 บรรจุเป็น ข้าราชการตำแหน่งนิติกร 3 กลุ่มงานคดี 2 กองนิติการ กรมปศุสัตว์ เมื่อปี พ.ศ. 2546 ปัจจุบันตำแหน่ง นิติกร 4 กลุ่มกฎหมายและระเบียบด้านการปศุสัตว์ กองนิติการ กรมปศุสัตว์